Hasan Mantıcı

FİLİSTİN GÜNCESİ

Türkiye Devrimcilerinin Enternasyonalist Mücadelesi

YAKINTARİH / ANI

OZAN YAYINCILIK

Hasan Mantıcı

FİLİSTİN GÜNCESİ

Türkiye Devrimcilerinin Enternasyonalist Mücadelesi

Ozan Yayıncılık Ltd.
İstanbul 2014

Filistin Güncesi

Bu kitap, Filistin'de canlarını toprağa vermiş yiğit insanlara adanmıştır.

FİLİSTİNDE CANLARINI VEREN YOLDAŞLARIMIZ

AHMET ÇELİK	1969
ALİ KİRAZ	1972
BORA GÖZEN	1973
AHMET ÖZDEMİR	1973
CAFER TOPÇU	1973
GÜROL İLBAN	1973
KERİM ÖZTÜRK	1973
ŞÜKRÜ ÖKTÜ	1973
YÜCEL ÖZBEK	1973
HÜSEYİN GÖKDEMİR	1981
KEMAL ERGİN	1981
MUSTAFA KESKİN	1982
AHMET ÇOLAK	1982
İMAM ATEŞ	1982
MUSTAFA ÇETİNER	1982
VELİ ÇAKMAK	1982
MEHMET ATMACA	1982
İSMET ÖZKAN	1982
KEMAL ÇELİK	1982
ABDULLAH KUMRAL	1982
SÜLEYMAN TUĞCU	1982
EMİN YAŞAR	1982

Hasan Mantıcı

ŞERİ ARAS	1982
MUSTAFA MARANGOZ	1982
ŞAHABETTİN KURT	1982
İRFAN AY	1982
SEMİH ÖZBAY	1983
SÜLEYMAN KILIÇ	1983
HANNA MAPTUNOĞLU	1984
VEDAT ERDAL	1984
SELAHATTİN KAYA	1984
KUVVETTİN KÜLEKÇİ	1984
CEVAT SAİM ÇELEN	1986
ALİ SABAN	1987
CEVDET KILIÇ	1987
SEMİH ÖZAL (FAİK)	1995

İÇİNDEKİLER

Sunuş 13
Önsöz 15
Giriş - Faik Bulut 17
12 Eylül 1980 45
"Tkp/B Filistin'e Kadro Kaçırıyor" 46
Dağları Aşmak 48
"Elveda Türkiye, Hoş Bulduk Suriye" 49
Ve 2 Günlük Tehlikeli Yolun Sonu 51
Deniz Gezmiş ile İlgili Yanlış Bilgiler 53
Semih Özal ve Şam Bürosunda Karşılaştığım Yoldaşlar 55
Şam'daki Büroda Kalan Arkadaşlarımız 57
General Rıfat'ın Milisi Olmak Ayrıcalıkmış 58
Darbeden Sonra Avrupa'da Çıkan Sol Dergiler 59
Filistin Kimliği Alıyorum 60
Mehmet Alkan 61
Kampta Bulunan Filistinliler 62
Gördüğüm İlk Filistin Kampı ve Atom Karınca Abu Raid 62
Meğer Kemal Bize Emanetmiş 65
Kamplarda Günlük Hayat ve Sigara Sorunu 66
Radyo ve Zeki Müren 68
Filistinlilerle Dayanışmada Olan Diğer Halkların Kampları ... 69
İtalya İşçi Sınıfı ve Darbuka 70
Tatbikat 71
Eğitim Bitti Ver Elini Lübnan-Filistin Kampları 73
Beyrut 76
Lübnan'da Tanıdığım Filistinliler 79
Şoför Olduğum Anlaşıldı 80
Filistinlilerin Verdiği Maaş 81
Sigarayı Nasıl Bıraktım 82
1 Mart 1982 82

Parçala Behçet! 83
Adil Okay'la Karşılaşma 84
TKEP 84
Neccariye Köyü ve Kampımız 86
Ve Büyük Savaş Başlıyor 87
İsrail Uçakları ve Temvir 88
İsrail Tankları Geliyor 89
Sur Kenti Düşüyor 90
Hüseyin ve Muneym'in Kayboluşu 91
İşgal Boyunca Geri Çekilirken Yaşadıklarımız 94
Askeri Elbiselerimizi Çıkarmak Zorunda Kaldık 95
Zeynep Yoldaş Yolumuz Açık 96
Hristiyan Köyler ve Komünist Filistinliler 97
Sırat Köprüsünü Geçiş 99
Kömürcünün Yemeği 100
Yol Boyunca Cesetler 102
İsrail Helikopteri Renk Bombası Atıyor 103
İsrail Konvoyu İle Karşılaşma 105
İki Gruba Ayrılıyoruz 107
Köylüler Zeynep'i Korumak İstiyor 108
İsrail Askerleri ile Sıcak Temas 109
Ve Israil Askerleri Bizi Yakalıyor 111
İsrail Esir Kampında İşkence 113
Tutsaklar Çırılçıplak Soyulup Dövülüyor 114
Esir Türkiyelilerle Karşılaşma 116
İşkenceli Sorgu Devam Ediyor 117
Hayfa İşkence Olmasa Ne Güzel Bir Kent 118
Bir Mektup 118
Veda 119
Her Gözyaşının Ağırlığı Başkadır 123
Ayn Helvi Mülteci Kampı 125
Lübnan'da Dürzîler 127
Filistinlilerin Sorgusu 128
Filistinliler Tarafından Tutuklanma 130

Gazze Hastanesi 131
Güney Lübnan'da Birlikte Olduğum Yoldaşlarla Buluşma ... 132
Filistin Kamplarında Birlikte Olduğum
Yoldaşlarımın Tanıklıkları 133
Abu Raid Yanımda Ölüyor 133
Pkk'li Cuma ile Sohbet 136
Havaalanı Savunması 138
Yaser Arafat, Namı Diğer Abu Ammar 138
Adanalı Ermeni Diş Doktoruyla Beyrut Hikayesi 140
Mektuplar 141
Beyrut Direnişinde Filistin Halkıyla Kader Birliği 142
İnsanlar; Size Sesleniyorum! Savaşı Ortadan Kaldırmak
İçin Savaşmak Gerek! 146
Şükrü Yoldaş Direnişi Anlatıyor 147
Fedailerle Omuz Omuza 147
"Gözyaşı Yerine Mermi Kovanı Döken Ağıt" 156
Zeynep'in Günlüğü 171
Sadık'ın Günlüğü 177
El Ansar Esir Kampı ve Kızılhaç Aracılığıyla Mektuplaşma . 188
Zeynep yoldaşın yazdığı mektup 188
Sadık Yoldaşın Zeynep'e Yazdığı Mektup 189
Beyrut'tan Ayrılışım 190
Üçüncü Sürgün Ülkem Yemen 191
Yemen'de Yaşam 197
Yemen'e Veda 201
Semir'in Paraları 203
Avukat Koray Anger'in Acısı İçimde Kaldı 205
Mazlum Doğan ve Arkadaşları 206
Ve Türkiye'ye Dönüş 209
Fotoğraflar 213

SUNUŞ

Hasan Mantıcı'yı tanıdığımda henüz yirmili yaşlara gelmemişti. Şoför muavinliği yapıyordu. Uzunköprü'nün o günkü uygun ortamında Sosyalistlerle tanıştı. Sosyalist dünya görüşünün onu nasıl değiştirdiğini yakından gözlemledim. Kısa sürede ayakları yere basan bir işçi önderi olmuştu.

Edirne'deki Kartaltepe ve Tekstiplik grevlerinin öncü işçisiydi. Tavırlarıyla, davranışıylarıyla tam bir işçi sınıfı sosyalistiydi.

12 Eylül 1980'den sonra, ondan uzun büre haber alamadım. Sevgili kızı Ezgi'nin eğitimi onu 1995'ten sonra tekrar karşıma çıkardı.

Mantıcı'nın Filistin anıları; Siyonizm'in ve İsrail saldırganlığının gerçek yüzünü ve devrimcilerin çoktandır unuttukları enternasyonalizmin önemini çok güzel anlatıyor. Ayrıca 12 Eylül'den sonra yerlerde sürünen Sol'un neden ayağa kalkamadığı hakkında da ipuçları veriyor.

Gazze'ye yardım kampanyasını eline yüzüne bulaştıranlar, Türkiyeli devrimcilerin destansı Filistin dayanışmasını okurlarsa, belki birşeyler öğrenebilirler.

Filistinlilerin kendi yurtlarına döneceği, demokratik bir Filistin devletinin kurulacağı, savaşın ve sömürünün son bulacağı bir dünyanın özlemiyle, Mantıcı'ya teşekkürler...

Hakkı Karadeniz

ÖNSÖZ

Tekirdağ'dan İsrail Esir Kamplarına Yolculuk...

12 Eylül 1980: Eza evleri, darağaçları ve yargısız infazlar. Dönüşü olmayan sürgün yıllarının başlangıcı. Aranmaya başlanan binlerce insan, bireysel ya da örgütlerinin kararıyla adı konulmamış ricat yollarında. Avrupa ile Filistin kampları: Bu yolun iki ayrı durağı.

Neredeyse çeyrek yüzyıl geçti aradan. Sürgün deyince hep Avrupa konuşuldu. Avrupa'daki sürgünler hakkında kitaplar yapıldı. Filmler çekildi. Ama sürgünün Filistin durağı çok az yazıldı, anlatıldı. Bu gün, bu önsözü yazma nedenim de: 78 kuşağının Filistin durağının -belki de en önemli kitabının- 1982'de Beyrut'ta yolumun kesiştiği Hasan Mantıcı tarafından yazıldığını öğrenmemdir.

Mantıcı, uzun sayılabilecek bir süre Lübnan'da Filistin kamplarında kalmış, İsrail saldırılarında yoldaşlarını kaybetmiş, 1982 Haziran - Eylül Beyrut işgalini yaşamış, İsrail kuşatmasından kurtulmuş, BM'in açtığı koridorlardan Filistinlilerle birlikte Yemen'e gitmiş ve oradan Türkiye'ye geri dönmüş. Bu arada Filistin kamplarında tuttuğu notlarını, günlük defterini arkada kalan dostlara bırakmış. İşte bu kitapta okuyacağınız, tarihe ışık tutan belgeler Beyrut'tan Şam'a, Şam'dan Avrupa'ya, oradan Türkiye'ye 30 yıllık bir yolculuk yapmış ve sahibini geçtiğimiz günlerde bulmuş.

Mantıcı'nın çeyrek asır sonra bulup benimle paylaştığı günlüklerini okurken, belgeleri incelerken bunların kitaplaşması gerektiği konusunda ısrarcı olunması gerektiğini anladım. Zira tarih, resmi tarihin dışındaki gerçek tarih, ancak böyle yazılırdı. Bu bir ödevdi. Diğer yandan çoğu bu gün yaşamayan insanların sesleri, anıları, tanıklıkları, fotoğrafları nere-

deyse çeyrek yüzyıl sonra bu kitap aracılığıyla gün ışığına çıkacaktı. Bu ikinci ödevdi. Ve bu kitap sayesinde, modern dünyanın en önemli ayıplarından biri, yani Filistin sorunu, yeniden gündeme gelecekti. Bu da üçüncü ödevdi.

Hasan Mantıcı kitabına, "Filistin Güncesi – Tekirdağ'dan Filistin'e Bir Mücadele Öyküsü" adını vermiş. Aslında Mantıcı'nın kavgası, doğup ilk gençliğini yaşadığı Trakya'da başlamış. Çocukluk yıllarında emek – ekmek kavgasına girmiş, sonra devrimci mücadeleye atılmış. Ve o hep ezilenlerin safında yer almış. Emekçilerin, ötekilerin, mazlum halkların. Ülke dışına çıkınca da, Suriye'de görece daha güvenli bir ortamda kalmayı değil, Filistin kamplarında İsraile karşı savaşta kalmayı tercih etmiş. Bu seçimle sürgün yıllarına bir anlam ve amaç katmaya çalışmış.

Hasan Mantıcı'nın kitabında 'özgürlük ve eşitlik' şiarlarıyla, dünyayı güzelleştirmeye soyunan 20-25 yaşındaki delikanlıların duyguları, öfkeleri, inançları, hayal kırıklıkları okunuyor. Darbeden kaçıp bu kez sığındıkları ülkede, Lübnan'da, İsrail'in 12 Eylül Türkiye'sinden aşağı kalmayan barbarlığına karşı direnmeleri abartısız, yalın bir şekilde yer alıyor. Bu bir anı kitabı değil, kimi zaman hüzünle, kimi zaman neşeyle okunulan otantik bir belge. Yani bu kitap, ne tek başına bir 'Filistin Güncesi', ne de anı kitabı. Bu kitap 12 Eylül Türkiyesinde ve 1981 – 1982 ve 1983 Lübnan'ında, Filistin kamplarında yaşananların fotoğrafı. Fotoğraflar yanısıra, o döneme ait el yazmaları, belgeler, İsrail esir kamplarından yazılan mektuplar, uluslararası örgütler aracılığıyla gönderilen "yaşıyorum" mesajları...

Velhasıl İsrail saldırılarından şans eseri sağ kurtulan Hasan Mantıcı sayesinde, Türkiye devrimci hareketlerinin tarihine ve Filistin sorununa ışık tutacak bir kitap kazanmış oluyoruz. Sürgünün Filistin kolu külliyatı, bu kitapla önemli ölçüde tamamlanmış oluyor... Geç de olsa...

Adil Okay, Mart 2013

GİRİŞ

Faik Bulut

AVUÇ İÇİ KADAR BEYRUT'TA KIZIL KIYAMET

2012 yılının son aylarında Ürdün'de bir kitap yayınlandı. 1982'de İsrail askeri kuşatması altında yaşanan çatışma ve gelişmeleri konu edinen kitabın dili Arapça, yazarı Emced Nasır, İsmi: **Avuç İçi Kadar Beyrut: 1982 Yaz Kuşatması Günlüğü**. Anlaşıldığı kadarıyla kendisi Filistinli Marksist bir örgütün, basın-medya ve halkla ilişkiler bölümünde görev almış. Adı günlük olmasına rağmen kitapta yer alan notlar için, gözlemlemesini iyi bilen bir yazarın; günün gidişatını değerlendirmesi, yorumu, tanıklığı ve insani duyguları demek daha doğru olur. Zira Beyrut işgali gibi tarihi bir olayın içinde yer almış, birçok tarihi şahsiyet (Yaser Arafat, Albay Ebu Musa, Bessem Ebu Şerif gibi) ile çatışma günlerinin sıcaklığı içinde karşılaşıp konuşmuş birinden söz ediyoruz.

Filistinli bir yönetmenin sahipliğinde, Londra'da yayınlanan *El Quds El Arabi* isimli gazetenin; 29 Ekim 2012 tarihli nüshasında kitabın tanıtımı çıktı.

Kısa değil, uzun bir özetini yapmanın yararı var. Çünkü Hasan Mantıcı'nın elinizde bulunan anılarını teyit eden, güvenilir kılan ve tamamlayan bir yanı var. Mantıcı dostumuzun Türkiyeli devrimciler cephesinden yaşadıkları, Filistinli Emced Nasır'ın Arap cephesinden baktıklarıyla bütünleşmiş oluyor. Bizim Hasan Mantıcı, sokak ve cephe insanlarını yani

en altta kalıp ezilen kesimi; Filistinli Emced ise orta ve üst tabakayı yani tepedeki insanları anlatıyor. Hasan ateş hattını, sokak insanını; Emced ise kapalı kapıları, masa başında yaşananları ve sokağı yazıyor. Böylece Filistin direniş hareketiyle İsrail askerlerinin Beyrut'tu kuşatmasına dair yaşananları bir bütünlük içinde okumak mümkün hale gelmiş olacaktır.

Öncelikle bir not düşmem gerek: Günlük notlarında sözü edilen insan, örgüt, zaman, mekân ve yer isimleri Türkiyeli okuyucu tarafından pek bilinmediği için; ben, özellikle parantez içine alarak açıklamalı biçimde serbest çeviri yaptım. Parantez içindeki cümle ve sözcüklerin tümü yazıyı çevirmiş bulunan bana (Faik Bulut) aittir. Dolayısıyla serbest çevirideki sorumluluğu yüklenmek bana düşüyor. Serbest çeviride sözcük anlamları konusunda titizlenmekle birlikte; esas ağırlığı ve anlamı muhtevaya, sözün özüne vermiş bulundum.

Şimdi, sözü yazara bırakalım: 'Beyrut Kuşatması' denilen bu muazzam olay; bugün unutulmaya yüz tutmuş olsa bile, otuz yıl önce gerçekleşti. İsrail, 1982 yılında ikinci kez Lübnan'ı istila etmiş oluyordu. Ani, vurucu, hızlı, tahripkâr ve görülmemiş bir ateş gücünü kullanarak yaşandı bu istila. Kan raksının, kan dansının sahnesi Ras-ul Naqura denen güney sınır bölgesinden başlayıp Batı Beyrut'un Spor Şehri denen yöreye kadar uzanıyordu.

İsrail'in tanklı, toplu ve bombalı vuruşları aralıksızdı; nefes aldırmadığı gibi nefes kesen cinstendi ve bir misilleme veya intikam operasyonunun çok çok ötesindeydi.

Bombardıman yoğunluğu ve şiddeti, her şeyden önce insanı imha etmeyi ya da diz çöktürmeyi amaçlıyordu.

Şuradaki veya buradaki patlamalardan yaratılmış bir histeri ortamı vardı, infilak histerisi!

İnsanlarla meskûn mekânların merkezinde, destansı bir şiddet söz konusuydu!

Hiç kimse, üstüne bastığı yerin ve toprağın kendisine nasıl dar edildiğini; gökyüzünün bir ateş halesine veya levhasına dönüştükten sonra insanların saçlarını yalayan alevler saçtığını bilemez hale gelmişti. Bir Allah'ın kulu çıkıp, böyle bir ortamda hayatın mutlu bir rastlantıdan başka bir şey olmadığını söyleyemiyordu. Herkes, bir avuç içine sığabilecek kadar küçülmüş Beyrut'ta aynı acı kaderi paylaşıyor, aynı cehennemi havayı soluyordu.

1982 Haziran ayı ortalarında, (gözleri kan bürümüş ve kana susamış komutanı) İsrailli Ariel Şaron'un ilk istila dalgasının yarattığı zehirli havayı azar azar ve ortakça yudumlarken, aniden Beyrut'un dört bir yandan çembere alınıp kuşatıldığına tanık olduk. Çemberin duvarları ateş ve alevlerdi. Gözlerimize inanamadık; zira tarihte ilk kez bir Arap başkenti, Beyrut kuşatma altına alınmıştı.

Sadece biz değil; birçok yerden sayısız insan da inanamamıştı. Tarihten (Tevrat'tan) ödünç alınan 'Yeşua Ben Nun' adını taşıyan İsrail kuvvetleri, o zamanki antik Eriha'yı (Filistin şehri) kuşatırmışçasına, yeni Eriha niyetine Beyrut'u muhasara etmişlerdi. Dünya âlemin şaşkın bakışları arasında, fırtına tanrısı misali dört bir yandan bombardıman gazabını yağdırıyorlardı; Beyrut şehrine. Ve bize yakın ve uzak duranların ölümcül suskunlukları, daha bir acı ve elem vericiydi.

FKÖ lideri Yaser Arafat'ın, 1982 yılı başında sözünü ettiği 'Akordion Planı' denen şeyi çoktan unutuvermiştik. Ne zaman ki cani Ariel Şaron'un fantastik ilerleyişi; dönemin Lübnan Devlet Başkanı Elias Sarkis'in köşkünün kapısına dayandı, işte o an idrak edebildik Arafat'ın planındaki derin kerameti. Haziran sabahının dehşetengiz başlığı, ürkütücü manşeti tam da buymuş meğer. Öyle bir manşet ki son dere-

ce rezil ve aşağılayıcı manası vardı bunun. Katil Ariel Şaron, Baabda Köşkü'nde taht kurmuştu!

5 Temmuz Günü:

Geçen sabahın saat 03.00'ünden beri karşılıklı bombalamalar sürüyor. Bombalama öğlen vakti iyice şiddetlendi. İsrail piyade birlikleriyle bazı mekanik (araba, zırhlı gibi) donanımlarının tümüyle imha edildiğine dair duyumlar aldık. Havaalanı yolunda ise İsrail askerlerinin ilerlemesi inatçı bir direnişle durdurulmuş. 'Spor Şehri' diye bilinen yörede ise bir İsrail keşif uçağı düşürülmüş. Dolayısıyla moralimiz hayli yüksek. Savaşçılarımız, hiç duraksamadan ve ateşkesin verdiği rehavete kapılmadan İsrail birliklerine karşı taarruzda bulunmamızı, hemen karşı saldırıya geçmemizi tercih ediyorlar. Ateşkes, saat 16.00 sularında uygulanmaya başlandı. Lojistik ve gıda yardımlarının geçebileceği ana güzergâhların tümü tamamen kapalı. Elektrik ve su kesintisi devam ediyor. Siyasi alanda hiçbir değişiklik yok. Filistin tarafının Beyrut kuşatması probleminin çözümü için ilan ettiği öneriler, hem İsrail hem de Lübnan kökenli Amerikalı diplomat Philip Charles Habib tarafından kulak ardı ediliyor.

Bütün bunları, çalıştığımız Filistin Radyosu'nu aniden ziyaret eden Filistin lideri Yaser Arafat'ın ağzından duyduk, öğrendik. Görüşmeler cephesinde nelerin olup bittiğini sorduğumuzda, cevabı şu olmuştu: "Philip Habib'e sunduğumuz öneriler, yapabileceğimizin ve verebileceğimiz tavizlerin en azamisidir. Fakat hepsinden önemlisi, bizim direniş gücümüzdür; direndikçe ve direttikçe denklemi değiştirebiliriz. Olacak olan da budur." Arafat, görüşmelerde ne konuşulduğuna dair ayrıntılara girmedi. Filistin Radyosu'nun yayınlarını ise, Arafat: "Ağır silahlardan daha önemli bir silah işlevi görüyor; çünkü sözün gücü, bir tüfeğin gücünden daha az önemde değildir." diye niteledi.

O sırada, yüzünden endişe okunan Arafat; refakatçilerinden birini, Albay Ebu Musa'yı (El Fetih örgütünün önemli ve direngenliğiyle ün salmış bir komutanı) çağırmak amacıyla gönderdi. Ebu Musa fiilen geldi ve karşımızdaydı. Eskiden Ürdün ordusunda subay olan Albay Ebu Musa; biz Filistinliler arasında saygınlığı, ataklığı, gözüpekliği ve direngenliğiyle nam salmıştı. Sözgelimi 1976 yılında, Suriye ordusu (Lübnan iç savaşı sırasında) Sayda (Lübnan) şehrine baskın yaptığında, savunma mevzisinden asla kıpırdamadan saldırıyı destansı bir tarzda önlemesini bilmişti. Dahası, sadece direnmekle kalmamış; Suriye askerlerini bozguna uğratan karşı saldırıya geçmişti. Bizzat tanık olmuştum bu olaya: Sayda şehrinin Sahat-el Necme diye bilinen meydanında, tahrip edilmiş Suriye tanklarının parçalarını görmüştüm.

Albay Ebu Musa, Arafat'ın yanında oturmadı; salondaki yemek masasının etrafındaki sandalyelerden birine ilişti. Arafat, İsrail birliklerinin ilerlemeyi öngördükleri cephe ve mevzilerdeki 'Birleşik Kuvvetler'in (Filistinli ve Lübnanlı bazı örgütlerden oluşan direniş birlikleri) durumu hakkında bilgi istedi. Ebu Musa şöyle yanıtladı: "İsraillilerin geçebileceği güzergah ve mıntıkalarda oluşturulan direniş mevzileri, yapılmış plan çerçevesinde hareket ediyor; şimdilik endişe verici bir durum bulunmuyor. Karşı Operasyon Karargâhı ile Merkez, durumu yakından izliyor." Askeri üniforma giymiş bulunan Ebu Musa, bizim İhtiyar (Yaser Arafat'ın lakabı) ile konuşurken bir yandan da göz ucuyla salonda bulunanlara bakıyordu. Sanki bu mekânın, direniş taktikleri ve planlarını konuşmak için münasip yer olmadığını sezdirmeye çalışıyordu. Kuşkulu bir hali vardı konuşurken.

Ara sıra Sovyet donanmasının Beyrut'a geldiğine dair söylentiler dolaşırdı ortalıkta. Fakat bu umutsuz söylentiler, katı gerçekler karşısında tuzla buz oluyordu. Çünkü Beyrut'u çevreleyen denizden dayatılmış kuşatmanın temel unsuru

olan İsrail donanması, adeta savaş gemileriyle bir çit örmüştü ve bu çemberi yaracak herhangi bir hareketlilik görülmüyordu. Beyrut'un önündeki uzak ve yakın sahiller korku duvarına dönüşmüştü; oraya bakmak, göz atmak bile her geçen gün ürkütücü bir hal alıyordu. Bu tür söylentilerle en fazla dalga geçen Mişel El Nımri; Sovyet Rusya'yı harekete geçirebilecek biricik şeyin ilkeler, prensipler değil, bizzat kendi çıkarları olabileceğini söylüyordu. Mişel'in Moskova'ya karşı tutumu, programından proletarya diktatörlüğü maddesini kaldıran İtalya Komünist Partisi'ninkiyle aynıydı. Bazen, Mişel'in sırf muhalefet etmek için veya inat olsun diye genel tutumun aksine bir tavır takındığını düşünüyordum. Kendisi, Afganistan'a yardıma giden Sovyet birliklerini de 'işgalci, istilacı' diye niteleyebilmiş; biz Filistinli solcuların genel tutumuna ters düşmüştü.

Dolunay simli gümüş bir tepsi gibi Beyrut semalarında

Lakin sahildeki Korniş kayalık seyrangahında tek bir âşık bile yok,

Şehrin nöbetçileri, ön cephede kurtları gözetliyorlar,

Bütün büyük fikirler deneme tahtasındalar,

Yürekler ve iradeler de test aşamasındalar

6 Temmuz Günü:

Galip, Burc-el Beracne mıntıkasına bitişik semtte bize Mılvahiye (Arap ve Akdeniz ülkelerinde ıhlamurgillerden bitki türlerinin, özellikle Yahudi Ebegümeci denilen bitkinin yapraklarından yapılan bir yemek. Adana ve Kıbrıs yöresinde buna *miloha;* Ege yöresinde ise *muhliye* adı verilmektedir) ziyafeti vermeye azmetmiş görünüyor. Orada ise, Filistin'in Kurtuluşu İçin Demokratik Cephe (Marksist bir örgüt ve kısa adı Demokratik Cephe diye bilinir) savaşçıları mevzilenmiş.

Ara yerde ise Lübnanlı Emel örgütü, militanlarını serpiştirmiş. El Fakahani yöresinde, Milvahiye pişiren lokantanın sahibesi, Demokratik Cephe mensubu bir kadın. Oraya sıkça uğruyoruz. Bu sefer de öyle yaptık; ben, Ğessen, Galip ve Mişel arabayla o tarafa yöneldik lakin bir sürü ara yer dolaşmak zorunda kaldık. Geçtiğimiz her yolda, insanlar kum torbalarla örülü mevzilerin arkasına siper almış sabırla bekliyorlar. İsrail ordusuyla yapılan ateşkes sonrasında ortalık sakin görünüyordu. Yarım saat kadar dolaştık dolaşmadık, Deşme yöresindeki savaşçılar, yüzlerini başka tarafa çevirip silahlarını İsrail askerlerinin bulunduğu yöne doğrulttular. Derken, bir bombardıman yağmuru başladı. Ateşkes ihlal edilmiştir top gülleleriyle. Tak tak tak sesleri arasında kendimizi bir binanın askeri bölgeye düşen tarafına zar zor attık. Ne var ki, bomba, roket ve füzeler dur durak bilmiyor; aman vermiyor. Anlaşılan, İsrail askerleri yeniden ilerleme harekatına başladılar; bombardıman sağanağı, direniş mevzilerinde gedik açmayı hedefliyor. Sağımızdan solumuzdan şarapnel parçaları ve kurşunlar uçuşuyor. Binanın içine sığınıyoruz. Arabasıyla bizi dolaştıran Mişel; ortalık biraz diner dinmez acilen bu binayı terk etmemiz gerektiğini vurgulayarak: "Mılvahiye yemeğinin canı cehenneme! Yiyeceğiz diye, ölmeye gerek yok yani." dedi. Ğessen onayladı, ben hem onayladım hem ısrarcı oldum. Gelgelelim ziyafet vermeye azmetmiş olan Galip, bir türlü vazgeçmiyor. Yarım saat sonra bombardıman seyrekleşti, hafifledi; biz de Galip'i, savaşçılarla birlikte orada bırakıp geri döndük.

Ebu Sehl Mahallesine varır varmaz, histeriye tutulmuş biçimde gülmeye başladık. Şu Mılvahiye denen meret yüzünden az daha canımızdan oluyorduk! Akşamüzeri ziyafetçi başı Galip ile Filistin Radyosu'nda buluştuğumuzda, şöyle demez mi: "Aceleniz neydi be kardeşim. Siz gittikten yarım saat sonra, bombalama durdu ve mılvahiye siparişi verdik. Çok lezzetliydi mübarek yemek!"

Filistinli Fedaileri Beyrut'tan başka ülkelere götürmek üzere bir Amerikan filosunun gönderileceğine dair söylentiler var. Lakin bu tür dedikodu ve söylentilerin genelde ateşkes zamanlarında piyasaya sürülmesi dikkat çekiyor. Çünkü söylenti, ister istemez karmaşaya yol açıyor ve insanlar olumsuz etkileniyor; huzursuz oluyorlar. Bu nedenle söylentilere kulak asmamaya, güvenmemeye alıştık artık. Bir anlamda psikolojik savaş işlevini görüyor; işgalcilere karşı direngenliği azaltıyor, moralleri bozabiliyor.

Selva'yı yanına almış Galip ile birlikte radyodan onun evine gidiyoruz. Galip evde çay hazırladı; "mutfakta ekmek ve peynirle birlikte yemeyi" teklif etti ama teşekkür ederek katılmadım. Aç değildim. Bizim şu Galip, Arap ülkelerindeki kitlelerin destekleyici faaliyetlerinden umutsuz değil; ona kalırsa, Beyrut'ta yaşanan kıyametin etkisi bütün Arap başkentlerine kadar uzanacaktır. Güney Yemen Halk Cumhuriyeti'nin aktif destek yönündeki taktik hareketliliği dışında, Beyrut savaşı; aşamalı biçimde tüm Arap coğrafyasında muazzam bir halk savaşına dönüşecek, Amerikan-Siyonist-Arap gericiliği ittifakına karşı ölümcül bir mücadele verecektir. Ben ve Selva, aynı görüşte değildik; Arap sokaklarında dişe dokunur bir tepki ve hareketlenme göremiyorduk. Beklenen bir kitle hareketi olsa bile, Arap yöneticileri halkı sadece ekmeğinin derdine düşmeye mecbur etmişti. Ekmek peşine düşen ve elleri kolları geçim sıkıntısı problemiyle bağlanmış insanların, Beyrut'taki İsrail işgalini ve savaşını düşünebilecek hali ve takati bile kalmamıştı. Dolayısıyla bizim Galip yoldaşın 'devrimci iyimserliği'ne katılmam imkansızdı.

Gece yarısından önce Ğessen'in, El Hamra Center'deki evine döndüm. Ona Galip arkadaşın, bombardıman yağmuru altında Mılvahiye bulma sevdası ve macerasını anlattım. Birlikte güldük. Ğessen: "Galip acayip bir insan!" deyiverdi. Ardından; şu Amerikan filosunun Beyrut'a gelme hikâyesinin gerçek olup olmadığını sordu. Nebil Amru'nun ifadesini

kullanarak: "Bu bir söylenti, psikolojik savaş çerçevesinde fısıltı gazetesi." niteliğinde olduğunu söyledim.

7 Temmuz Günü:

Akşam saat 21.30'a kadar, aralıklarla sürdürülen karşılıklı top ve roket atışlarından sonra; Batı Beyrut sessizliğe bürünüyor. "Bay Regan ve Kral Fahd Hazretlerinin yanı sıra Amerikan temsilcisi Philip Habib Efendi'ye ek olarak, nice Lübnanlı vatansever ve İslami şahsiyetlerin lütfedip devreye girmeleri" sayesinde olacak ki; vanayı ve şalteri eline geçiren İsrail, elektrik ve su kesintisine şimdilik ara verdi. Öğleden sonra su akmaya ve elektrik gelmeye başladı. Beyrut sakinleri memnun kaldılar; eh, biz de öyle! Zira günlerdir elektrik ve su kesintisi canımıza tak etmişti; bizar olmuştuk bu yokluktan. Birçok alışkınlıklarımızdan vazgeçmek zorunda kalmıştık. Sözgelimi çamaşır yıkama, banyo yapma, abdest alma, çiçek ve bahçe sulama gibi şeylere boş vermiştik. Buna rağmen temel gıda maddelerinden hala mahrumduk; ara sıra bize ulaşanlar ise yetersizdi. İsrailliler, besin maddelerinin akışını kesmişti. Kararları açıktı: Açlık ve susuzluk yoluyla Beyrut'un teslim bayrağını çekmesini sağlamak! Ne var ki kimsenin teslim olmaya ve beyaz bayrak çekmeye niyeti yoktu. En tereddütlü davranan az sayıdaki mutlu bir azınlık, beyaz bayrak çekmek yerine, Hıristiyanların yaşadığı Doğu Beyrut'u daha güvenli bularak oraya taşındı; ama ara sıra taşındıkları yerden gelip kuşatma altındaki (Müslümanların yoğun oldukları) Batı Beyrut'u ziyaret etmekten de geri kalmadı.

Sabah erken uyandığımda bir damla su dahi bulamadım, yüzümü yıkayamadım ve dişlerimi temizleyemedim. Bin bir güçlükle temin edebildiğimiz ve sağlık açısından daha iyi sayılan şişe ve damacana bile bomboştu. Plastik kapların dibinde kalmış su birikintilerini toplayıp içtim. Suların verildi-

ği saatlerde uyanık davranıp banyo yapamadığıma bin pişman oldum. Kim bilir bir daha ne zaman açılacak vanalar!

Su kesintisi demişken, Beyrut'un batı kesiminde bu suyun gizli açık yollardan, hangi zahmet ve bedeller karşılığında temin edildiğine dair sayısız hikaye dinlemeniz mümkün. Komşusundan bir teneke suyu ödünç alanından tutunuz, sırf banyo yapabilmek için kentin lüks semti sayılan El Hamra'daki bir turistik otele kapağı atanına, savaş gemileriyle çember oluşturulmuş denizin ortasına cup diye atlayıp bedenini yıkamayı düşünenine kadar uzanan farklı hikayeler!

Bu tür sıkıntılar, normal günlük hayatın ve alışkınlıkların, günübirlik yaptığımız ama farkında olmadığımız şeylerin ne kadar değerli olduklarını bir kez daha bize hatırlatmış oldu. Kuşatılmış hayata rağmen yaşamın nimetlerinden yararlanabilen en şanslı kümenin, Commodore Oteli'ni mekân tutan yabancı gazeteciler olduğunu belirtmem gerekir. Bu ve benzeri otellerde sular musluktan akar; banyo yapmanız, çamaşır yıkamanız ve tıraş olmanız her zaman mümkündür. İstediğiniz kadar yemek yiyebilirsiniz çünkü her türlü gıda malzemesi bolcadır. Anlaşılan ABD, Avrupa ve İsrail başta Commodore Oteli olmak üzere bu tür mekânların bombalanmaması konusunda mutabakata varmışlar. Bunun istihbaratını alabilen kimi Filistinli üst düzey görevliler ile yetkililer, bu otellere adeta sığınmış vaziyetteler. Özellikle, işleri güçleri kamuoyuna açıklama yapmak olan Filistinli yetkililerdir bunlar. Mesela ben, Bessem Ebu Şerif'i (FKÖ yetkililerinden ve Arafat'ın yakın adamlarından) Commodore Oteli'nde bizzat görenlerdenim. O sırada dünya ve Arap basınına açıklamalarda bulunmak için basın toplantısı düzenlemişti.

On günden beri evime gidemiyorum. Filistin Radyosu'nun yayın yönetmenliğine ait kısmı, Saqiyet-el Cenzir denen mıntıkada bulunuyor. Kimi zaman Tahir arkadaşın, kimi zaman

Gessen'in evinde ve bazen Mişel'in yanında sabahlıyorum. Sözün kısası; seyyarım, oradan oraya dolaşıyorum. Sabit bir mekânım yok.

Bu gece Mişel ve Tahir ile birlikte sabahladık. Mişel, son iki günde yaşanan gelişmeleri ve bunların Filistin direnişi üzerindeki etkileri konusunda uzun bir konuşma yaptı. Tahir ise kısa ve öz ifadeler kullandı; zaten az konuşan birsidir. Filistin Radyosu'nu sessizlik ve direnç içinde yönetir. Kendisini daha önce tanımazdım. Radyoevindeki çalışmam nedeniyle tanıştık ve ona çok yakın hissetim kendimi. Tahir kısaca şunu söyledi: "Amerikan yönetiminin, Filistin direniş kuvvetleriyle İsrail askerleri arasındaki çatışmaların önüne geçmek amacıyla; Marins (özel deniz piyadeleri) kuvvetlerini Beyrut'a göndereceğini ilan etmesinden sonra, durum daha bir çetrefil ve karışık hal almaktır. Bu, aslında Filistin Fedailerinin, Beyrut'tan sürgün edilip çıkarılmasına nezaret etmek anlamını taşıyor. Çünkü FKÖ yönetimi, bu teklifi kesinlikle reddetti. Mişel'e göre; çatışmasızlık için yapılan görüşmelerin, bir koz olarak İsrail'e karşı bir baskı aracı olarak kullanılması mümkünmüş. Böylece Filistin hareketi hem zaman kazanırmış hem de yepyeni gelişmelerde belki uygun bir fırsat yakalayabilirmiş. Hepsinden önemlisi, direniş ve dayanma gücümüz, aleyhimizdeki bu dengeyi kesinlikle bozabilirmiş.

Ben aniden cevapladım: "Bunu Ebu Ammar (Arafat), iki gün önce bize bizzat söylemişti. Sanırım, bu maksatlı bir plan. Anlaşılan, genel tavrımızda kararlı olacağız, taktik konularda son derece esnek davranacağız."

8 Temmuz Günü:

Evliliğimin dördüncü yıl dönümü bugün. Aynı zamanda (Filistinli Marksist mücadeleci yazar) Gessen Kenefeni'nin (İs-

rail istihbaratının 8 Temmuz 1972'de arabasına koyduğu bombanın patlaması sonucu) şehit edildiği tarihtir bugün. Şehit öykücü ve romancımız, katledilirken, meğer ben de Baalbek bölgesinde nikâh masasına oturuyormuşum. Zamanlaması salt bir rastlantı mı? Bilmiyorum. Çünkü o sırada Halk Cephesi'nin yayın organı *El Hedef* dergisinde çalışıyordum. Ertesi gün dergiyi aldığımda, kapağında Kenefeni'nin fotoğrafını görünce şaşkınlıktan donakalmıştım. Katledilmesine rağmen sanki bedeniyle ve ruhuyla havayı etkiler gibiydi. Sanki nahif (incecik) vücuduyla ve elinden hiç düşmeyen sigarasıyla arkamda duruyormuş, büromdaki yazılarımı izliyormuş gibi bir his vardı içimde. Şeker hastalığına yakalanmıştı ama siyasal ve sanatsal açıdan bizim için yol gösterici bir meşale gibiydi. Şehit düştüğünde, benden on iki yaş büyüktü. O yoğun faaliyetleri ve hastalığına karşın; ne yapar eder öykü ve roman yazar, araştırmalarla uğraşır, birçok gazete ve dergiye yazı yetiştirir, resim çizerdi. Aynı zamanda mücadeleden, aşktan ve sevgiden asla geri durmazdı. Bu hayat serüveni otuz sekiz yıl boyunca asla kesintiye uğramadı.

Hayatın garip cilvesi, onun şehit düşme gününü benim nikâhımla aynı zamana denk düşürmüştü. Bu yüzden evlilik yıldönümümü unutsam bile Kenefeni'nin anma gününü asla unutamam; dolayısıyla evlenme günüm hep aklımda kalır. Her yıl geleneksel olarak Kenefeni'nin 'Şehitler Kabristanı'ndan mezarı ziyaret edilir. (Marksist) Filistin Kurtuluşu İçin Halk Cephesi (kısaca Halk Cephesi olarak anılır) yöneticileri gelir, konuşmalar yaparlar. Mevcut bombardıman ve çatışma ortamında, Halk Cephesi yöneticilerinin ziyarete gidip gitmediklerini bilmiyorum. Çünkü Şehitler Kabristanı, neredeyse çatışma mevzisinin ön hattında yer alıyor. Bunu büyük bir rastlantı sonucu idrak edebildik.

Vay be! Tam tamına dört yıl geçmiş evliliğimin üzerinden; yıllar ne de çabuk geçiyormuş. Kenefeni'nin şehit edilişi ne-

deniyle hüzün ile neşenin iç içe geçtiği bir evlilik olmuştu benim açımdan. Acelemiz varmış gibi; o sırada ikinci şiir divanımı yayınladım. Bu arada (Yare) adını verdiğimiz bir çocuğumuz olmuştu. Henüz kendimize gelemeden İsrail kuşatması başımıza bela oluvermişti.

Kuşatma, tek başına gidişatı hızlandırmıyordu. Elem ve acı çabucak geçmiyor, sevinçlerimiz de kursağımızda kalmıştı. Amman'da (Ürdün) bulunduğum günlerde, bütün bu olayların başımdan geçeceğini tahmin edemezdim. Beyrut'a geldiğimde, bu şehrin tehlike ve tuzaklarla dolu olduğunun farkındaydım. Burada savaş vardı; ancak böylesine bir savaşı tasavvur etmek zordu. Kim derdi ki; ünlü bir Arap başkenti sayılan Beyrut, bir ay boyunca ateş çemberine alınıp kuşatılacaktı. Şehrin her noktasına tonlarca bomba, barut, ateş ve şarapnel parçaları düşeceğini kim bilebilirdi?

Dört yıl önce, Baalbek'te Sünni mezhebinden dini nikah kadısı El Rifai'nin önünde evlenmiştik. Biz, bu tür dini nikâhları sadece Lübnan'da görebildik. Ne günlere kalmıştık yarabbi!

9 Temmuz Günü:

Bombardıman histerisi aralıksız dokuz saat sürdü. Bomba yağdıranlar, sanki bizi tek tek öldürmeye niyetlenmişlerdi. Kendisinden küçük birine karşı; kasları gelişmiş bir devin, kabadayının veya celladın merhametsizliğini ispatlamaya çalışıyorlardı: "Başınızı kaldırmayınız, yoksa kırarım kafanızı!" der gibiydiler. "Sizi yeryüzünden yok ederim!" havasındaydılar. Değilse, bu şiddet ve bu güç gösterisi neyin nesiydi? Kaidesiz kuralsız vuruşlardı bunlar. Lakin herkes iyi bilir ki İsrail kural mural takmaz; dümdüz ederek ilerler. İsrail açısından şiddetin bombalamanın haddi hududu yoktur. Nebil arkadaşımıza kalırsa; kuşatmanın başkomutanı cellat Ariel

Şaron'un, Araplarla ama özellikle Filistinlilerle bir kişisel problemi bir de kişilik kompleksi vardı. Galiba kendisi henüz ergen yaştayken, Filistinli bir çoban tarafından tecavüze uğramıştı. Nebil'in müstehzi, alaycı ifadesiyle; bembeyaz parlak bir oğlanmış Şaron, endamı da pek oynakmış. Onu, Yahudi yerleşim yerlerinden birinin dışında görmüş bulunan şu Filistinli çoban, nefsine hakim olamayıp oğlanı yakaladığı gibi kucağına oturtmuş! Nebil'in doğru söylediğinden pek emin olamadığımızdan, acaba bu hikayenin gerçek mi yoksa uydurma mı olup olmadığını sorduk. Nebil, ciddiyetini takınarak cevapladı: "Bu hikâyenin gerçek olduğunu bizzat duymuş biriyim! Belki de bu nedenle Şaron, Filistinlilere böylesine gaddar ve vahşice saldırıyor."

Bombardıman yeniden yoğunlaşınca, kendimi bir binanın sığınağına zar zor atabildim. Meğer orası, çok sayıda aile efradıyla doluymuş. İstiflenmiş haldeydiler. Konserve misali üst üste yığılmışlardı. Erkek, kadın, çoluk çocuk, kötü kokular ve korku bir aradaydı. Gerisin geri dönüp aynı binanın on dördüncü katına çıktım. İşte orada, fosforlu bombaların cehennemine tanık olduk! Cinnet karnavalı gibiydi! Beyrut'un kararmış yüzünü ateş, alev ve bomba ışıltıları aydınlatıyordu. Roket, top mermisi, füze ve bombalar, dört bir yandan gazap ve azap yağdırıyordu; her tarafa saçılabiliyordu. Ulaşmadıkları yer yok gibiydi. Ejderhanın ateşli nefesinden bir türlü fırsat bulup arama kurtarma çalışması yapılamıyordu. Şu ana kadar, can kaybı hakkında bir malumatımız olmamasına rağmen büyük ihtimalle kayıp rakamları yüksekti. Bu da yetmiyormuş gibi; "Çatışan taraflar arasında anlaşma sağlandığına veya tekrar bozuştuklarına." dair söylentilerin ardı arkası kesilmiyordu. Yabancı radyo yayınları, uzun uzun Filistin direnişi yetkililerinin esnek tavırlarından bahsediyordu. Nebil'e inanırsak: Filistin direnişi sorumluları, vakit kazanmak için karşı tarafı ile arabulucuları oyalayıp duruyormuş. Amaç ise, İsrail işgalci birliklerini önce durdu-

rup münasip bir zamanda onların belini kırmakmış. Boyunun ölçüsünü alacak olan düşman, böylece bastığı zeminin ayağının altından kayacağını görecekmiş.

Bugün Suriye, Filistin yönetimini ülkesine alıp yerleştirme önerisini kabul edemeyeceğini resmen açıkladı. Kimine göre, Suriye yönetimi açıklanan tutumuyla, Amerikalıları bu meseleyi bizzat kendisiyle görüşmeye zorlamak niyetindeymiş.

Suriye yönetimine muazzam bir hınç ve kin duyuyoruz şu anda. Filistinlileri göz göre göre ateşe atıp sonra Beyrut'tan öte sürgüne göndermeye niyetlenen Suriye, dışarıya gidecek olan kimi Filistinli önderlerin yarın öbür gün Mısır'a muhtaç kalacaklarını ve onun yaptığı gibi İsrail ile Camp David türünden bir teslimiyet anlaşmasını imzalayabileceklerini göremiyor muydu, yoksa maksatlı biçimde mi bunu yapıyordu?

Böyle bir durumda ne yazacağımızı bilemez hale gelmiştik! Hâlbuki her Allah'ın günü Filistin radyosunda direngenlikten, kararlılıktan, direnişten, işgalcileri ezip kuşatmayı kaldırmaktan dem vuruyorduk! Beyrut topraklarını, İsrail düşmanına cehenneme dönüştüreceğimizi vaat ediyorduk. Tarihimizin derinliklerinden gelen ve geleneklerimizde yaşayan yiğitliklerden örnekler veriyorduk. Bazen Ebu Zer, kimi zaman Hz. Ali gibi cengâver olunması gerektiğini vurguluyorduk! Truva savaşını (savunmasını) örnek gösteriyor, Stalingrad mevzilerini Nazilere mezar eden destansı direnişe dair büyük laflar ediyorduk. Doğrusu, bu tür beylik lafları etmekten bıkıp usanmıştık; dahası, vicdanen son derece rahatsızdık. Aynı kavram, deyim ve ifadeleri kullanmak kadar rahatsız edici bir şey olamazdı.

Biricik tesellimiz, İsrail askeri saflarındaki büyük can kaybının yaşanmasıydı. Ayrıca İsrail içinde; oradaki halkın işgali protesto hareketleri ve benzeri gösteriler, bir nebze olsun yüreğimize su serpiyordu.

11 Temmuz Günü:

Bugün cehennem, iki kapısını açmış vaziyette. Çılgınlık derecesinde gelişigüzel bombalama dur durak bilmiyor. İsabet alan her yer harap olmuş, viraneye dönmüş. İnsanlar, bomba ve roketlerin taş yığını ve hurdaya çevirdiği binaların tozu toprağı içinden; ancak gece yarısı çıkıp sokağa kendilerine atabildiler. Beyrut, hala bu acı ve hazin kaderine meydan okumayı sürdürüyor. Galiba, kendisi için hazırlanan teslimiyet planına ayak direyecek gibi görünüyor. Bombardımana ara verdikçe, insanlar fıkra ve kara mizah yoluyla kendilerini avutuyorlar. İşim bitince, akşam vakti El Hemra Center yöresindeki evine Tahir ile beraber gittik. Kesik suların yeniden gelmiş olmasını fırsat bilerek, haftalardır kirden keçeleşmiş olan çamaşırlarımı yıkadım ve banyo yaptım. Bu iki şeyi, nimet bildim; bir daha kolayca kavuşamayacağım bir rahatlık ve mutluluk olarak algıladım. En son on gün önce evime gitmiştim. Eski güzergâhım İsrail ile çatışmanın ana cephesi oluverince, yolumu değiştirmek zorunda kaldım. Esasen, evimin bulunduğu mıntıkada insan namına kimse kalmamış, çoğu bombardıman belasından kurtulmak için başka yere göçmüştü. Eh, benim evim de Doğu Beyrut'un çatışma mevzisinin ortasında yer alınca, işler iyice karışmış; trajikomik bir vaziyet hâsıl olmuştu. Sözünü ettiğim mıntıkada isabet almamış tek hane veya apartman, kırılmamış tek pencere ve cam, toza toprağa bulanmamış tek bina kalmamıştı.

Yeşilliğe, bitkilere ve çiçeklere, bahçe bostana göz attım. Kuşatma öncesi iç açıcı ve neşe kaynağı olan bitkiler, boynu bükük kalmış solmuş veya ezilmişlerdi. Hangi binaya bakarsanız bakınız; sanki büyük bir kasırganın hışmına uğrayıp tarumar olmuş halini görebilirdiniz. Yapılar dâhil her şey altüst olmuştu.

El Muareke (isimli dergi veya gazete), 'Kalede Bir Cezayirli' başlıklı kasidemi yayınladı. Bu kaside, Güney Lübnan'daki

Arnon Kalesi'nde, İsrail'e ölümüne direnen savaşçılardan en son çekilmiş bulunan; Cezayirli bir direnişçi kardeşimize atfen yazılmıştı. Cezayirli direnişçinin ismi Abdülkadir idi. Büyük bir rastlantı sonucu, bu direnişçiyle karşılaştım. Demokratik Cephe'nin çıkardığı *El Awde* (Dönüş) isimli gazetenin düzenlediği küçük bir basın toplantısı ve forum hazırlığını yapmakla görevlendirilmiştim. Ğessen'i ziyarete gitmiştim. Birlikte küçük çaplı bir basın toplantısı ayarlamıştık. Amaç; Arnon Kalesi'ndeki direnişin askeri ve siyasi boyutlarını Arap ve dünya kamuoyuna duyurmak, bu arada Beyrut direnişçilerine örnek ve moral kaynağı olmasını sağlamaktı. Baktım, birisi kürsüde İsrail işgaline direnen Arnon Kalesi'nin ayrıntılarını anlatıyor. Ona göre; İsrail'in en seçkin özel kuvvetleri, umulmadık ölçüde zayiat vermişti. Ne yazık ki günlerce en ağır kara ve hava bombardımanına direnen, karadan gelen saldırı dalgalarını püskürten Arnon Direnişçileri'nin, hepsi şehit olmuş, çok az kişi hayatta kalabilmişti. Kendisi de bu sağ kalanlardan birisiydi.

Henüz konuşmasını bitirmemişti ama ben, heyecandan yerimde duramıyordum. Öne fırladım ve yanına koştum; elini hararetle sıktım. O münasebetle kendisini tanıma şansına kavuştum.

Saat şu anda yaklaşık 23.30 Tahir derin uykuya dalmıştı; O'nun bu huyuna imrenirim. Ben ise bu satırları yazmakla meşgulüm. Biraz sonra uyuyacağım. Kimbilir, daha neler olacak?

12 Temmuz Günü:

Şansımdan çok terlemem, hatta hiç terlemem. Belki de Bedevi kökenden gelişimdendir. Malum, Bedevilerin vücudu zayıf ve ciltleri de kuru olur.

İsrail, elinde tuttuğu elektrik ve su silahını aşağılayıcı biçim-

de Batı Beyrut'ta yaşayan Filistinlilere karşı kullanıyor. En basit ve temel insan ihtiyacıyla, istediği gibi oynayıp şantaja dönüştürüyor. Bu mıntıkada yaşayan Filistinlilerin hepsi savaşçı ve silahlı değil, önemli bir bölümü sivildir. Siviller, sıradan insanlar cezalandırılıyor. Sular bir kesiliyor, bir akıyor. Bak işte, yeniden geldi. Fırsat bu fırsat, hemen banyoya fırlıyor ve çarçabuk yıkanıyorum.

Tahir arkadaşa ve kendime çay demledim. Zira kendisi evdeyken bile çalıştığı radyodan gelişmeleri izliyor. Onu radyosuyla baş başa bırakıp birlikte uyuduğumuz odaya yöneldim. Fotoğraf albümünü çıkarıp sayfaları ağır ağır çeviriyorum. Geçmişime dönüyorum. Cansız fotoğraflar, sanki canlanıyor; bir sinema filminin şeridi gibi hareketleniyor. Kız çocuğumuz Yare'nin ilk dönem fotoğraflarına bakıyorum. Kimini Paula çekmiş, bazısını da eşim Hind'in kardeşi Ahmet görüntülemiş. Doğum sırasında El Terk Hastanesindeydik. Dünyaya gelir gelmez ilk ağlama sesini iki arkadaşım; Imad ve Meryem ile birlikte işitmiştik.

Hemşire doğumhaneden çıktığında, çocuğun cinsiyeti hakkındaki sorumu yanıtsız bırakmıştı. Kız olduğunu söyleseymiş, neşemin kaçacağını sanmışmış!

Eşim Hind, doğum yapacağı günün ikindi vaktinde sancılarından işi anlamıştı. Bize, peşin peşin Tabule (Suriye ve Lübnan'da meşhur bir halk salatası. Maydanoz, domates, nane, yeşil soğan, bulgur, limon ve zeytinyağı karıştırılarak yapılan bir yemek, daha çok meze olarak kullanılır) hazırlamıştı. Ben ise balkonda et pişirmekle meşguldüm. O sırada Haydar ve Sa'adi isimli iki arkadaş misafirimizdiler. Karım: "Aşağıdaki bakkal dükkânına kadar inip hemen döneceğim." demişti. Asansör bozuk olduğundan üstten aşağı binanın bütün basamaklarını tek tek inmiş; ardından yüklendiği malzemelerle birlikte tekrar yukarı çıkmıştı. Bu arada kulağıma: "Galiba doğum vakti yaklaştı." diye fısıldamıştı. İki misafiri

evde bırakıp acilen kiraladığım arabayla hastanenin yolunu tutmuştuk. Kızımız Yare, 21 Nisan gecesi dünyaya gözlerini açtı. Güzel bir bahar gecesinde, minnacık ve sevimli güzel bir varlık olarak bu dünya insanlarının arasına katılmış oldu. Doğumdan önce ismini belirlemiştik. Çok sayıda erkek ve kız ismi arasından; Yare adında karar kılmıştık. Bestesi Said Aql'a ait olan bir şarkı sözünün, dünyaca ünlü Lübnanlı kadın sanatçı Feyruz tarafından seslendirilmiş halinden ödünç aldık bu ismi. Şu farkla ki; şarkıdaki Yare sarı ve lepiska saçlı birisi olarak tasvir edilirken, bizim kızın rengi esmer ve saçları da kıvırcık idi.

Albümümde, Ürdün'deki yıllarıma ait fotoğraflar bulunmuyor. Bütün fotoğraflarım Beyrut günlerimden ve daha doğrusu evlilik yıllarımdan kalmadır. Evlilik öncesi tek fotoğrafım bile yok. Garip değil mi? Sanki fotoğraflarım aile boyu olacakmış gibi bir kural varmış ve ben ona uymuşum gibi! Kim, kendisinin fotoğrafını çekebilirdi ki? Dahası, bu gibi şeyleri lüks sayar ve asla önemsemezdim. Yare kızımız doğar doğmaz, basmışız fotoğraf makinesi düğmesine; çek babam, çek! Öyle ki; Güney Yemen Halk Cumhuriyeti'nin başkenti Aden'de öğrenci olarak bulunduğum dönemde, çok sayıda Çin malı albüm almıştım, hepsi evlilik sonrası fotoğraflarla dolmuş vaziyette.

Fotoğraflar üzerinden geçmişe bakıyorum; ancak bırakın öyle uzak geleceği, bugün ve yarın ne olacağı hakkında hiçbir fikrim yok! İlk kez, kader günlerimizle acı biçimde yüzleşiyorum; hayat veya ölüm ikilemiyle karşılaşıyorum! Karar zamanı galiba.

Genelde zayıf biriyim. Bununla birlikte geçmiş fotoğraflarıma baktıkça, şimdiki bedenimin birkaç ay ve bir yıl öncesine kıyasla çok daha zayıf olduğunu fark ediyorum. Mevcut kilom 50-55 kg. arasında olmalı, Aniden şunu hissettim: Pantolonum bol geldikçe, kemeri bir delik daha sıkıyorum. Bom-

bardıman, kuşatma ve yemeğe karşı iştahsızlık, Beyrut'un bunaltıcı nemli sıcağı ve üstelik sigara bedenimi kemirmiş durmuş.

20 Temmuz Günü:

Ateşkes, sükûnet demek değil ve çatışmaya başlamadan önce nefes alma manasma hiç gelmiyor; çünkü tank, top ve roket sağanağının durmasıyla birlikte İsrail savaş uçaklarının sortileri devreye giriyor. Belki bomba yağdırmıyorlardı ama alçaktan uçmak ve ses duvarını aşmak suretiyle herkesin yüreğini ağzına getirebiliyorlardı. Uçaklar dalışa geçtiklerinde sahiden bomba mı fırlatacaklar, yoksa sırf panik yaratmak amacıyla mı üstümüzde dolanıp durduklarını bir türlü kestiremiyorduk. Bombalamadığını kabullensek bile, alçak uçuşlar milletin psikolojisini ve ruhsal dengesini bozmaya yetiyordu. Uçaklardan nefret eder hale gelmiştim. Dahası, uçak sesini andıran her şeye karşı allerjim olmuştu. Arkasından duman çıkaran her görüntü, beni dehşet derecede huzursuz ediyordu. Kuvvetin kibri ve azametiyle pervasızca, hayâsızca hareket eden bir düşmanla karşı karşıyaydık. Üstelik bu; gücün ve kuvvetin hiçbir biçimde bastırılıp alt edilemeyeceğinin farkında olan bir düşmanın kibri ve arsızlığıydı.

Doğrudur; uçaksavarlar hemen ateşe başlıyorlardı, omuzdan SAM füzeleri fırlatılıyordu. Neyse ki Şaron'un uçakları, uçaksavar ve benzeri füzeleri, yanıltıcı manyetik ısıtıcı balonlar ile başka tarafa yönlendirilebiliyordu. Şu ana kadar tek bir İsrail uçağı bile Beyrut semalarında düşürülememişti. Buna rağmen uçaksavar silahları, günün birinde bunları avlama umudundan asla vazgeçmiyordu. Kuşkusuz güçlü ve kuvvetli olan, havadaki üstünlüğünün farkındaydı ve zayıf olanın kahramanlığının ve dayanmasının da bir sınırı olduğunu gayet iyi biliyordu.

Bugün İsrail uçakları onlarca, belki de yüzlerce kez bomba atacakmış gibi yapıp üstümüzden uçtular. Karadan kuşatma yetmiyormuş gibi Beyrut'un seması bile işgal altındaydı. Uçaklar dalışa geçiyor, alçalıyor ve bir an için bomba yağdıracakmış hissini verip yeniden yükseliyorlardı.

Bazı duyumlara bakılırsa; İsrail, Beyrut'un merkezinde niteliksel sayılabilecek ciddi bir askeri operasyona başlayacakmış. Mesela; bizim bulunduğumuz bölgede, seçilmiş mevzilere seçkin komando birliklerini gönderiyormuş. Hedef ise, Filistin önderlerini yakalamakmış. Bu duyumların bilgi düzeyinde olabileceğine; Demokratik Cephe'nin yayın organı *El Awde* gazetesinin, Barbur semtinde düzenlediği toplantıya katılmak üzere Ğessen ile birlikte yola çıktığımda inanmaya başladım. Ne yazık ki toplantı yapılmadı çünkü gazete yönetimi bir türlü gelemiyordu. Demokratik Cephe'nin basın ve yayından sorumlu görevlisi Cemil Hilal; "İsrail komando birliklerinin, Beyrut'un merkezine sızma girişiminde bulunduklarına dair bilgilerin kendilerine ulaştığını" söyledi. Bunun üzerine, gazete binasının savunması ve koruması için nöbet listesi hazırlandı. İş bölümü yapıldı. Otomatik tüfeğim yanımda değildi, örgüt mensubu yoldaşlar kendilerinkini emaneten verdiler. İki saat kadar binanın ön kısmında nöbet tuttum; arkadaşım Ğessen de benimleydi. Fakat bizi nöbete yazıp görev dağılımı yapan Ali Halef denen zat; duyarsız biçimde uyumaya gitmişti. Ğessen ve ben, Ali Halef'in bu uyanık tutumuna ve açık hilesine hayli güldük. Mevki makama gelince en önde koşan bu tür 'yoldaşlar'; ne yazık ki sıra nöbet gibi zahmetli, zor ve riskli işlere gelince keyfi hareket edip araziye uyabiliyorlar, rahatlarını asla bozmuyorlardı.

Nöbet esnasında Ğessen arkadaşım; bu Ali Halef denen zatın kendisine ve Galip arkadaşa olan gizli hıncına, öfkesine ve inatlaşmasına dair ciddi bir örnek verdi: Bir süre önce, Galip

arkadaşımız, hem Ğessen hem de Ali Halef'i yanına alarak Demokratik Cephe'nin savaşçı birliklerinin (milislerinin) komutanı olan Mahir Hamdi'yi ziyarete gitmeyi önermiş. Galip, komutanın evine gidip hakiki nane çayı içmekte ısrar etmiş. Ali, gerçekte bu ziyareti hiç istemiyormuş ve hatta bayağı çekiniyormuş ama bu çekingenliğini ve ürkekliğini bir türlü açığa vurmuyormuş. Komutanın evi müstakil bahçeli ve içinde havuz ile nane gibi bitkilerin yetiştiği bir mekânmış. Neyse, örgütün askeri aracıyla komutanın evine doğru giderken şoför, dalgınlıkla ön cephedeki kırmızı çizgiyi aşıvermiş. Daha kötüsü, aşıp daldıkları arazi boydan boya mayınlıymış. Filistin direnişçileri, İsrail ilerlemesini önlemek amacıyla yoğun mayın döşemişler. Şoför ve ziyarete giden üç kişi dehşet içinde arabayı olduğu gibi bırakmış. Toprağa bastıktan sonra Zeybek oyunu misali bir ileri iki geri giderek; özellikle arabanın tekerlek izlerini takip etmek suretiyle oraya basma, burayı kolla, şundan atla, şurada dur komutuyla mucize kabilinden mayına çarpmadan belalı yerden çıkmayı başarmışlar. Canlarını araziden dışarı atarken Galip, her zamanki gibi rahat halini korumuş; hatta böyle bir maceradan mutlu bile olmuş. Ali Halef ise ölüp ölüp dirilmiş ve homurdanmayı asla bırakmamış. Ğessen'e gelince, Galip'in bu umursamaz haline sinirlenmekle yetinmiş. En komik olanı da şuymuş: Galip, mayınlı araziden çıkar çıkmaz, "Yahu şu nane çayı nerede kaldı?" demiş!

27 Temmuz Günü:

Önünün ve arkasının serbest olduğunu anlayan İsrail, Beyrut semalarında sürekli uçak uçuruyor. Tabii bu işler; 'Millete gösteri olsun veya uçak pazarlanması ve göz boyamak maksadıyla yapılan gövde gösterisi' türünden uçuşlar değil. Kibirden aslan kesilmiş uçaklar; içinde ve dışında ne kadar cephane ve bomba varsa, hepsini Batı Beyrut üzerine yağ-

dırmak üzere havalanmışlar. Bir uçak filosu geliyor; bombalarını üstümüze boşaltıp dönerken, diğer filo yerini alıyor. Dün geceden beri Beyrut seması uçaklarla kaplı, gökyüzü bile işgal edilivermiş. Aynı uçaklar bir gidip bir dönüyor, bir kaybolup bir ortaya çıkıyorlar. Uçaklar yetmezmiş gibi Beyrut açıklarına demirlemiş İsrail torpidoları karadaki hedefleri dövüp duruyorlar; nasıl olsa atış serbest! Olanı biteni hangi dille anlatmak ve tasvir etmek mümkün acaba? Toprağın titremesini, bina çatılarının havaya fırlamaları ve yıkılan yapıların etrafa saçılan yığıntılarını, camların paramparça oluşunu, yüreklerin ağza gelişini, parçalanan karın bölgelerinden dışarıya taşan iç organların dehşet görüntülerini, patlayan damarları ve ölenlerin ruhlarını teslim etmelerini, acaba salt; 'bomba ve uçak gürültüsü' kelimeleriyle açıklamak yeterli mi?

Hangi dil; ölüm kelimesini değil de bizzat ölümü anlatabilir ki? Hangi lisanda; ölümden önce gelen dehşet ve panik tasvir edilebilir? Benim yazdığım Arapça bunları anlatamıyor zira kullandığım yazı dili sadece kelimelerden ibarettir; ölümün kendisi değildir. Oysa kelimeler hayatın, olgunun, somut gerçeğin kendisi olamazlar.

Öğlen vakti saat 13.00 gibi uçaklar; Beyrut'un kayalıklardan oluşan güzel bir mesire yeri sayılan El Rewşe'nin, turistik yöresindeki binalara saldırdılar. Filistin Radyosu'nun, yayın yönetmenliği bürosunun bulunduğu binanın üstünden; roketler ve füzeler uçuşuyor. Damlar ve pencereler zangır zangır titremeye başladılar. Saldırının tam tamına hangi binayı hedeflediğini bilemiyoruz. Selva ve araba şoförüyle birlikte radyoevinden ayrılıp saldırının gerçekleştiği bölgeye yollanıyoruz. Manzara tam bir felaketti; görülecek, bakılacak türden değildi. Kat sayısını tam olarak bilemediğimiz bina yerle yeksan edilmiş, dümdüz olmuş, etrafa dağılmıştı. Yakınındaki apartman ise alev alev yanıyordu. Toz ve duman etrafı

kaplamıştı. Ambulans ve itfaiye araçları hızla bizi geçtiler. Yerle bir olmuş binanın çevresinde gazeteci ve fotoğrafçılar dört dönüyorlardı. Çöken binanın yıkıntıları arasında kalmış ama bir türlü çıkarılamayan çok sayıda ceset vardı. Paramparça olmuş cesetlerin bir kısmı, oraya buraya dağılmıştı. Demir ve çimento yığını, ev malzemeleri ve cesetler bir aradaydı. Ambulanslar, yaralılardan toplayabildiği kadarını hastaneye taşıyordu. Geriye kalan kurtarma ekipleri ise, çevreye dağılmış insan cesedi parçalarını topluyorlardı. Can kaybına dair sorulanları yanıtlayamıyoruz. Daha önceden yaklaşık şöyle bir bilgiye ulaşabilmiştik: 84 ölü ve 150 yaralı. Neden bu bina hedef alındı? Rivayete göre, orada oturanlardan birisi, Filistin Kurtuluş Cephesi isimli örgütün genel sekreter yardımcısı Ebu Abbas'mış; oysaki saldırının olduğu saatte, Ebu Abbas binada değilmiş. Muhtemelen bu yüzden değildi baskın; belki de Filistin yönetiminin orada toplanacağına dair duyum alınmıştı.

Faysal arkadaşın geçici olarak oturduğu evi paylaşan Zekeriya'yı görmeye gittim. Bombardıman hala devam ediyordu. Öğleden sonra 16.00 sularında bombardıman yeniden şiddetlendi. Saat 17.00 de ise İsrail işi iyice azıttı; çılgınca sağı solu bombalayıp duruyordu. Ne olduğunu tam olarak anlayamadık. Tahminimce İsrail birlikleri, geniş çaplı operasyon başındayken aniden karşı taraftaki ateşten isabet almışlardı. Nitekim biraz sonra iki binbaşı ile birkaç İsrail askerinin öldürüldüğü yolunda haber verildi. Demek ki çıldırmanın gerçek nedeni buymuş!

Zekeriya'nın evinde Ali Halef bize katıldı. Hep birlikte, genel hatlarıyla olup bitenleri ve İsrail'in yakalandığı bu delilik nöbetini yorumlamaya çalışıyoruz. Ali, Beyrut'tan usul usul firar edip kaçan aydınlardan söz etti. Fakat Zekeriya, suçlama tarzındaki bu habere itiraz ederek; "İnsanoğlunun onca saldırı ve bombalamaya tahammülünün bir sınırı vardır; biz

de bunu iyi anlamaya çalışmalıyız." dedi. Zekeriya'nın görüşüne katıldığımı ifade ederken; Ali Halef'in nane çayı içmeye giderken, Galip ve Gessen gibi arkadaşlarla birlikte nasıl mayın tarlası ortasında ölümle pençeleştiğini düşünerek gülümsedim. Geceleyin, radyoevine döndüm ve meslektaşlarımın çoğunu orada buldum. Bombardıman hala kesilmemişti. Reşat isimli arkadaş, hararetli bir şekilde oradakilere bir hikâye anlatıyordu. Ne olduğunu tam anlamasam da dinleyenlerden toplu kahkahalar yükseliyordu. Radyoevi çalışanlarının da ruh hali böyleydi işte; dışarıda sanki hiçbir şey olmamış gibi rutin alışkanlıklarını ve hayatlarını sürdürebiliyorlardı.

30 Temmuz Günü:

Lübnan hükümetiyle Filistin Örgütleri (FKÖ) arasında Suudi Arabistan aracılığıyla varılan anlaşma, İsrail uçakları tarafından yeniden bozuldu. Uçaklar; bu kez hiçbir mahalle, semt, bölge, mıntıka ve yöre ayırımı yapmadan Beyrut'un her tarafını rastgele bombaladılar. İsrail, FKÖ ile Lübnan arasında iyileşmeye yüz tutan ilişkiden yana değildi. İsrail, esasen Lübnan'daki Filistinli varlığını asla istemiyordu. Mısır'ın başkenti Kahire'de imzalanan ittifakın bazı maddelerini değiştirmek amacıyla değil, tam tersine; Lübnan'daki bütün Filistinlilerin kökünü kazımak veya topluca dışarıya sürgün etmek gayesiyle gelmişti İsrail ordusu. Böylece Filistin halkını öndersiz, güçsüz kuvvetsiz ve moralsiz bırakarak; yurtsever uyanış programından mahrum etmek istiyordu. Lübnan'da, zaten geçici mülteci durumunda bulunan Filistinlileri yeniden tehcir edip dünyayı kendisine dar etmeyi amaçlıyordu düşmanımız. Diaspora efsanesi üzerine bir devlet kuran İsrail; acaba aynı diasporanın, Filistin devleti için iyi bir zemin olacağından mı ürküyordu? Aklı böyle mi çalışıyordu? Diasporayı sadece Yahudi halkına özgü tekelci bir

kavrammış gibi kullanmak suretiyle, sahte maval ve efsanelerle, Filistin toprağını zorla ele geçirmişken; yepyeni bir diasporanın, Filistin sürgününün nihayetinde bir halk ve hak mücadelesi olduğu gerçeğinin üstünü mü örtmek çabasındaydı?

Öğleden sonra yaşanan saldırı ve bombardıman, çılgınlıktan öte artık tamamıyla bir insanlık suçu kapsamına girmişti. Bizlere, ateş ve ölüm yağdırmak suretiyle daha kuvvetlendiğini hissettirme ve ispatlama gayretiydi.

Radyoda yayınlanmak üzere yazdığım makalenin bugünkü konusu; 'İsrail ve insanlık suçu' kapsamındaydı. Özellikle, diaspora kavramı üzerine yoğunlaştım. Bir halkın, Yahudilerin dini rivayetler etrafında nasıl bir araya getirilip Filistin'e yönlendirildiğini açıkladım. Peki, din denen şeyin (Siyonizm denen) milliyetçilik ve ırkçılıkla ne ilgisi vardı?

Dünyaca ünlü Filistinli şair Mahmut Derviş'in, şiir hakkındaki makalesi bugün beni hayrette bıraktı. Meğer ben de aynen, Mahmut Derviş'in şiir anlayışına çok yakınmışım. Zira şiir yazma esnasında benzer şeyler ve duygular benim de başımdan geçmiş. Örneğin; baskı altında şiir yazamam, şimdiki saldırı ortamında şiirden uzak durmaya çalışırım. Yazabilmem için çok rahat olmam lazım, ayrıca dar vakitlere sıkışmamak en önemli şartlardan biri. Menzile varabilmek için, günlük hayatla arama belli bir mesafe koymalıyım. Garip olan şey ise şuydu: Mahmut Derviş, malum; direniş şairiydi, Filistin Devrimi'nin tanınmış simasıydı. Filistin mücadelesinin farklı aşamalarına göre yazılan şiirleri, kayıt altına alınmıştı. Büyük ve muazzam olaylarla şiir yoluyla etkileşim içine girmiş, kendince olaya hızlı yanıtlar verebilmiştir. Lakin o bile, kuşatma altında şiir yazamamaktadır. Dolaylı biçimde bu durumu anlatıyor makalesinde ve "Uzun zamandır sesi soluğu çıkmıyor." diye kendisini eleştirenlere üstü kapalı tarzda cevap veriyor. Hatta bu tür art niyetli eleştirenleri:

'İnsan avcısı keskin nişancılar.' olarak niteliyor. Güya bu kimseler, ünlü şairin bir açığını yakalayıp kendisini halk önünde teşhir ediyorlarmış. Gessen arkadaşın görüşü de bu yöndeydi. Ona göre; Derviş'in makalesinde ciddi bir sıkıntı vardı. Bu sıkıntı kendisinden direnişe daha etkin katılmasını, medyatik ve sanatsal düzlemde daha fazla görünmesini isteyenlerin eleştirilerinden kaynaklanıyordu.

Aslına bakılırsa meşhur olmayanlar, savaşın gerçek kahramanlarıdır. Bu topyekün savaş herkesi etkisi altına almış, katılmayan, belasını ve cefasını çekmeyen kimse kalmamış. Silah elde savaşan da kalemle direnen de gazete dağıtan da sebze satan da hatta terk etmeden evinde oturabilen de çağ açma iddiasındaki bir siyasetçi kadar; yiğittir, kahramandır. Dengesiz ve benzersiz bir savaş kendisini, hepimize dayatmış durumda; onunla yüzleşmekten kaçınamayacağız. Çünkü bu bir onur, vatan, kişilik ve yurtseverlik meselesidir. Antuan Sa'ade'nin deyimiyle: "Her şeyden önce bir vicdan meselesidir, onurlu tutumdur."

"Eğer ölüm sürekliyse,

İkinci sırada gelir yeri.

Lakin özgürlük, her zaman, önceliklidir."

Faik Bulut

12 Eylül 1980

17 Kasım 1981; İstanbul Topkapı Trakya Otobüs Terminali. Hatay'a gidecek olan Pan seyahat otobüsünün hareket saati 21.00; ancak otobüs bir türlü hareket etmiyor. Otobüsün üç yolcusunun gelmediği çığırtkanların bağırışlarından anlaşılıyor. Yaklaşık yarım saat kadar bekledikten sonra, bir yolcu ayağa kalkıp otobüs muavinine; üç yolcunun gelmeyeceğini söyleyince, 0302 Mercedes marka otobüs çevresinde bağrışan çığırtkanların sesi kesildi ve otobüs hareket etti.

Bu yıl İstanbul'a kış erken gelmişti. Hava öyle soğuktu ki bir yandan sulu kar yağıyor diğer yandan Karadeniz'den gelen soğuk hava nasıl da üşütüyor insanı.

Otobüs biletimi kimin aldığını bilmiyordum. Edirne'den tanıdığım Talat Türkoğlu'nun bana verdiği randevu yerine gittiğimde, biraz bekledikten sonra; 15 Kasım 1981 saat 15:00 de, DİSK çevresinden tanıdığım Ziyat ile Mısır Çarşısı'nın denize bakan kapısında buluştuk: "İki gün sonra gidiyoruz." dedi. Otobüs biletimi verdi. Kısa bir görüşmeden sonra vesikalık fotoğraf çektirmemi söyledi; Suriye sınırında yeni kimlikler için lazım olacakmış, ayrıldık.

Ziyat'da otobüste yerini almış, birbirimizi tanımıyormuşuz gibi davranıyorduk. Üç yolcunun gelmeyeceğini söyleyen, 'Sosyalist Gençlik Birliği' (SGB)'den Hüseyin'i de tanıyordum ama kaç kişi gittiğimizi bilmiyordum.

Otobüs Boğaz Köprüsünü geçip Harem'deki yolcuları alıp hızlıca İstanbul'dan uzaklaşmaya başladı. Ben kısa bir süre sonra geri dönecektim. Onun için de arkamda bıraktıklarımı

fazlaca düşünmüyordum, üstelik aranmıyordum da. Ziyat, sıkıyönetim tarafından idam cezası ile yargılanan elli iki DİSK yöneticisinden biriydi; aranıyordu. Hüseyin'in aranıp aranmadığını bilmiyordum. 18 Kasım 1981 Perşembe sabahı, muhtemelen Düzce civarında otobüs mola vermişti.

"TKP/B Filistin'e Kadro Kaçırıyor."

Mola yerinde günlük gazetelerden bazılarını aldık. Milliyet gazetesinde şöyle bir haber vardı: 'TKP/B Filistin'e kadro kaçırıyor!' yazının içinde de sekiz kişinin gittiği yazıyordu. Gerçekten de yazılan haber doğruydu; sekiz kişiden üçü gelmediğine göre, otobüste beş kişi olduğumuz anlaşılmaktadır. Bu haber üzerine ben, Ziyat ve Hüseyin yan yana geldik ve yola devam etme kararı verdik. Demek ki otobüste daha iki kişi var. Molanın bittiğini, otobüsteki yerlerimizi almamızı anons ettiler. Yerlerimize geçtikten sonra, otobüs yoluna devam etti. Ankara'yı geçip Şereflikoçhisar'a geldiğimizde, uzaklarda çok uzaklarda bir dağ gözüktü. Otobüsümüz saatlerce gitmesine rağmen, yanına bir türlü ulaşamadığımız dağ; sanki Toros dağlarının ön bekçisi. Aksaray ile Toros dağlarının arasına oturmuş, Konya ovasını gözetleyen, başına bulutları şapka yapmış koskocaman bir dağ! Otobüs yaklaştıkça büyüyen kocaman bir dağ!

Dünyada ve ülkesinde iyilikten, güzellikten başka hiçbir şey istemeyen, iyilik ve güzellik tohumlarının yeşerip filizlenerek, meyve vermesinden başka hiçbir beklentisi olmayan, ayakları prangalı, elleri arkadan kelepçeli, Adana cezaevine götürülürken; cezaevi aracının penceresinden gördüğü bu koskocaman dağ üzerine türkü söyleyen Ruhi Su'nun; gür sesi kulaklarımı yırtar gibi oluyor: "HASAN DAAĞI, HASAN DAAAĞI!" Bu dağ volkanik bir dağ, bu dağ Hasan dağı. Yanından geçerken Ruhi Su'yu görür duyarsınız, sonra

arkanızdan bakmaya başlar bu koskocaman dağ; siz Ulukışla'ya doğru ilerlerken.

Uzun zamandır yolda olduğumuzdan, yolcular arasındaki sohbet alabildiğine koyulaşmış, dostluğa dönüşmüştü, yolcuların tamamı Arapça konuşuyorlardı. Ben konuşulanları anlamıyordum. İstanbul Fatih'te, Sarıgüzel caddesinin baş tarafında bulunan Ali Paşa Camisinde 1966 yılında kuran kursuna gitmiş, Arapça konuşmayı öğrenmek şöyle dursun; okuma yazmayı dahi öğrenememiştim. Yaşlı bir amca benim Arapça anlamadığımı fark etmiş olacak ki:

- Nerelisiniz? Diye, Türkçe sordu.

-İstanbulluyum. Dedim.

-Yolculuk nereye? Dedi. (Böyle sorularla karşılaşacağımı önceden tahmin ettiğimden cevabım hazırdı.)

İskenderun'a asker ziyaretine gidiyorum, ancak İskenderun'a akşam varacağımdan geceyi Antakya da geçirip Antakya'yı da görüp ertesi gün İskenderun'a döneceğim. Dedim.

Derken, başka başka sohbetlerle yolculuk devam ederken; otobüsümüz Toros dağlarına girmiş yol almaya devam ediyordu. Yolculardan biri ısrarla bana Arapça bir şeyler söylüyor, "fi bindokıyya, fi bindokıyya." Diyordu. Anlamadığımı gören yaşlı bir amca bana bakıyordu. "Ne diyor amca?" Dedim. Yaşlı amca benimle konuşmak isteyen kişiyle konuşup bana dönerek: "Satılık tabancası varmış müşteri arıyor." Dedi. "Yok amca, benim tabancaya ihtiyacım yok." Dedim. Gerçekten yaşamım boyunca elime hiç silah almadım. Silahlara karşı hiç ilgim olmadı ve hatta silahlara karşı olmuşumdur; hâlâ da öyleyimdir. Tabancasını bana satamayan adam yanımdan kalkıp arka sıralara gitti.

Evet, Milliyet gazetesinde çıkan bu doğru haberi gazeteye

kim servis etmişti? Otobüsteki beş yoldaştan biri mi? Gelmeyen üç kişiden biri mi? Yoksa partimizin içinde gizli servis elemanları mı? Bu olayı nasıl aydınlatırız gerçekten de bilmiyorum.

Dağları Aşmak

Öğleden sonra Antakya'ya indik. Antakya garajı girişinin sol tarafındaki kahveye gittik. Hüseyin bizi kahvede bırakıp daha sonra gelmek üzere yanımızdan ayrıldı. Daha önceden tanımadığım iki yoldaşı da tanımış oldum. İki yoldaşımızın isimleri; Kasım ve Mustafa'ydı. Ziyat, Mustafa ve Kasım belli bir süre sonra beni bırakıp Harbiye 'ye gittiler. Oradaki restoranlardan onları alaymışız. Hava kararmak üzere Hüseyin geldi: "Arkadaşlar nerede?" Dedi. "Harbiye'de Restoranlar varmış orada bizi bekliyorlar." Dedim. Hüseyin epey kızdı. Kahveden çıkıp otogarın içindeki taksi durağına doğru yürüdük. Bizi gören taksi şoförleri: "Taksi! Taksi!" Diye bağırıyorlardı. Hüseyin taksinin birine yöneldi ve taksiye bindik. Taksinin şoförü Hüseyin'e dönerek: "Diğer yoldaşlar yok mu?" Diye sormaz mı? "Harbiye'ye yemek yemeğe gitmişler, geçerken oradan alacağız." Dedi Hüseyin. Taksi şoförünün diğer yoldaşları sorduğuna göre, yoldaşımız olduğu anlaşılıyordu. Çok sevinmiştim! Örgüt dediğin de böyle olur. Gece geçeceğimiz sınırda da böyle yoldaşlarımız vardır diye, kendi endişelerimi gidermeye çalıştım. Doğrusu kendime ve partime güvenim daha bir arttı. Harbiye'de bir restoranda yemek yerken bulduk arkadaşları, biraz alkol almışlar. (herhalde korkularını bastırmak için) Hüseyin onları güzel bir fırçaladı. Taksiye binip oradan ayrıldık.

İstanbul'dan çıktıktan sonra, yollarda doğru dürüst bir lokma yememiştim; arkadaşlarım da bana Harbiye de bir şeyler yaptırmamışlar, doğrusu aç kalmıştım. Tekrar taksiye bindik ve bilmediğim yerlere doğru ilerlemeye başladık. Gecenin

karanlığında uzun bir süre yol aldıktan sonra, ormanlık bir bölgede, aracımız ağırlaştı ve farlarını söndürüp tekrar yaktı. Ellerinde uzun namlulu silahları olan iki kişi yolda göründü. Taksi şoförü çok hızlı hareket ederek: "Yolunuz açık olsun yoldaşlar!" Diyerek bizleri öptü, ellerinde silah bulunan kişilere teslim edip hızlıca uzaklaştı. Bizi teslim alan iki kişi, ormanın derinliklerine doğru götürüp güvenlikli olduğu bir bölgede (ben öyle düşündüm) durdurdular. "Yoldaşlar!" Diye söze başladılar; yol boyunca neler yapacağımızı, neler yapamayacağımızı, nelere dikkat edip etmeyeceğimizi anlattılar. Duygularım, sevinçlerim, hüzünlerim öylesine karışmıştı ki açlığımı dahi unutmuştum. Çok güvendiğim partime güvenim bir kez daha artmıştı.

"Elveda Türkiye, Hoş Bulduk Suriye"

Gece karanlığında yürüyüşümüz epey uzun sürdükten sonra; sınıra az kaldığını ve biraz sonra bizi bir kaçakçıya teslim edeceklerini, o Kaçakçının da bizi sınırdan geçirip Suriye'ye götüreceğini söylediler. Az sonra ağaçların arasından, elinde uzun namlulu silahı ile iri yarı bir adam çıkıp geldi. Arapça bir şeyler konuştular. Burada mola verdik, biraz soluklandık; bizleri buraya getiren yoldaşlarımız, nelere dikkat etmemiz konusunda son bilgileri verdikten sonra vedalaştık. Kaçakçının yallah deyişi ile kalktık, bizi getiren yoldaşlarımızı bırakarak kaçakçının peşine düştük. Hava hafif yağmurluydu. Dar patikalardan (muhtemelen kaçakçı yolları) saatlerce yol aldıktan sonra mola verdik. İçimizden Kasım, çok konuşuyordu. Sürekli sorular soruyor, Kaçakçı da hiç cevap vermiyordu. Biz de Kaçakçının Türkçe bilmediğini, O'nu anlamadığını, artık soru sorma diyerek; hem kendi rahatsızlığımızı dile getirip hem de Kasım'ın susmasını istiyorduk. Moladan sonra tekrar Kaçakçının yallah deyişi ile tekrar yola koyulduk. Epey yol almıştık ki; Ziyat sigara alevi gördüğünü söy-

ledi. Kaçakçının çok dikkatli davrandığını hareketlerinden anlıyorduk. Ziyat sigara alevi gördüğünü elleriyle, ağzıyla işaret ederek anlatmayı başardı ve geriye dönerek bir başka yöne doğru yöneldik. Yüksek bir tepeye ulaştığımızda, karşıdaki yerleşim yerinin ışıkları göründü. Kısa bir mola verdik. Kaçakçı birden Türkçe konuşmaya başladı. Hepimiz çok şaşırmıştık! Kasım'ın sorularına cevap vermeyen, Ziyat'ın alevi görüp anlatım başarısı, doğrusu çok şaşırmıştık! Neye uğradığımıza siz karar verin.

Kaçakçı: "Bakın karşıda ışıklar var. O ışıkların sağ tarafında bir dere birde çeşme var. Biraz sonra sınırı geçeceğiz. Eğer bir terslik olur da askerler bizi görüp ateş açarlarsa dağılır, birbirimizi kaybedersek o çeşmede buluşacağız. Orası Suriye topraklarıdır." Dedi ve: "Ben ne yapıyorsam siz de öyle yapacaksınız." Diyerek bizlere yaklaşıp bizi iki metre arayla dizerek yürümeye başladı. Kaçakçı çok dikkatli hareket ediyor, sağa bakıyor sola bakıyor, adımlarını yavaşça atıyor; biz de öyle yapıyorduk. Dağın en üst zirvesine yavaş yavaş çıktık. Biraz durur gibi yaptık; Kaçakçı sağı solu dinledi ve yavaşça: "haydi!" Dedi (Türkçe söyledi) ve birden öyle hızlı hareket etmeye başladık ki; yaklaşık on dakika kadar hızlı hızlı yürüdük, yürümek ne kelime adeta koşuyorduk. Kavgalarımızı, hüzünlerimizi, sevinçlerimizi, sevdalarımızı arkamızda bırakarak koşuyorduk. 12 Eylül hareketiyle faşizmin eline bıraktığımız emekçi halk kitlelerini yerle bir eden sermayenin egemenliğine, 12 Eylül faşizmine, bir tek kurşun atmadan koşuyorduk arkamıza bakmadan. Gerçi ben kısa bir süre sonra geri dönecektim. Bu yollardan geçenlerin çoğu dönmedi. Yıllar sonra dönenlerin bir kısmı da dönmüş haliyle döndü.

Ve uzaklarda görünen ışıklara yaklaşmıştık. Yaklaştığımız ışıkların sağ tarafına doğru normal yürüyerek gidiyorduk. Konuşmalarımızı da artık kısık sesle değil, yüksek sesle ya-

pıyorduk. Suriye topraklarında olduğumuzu biliyorduk ama inanamıyorduk.

Dağın tepesinden gördüğümüz ışıkların yanına iyice yaklaşmıştık. Kaçakçı: "Durun!" Dedi ve bize dönerek: "Burada 'İhvan-i Müslim' var. Yavaş ve sessiz olarak geçelim." Dedi. (ihvan-i Müslim: Müslüman kardeşler örgütü) Daha çok Sünni kesimler içinde örgütlenen bu örgüt, Suriye yönetimine karşı silahlı mücadele eden, İsrail ve Türkiye devletleri tarafından desteklenen karşı devrimci bir örgüt. Işıkların yanından sessizce geçerek, derenin içindeki çeşmede mola verdik. Çok yorulmuştuk! Ben eskiden de bilirim aç karnına su içmenin zorluğunu, bu zorluğu yenerek boş midemi suyla doldurdum. Dinlendikten sonra tekrar yürümeye başladık. Sabaha karşı bir köye vardık. "Geldik." Dedi Kaçakçı. Bir evin kapısını çaldı. Yaşlı bir adam ve yaşlı bir kadın, orta yaşlarda bir başka kadın, on dokuz- yirmi yaşlarında yetişkin bir erkek çocuk ve on iki- on üç yaşlarında bir kız çocuğu açılan kapının arkasından bize bakıyorlardı. Bizim geleceğimizden haberi olduğu anlaşılan yaşlı adam, bizi içeriye davet etti.

Ve 2 Günlük Tehlikeli Yolun Sonu

On dokuz Kasım sabahı, saat beş otuz sıralarında; iki gün süren yolculuğumuz sona ermiş, çok yorulmuştuk. Evde biraz oturunca uyumuşum. Uyandığımda hava karanlıktı. Evine konuk olduğumuz yaşlı amcanın iki eşi var; ilk eşi kendi gibi yaşlı, ikinci eşi ise gençti. Antakya'dan kaçırmış. Daha sonraları bize ikinci evliliğini anlattığında öğrendik. Amcanın adı; Mahmut. (Daha önce buradan geçen bir yoldaşımız Gazi Eke, bu ismi kod ismi olarak kullandığını söyledi.) Mahmut Amcanın eşleri bizlere akşam yemeği yapmışlar.

Ertesi sabah evin delikanlısı bizi, köyü gezdirmek için dışarı

çıkardı. Karşı evin arkasında kocaman bir insan dışkısı... Biraz yürüdük diğer evlerin de arkalarında birden çok insan dışkısı var. Yadırgar gibi olsam da bizde çocukken köyümüzde böyle şeyler yapardık; köyün köpekleri de gelip bu dışkıları yerdi. Buradaki dışkılar küçük çocukların olduğu gibi büyük insanlara ait olanları da vardı. Bizim köyde her evin tuvaleti vardı, bu köyde tuvalet yok; anladığıma göre burada yaşayan insanların tuvalet kültürü yok. Biraz daha yürüyerek köyün dışına çıktık. Burada yaklaşık iki ay önce bir orman yangını çıkmış, TRT: 'Türkiye sınırına yakın Suriye tarafında çıkan orman yangını Türkiye'yi de etkiliyor!' diye haber vermişti; hatta Türkiye yardım etmek istemiş ama Suriye devlet başkanı Hafız Esat bu yardımı kabul etmemişti. Eve döndüğümüzde iri vücuduyla, sevecen gülücükleriyle bakan Kaçakçı'yı gördük, bizleri bekliyormuş. Suriye'nin başkenti Şam'a gideceğini, Türkiye'de çekildiğimiz vesikalık fotoğrafları vermemiz gerektiğini söyledi. Bize FKÖ kimlikleri yapılacakmış. Kaçakçı'yla sohbetimiz ilerledikçe kültür düzeyine çok şaşırdım. Adam emperyalizmin Orta Doğu'daki oyunlarından girdi İsrail Siyonizm'den çıktı. Fotoğraflarımızın arkalarına da isimlerimizi yazmamızı istedi. Hüseyin, Ziyat, Mustafa ile Kasım aynı isimleri kullandılar. Benim adım Yüksel'di aynı ismi kullanmayı düşünüyordum, Mahmut amca müdahale etti: "Benim oğlumun adı Muhammed senin de Muhammed olsun." Dedi, ben de Mahmut amcayı kırmadım benim adım Orta Doğuda Muhammed oldu. Muhammed ismini Deniz Gezmişinde kullandığını yıllar sonra Faik Bulut bana, aylık bir dergide çıkan Deniz Gezmiş'in kimliğini tercüme edince çok şaşırdım. İlk Arapça kelimeleri, Mahmut amcanın oğlu Muhammed'den öğrendim. Eline bir deste iskambil kâğıdı almış: "İnte tarif sitti sittin." diyordu, Ziyat: "Seninle altmışaltı oynamak istiyor." Dedi ve biz iki Muhammed sitti sittin oynamağa başladık. Ben bu sittin kelimesini çok kullanırdım. Bizim memlekette bütün şo-

för ve muavinler bu sittin'nin ilk t harfinin yerine k, n harfinin yerine de m harfini koyarak kullanıyorduk; bu yaptığımızı da doğru sanıyorduk. Türkiye'ye döndüğümde, Uzunköprü'ye gidip yıllardır yaptığım bu yanlışlığı düzelteceğim. Muhammet'le sitti sittin oynamağa başladık. Bende yirmi var ama nasıl söylendiğini bilmiyorum, başladım Muhammed'in yirmi söylemesini beklemeğe; kızı oynadı aldım, papazı gösterip: "Aşrin." Dedi. Böylelikle yirminin aşrin olduğunu öğrendim. Sıra geldi kırkı öğrenmeğe; onun da erbayn olduğunu öğrendim. Ben ilk Arapça konuşmayı böyle öğrenmeye başladım. Köyden gidene kadar Muhammed ile epey sitti sittin oynadım.

Mahmut amca Arap Alevi'si (Nusayri) idi. Suriye devlet başkanı Hafız Esad'ı çok seviyordu. Arada bir bize kuran okuyordu. Mahmut amcanın evinde dört gün misafir kaldık. Misafirliğimizin üçüncü gününün akşamı; Şam'dan güleç yüzlü, sevecen, ilk görünümü insana güven veren, davranışları eski İstanbul beyefendilerine benzeyen, daha önceden tanıdığım biri geldi. Öyle çok sevindim ki! Gelen kişi; 1978 1 Mayısında, Beşiktaş'tan Taksim'e doğru yürüyüşe geçeceğimiz sırada Talat Türkoğlu'nun: "Bu Kitleci Mehmet Ali." Dediği kişiydi. (kitleci demek TKP/B li demek). Gülerek gelen oydu. Kısa bir hoş sohbetten sonra, bizlere yeni kimliklerimizi verdi. Bizler artık Filistinliydik. Filistin kurtuluş örgütü içindeki Demokratik Cephe kimliğine sahip olmuştuk. Bu kimlikler bu bölgede her şey demektir.

Deniz Gezmiş İle İlgili Yanlış Bilgiler

Deniz Gezmiş'in de böyle Demokratik Cepheden kimliği vardı. Deniz'in Filistin kimliğini gazetelerde gördükçe seviniyor, gurur duyuyordum. "Deniz Gezmiş ile ilgili bilgiler saptırılmış. Bize Deniz'in Filistin kimliği el Fetih'ten diye gösterilmişti, oysa Deniz'in kimliği Demokratik Cep-

he'dendi. Yıllar sonra İzmir'de evimi onurlandıran Faik Bulut arkadaşımızla bu konuyu tartıştık. Basında yer alan Deniz'in Filistin kimliğini incelediğimizde şu gerçeği gördük: Denizin Filistin'deki adı Muhammed Ali Cihan. Kimliğin veriliş yeri, tarihi, Demokratik Cephe 15.4.1969." Bu kimliğe göre Deniz Gezmişin adı Muhammed, baba adı Ali, dede adı Cihan'dı.

Mehmet Ali, bizlere sabaha kadar; Ortadoğu'da olup bitenler hakkında, FKÖ ve partimiz TKP/B hakkında bilgiler verdi. FKÖ içinde, hangi örgütlerle İsrail'e karşı Filistinlilerle birlikte hareket ettiklerimizi açıkladı. Bir gurup yoldaşımız El Fetih, bir gurup yoldaşımız Demokratik Cephe'de, bir grup yoldaşımız da El Saika'da kalıyormuş. El Fetih; FKÖ içinde en büyük örgüt, komünistinden İslamcısına kadar oldukça geniş bir cephe hareketidir. Demokratik cephe; Sovyetler birliği yanlısı parti ve aynı zamanda cephe örgütü, yani parti cephe hareketidir. El Saika; Suriye yanlısı Filistinlilerin içinde bulunduğu, Suriye tarafından desteklenen bir örgüttür. Bizleri, El Fetih örgütünün sol kanadını oluşturan Şuunül (Ürdün Masası) isimli kuruluşa vereceklermiş; orada eğitim alacakmışız. Şüünül, Ürdün, Ürdünlü Filistinliler örgütü, Türkiyeli diğer devrimci örgütlerin; hangi Filistin örgütleri ile beraber kaldıkları hakkında bilgiler verdi.

Dördüncü günün sabahı, erkenden kalkıp Mahmut amca ve ailesi ile vedalaştık. Bir kamyonetin kasasında yaptığımız yolculuktan sonra, şehir olduğu anlaşılan bir yere vardık.

Laskiye; Suriye'nin Akdeniz'e açılan kapısı. Laskiye'den Şam'a giden otobüslere bilet aldık. Otobüsün hareket saatini beklerken sağa sola bakıyordum; bizim oralarda kurulan semt pazarlarına benzer bir pazar kurulmuş terminalin yanına. Burma tatlısına benzer tatlı satan birini gördüm; önünde açık bir tepsi üzerinde burma tatlıları, tatlıların üzerinde milyonlarca karasinek. Tatlı satıcısı arada bir elleriyle sinek-

leri "kıştt!" diye kovalıyor, sinekler gidince tatlılar görünüyordu; yarım metre öteye gitmiş olan sinekler tekrar tatlıların üzerine gelerek tatlıların görünmesini engelliyorlardı. Meyve pazarlarında arılar hangi tezgâhtaki meyvelerin üzerine toplanıyorsa o meyveler iyidir, tatlıdır derler ya... Her halde bu sinekler de bu tatlıların iyi olduğunu gösteriyor olsa gerek. Bu manzarayı hiç unutmam, tatlıyı da çok seviyorum ama gel de alıp ye! Otobüsün hareket saati geldi ve uzun bir yolculuk daha başladı. Ne garip bir duygu; kendi ülkende uzun bir yolculuk yapıyorsun ülkenden çıkmak için, bir başka ülkede uzun bir yolculuk yapıyorsun o ülkenin içine gidebilmek için. Laskiye'den Şam'a doğru giderken yollarda genellikle Japon arabaları vardı. Bizi Şam'a götüren otobüs de Japon arabası idi. On iki Mart'ta, İstanbul boğaz köprüsünün ayağını bombalamaktan yargılanan Numan Esin'in tırları göründü karşıdan. Tırların üzerinde kocaman kocaman ESİN nakliyat yazıyordu. İster misiniz Edirne Uzunköprü'den şoför arkadaşlarım çıksın... öf! Çok heyecanlandım! Neyse şoförleri tanımıyorum, zaten tanısam da beni otobüsün içinde nereden göreceklerdi. Şam'a geldiğimizde akşam olmuş, hava kararmıştı. Şam otogarından çıkıp yine küçük bir Japon arabasının içini doldurduk. Mehmet Ali bizi, adını sonradan öğrendiğim Ruknettin denen semtteki büroya götürdü. Bu büro TKP/B'nin Şam bürosu idi. Bizi Tesir, Semih Özal ve İsmet Özdemir karşıladı. Büro-ev karışımı yere girip oturduk.

Tesir'i Ankara TSİP'ten tanıyorum. DİSK'te çalışırken daha yakından tanıdım, zaman zaman birlikte çalışmıştık.

Semih Özal ve Şam Bürosunda Karşılaştığım Yoldaşlar

Semih Özal'ı 1976 yılında, İstanbul Fatih SGB de gördüm. Burada ona Faik diyorlar. 25 Temmuz 1995 yılında, Suriye'nin başkentti Şam'da bir provokasyon sonucu öldürüldü.

Bu cinayet aydınlatılamadı. Faik'in ölümü beni çok etkiledi. Sevgili Faik'in mezarı Hatay Samandağ'da

İsmet Özdemir, Servet Ziya Çoraklı ve Nizamettin Arıç ve diğer yoldaşlarla karşılaşma

İsmet Özdemir, Uzunköprü Töb-Der ilerlemecilerin elindeydi. Töb-Der'in kongresine gelmişti. Devrimciliğimde büyük emeği olan Hakkı Karadeniz hocanın evinde bir gece birlikte kalmıştık. İsveç'te vefat etti, mezarı Ulukışla'dadır.

Bizlere Türkiye'den çeşitli sorular soruyorlardı. Karşı devrimin Türkiye solu üzerine yaptığı korkunç tahribatları karşılıklı konuşurken kapının zili çaldı, kapı açılınca: "Yoldaşlar geldi mi?" diye soran Servet Ziya Çoraklının sesini duydum. Servet Ziya Çoraklı'yı İstanbul Sinema-Tek'ten ve siyasi çalışmalarından dolayı yakından tanıyordum. Yanın da sevecen bakışlı, adeta gözlerinin içi gülen, daha önceden tanımadığım biri ile birlikte içeriye girdiler. Kısa bir hoş sohbetten sonra; tekrar Türkiye'deki On iki Eylül faşist cuntasının devrimcilere karşı nasıl devlet terörü estirdiğini ve toplumu nasıl sindirip susturduğunu tartışırken, Servet Ziya Çoraklı'ya Ziyat Hoca diyorlardı. Ziyat hoca ile beraber gelen arkadaşa da Ressam diyorlardı.

Ressam, Gaziantep civarındanmış. Çok sonraları öğrendim; sanıyorum 1975 yılıydı, Gaziantep'te askerlerle silahlı bir çatışma çıkmıştı ve bu çatışmadan sağ kurtulmuştu. Çatışmayı Hürriyet gazetesi günlerce vermişti. Bir de asker ölmüştü. Asker de Uzunköprü'nün bir köyündendi. Cenazesi Uzunköprü askerlik şubesine getirildiğinde, Uzunköprülü devrimciler cenazeyi faşistlere bırakmamışlardı. Faşistleri meydandan kovalamışlar ve cenazeyi köye götürüp köy mezarlığına gömmüşlerdi.

Tekrar kapının zili çaldı, içeriye giren Emeğin Birliğinde İs-

tanbul'dan tanıdığım Selimdi. Selim'in yanındaki, adını sonradan öğrendiğim Tarık. Tarık'ı daha önceleri duymuştum, ilk defa görüyordum. Kapının zili tekrar çaldı, içeriye giren Hamdi Gülen. Hamdi Gülen'i 1975'den beri tanıyorum; devrimcilik hayatımda en uzun süre yoldaşlık yaptığım insanlardan. Sınır köyünde beklerken kaçakçıyla gönderdiğimiz fotoğraflarda beni görmüş, sabırsızlıkla bekliyormuş. Hamdi Gülen'in kod adı Aziz. İyi de Hamdi Gülen'le içeriye giren bu kişi kim? Sanki bir yerlerden tanıyorum ama kim? Ay gibi kaşları, hafif esmer teni, kim bu adam, kime benziyor? Biraz hoş beş ettikten sonra, bizlere Türkiye'de olup bitenler hakkında sorular soruluyor ama Hamdi Gülenle gelen adam bize Türkan Şoray'ı, Tarık Akan'ı, Fikret Hakan'ı soruyor, ünlü türkücüleri soruyor, sonunda bu adamı tanıdım. Bu adam; her türlü müzik aletini çalan, çok güzel uzun hava okuyan, çok güzel türkü söyleyen, Televizyona çıktığında küçük kız kardeşimiz tarafından nefes almamız yasaklanan, o yıllarda erişilmesi imkânsız olarak gördüğümüz kişi Nizamettin Ariç'ti. Ona da 'Apo' diyorlar

Şam'daki Büroda Kalan Arkadaşlarımız

1. Tesir
2. Arif
3. Tarık doktor
4. Aziz
5. Ziyat hoca Almanya da hayatını kaybetti. "Servet Ziya Çoraklı" İzmir de 1986 yılında birlikte yakalanmış, Buca ve Aydın cezaevlerin kalmıştık.
6. Faik (Semih Özal) Suriye de öldürüldü
7. Apo (Nizamettin Arıç) halk müziği sanatçılarından
8. Selim Emeğin Birliği
9. İsmet hoca
10. Hüseyin
11. Ressam

General Rıfat'ın Milisi Olmak Ayrıcalıkmış

Şam'daki ilk gecemiz geçmişti. Sabah kahvaltısından sonra Hamdi Gülen beni yanına alıp Şam'ı gezdirdi. Benden bir ay önce geldiği için, buralar hakkın da ne kadar bilgi edindiyse bana aktarıyordu. Dikkatimi çekense sivil, yarı sivil, ayağında kot pantolon, üzeri askeri, yüzü karışık sakallı, kamyonlara çuval yükleyen hamalların kirliliği içinde; genç genç delikanlıların ellerinde uzun namlulu silahlarla rahat rahat dolaşmalarıydı. Hamdi Gülen'e

– Nedir bunlar yoldaş dedim,

-Rıfat'ın askerleri, dedi.

Rıfat devlet başkanı Hafız Esad'ın kardeşiymiş. Rıfat aynı zamanda Suriye'nin genelkurmay başkanı. Rıfat'ın milisi olmak ayrıcalıkmış. Şam'da esnaf sabah açtığı dükkanlarını saat on iki de kapatıyor, saat on altı, on yedi sıralarında tekrar açıyor, kimi esnaf dükkanında uyuyor, kimi dükkanının kapısına bir sandalye bırakmış, kimi dükkanını açık olan kapısına bir fırça koymuş bir yerlerde uyuyorlar. Siz İstanbul Mahmut paşa çarşısında böyle dükkanınızı açık bırakıp on dakika ayrılında görün bak neler oluyor.

Bende Hamdi Gülen'e, İstanbul taşlı tarladan yani ailesinden haberler getirmiştim, Annesinden, babasından, kardeşlerinden eşi Fatma, kızları Fatoş, Serpil ve Özgür'den bilgiler verdim.

O gün Şam gezimiz epey uzun sürdü. İstanbul Aksaray'daki üst geçite benzeyen bir yere Aksaray adı vermişler. Bir de taşlı tarla da keçe suyundaki Kemal'in kahvesi gibi, burada bir kahveye Kemal'in kahvesi demişler. Türkiye'den gelenlerin buluşma yeri olmuş Kemal'in kahvesi; biz de bir çay içip eve döndük.

Evde yine, Türkiye yolculuğumuz üzerine sohbet ediyorduk.

İstanbul'dan çıktıktan sonra yolda gelirken Milliyet gazetesinin yazdığı haberi tartıştık. Tesir bu haberi şöyle yorumladı: "Geçenlerde Türkiye'den kaçan MSP'liler bize geldi, acaba onların yanında böyle şeyler mi konuştuk, eğer konuştuysak bu kanaldan mı basına bilgiler sızdı." tabii basına bu haber nasıl sızdı belli değil, bir yerlerde yanlış işler var. Şam'da üç dört gün kaldık. Suriye sınırına yakın bir köyde Mehmet Ali'nin getirdiği kimlikleri alıp yerine El Fetih kimliği verdiler. Artık bizde El Fetihli olduk. Birkaç gün sonra Filistin kamplarına gideceğimizi söylediler.

Darbeden Sonra Avrupa'da Çıkan Sol Dergiler

Burada çok dikkatimi çeken başka bir olayda şuydu: Sanki Türkiye'de faşist darbe yapılmamış gibi, Avrupa da çıkarılan sol dergiler darbe öncesi gibi kendi araların da tartışmayı sürdürüyorlardı.

Türkiye'de son bir yıldır hiçbir devrimci örgüt varlık gösteremezken, hatta sapır sapır dökülürken, sokaklarda örgüt ayırımı yapmaksızın devrimcileri kurşunlayarak öldüren devlet değilmiş gibi; yurt dışındaki örgütler, yine dergilerini çıkartıp birbirleriyle 12 Eylül öncesi gibi tartışıyorlardı. Kimi: "Zaten on altı ilde sıkıyönetim vardı, altmış yedi ile çıkardılar. Bizim için değişen bir şey yok." Deyip karşı devrimi anlamayıp hafife alıyor, kimi: "Bu geçici bir süredir, 12 Mart'ın kaymağını revizyonistler yedi." Diyerek geçici sürenin geçmesini beklemek için geri çekilip, yakalandıklarında: "Biz örgüt değiliz, biz yasal bir dergi çevresinde toplanmış dergi taraftarlarıyız." Diye mahkemelerde savunma kararları alıyordu. 12 Eylül'ü anlamamışlardı. En kötüsü ise 12 Eylül faşist darbesini, faşist darbe olarak görmeyen ve askersel devirgenin faşizme dönüşmemesi için mücadele edelim diyen hatta daha da ileri giderek; ilerici subaylardan belli bir hareket bekleyen ve askersel devirgenin sözüm ona ilerici kana-

dına faşistleri, Maocuları ve goşistleri ihbar edin diye yayın yapanlar vardı.

Filistin Kimliği Alıyorum

Üç dört gün Şam'daki evde kaldıktan sonra, gitme zamanımız gelmişti. Yeni El Fetih kimliklerimizle, Faik yoldaşımızın peşine düştük. Suriye Merkez Bankasının önünden geçerek, Filistin'in kurtulması için mücadele ederken şehit düşmüş Filistinli gerillaların fotoğrafları duvarlarda asılı olan bir büroya girdik. Burada beklerken, içeriye giren bir adamla Faik kucaklaşarak üç defa öpüştü. Bu üç defa öpüşmeleri önceleri biraz yadırgar gibi olup, bıyık altı gülerdik ama daha sonraları öyle alıştık ki biz de her karşılaştığımız yoldaşlarla üç defa öpüşür olmuştuk. İçeriye giren adamla Faik bizi tanıştırdı, kampımızın komutanıymış.

Ortanın biraz altında, tıknaz bir adam; ciddi duruşunun altında tatlı bir tebessüm okunuyordu gözlerinin içinde. "Faddalu"(Buyurun) Dedi. Önde Ziyat, arkada ben, Mustafa ve Kasım kapının önünde bekleyen bir Japon arabasının arkasına bindik. Araba kamyonetin arkası branda ile kaplıydı.

Adam Faik'le tekrar üç defa öpüştü, biz de Faik'le vedalaştıktan sonra kendisini arkamızda bırakarak adamın kullandığı araçla bilmediğimiz yön ya da yönlere doğru gitmeye koyulduk. Ortanın biraz altında tıknaz adamın adı; Abu Eymen idi. Ebu veya Abu, Arapça "baba yahut babası" anlamına geliyor. Arap töresine göre; her baba adayı (bekar olsa bile), ilk doğacak olan oğlunun adını tek başına veya ailece kararlaştırır, ona göre Abu falan, veya Ebu filan lakabını alır. Bu durumda Abu Eymen "Eymen'in babası" demek oluyor. Kendisi aynı zamanda kamp komutanımız idi. Abu Eymen, gözlerinin içindeki gülücüklerle: "Tehki Arabi" (Arapça konuşuyor musunuz) Diye sordu. Hepimiz birbirimize baktık,

ne demek istediğini anlamadık. Yesbik (you speak) Englihs? İkinci soru idi. Bu sefer, anladık(no-hayır) yanıtını verdik. Abu Eymen yol boyunca sadece arabayı sürmüştü, bizimle konuşamamıştı. Akşamüzerine doğru kampa vardık.

Mehmet Alkan

Edirne ili Meriç ilçesinin Akıncılar (Dravşın-Draguşan) köyünden, Mehmet Alkan yoldaşımız bu kamplara çok gelmek istemişti ama gelemedi. Daha sonra öğrendim ki kansere yenik düşmüş, şimdi köy mezarlığında yatıyor.

Kamp, Şam'dan yaklaşık bir buçuk saat uzaklıkta; Şam Helbon karayolu üzerinde, kocaman bir dağın kenarına kurulmuş. Kampa geldiğimizde, kampın kapısındaki silahlı nöbetçiler kapıyı açtılar. Kampta bulunanların meraklı bakışları altında kampa girdik ve araçtan indik. Sarı bıyıkları üst dudağını kapamış, sakalları uzamış, güldüğü sakal ve bıyıklarından anlaşılmayan, İstanbul'dan tanıdığım biri tarafından karşılanmak ne kadar güzel geldi bana; kucaklaştık. Arkadan bir bayan sesi:

-Ramazan'ı tanıyor musun? Dedi.

Demek burada adı Ramazan olmuştu. Diğer yoldaşlarla da kucaklaştık. Kampta yirmi bir kişi olduğu aklımda kalmış. Ancak ben yirmi kişinin adını hatırlayabildim, belki de yirmi kişi idik.

1. Muhammed
2. Ramazan
3. Ahmet Ali
4. Ziyat
5. Adnan tercüman
6. Mustafa
7. Kasım

8. Eyüp HK den gelme
9. Ekrem
10. Ferhat
11. Zeynep, daha sonra birlikte İsrail'e esir düştük
12. Selma
13. Semira
14. Kerim
15. Nada Dev-Yol'dan gelme
16. Şaban Denge Kawa'dan gelme
17. Halit Denge Kawa'dan gelme
18. Adnan Denge Kawa'dan gelme
19. Ve Yusuf'la savaşta birlikte idik
20. Süleyman savaşta birlikte idik iki kolu koptu
21.

Kampta Bulunan Filistinliler

1. Abu Eymen, kamp komutanı
2. Kemal, komutan yardımcısı
3. Sukkar, Filistinlilerin en tatlı insanı
4. Muneym, birlikte İsrail'e esir düştük
5. Hüseyin, birlikte İsrail'e esir düştük
6. Abu Asıf, birlikte İsrail'e esir düştük
7. Abu Raid, çok zeki bir çocuk
8. Adını hatırlayamadığım bir Filistinli

Gördüğüm İlk Filistin Kampı ve Atom Karınca Abu Raid

Abu Raid,(Raid-Yıldırım) konuşmalarından ve hareketlerinden çok zeki bir çocuk olduğu anlaşılıyordu. Kampa ilk gelen yoldaşlarımızı Abu Raid karşılamış ama ne karşılama! Bizimkiler kampa ayak basar basmaz, Abu Rayt başlamış: "Yaşasın TKEP" diye slogan atmağa. Bizimkiler neye uğradıklarını anlayamamış, şaşkın şaşkın Ebu Raid'in yüzüne bakmışlar; bu defa da Ebu Rayt şaşırmış bunlar neden se-

vinmedi diye. Meğer bizimkilerinden önce bu kampta TKEP'liler kalmış. Ebu Raid Türkçeyi TKEP'lilerden öğrenmiş. Bizimkilerle de epey geliştirdi.

Kampa geldiğimiz günün akşamüzeri, barakaların önündeki alana bir masa getirilip üzerine kalaşnikof koydular. Kasım, Mustafa Ziyat ve ben masanın üzerinde duran Rus yapımı bu otomatik tüfeği daha önce kullanıp kullanmadığımızı sordular; ben hayatımda kalaşnikof değil hiç silah kullanmamıştım. Bu silahı, bizi Suriye sınırına getiren yoldaşların ellerinde görmüştüm. Ayrıca gazete sayfalarında ve televizyon kanalında görüntülerinden hatırlıyorum Kalaşnikofu. Hepsi bu kadar! Kamp komutanı silah hakkında teorik bilgi verdikten sonra, çok zeki olduğu gözlerinden anlaşılan Abu Raid'in gözlerinin bağlanmasını istedi. Gözleri bağlanan Abu Raid'e silahı dağıtıp tekrar toplamasını istedi. Abu Raid gerçekten de silahı söküp dağıttı. Kamp komutanı parçaları karıştırdı ve şimdide silahı topla dedi. Abu Raid silahı dağıttığı gibi tekrar toplayıp taktı. Bu genç ve zeki Filistin Fedaisi, bize tam bir şov yapıyordu, bizi çok etkiliyordu. On yedi on sekiz yaşlarında bir Filistinli fedainin bizlere anlatmak istediği şuydu: Bu silah kolay sökülüp takılabilir. Atom karınca gibiydi Abu Raid, yerinde duramıyordu, hep hareketliydi. Aynı silahı söküp takma işlemini, sırasıyla ama gözlerimiz açık olarak yaptık. Böylelikle kampta ilk günümüz, kalaşnikofla tanışmakla geçmiş oldu.

Kampımızın güvenliği için gece gündüz sırayla nöbet tutuyorduk; bize sadece ilk gün nöbet tuttırmadılar.

Kamp, büyük bir dağın eteğine kurulmuş. Yan yana bitişik bir şekilde alçaktan yükseğe doğru dizilmiş barakaların en altta olanı mutfak, yanında erkeklerin yattığı koğuş, yanında bayanların yattığı koğuştan oluşuyordu. Bu barakalardan ayrı ama aynı sıranın üstünde kamp komutanının idare binası vardı. Barakaların önü, dağın eteğini düzleştirdikleri için

bir taraf sıfır noktası, diğer taraf duvarı andırıyordu. Duvarın üst tarafını tekrar düzledikleri için orası da alt taraf gibi inşaat çukurunu andırıyordu. Daha yukarıda da bir düzlük vardı burada sabah sporlarını yapıyor, futbol, voleybol oynuyorduk.

İlk gece bizlere daha çok Türkiye' den sorular sorularak geçti. Kamptaki ilk sabahımızda erkenden kalkarak spor yapılan sahaya geçtik

Kamptaki komutanımız Türkiyeli Ramazan'ın nezaretinde, sabah sporunu yapmağa başladık. Önce ısınma hareketleri sonra koşu yapıyorduk. Koşu için ana yola çıkıyorduk. Yol; Ezine'den Çanakkale'ye giderken, İntepe köyü rampalarındaki eski virajlı yola benziyordu. Kimimiz yüz, kimimiz iki yüz, kimimiz beş yüz metre, kimimiz daha fazla koşuyorduk. Sabah sporu bittiğinde kahvaltı yapıyorduk. Yemeklerimizi kampa gelen erzaklardan, üçer kişi nöbetleşerek yapıyorduk. Sabah kahvaltısından sonra kamp komutanımız Abu Eymen geldi ve iki ay sürecek olan eğitime başladık. Abu Eymen işini çok ciddi yapıyordu. Kişilikli biri olduğu hareketlerinden belli oluyordu. Gündüz eğitimlerimizin yanı sıra gece de eğitimlerimiz başladı. Gece eğitimlerini, daha çok Abu Eymen'in yardımcısı Kemal ile Sukar veriyordu. Geceleri uzun uzun yürüyüşler yapıyorduk. Yürüyüş kollarını yaklaşık iki metre ara ile sıralar halinde yürüyorduk; sessizce önden arkaya arkadan öne doğru sayarak eksiğimizin olup olmadığını kontrol ediyorduk. Abu Eymen işini çok ciddi yapıyor, yaptığı her işin en ince ayrıntısını dahi dikkat ediyor.

Kampımızın en sevecen olanı, Denge Kawa'dan gelen Halit idi. Halit biraz rahatsızdı. Sabah sporlarında yaptığı espriler, bize müthiş yaşama sevinci veriyordu. Yine kampımızda bayanlardan Zeynep arkadaşımız müthiş enerji doluydu. SGB

korosunda çalışmış, kampımızda bizlere ne güzel halk türküleri dinletirdi.

Ara sıra banyo sorunumuz oluyordu; bunu çözmek maksadıyla zaman zaman Şam'a gidiyor, yarı ev yarı büro olan yerde yıkanıp temizleniyorduk.

Meğer Kemal Bize Emanetmiş

Kemal kampımızın komutan yardımcısıydı. Dengesiz olduğunu baştan anlamadık; ne diyorsa eksiksiz yapıyorduk, bize faydası olduğu gibi zararı da olmağa başladı, bu zararlar günlük yaşamamıza da yansıyordu. Dengesizliği üzerine fazla durmayayım ama bir örnek vereyim. Barakalar dağın eteğine yaslandığından, zaman zaman dağdan kopan küçük küçük kaya parçaları barakanın üzerine düşüyor, bizi endişelendiriyordu. Dengesiz Kemal, eline kalaşnikofu alıyor dağa doğru ateş ediyor ve dağdan taş kopup kopmadığına bakarak kahkaha ile gülüyordu. Başka olumsuzlukları da oluyordu. Sonunda kamp komutanı Abu Eymen'e söylemeğe karar verdik. Durumu anlatınca, Abu Eymen'in yanıtı karşısında donup kaldık: "Biz, onu, sizin yanınıza bilerek verdik. Belki sizlerden olumlu etkilenir." Hayret ki ne hayret; kampımızın komutan yardımcısı Kemal, bizi eğiteceğine biz onu eğitecekmişiz.

Olumsuzlukları bir yana, Kemal'in bizlere çok olumlu katkıları da oldu. Örneğin; O, gece eğitimini çok seviyordu. Ay olmadığı gecelerde, karanlıkta bizlere uzun uzun yürüyüşler yaptırıyordu. Yine böyle, karanlık bir gecede uzun yürüyüşe çıktık. Yürüyüşler eğitimin birer parçasıydı. Bu tür yürüyüşlerin; ilerideki yaşamımda ne kadar faydalı olacağını, o günlerde bilme şansım elbette olamazdı. Yürüyüş öncesi, teorik olarak mayınlı bölgeden nasıl geçileceğini anlatırdı Kemal ve küçük bir uygulamasını yaptırırdı; böyle başlardık yürüyüşe.

Normal yürürken Kemal'den komut geldi: "Mayınlı bölgeden geçiyoruz!" Çok yavaş bir şekilde, her birimiz önümüzde gidenin bastığı ayak izine basarak dikkatlice ilerliyorduk. Kemal her birimizi denetliyor yanlış yaptığımızda uyarıyordu. Epey mayınlı bölgede ilerledik. Kemal'den yine komut geldi normal bölgedeyiz diye. Biz de normal yürüyüşe geçtik. Biraz yürümüştük ki Kemal'den bir komut daha geldi: "Düşman bölgesinden geçiyoruz!" Çok sessiz ve pek dikkatli yürüyüşe geçiyoruz; usulca sessizce önden arkaya, arkadan öne doğru sayıyoruz eksiğimiz olup olmadığını kontrol ediyoruz. Eksiğimiz olursa düşman tarafından fark edildiğimiz anlaşılmıştır, eksik yoksa düşman bizi henüz fark etmemiş demektir. Kemal bazen: "Mayınlı bölge!" diyor mayınlı tarladan geçer gibi yapıyoruz; "Mayınlı tarla bitti!" diyor normal yürüyüşe geçiyoruz. "Düşman bölgesi!" diyor çok sessiz ve dikkatli geçiyoruz; "Düşman bölgesinden geçtik." diyor normal yürüyüşe geçiyoruz. Kemal bize yol boyunca eğitim vererek Halbon'a götürdü. Halbon, küçük bir kasaba. Bir evin kapısını çaldı, kapıda görünen kişi Kemale sarılarak üç defa öpüştüler; bizlerden söz ettikleri bakışlarından anlaşılıyordu. Kısa bir konuşmadan sonra kapıdaki adam çok samimi bir şekilde bizleri içeriye davet etti. Evlerine girip oturduk çaylar kahveler geldi. Halbon'lu aile bizlere çok samimi davrandı. Kemal'in halini anlatmak çok zor; sanki Yaser Arafat imiş gibi, bir havalara giriyor bir havalara giriyor ki değmeyin gitsin! Çaylarımızı kahvelerimizi içip dinlendikten sonra, geriye kampımıza dönmek üzere evden ayrıldık ve aynı eğitimi yaparak sabaha karşı kampımıza vardık.

Kamplarda Günlük Hayat ve Sigara Sorunu

Kemal havalı havalı konuşmayı çok seviyordu. Bir akşam sohbetinde geçmişte yaşadığı bir olayı bize anlattı. El bombaları üzerine eğitim yapıyorlarmış, Filistinli bir fedai yanlışlık-

la el bombasının pimini çekmiş ve heyecanlanıp elinden düşürmüş. Bu tehlikeyi fark eden diğer bir fedai, hemen patlamamış bombanın üzerine kapanarak orada bulunan diğer fedailerin ölümünü engellemiş fakat kendi şehit düşmüş. Kemal'in anlatımını, tercümanımız Adnan Türkçeye çeviriyordu. Kemal anlattığı hikayeye uygun olarak yüz ifadesi üzüntülü idi. Tercümanımız Adnan: "Bu ibne yalan söylüyor." deyince hepimiz kahkahalara boğulduk. Kemal'in yüzü ağlamaklı, biz gülüyorduk; bizimle birlikte diğer Filistinlilerde gülüyordu.

Günlük yaşantımızda sıkıntılarımızın başında sigara geliyordu. Ben, günde bir paketten fazla sigara içiyordum. Bu olumsuz alışkanlığım kamyon muavinliği yaptığım yıllardan kalmadır. Kampımızda sigara yetersiz olduğundan, sigara içen arkadaşlara günde on üçer adet sigara veriliyordu; doğrusu ben sıkıntı çekiyordum ama sesimi çıkarmıyordum. Doktor Ahmet Ali her gün bol bol sigara içiyordu; bazı arkadaşlarımızın dikkatini çekmiş. Daha sonra anlaşıldı ki tercümanımız Adnan, sigara içmediği halde sigara içiyormuş gibi günlük on üç sigarayı alıp doktora veriyormuş. İnsanoğlu kendi yarattığı olumsuz tutkuların tutsağı olduğunda neler yapabiliyor.

Türkiye'den örgütsel işleyiş içinde gecikmeli haberler alıyorduk. Türkiye'nin sesi radyosu ile BBC Türkçe haber servisinin haberlerini neredeyse, her gün dinliyorduk. Buralardan aldığımız haberler üzerine çeşitli tartışmalar ve yorumlar yapıyorduk. Ancak; dikkatlerimiz ve konuşmalarımız, ilk geldiğimiz günler gibi Türkiye üzerine olmamaya başladı. Giderek; genelde Ortadoğu, özelde Filistin ülkelerinden sürülmüş Filistinlilerden ve ülkelerinden sürülmüş İsrail'in işgal ettiği topraklardan olmaya başlamıştı. Zaten kaldığımız kamp; Filistin topraklarında Ürdün'e, oradan da Suriye'ye sürülmüş bu Filistinliler Şuun-ül Ürdün (Ürdün İşleri-Ürdün

Masası) diye örgütlenmişler. Yani Ürdünlü Filistinliler diye de adlandırılıyordu. Hem Beyrut hem de güney Lübnan'da da o isimle tanınıyorlardı. Şuunül Ürdün'ün, Şam'daki sorumlusu Kadri idi. Filistinliler Kadri'yi çok seviyorlardı. Şuunül Ürdün, El Fetih içinde sol kanadı oluşturuyordu. Burada herkes birbirine Refik (yoldaş) diyordu.

Radyo ve Zeki Müren

Türkiye hakkındaki günlük haberleri, çeşitli radyo kanallarından alırken; bir de Suriye'de her gün, öğlenden sora bir saat Türkçe yayın yapan radyo kanalı vardı onu dinliyorduk. Bu radyo kanalı; daha çok orta- doğudan, işgal altındaki Suriye'ye ait Golan tepelerinden, İsrail yayılmacılığından ve bol bol da Hafız Esat'tan haberler verirdi. Haberler bittiğinde de şarkı ve türküler yayınlanırdı. Bir gün yine bu radyodan haberleri dinledikten sonra, basık sesli bir kadın spikerin şu anonsu hepimizi çok güldürmüştü: "Sevgili dinleyicilerimiz haberleri dinlediniz, şimdi Zeki Müren yoldaştan şarkılar dinleyeceksiniz." Hatırlatmakta yarar var: Suriye Baas yönetimi kendini 'Arap sosyalisti' saydığından, resmi söylemlerde ismi geçen herkese 'yoldaş' demek temel bir kural idi. Örneğin; Devlet Başkanı Hafız Esat'a ait haberleri verirken, söze şöyle başlaması adetten idi: "Devlet Başkanı yoldaş Hafız Esat..." Suriye'nin Türkçe yayın yapan sunucusu muhtemelen, şöyle bir akıl yürütmeyle Zeki Müren'i 'yoldaş' diye sunmuştur: "Madem şarkıları radyoda yayınlanabiliyor ve madem bu radyo genelde Türkiye'deki sol kamuoyunu etkilemeye çalışıyor; o halde şarkı için seçilen sanatçı Zeki Müren de solcu, dolayısıyla yoldaş diye anılmaya layık birisidir."

Filistinlilerle Dayanışmada Olan Diğer Halkların Kampları

Değişik ülkelerden gelmiş, farklı kamplarda kalan devrimcilerin olduğunu duyuyorduk. Dönemin diktatör devlet başkanı Saddam Hüseyin'e karşı mücadele eden, Iraklı devrimcilerin kampımızı ziyaret etmek istediklerine dair haberi; kamp komutan yardımcısı Kemal getirdi. Belirlenen günde geldiler. Irak, Kürdistan, Türkiye, Filistin ve dünya sorunları üzerine etraflıca bilgi alış verişinde bulunduk, çok iyi oldu. Benim dikkatimi çeken ise Iraklı yoldaşlarımızın: "Zalim Saddam Hüseyin'i bir iki ay içinde devireceğiz!" demeleriydi. Pek öyle gözükmüyordu ama Iraklı yoldaşların görüşü böyle idi. Sohbet sonrası, kampımızın üst tarafındaki voleybol sahasına çıktık; voleybol oynadık. Maçı ben yönetmiştim. Saha içinde Filistinliler, Kürdistanlılar, Iraklılar ve Türkiyeliler vardı. Sahadaki görünen tablo dünya insanlarının ne güzel kardeşçe yaşayacağının küçük bir göstergesiydi. Ne de güzel bir maç oldu.

"Havalı Kemal!"

Komutan yardımcısı Kemal'in dengesizliği bazen çok işe yarıyordu. Yürüyüş saati ile yaklaşık bir buçuk saatlik mesafede Demokratik Cephenin kampı varmış, Kemal bu kamptan bizler için görüşme randevusu almış. "Akşama Demokratik Cepheye ziyarete gidiyoruz." dedi. Doğrusu pek sevindik. Akşam yemeğinden sonra gece yürüyüşüne başladık. Bu hem ziyaret, hem de gece eğitimi oluyordu. Bu tür yürüyüşler silahlı oluyordu. Kasabaya benzer bir yerden geçerken siz Kemal'deki havaları göreceksiniz; bir öne geçiyor, yüzünü bize dönerek arka arka gidiyor bir arkaya doğru hızlı hızlı yürüyerek yüksek sesle komutlar veriyordu. Gözlerinin ucuyla da kaldırımda yürüyen insanlara bakıyor; bakalım Kemal'e bakan var mı?

Yürüyüşün sona erdiğini bir kapının önüne geldiğimizde anladık. Kapı açıldı içeriye girdik. Her taraf pırıl pırıl ve tertemizdi. Herhalde biz TKP-B'liler gelecek diye hazırlık yapmışlar.

Demokratik Cephe kamp sorumlusu olduğu anlaşılan bir Filistinli, bizi karşıladı. Kemal ile üç defa öpüştü, bizlerle de üçer kez. Adamın sevinci gözlerinin içinden okunuyordu. Doğrusu biz de çok sevinçliydik. Demokratik Cephe hakkında genel bilgilerimiz zaten vardı. Kuruluşunun ilk yıllarında Kızıl Çin'e, Maocu dünya görüşüne daha yakın duran bu Marksist örgüt; sonraları Sovyet sistemi ve dünya görüşünü benimsemişti. Ona göre; Sovyetler Birliği bilimsel sosyalist sistemdi, dünya devrimci sürecinin de başını çekiyordu. Özetle, Demokratik Cephe de TKP-B de Sovyetler Birliği konusunda aynı düşünüyorlardı.

İtalya İşçi Sınıfı ve Darbuka

Yaklaşık otuz kırk kişinin bulunduğu bir koğuşa girdik; çok samimi bir şekilde karşılandık. Tercümanımız Adnan aracılığıyla uzun uzadıya konuşma yaptık ve bilgilendirildik.

Filistinli yoldaşlarımız Arapça şiirler, marşlar, türküler okudular. Biz de Türkçe şiirler, marşlar, türküler okuduk. Gece öyle güzeldi ki!

Ben İtalyan işçi sınıfı marşını İtalyanca söylemesini biliyordum, bizim yoldaşlardan da bazıları biliyormuş; haydi İtalyan İşçi sınıfının marşını okuyalım dedim ve başladık.

"Avanti popilar, alari kosa" der demez; Filistinli yoldaşlarda bir kıpırdanma oldu, karşı taraftan da sesler gelmeye başladı.

Bandera rossa, bandera rossa

Bandiyara rossa tiriyon fera

Bandiyara rossa tiriyon fera

Viva komünizma, eliberti

Filistinli, Kürdistanlı, Türkiyeli devrimcilerin birlikte İtalya işçi sınıfının marşını okumaları; daha önceleri birbirlerini hiç görmemiş bu insanları nasıl da dost kılıyordu.

Araplar müziği, bizim Çingeneler gibi çok seviyor. Bir darbuka çıkardılar, öyle güzel darbuka çalıyorlar ki insanın içini oynatıyor. Epey çalıp oynadıktan sonra bize bakmaya başladılar. Tercümanımız Adnan: "Bizim de çalıp söylememizi istiyorlar." dedi.

Türkü söyleyenimiz var, var da darbukayı kim çalacak. Zeynep yoldaşa dönerek: "Ben çalarım." dedim. "Biliyor musun?" diye sordu. "Bir deneyeyim." yanıtını verdim.

Kamyonlarda muavinlik yaparken sabaha karşı şoför uyumasın diye, kamyonun torpidosunu darbuka gibi çok çaldığım olmuştur.

Aldım darbukayı, başladım kamyon torpidosunu çalar gibi çalmaya. Meğer ben de ne cevherler varmış! Zeynep bir türküye başlıyor bizim koro da devam ediyor.

Gece epey ilerlemişti. Komutanımız Kemal yine kendine has havasıyla, kalkmamız gerektiğini söyledi ve Demokratik Cephedeki Filistinli yoldaşlarımızla vedalaştık. Tam giderken Ziyat yoldaş: "Enternasyonal Marşı'nı okuyalım." Dedi. Başladık; biz Türkçe, Filistinlilerde Arapça okumaya. Öylesine heyecanlı, sevinçliydik ki!

Enternasyonalin okunması bitmişti; komutanımız Kemal'in emri ile kampımızın yolunu tuttuk.

Tatbikat

Silah ve silahlı eğitimimiz sona yaklaşıyordu. Kampımızın

batı alt yakasında bir dere vardı. Dere boydan boya iri uzun ceviz ağaçları ile doluydu. Derenin öbür yanı tatlı bir yamaçtı, buraya atışlara gidiyorduk. Karşı yamacın sağ tarafında, Amasya ilindeki kral mezarlarına benzeyen çok bakımsız bir de kral mezarı vardı.

Kamp komutanımız Abu Eymen, eğitimimizin sonunda bir tatbikat yapacağımızı zaman zaman söylüyordu. Tatbikat alanı da kral mezarını arkamıza alarak, uzağa konulan hedefi vurmaktı. Abu Eymen; eğitimin bittiğini, yarın tatbikat hazırlıklarının yapılıp öbür gün de tatbikatın yapılacağını söyleyip gitti. İkinci gün; sabah kalkıp komutanımız Ramazan yoldaşın nezaretinde, sporumuzu yapıp sabah kahvaltısından sonra silahlarla birlikte tatbikat alanında gösterilen yere doğru yürüyüşü geçtik. Tatbikat alanında yüz elli iki yüz metre ilerideki hedef tahtasının yanına, Filistinli Sukkar'ı gönderdiler. Sukar, kamp komutanı Abu Eymen'in emrine göre hareket ediyordu. Atışları teker teker karşımıza dikilen hedefe yapıyorduk. Atış vaziyeti alan yoldaşımız, komutandan atış izni çıkmadığı sürece ateş etmiyordu. Tam bu esnada, çok uzakta olan yoldan kimliğini bilemediğimiz birileri bize ateş etti! Neye uğradığımızı şaşırdık! Komutanımız Abu Eymen bize ateş edip kaçan taksiyi yakalayacakmış gibi arkasından koştu. Tabii yol çok uzak olduğundan yakalamak mümkün değildi; arabanın plakasını almak da mümkün değildi. Neyse ki hiç kimseye bir şey olmadı.

Abu Eymen; atış tahtasının yanında duran Sukkar'a saklanması için yüksek sesle: "Sıra hanginizde." deyip atış vaziyetini almamızı istedi. Bir yoldaşımızın atışı bittiğinde, Sukkar saklandığı yerden çıkıyor ve hedef tahtasına kaç kurşunun isabet ettiğini söylüyordu. Hedefteki kurşun izlerini de tebeşir ile işaretliyordu. Sukkar saklandı biz ateş ettik, biz ateş etmeyi kestik Sukkar saklandığı yerde çıkıp hedef tahtasına isabet eden kurşunları saydı. Genellikle başarılı oluyorduk

ancak Eyüp yoldaş çok kötü atış yapıyordu. Eyüp'ün ateş edeceğini gören Sukkar, hedef tahtasında elli altmış metre uzağa koşarak gidip saklanıyordu; koşarken de: "Dakika Eyüp, dakika!"(Bir dakika Eyüp, bir dakika bekle!) diyerek bağırıyordu. Bu da bizde gülüşmelere neden oluyordu. Eyüp ateş ederken hedefin 10-15 metre sağından ya da solundan kurşunun çıkardığı tozları görüyorduk. Sabahtan öğlene kadar çeşitli atışlar yaptık. Birinci, ikinci ve üçüncü gelene ödül olarak fazladan atış yaptırıldı.

Artık burada eğitimimiz bitmişti. Akşam yemeğinden sonra kampımızın Komutanı Abu Eymen, bizlerle bir toplantı yaptı ve eğitim sürecini değerlendirten sonra Filistin mücadeleleri tarihinden örnekler verdi.

Abu Eymen; İsrail Devleti kurulduktan sonra Dünya da ilk tanıyan ülkelerin başında Türkiye, ABD ve Sovyetler birliği olduğunu söyledi. Sovyetler Birliği derken adeta bizim tepkimizi ölçüyor gibi üzerimizde göz gezdiriyordu. Çünkü biz Sovyet yanlısı bir harekettik. Abu Eymen, Sovyetler Birliğine bir anlamda da kırgınlığını belirtiyordu.

Eğitim Bitti Ver Elini Lübnan-Filistin Kampları

Eğitimimiz bitmiş ve Lübnan'a gitme heyecanı sarmaya başlamıştı. Lübnan'ın güneyine yani İsrail'e yakın yere gidecekmişiz. Şuunül Ürdün'ün güney Lübnan'da da kampları varmış.

Küçük bir veda eğlencesi düzenledik ve dört yoldaşımızı kampta bırakarak, (Ferhat, Kerim, Adnan ve Halit) Damaskus veya Dimaşg denilen Şam'ın yolunu tuttuk.

Biz on yedi kişiydik, üç de Filistinli vardı; Muneym, Hüseyin ve Abu Asıf bu yiğit kardeşlerimle daha sonra birlikte esir düştük.

Bir kez daha Şuunül Ürdünlülerin Şam'daki bürosuna geldik; Faik de bizi orada bekliyordu. Gün ortasında Lübnan'a gitmek için hazırlanan araçlara bindik. Yirmi bir kişi üç araçla yola çıktık. Hareketlerinden üst düzey yöneticilerden olduğu anlaşılan bir sorumlu, bizi götürüyordu. Ben, üst düzey sorumlunun aracının arka camlı bölümüne yanıma Eyüp'ü de alarak bindim; Faik de bizim bindiğimiz araca bindi. Araç, son model Range Rover marka bir araçtı.

Şam'dan ayrıldıktan yaklaşık bir bir buçuk saat yolculuktan sonra, Lübnan gümrüğüne geldik. Sınırda karşılıklı araç kuyruğu vardı. Biz kuyruğa girmeden, gümrük özel kapısına gittik. Bizi götüren kişi, koruması ile birlikte araçtan indi; gümrükteki görevliler de bir koşuşturma oldu. Bizi götüren kişiye nasıl iyi davranıyorlar; sorgusuz sualsiz kapılar açıldı, üstelikte pasaportsuz bir şekilde güpegündüz üç araçla Lübnan'a geçtik.

Abu Eymen: "Sovyetler Birliği İsrail'i ilk tanıyan ülkelerin başında geliyor." Derken, neyi anlatmak istemişti. Bu soruyu kendime hep sordum. Savaşta gördüklerimden sonra, bu soruyu kendime daha da sorar oldum. Savaş öncesi gibi düşünemiyordum.

Böyle sorular hala kafamı kurcalar durur. İsrail devleti Stalin'in ölümünden sonra aynı şartlarda kurulsaydı, yani Kuruvşçev zamanında, dünya devrimcileri ne derdi? Ülkemin devrimcileri ne derdi? Ya da Stalin İsrail Devleti kurulmadan önce ölmüş olsaydı, herhangi bir komünistin yönettiği Sovyetler birliğinin İsrail'i aynı şartlarda kurulmasını aynı gerekçelerle tanımış olsaydı, dünya devrimcileri ne derdi?

Dünya devrimcilerinin ve ülkemin devrimcilerinin bu ikiyüzlülükleri canımı acıtıyor.

Faik Bulut: "Sovyetler Birliğinin, İsrail Devletinin kuruluşuna ilişkin yanlış kararını ve politik hatalarını sorguluyorum."

demiş; 'Filistin Rüyası' adlı kitabında. Melek Ulagay ise: "Batılı güçlerin ihanetini görüyorum." diyor; 'Bir Dönem İki Kadın' kitabında.

Bu bir basit yanlışlık mı? Yoksa bir hata mı? Evlerinden, köylerinden, şehirlerinden, kendi ülkelerinden silah zoruyla kovulmuş, sürüldüğü ülkelerde mülteci dahi sayılmayan mülteci kamplarında, mülteci yaşamı sürdürmek zorunda bırakılan, gittikleri ülkelerde bile katliamlara uğramışlar. Şairin dediği gibi: "Siktir çekilmişim kendi yurdumdan!" Şairin bu dizeleri Kürtleri anlattığı gibi Filistinlileri de anlatmıyor mu? Ölüler konuşmaz ama yaşayanlara bu kıyıma uğramış olan insanlara soralım. Filistin halkına soralım bakalım; ne diyecekler Sovyetlerin, yani Stalin'in, ABD'nin ve Türkiye'nin İsrail devletini tanıma kararına.

Bugün dünyada kendi sınırlarını resmi olarak tanımlamayan tek devlet vardır O da; İsrail'dir

Kurulduğu dünyada tanınmaya başlandığı 1948 yılından, bu kitabın yazıldığı 2012 yılına kadarki sürede İsrail devletinin öldürdüğü Filistinli sayısı; İsrail nüfusunu geçmektedir. Herhangi bir istatistik yok ben tahminen söylüyorum

Eğer bu doğrular, bu kadar insan ve diğer canlıların ölmesini getiriyorsa bu nasıl doğru? Lanet olsun bu doğrulara!

Daha 1930'larda Filistin Halkına karşı terör eylemlerine başlamış Irgun, Haganah gibi terör örgütlerinin başında bulunan Golda Meir (İsrail'in sağcı-milliyetçi partisi Likud'un eski lideri ve ülkesinin eski acımasız ilk kadın başkanı) ve Menahem Begin gibi Teröristlerin arkasında; ABD'nin olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bugün İsrail Devletinin en yetkili kişileridir. Filistinli kadınların doğurgan rahmini bile, İsrail için hayati tehlike sayabilen demir yumruklu Golda Meir'ın ülkesinin arkasında; ABD'nin olduğu açıktan anlaşılmaktadır. Türkiye ise o yıllarda emperyalistlere yaranmak için do-

kuz takla atıyordu; ABD ve İsrail karşısında. Yine ABD'ye yaranmak ve üç kuruş para alabilmek için Kore'ye de asker göndermişti. Benim kuşağımdaki dayıların ve amcaların birçoğu Kore'deki savaştan dönmediler.

Yahudi Halkının da başına bela olan bu Siyonist İsrail Devleti, elbet bir gün yıkılacak ve Yahudi halkının gerçek demokratik devleti olacaktır. Savaş sürecinde savaşın durması yönünde eylem yapan Yahudi halkının, özellikle Yahudi annelerin mücadelesini hiç unutmam. Elbette Filistin halkının da demokratik devleti olacak ve bu iki halk tarihte olduğu gibi yine; kardeşçe bu kutsal topraklarda yaşayacaktır, bundan benim hiç kuşkum yok.

Lübnan'da ilk dikkatimi çeken, yol boylarındaki tezgahlar da sigara satanlardı. (Sigara batılı ülkelerden getirilip satılıyordu). Yıllar sonra bizim ülkemizde de bu sigaralar yasal düzenleme yapılarak serbestçe satıldı. Ülkemizdeki tütün üreticisinin de tütünü işleyen işçinin de canına okudular. Ülke yabancı sigara satıcılarının cenneti oldu; aynen Lübnan'daki gibi. Yol boylarındaki reklam tabelaları Latin harfleriyle yazılı olduğundan, sanki bir Arap ülkesi değilmiş gibi görünüyordu.

Beyrut

Düz ova bitmiş, dağlık bölgeye girmiştik. Yolu sis kaplamıştı. Şoförümüz çok güzel araba kullandığından içimiz rahattı. Araç dağlara çıktıkça hava soğumaya başladı. Dağların zirvesine yaklaştıkça hava iyice karardı. İnişe geçmiştik ki karşıda görünen ışıkların Beyrut olduğu söylendi. Beyrut'a indiğimizde her taraf yıkık, neredeyse kurşun değmedik hiçbir duvar kalmamıştı. Her yanı harap ve virane bir yere geldik ve araçlardan indik. Bir yerlerden otomatik silah sesleri geliyordu; tedirgindim ama ne olduğunu anlayamadım. Filistin-

liler bize yer bulma telaşında bir o yana bir bu yana koşturuyorlardı. Derken yine silah sesleri; acaba bir yerlerde çatışma mı var? Silah seslerine hiç aldırış etmiyor Filistinliler. Karnımız acıkmıştı, hemen bir yerlerden yiyecek buldular ve o geceyi burada geçirdik.

Sabah kalkınca anladık; meğer kaldığımız yer Filistin mülteci kampıymış! Sabra mülteci kampı olduğunu çok sonraları öğrendim. Kamptan ayrılıp Sur'a giden dolmuşlara binerek güney Lübnan'a hareket ettik. Ahmet Ali (Cüneyt Kafkas) bizimle gelmedi, O demokratik cephede kalarak Sur'da doktorluk yaptı. Anılarını 'Filistin Günlüğü' kitabında topladı ve yayınladı. Türkiye elçiliğinin önünden geçerek hava alanı yoluna indik. Sağımızda deniz, solumuz da hava alanı.

1982 yılında İsrail'in Lübnan'ı işgali ve Beyrut'u kuşatmasındaki savaşa girdiğimde, bu hava alanı savunmasına katılmıştım.

İrili ufaklı yerleşim yerlerinden geçerek aracımız ilerlerken Damour Şehri önünden geçerek Sayda şehrine geldik. Burada bir yolcu inmek istedi. Yusuf kapı dibinde oturduğundan kapıyı açıp aşağı inerken beş Lübnan Lirası bulmuştu. Tekrar arabaya binince bana parayı gösteriyordu: "Lübnan bana uğurlu geldi." diyerek gülüyordu. Sayda'dan çıktıktan yedi sekiz kilometre sonra sağa sapan yolda aracımız yaklaşık bir kilometre gittikten sonra; sol taraftaki portakal, mandalina bahçesine girdik ve bir binanın önünde durduk. Gelmiştik! Hepimiz aşağıya indik. Araçlar geriye dönerek yollarına devam etti.

Burası Zahrani, yani gül bahçesi ya da gül bahçeleri de deniyor. Sanki cennete gelmiştik.

Suriye'de aldığımız eğitimin biraz daha ağırlaştırılmış halini tekrar gördük. Eğitimi veren fedaiyi Beyrut bürosundan göndermişler; hiperaktif çocuklara benziyor, minyon tipli kı-

vırcık saçlı, silahla iyice haşır neşir olmuş, sürekli hareket ediyordu. Adı Yusuf.

Ocak ayında başladığımız eğitim, Şubat ortalarında bitmişti. Eğitimin sonunda dağlık bir bölgede çok güzel bir tatbikat yaptık. Bu tatbikata Şuun-ül Ürdün sorumlusu Kadri, Suriye den gelerek diğer sorumlularla birlikte izlediler. Bu tatbikatı, Suriye'den bizimle birlikte gelen Filistinli yoldaşlarla birlikte yaptık. Partimiz adına da Faik yoldaş protokolde yerini almıştı. O da Suriye'den gelmişti.

Tatbikatımız belirlenen hedeflere baskın şeklindeydi, oldukça başarılı geçmişti. Kadri yoldaş tatbikatı çok başarılı bulduğunu söyledi ve hepimizi teker teker tebrik etti.

Tatbikattan sonra, Zahrani'deki mandalina bahçesinde kurulmuş olan kampımıza geri döndük. Eğitimimiz bitmişti. Üç ayrı yerde kamp kurarak gurubumuzu bu kamplara dağıttılar.

Ben bu üç kampın ve farklı yerde olan idari binanın her türlü ihtiyaçlarını, bana verilen askeri bir arabayla karşılıyordum.

Gerek Suriye de gerekse burada çay içileceği zaman, çaydanlık soğuk su ile doldurulup içine bir avuç çay ve iki avuç şeker atarak kaynatırlardı; kaynamaya başlayan su, çay, şeker karışımını "faddal" (buyur) diyerek herkesin bardağına servis yaparlardı. Çaylarını içen fedailer eğer sigara içiyorlarsa, içtikleri sigara izmaritini çay bardağın içine atıyorlardı. Bir de su içerken; (sanki bu ibrikleri özel yapmışlar) ibriği ağzında alabildiğine uzaklaştırıyorlar, sanki ibriği ağzına en uzak tutan ödül alacakmış gibi su içiyorlar. Ben hiç böyle su içemedim.

Biz, İsrail savaş uçaklarının sesini ilk kez burada duyduk. Uçak sesi duyulur duyulmaz Filistinli Eymen "İntişar şebab!" (gençler araziye dağılın, yayılın) diye haykırırdı. Sanki Eymen bu iş için görevlendirilmişti, her uçak sesi duyuldu-

günda Eymen'in de sesi duyuluyordu. "İntişar şebab!" Bu komut üzerine, hepimiz farklı alanlara dağılarak uçaklar geçene kadar saklanırdık. Çevre kamplardan uçak savar seslerini duyardık. Sanki ileride çıkabilecek savaşın psikolojik hazırlıkları yapılıyor gibiydi.

Lübnan'da Tanıdığım Filistinliler

1. Abu Emcet; kamp komutanı. Sağ gözünü kaybetmiş. Savaşta İsrail'e esir düşmüş.
2. Şişko Eymen; Danimarka Komünist Partisinden bir bayanla evliymiş bize fotoğrafını gösteriyor. Savaş sonrası Suriye'de görüştük
3. Abbas; yemek yerken gülmeyi çok seviyor, ağzında ne var ne yok gösteriyor. Savaşta İsrail'e esir düşmüş
4. Salih; ağır başlı, olgun ve şakayı seven biriydi. İngilizce anlıyor ama konuşamıyor. Savaşta kol kemiği kırılmış, kolu kopmamış, savaş sonrası Sovyetler Birliğine tedaviye gitmiş.
5. Ahmet; Suriye'deki Abu Raid'in ağabeyi. Savaştan sonra Suriye'de görüştük.
6. Nebil; düşük göz kapaklarının altından bakardı dünyaya. Canından çok severdi yoldaşlarını. Neccariye köyüne gelip bizi bulmuştu. Birlikte düşmana esir düştük.
7. Abu Raid; sonradan aramıza katılmıştı. Sayda'da çatışmada şehit düşmüş. Ramazan anlattı.(Bir başka Abu Raid)

Ayrıca, zaman zaman kamplarımıza kısa süreli gelip giden Filistinliler de oluyordu.

Şoför Olduğum Anlaşıldı

Suriye de gördüğümüz silahlı eğitime benzer bir eğitimden daha geçtik; Nebatiye Sur yol ayrımı Zahrani'deki mandalina bahçesinde.

Şii Emel Hareketi ile Lübnan Komünist Partisi arasında silahlı çatışma çıktığı haberi geldi ve bizden yardım istiyorlardı. Kamp komutanı Abu Emcet; dört kadın yoldaşımızı, Ramazan'ı, beni ve birde Filistinli şişko Eymen'i kampta bırakıp diğer Filistinlilerle birlikte yoldaşlarımızı yanına alarak çatışma bölgesine gittiler.

Yoldaşların dönmelerini beklerken, şişko Eymen kampın önünde duran Fiat marka eski bir arabayı göstererek: "içinizde araba kullanan var mı?" dedi. Hayatımın büyük bir bölümü kamyonlarda muavinlik yaparak geçtiğinden, her türlü aracın kullanımını, tamirini rahatlıkla yapıyordum. Ramazan'a dönerek "Ben biliyorum." dedim. Şişko Eymen Ramazan'la konuşmamdan anlamış olmalı ki arabanın kontak anahtarını bana verip sağ tarafa oturdu. Mandalina bahçesinden çıkıp Sur'a doğru gittik geldik. Gece geç saatlere doğru Abu Emcet yoldaşlarla birlikte geldi. Emel hareketi ile Lübnan Komünist Partisi arasına girip çatışmayı durdurmuşlar ve ateşkes sağlamışlar.

Şişko Eymen, kamp komutanı Abu Emcet'e benim çok iyi bir şoför olduğumu ballandıra ballandıra anlatınca; silahlı eğitim biter bitmez bana bir askeri araç verdiler. Bir Kalaşnikofum, bir de arabam oldu. Önceleri üç olan sora ikiye inen kamplarımızın günlük rutin işlerini yapıyor, silah cephane, götürüp getiriyordum. Kamplarımızın yiyecek içecek ihtiyaçlarını sağlıyor, fedaileri kamplar arası taşıyordum. Şehirle kamplar arasında gerekli olan her şeyi temin ediyordum.

Filistinlerin Verdiği Maaş

Kasım ile Mustafa geri dönmek istiyorlardı, partinin Şam bürosuna haber gönderdik. Mustafa ile Kasım'ın Suriye'ye gitmeleri için önce Beyrut'a uğramaları gerekiyordu. Kamp komutanımız Abu Emcet: "Kasım'ı ve Mustafa'yı Sayda'ya, Beyrut'a giden dolmuşlara götürelim." dedi ve emrini yerine getirdik. Yıllar sonra Kasım'ı Yunanistan'da bir Danimarkalı kadınla evlenmiş olarak gördüm. Mustafa'dan hiç haber almadım.

Filistinli fedailer bağlı oldukları örgütlerden maaş alıyordu. Biz maaş almıyorduk ama yine de yüz Lübnan Lirası veriyorlardı. Yiyeceğimizi, giyeceğimizi nerede ise tüm ihtiyaçlarımızı karşılıyorlardı. Maaş almayı doğru bulmuyorduk çünkü biz bu işi para karşılığı yapmıyorduk, ben inancım gereği buradaydım. Maaş alanları da dudağımızı bükerek değerlendiriyorduk. Türkiye'de devrimciler para karşılığı devrimcilik yapmazlar; profesyoneller hariç. (bu profesyonellerin bir kısmı daha sonra faşistlerle beraber çeteler kurup çek senet mafyasına bulaştı) Biz Türkiye'deki günlük geçimimizi, çalıştığımız iş yerlerinden aldığımız maaşla sağlıyorduk. Ama buralarda ne böyle iş yerleri var ne de çalışanlar. Buralardakiler, yani yaban elde konuk sıfatıyla bulunan Filistinli mülteciler; doğdukları ülkelerinde yaşamadıkları gibi yarında nerede yaşayacakları da belli değil. 'Bir Dönem İki Kadın'da Melek Ulugay'ın dediği gibi: "Herkes kaçak ya da sürgün; hiç kimsenin gerçek kimliği yoktu, kimlikler günü birlik değişen kağıt parçalarıydı." sayfa 12, ne denli doğru söylemiş. Bizimde kimliklerimiz FKÖ'den de olsa isimlerimiz sahte, kaçak değil miyiz? Ölüm onlara o kadar yakın ki, her an bir İsrail devletinin saldırısı sonucu ölebilirler. Maaş almadığımız için kamptaki Filistinliler de bize dudak bükerek bakıyorlar.

Ne onlar bizi, ne biz onları anlayabildik bu maaş konusunda.

Sigarayı Nasıl Bıraktım

Sigarayı bırakmadan önce nasıl başladığımı anlatayım. Altmışlı yılların sonu ya da yetmişli yılların başıydı; yani on beş, on altı yaşlarındaydım. Şoför ağabeylerimiz (ustalarımız) şöyle derlerdi; "Kıçın bu koltuğa değdiyse ve bu direksiyonu da sallıyorsan bu sigarayı mutlaka içersin." Aslında demek istedikleri şuydu: "Biz sigara içmek istemiyoruz ama bu meslek bize zorla sigara içirtiyor." Bu yalanı bizde doğru kabul ediyorduk. Yalandı, çünkü daha sonraları yıllarca kamyon ve otobüs şoförlüğü yaptım ama o sırada hiç sigara içmedim.

Köylülerin ürettiği ayçiçeği ve çeltiği işçiler fabrikalarda; ayçiçeğini yağa, çeltiği de pirince çevirirlerdi. Genellikle Çingenelere yaptırılan 'hamallık'la kamyonlara yükleme işleminden sonra yollara düşen şoför ağabeylerimin (ustalarımın), sabahlara kadar uykusuz direksiyon sallayan, o insanüstü fedakar çalışmalarını asla unutmam.

Biz kamyon muavinleri de geleceğin şoförleriydik. Mademki ustalarımız; kıçımızın koltuğa değdiğini ve yavaş yavaş direksiyon salladığımızı söylediklerine göre, 'artık sigaraya' başlayabilirdik. Bir de; Uzunköprü'nün köylerinde, Atatürk ve Kavak mahallerinde ve diğer mahallelerde çok güzel kızlar vardı. Eh! Bizim de hareketlerimiz ile büyüdüğümüzü onlara göstermemiz gerekiyordu! İşte böyle başladık sigaraya.

1 Mart 1982

Hiç param kalmamıştı, sigaram da tükenmişti. Kamp komutanımız Abu Emcet sabah erkenden kalkmış: "Yallah Muhammed!" dedi. Kahvaltı yapıp Beyrut'un yolunu tuttuk. Sigaram olmadığından, komutandan da isteyememiştim. Böylece sigara içmeden Beyrut'a vardık. Akşama kadar burada

kaldık, herhangi bir fedaiden de sigara istemedim. Akşam Beyrut'tan döndükten sonra, bu defa iradi olarak: "Bu gün hiç sigara içmedim bu gece de içmeyeceğim." dedim ve içmedim. Sabah olduğun da: "Dün hiç sigara içmedim bugün de içmeyeceğim!" kararı aldım. Derken durum şöyle devam etti: "İki gündür sigara içmedim bugün de içmeyeceğim; üç gündür sigara içmedim bu gün de içmeyeceğim; dört gündür sigara içmedim bu gün de içmeyeceğim; beş gündür içmedim bugün de..."

Yaklaşık bir hafta kendimle böyle mücadele ettim. Bir hafta on gün sonra yanım da sigara içenlere, "Öfff! Ötede için!" demeye başladım. Bir ay sonra nefes alışımın değiştiğini fark ettim. Rahat nefes almaya başlamıştım. Artık ben sigara içer miyim?

Uzunköprü de kamyon muavinliğinden ve dengesiz büyümemden kaynaklanan bu kötü alışkanlığımı da 1 Mart 1982 yılında Lübnan'da bıraktım.

Parçala Behçet!

Bir gün komşu kamptan bir gurup Filistinli fedai geldi; zaman zaman böyle ziyaretler oluyordu. Bu fedailer izinli olduğu bir gün Beyrut'ta sinemaya gitmişler. Gelip bize: "Beyrut Al-Hamra'da sinemanın birinde Türk filmi oynuyor, biz gittik." dediler. Çok heyecanlandım! "Biz de gidip görelim!" diye içimden geçirdim.

Türk Filmi deyince biz, Yılmaz Güney'in filmi ya da benzeri film olarak algıladık.

Hangi sinemada?

Al-Hamra'da. O caddeye gidince afişleri görürsünüz.

Filmin adı ne? Kimler oynuyor?

Verdikleri cevaba bakar mısınız?

Parçala Behçet.

Hepimiz şaşkın şaşkın birbirimize baktık.

12 Eylül sonrası sinemalara yansıyan 'seks furyası' Beyrut'a kadar uzanmış. Meğer bizim fedailer Behçet Nacar'ın; 'Parçala Behçet' porno filmine gitmişler.

Adil Okay'la Karşılaşma

Her hafta Beyrut'a birden fazla gidiyordum. Yine Beyrut'a gittiğim bir gün Filistinlilerin bürosun da Faik yoldaşla karşılaştım. Komutandan izin alıp Faik'le birlikte Beyrut'un meşhur caddesi olan Al Hamra'ya gittik. İstanbul'un İstiklal, Ankara'nın Sakarya, İzmir'in Kıbrıs Şehitleri caddeleri gibi... Cadde de gezerken çocuk yüzlü bir gençle karşılaştık, Faik'le öpüştüler. Ayaküstü biraz konuştuktan sonra, cadde üzerindeki pastaneye girdik, (savaş içinde bu pastane önünde bomba yüklü bir araç patlatıldı, pastane yerle bir oldu ve çok sayıda insan ölmüştü) yaklaşık bir saat oturduktan sonra ayrıldık. Faik bana bu arkadaşın THKP/C'nin Lübnan sorumlusu olduğunu söyleyince çok şaşırmıştım: "Daha çocuk denecek yaşta olan biri nasıl olur da sorumlu olabilir?" diye düşünmüştüm. THKP/C denince ben Dev-Yol anlamıştım, meğerse Adil, THKP/C acilcilerin Lübnan sorumlusuymuş; Faik'in bunu anlatmak istediğini çok sonraları öğrendim. Adil Okay ile yıllar (25 yıl) sonra karşılaştım. Adil'le birlikte İsrail'in Gazze'ye saldırıları ve Mavi Marmara olaylarından sonra ne yapalım diye tartıştık. Ortak çalışmamız sonucu 2011'de Filistin kamplarında kalan bir grup 68'li ve bir grup 78'li olarak ortak bir basın açıklaması düzenledik. Adil ayrıca İzmir'de konuğum olmuş ve bizi onurlandırmıştı.

Tkep

TKEP'lilerin Nebatiye kentinde olduklarını duymuştuk. On-

larda bizim Zahrani'de olduğumuzu öğrenmişler, bizden görüşme talebinde bulundular; talebi kabul ettik ve belirlenen bir günde beş- altı TKEP'li yoldaş çıkageldi. Filistinliler, TKEP'liler ve biz Neccariye köyündeki kampta bir araya geldik. TKEP'lilerle aramızdaki konuşmayı tercümanımız Adnan da Filistinlilere çeviri yapıyordu. TKEP'liler konuşmasının bir bölümünde Bülent Ecevit'e faşist dediler, Adnan: "ben bunu çevirmem!" dedi. Hepimiz çok şaşırdık: "Neden çevirmiyorsun?" dedik. "Bülent Ecevit faşist değil ki, çevirmem." yanıtını verdi. TKEP'lilerin görüşü bu. Sen çevir dedik. Epey gülüşmeler oldu aramızda; Adnan'ın bu tutumuna. Bu defa da Filistinliler ne olduğunu anlamak için Adnan'a soru sormaya başladılar. Sonunda bizim Adnan TKEP'lilerin Bülent Ecevit'e faşist dediğini istemeye istemeye Arapçaya çevirdi.

Birkaç ay sonra çıkan İsrail Devleti ile Filistinlilerin arasındaki savaşta; Filistin halkının yanın da savaşarak canlarını veren bu yiğit devrimci yoldaşlarımın önünde saygıyla eğiliyorum.

Ziyat da gitmek istiyordu; Mayıs ayının ortalarına doğru O da gitti. Türkiye'den beş kişi çıkmıştık; şimdi ben kaldım, diğerleri gitti.

Partimiz güney Lübnan'dan çekilme kararı almış. Faik yoldaş gelip hem bize, hem de kamp komutanı Abu Emcet'e bildirdi. Abu Emcet benim kalmamı istiyordu. Faik bana kalıp kalamayacağımı sordu; ben: "Kalabilirim." dedim. Ramazan, Sadık, Zeynep ve ben kaldık, diğer yoldaşları Faik yanına alarak Beyrut'a gitti. Daha sonra Zeynep, Sadık ve Ramazan da Beyrut'a gideceklerdi. Ben yalnız Filistinlilerle kalacaktım.

Neccariye Köyü ve Kampımız

Doğudan batıya doğru bakan dağın orta yerinde ki düzlükte kurulmuş; her akşam güneşin Akdeniz'e batışını seyrediyor, Neccariye köyü. Kampımız bu köyün üst tarafındaki zeytin ağaçlarının içine kurulmuş. Buradan güneşin batışını ve güneşin batış öncesi havada renk güzelliklerini alabildiğine cömertçe sergiliyordu bizlere. Kampımızın kuzey tarafında yer alan derin vadi, Nebatiye'ye giden ana yol ile kampımızı ayırıyordu. Güneyde de bir vadi vardı. Orada Iraklı devrimciler vardı, uzaktan bir birimizi görebiliyorduk. Doğusu, batıdan yükselen dağın üst tarafına doğru uzanıyordu ve tepeye yakın bir yerde köyün su deposu bulunmaktaydı. Batısı ise Neccariye köyünün üzerinden alabildiğine geniş bir alanı görebiliyorduk. Portakal, mandalina ve muz bahçeleri denize kadar uzanıyordu. Akdeniz sahil şeridi Sayda'ya kadar gözüküyor. Zahrani köprüsü diye adlandırdığımız köprünün deniz tarafında petrol rafinerisi, diğer tarafta da rafinerinin depoları vardı. Rafinerinin işletme bahçesinde Lübnan'ın bayrağındaki sembolünü oluşturan Sedir ağaçları vardı. Sedir ağaçları kuzey doğu Akdeniz'inde yetişen bir ağaç türüdür. Ulu çınarlara benzer. Ancak bu ağaçlar biraz farklıydı; buralara gelen her yabancının dikkatini çekecek kadar farklı. Bu ağaçların dalları diğer ağaçlar gibi gövdelerinden gökyüzüne doğru çıkmıyorlardı. Ağacın gövdesinden çıktıktan sonra yere paralel olarak uzuyor, gövdeden dalın ucuna kadar yere paralel olarak duruyordu. Alttaki dal en uzunu, onun üzerindeki dal biraz daha kısa, bir üstteki dal biraz daha kısa, bütün dallar yukarıya doğru bir alttakinden biraz daha kısa ama hepsi dümdüz, yere paralel gidiyor, en tepedeki dal en küçük daldır. Uzaktan bakıldığında sanki bir odunun üzerine piramit yerleştirilmiş gibi gözüküyordu. Banyo ihtiyaçlarımızı bu rafineride gideriyorduk. Bu güzellikler içinde; suçlu güçlülere karşı, haklı insanların yanında girdik bu savaşa.

Ve Büyük Savaş Başlıyor

Haziran ayının başlarında İsrail uçakları Lübnan topraklarını bombalamaya başladı. Bulunduğumuz yerden uçakların Sayda, Nebatiye ve Sur tarafına dalışlarını görebiliyorduk. Hava saldırıları son derece ürkütücü ve korkunçtu. Kampta, uçaklara karşı kullanabileceğimiz silah yoktu; daha çok gerilla silahları vardı. Yalnız bir dönem uçaklara karşı da kullanılabilen bir de doçka silahımız vardı. Abu Asıf ile bu silahı, askeri aracın üzerine monte ettik. Ben direksiyonda, O doçkanın tetiğinde; köyün alt tarafına giderek uçaklara ateş ettik fakat pek etkili olamadı. Fakat bu silah helikopterlere karşı epey etkili oluyordu. Doğrusu kampımızın uçaklara karşı yapacağı bir şey yoktu.

İlk zamanlar bulunduğumuz mıntıkayı vurmadılar. Akşamları gece karanlığında helikopter sesleri geliyordu. Her gece değişik yerlerde pusuya yatıyorduk. Bir gece helikopter sesleri yaklaşmaya başladı. Her tarafta seslere göre gece karanlığında helikopter arıyorduk. Beklentimiz ve tahminimiz su deposunun çevresine indirme yapacakları yönündeydi. Buna göre mevzilenmiştik. Savaş uçakları bizim mıntıkayı da vurmaya başladılar. Zahrani köprüsünün çevresinde ne var ne yok her şeyi bombalıyorlardı. Köprüyü sanki bilerek vurmuyorlardı. Sanki bu köprü bize lazım diyorlardı. Akşam yeni bir yere taşındık. Gece yarısına doğru helikopter sesleri yine gelmeye başladı. Kesin emir verilmişti; helikopteri görsek bile izin alınmadan ateş edilmeyecekmiş! Sesler giderek bizim üzerimize doğru geliyordu, gece karanlığında seslerin geldiği yerde iki tane daha karanlık cismin havada bize doğru yaklaştığını gördük. Onların bizi görmedikleri anlaşılıyordu, hepimizin elleri tetikte emir bekliyorduk. Bizler su deposunun alt tarafında tedbirimizi almıştık. Eğer buraya asker indirirlerse onları esir alacaktık. Esir alamazsak, kaçarlarsa işte o zaman helikopterleri daha havalanmadan ya da

havalansa da yükseğe çıkmadan çok rahatlıkla düşürürdük. Biz burada her şeye hakim durumdaydık. İki tane helikopter tam üzerimize gelmişti, tahminimiz sanki doğru çıkıyordu; az ileride su deposu düzlüğünde indirme yapacaklardı, tam da bizim istediğimiz olacaktı. Helikopterleri Iraklı devrimciler de görmüş olacaklar ki, onların tam vurabilecekleri alana girmiş olan helikopterlere birden ateş etmeye başladılar; bizim hesaplar boşa gitti. Helikopterin biri isabet aldı, havada helikopterin birden sesi kesildi ve büyük bir patlamayla kuzey tarafımızdaki vadiye yüksek bir ateş saçarak düştü. Ortak kuvvetlerin kararına Iraklı devrimciler uymamıştı; kim bilir belki de haberleri yoktu. Neccariye köylüleri ve aşağı kamptaki Filistinliler, birden bizim kampa doluştular. Kamp alanı ana baba gününe döndü. Gündüz Abu Asıf'la köyün altından uçaklara ateş ettiğimizi gören köylüler, düşen helikopteri de benimle Abu Asıf'ın düşürdüğünü düşünmüşlerdi. Hala öyle biliyorlar, herkes bizi tebrik ediyordu. Gerçekten mevzilerimizden çıkıp sevinç çığlıkları atan Filistinlileri bir göreceksiniz! Sanki Filistinliler, Filistin'i İsrail'in elinden kurtarmışlardı. Sonunda sorumlulardan bazıları düşen helikopterin yanına gitmeye karar verdiler. Ölü ya da diri ele geçen bir İsrail askerinin, Filistinliler için çok önemi vardı. Sadık yoldaş bu önemi şöyle açıklıyor; "Esir düştüğümüzde daha da iyi anladım." Çok büyük ve derin olan vadiye inmeleri mümkün olmadı.

İsrail Uçakları ve Temvir

Aradan bir saat geçmemişti ki uçaklar bölgeyi gündüz gibi (Tenvir- denilen aydınlatıcı) aydınlattı. Etrafa yayılarak kamufle olduk. Aşağı kamptan gelen Filistinli Ahmet eline aldığı küçücük bir zeytin dalını başının üzerine koymuş güya kamufle oluyor, bir yandan da espriler yapıyordu; moralimiz en üst seviyedeydi. Ahmet'e hepimiz neşe içinde gülüyor-

duk. Savaş uçakları sabaha kadar aydınlatıcı kullandılar. Sabah vadiyi ne kadar araştırdıysak helikopterin enkazına ve cesetlere ulaşamadık. Ancak karşı yakasından vadiye ulaşanlar cesetleri alarak ambulansla götürdüler. Daha sonra bu cesetler esir değişiminde İsraillilere verildi. Gün boyunca Zahrani'de bütün bölge bombalandı. Uçaklara karşı önemli bir savunma mekanizması yoktu; olup olan intişar denilen araziye dağılıp yayılma ve gizlenme eylemiydi. Uçaklar istediği yeri rahatlıkla bombalıyordu. Öğlenden sonra İsrail helikopterleri deniz kenarındaki meyve bahçelerindeki ağaçların üzerinde dolaşmaya başladı. Biz Zahrani'ye denizden çıkarma yapacaklarını düşünüyorduk. Gerçekten bütün gün boyu deniz kenarlarını metre metre vuruyorlardı. Zaten iki günden beri İsrail savaş gemileri kıyıları vuruyordu. Bölgemizde akşamları uçak saldırıları duruyordu. Onun için dört gözle akşamın olmasını bekliyorduk.

Akşama doğru kamp sorumlusu Abu Emcet geldi. Bize İsrail'in birkaç koldan Lübnan'a girdiğini ve bu gece mıntıkamıza ulaşabileceklerini söyledi. Ortak kuvvetler komutanlığı, Zahrani'yi direniş bölgesi olarak seçmişti. Daha sonra çevre köylerden Lübnan Vatan Hareketine bağlı komünist güçler, silahlarıyla kampımıza geldiler ve sorumlularla birlikte aşağıdaki kampa indiler. Bizler yine mevzilerimize geçtik.

İsrail Tankları Geliyor

Mevziler, Nebatiye Sayda ana yolunun Zahrani'ye yakın yeri idi. İsrail güçleri görüldüğünde plan gereği; bizler yol üzerinde bulunan caminin yukarı kısmını, Sayda tarafındaki güçler ise caminin alt tarafındaki yerleri vuracaklardı. İlk ateş Sayda yönünden başlatılacak, bunun dışında emir gelmeden kesinlikle ateş açılmayacaktı. Sabaha kadar bekledik. İsrail güçleri gözükmediler. Yalnız bütün gece, özellikle sa-

baha doğru Nebatiye yönünden ağır toplar atılıyordu. O gece aşağıya inen kamp komutanı bir daha gelmedi.

Sabah Nebatiye yolunda İsrail tankı gözüktü ve karşımızdaki caminin karşısında durdu. Biz konvoyun ancak öndeki bir iki tankını görebiliyorduk. Garip şeydi; Sayda tarafından ateş açılmıyordu. İsrail tankları tepelik yerden açık olan yol kısmına tek tek iniyor ve o tankın biri Zahrani köprüsüne varmadan başka tank harekete geçmiyordu. Köprü civarındaki kamplardan da hiç ateş açılmıyordu. Ne oluyordu bilmiyorduk. Aşağı kampa giden komutan da gelmemişti, telsiz bağlantımızda yoktu. Daha sonra öğrendik ki sabaha yakın saatlerde, ortak kuvvetler komutanlığından emir gelmiş. Bizim bölgemizdeki bütün güçler Sayda'daki direniş mevziilerine çekilmişler. Aşağı kamp ve çevre kamplarda kimseler kalmamıştı. Bütün güçler, süratle Sayda'ya çekilmişler. Kamp sorumlumuz, bizim kampı da aynı bölgeye götürmek üzere bir kişiyi bırakmış fakat o kişi kampımıza ulaşamamıştı. Bütün bunlardan haberimiz yoktu. Meğer biz altı kişi, tam işgalin orta yerinde yapayalnız kalmışız.

Uzun süre, caminin yanında duran tanklara aşağıdan ateş edilmesini bekledik ama ateş eden yoktu.

Sur Kenti Düşüyor

Abu Asıf: "Yallah Muhammed!" der demez caminin yanında duran tanklara bastık kurşunu. Tanklardan inmiş olan İsrail askerlerinin vurulup vurulmadığını bilmiyoruz ama hepsi yerlere serildi ve tankların altına gizlenmeye çalışıyorlardı. Kampımızın üst tarafında da mevzilenmiş Hüseyin ve Muneym de tanklara ateş açtılar. Ateş sonrası hemen mevzilerimizi değiştirdik. Akşam olmasını beklemeye başladık. Gece yarısına doğru Sadık, acele ve telaşla hepimizi uyandırdı: "Kalkın yoldaşlar! Aşağıdan, ağaçların arasından hışırtı ses-

leri geliyor." Gelenleri görmeye başlamıştık. Zaten mevzilerde uyuduğumuz için ellerimiz tetikte bekliyorduk. Tam karşımıza geldiler on, on iki kişiydiler. Ebu Asıf: "Durun ellerinizi kaldırın, kimsiniz?" diye bağırdı. Hemen hepsi "Biz fedaiyiz!" dediler. Yavaş yavaş elleri havada gelmelerini söyledik. fedai olduklarını anlamıştık, oturmalarını söyledik. Bunlar Sur'dan geri çekilen çeşitli örgütlerden karışık Filistinlilerdi. Sur düşmüş, İsrail'in eline geçmişti. İsrail'in Sayda ya kadar her yere girdiğini, bütün güçlerin çekildiğini, kendilerinin de çekilmeye karar verdiklerini söylediler. Bizlerin neden hala burada kaldığımızı sordular. Sur eğer düşmüşse, doktor yoldaşımıza ne olduğunu bilmiyorduk. Yaşıyor muydu? Ölmüş müydü? Esir miydi? Hiç bilme şansımız yoktu. Aşağıda tek bir kişinin bile olmadığını (aşağı derken Sur'u kentini kastediyorlar) gece burada kalıp sabah erkenden yola çıkacaklarını söylediklerinde, onlara ertesi gün birlikte eylem önerdik. Gitmek zorunda olduklarını söylediler. Sabah erkenden kalkarak yollarına devam ettiler. Giderken de, Tekirdağ Alfa-Moda direnişinde tanıdığım terzinin diktiği takım elbisemi de çalmışlardı.

Hüseyin ve Muneym'in Kayboluşu

Bunlar daha sonra yola devam ettiklerinde İsrail askerleri tarafından yakalanmışlar ve esir kampına götürülmüşler. Burada; Abu Asıf çalınan elbiselerimi görünce hemen tanımış, anında Sadık yoldaşa giderek: "Muhammed'in elbiselerini buldum yoldaş." demiş. Bunları bana yıllar sonra Sadık anlattı. Benim on beş günde kurtulduğum esir kampından, elbiselerim bir buçuk yılda zor kurtulmuştu.

Biz her şeye rağmen kalmayı kararlaştırdık. Öğlene doğru diğer mevzideki Hüseyin ve Muneym'in bulunduğu yerden MAC sesleri geldi. Neden ateş ediyorlardı? Birazdan bizim kampımızı ateş yağmuruna tuttular. Yukarıda mutlaka bir

şeyler olmuştu. Orada Hüseyin ile Muneym vardı. Ya yoldaşlar baskına uğrayıp öldüler ya da esir oldular diye düşündük; buraya da gelmediklerine göre, hiç sesleri de çıkmıyordu. Gidip kontrol etmeye karar verdik. Hep birlikte çok sessizce bulundukları mevzi ye arkadan dolanıp vardık. Çevrede hiç kimse yoktu. Sadece mevzide olan MAC'ın üzeri battaniye ile örtülmüştü. İçimiz rahat etti. Ölmediklerine ve esir olmadıklarına emindik şimdi. Yoldaşlar olaydan sonra geri çekilmişler. Ancak biz Hüseyin ve Muneym'i de kaybettik. Dört kişi kalmıştık. Tekrar çevreyi kontrol ederken Neccariye köyünün içinde bir İsrail askeri aracının geldiğini gördük. Tamam dedim şimdi bunların işini bitireceğiz. Köyden yokuş yukarı çıkan araç yavaş geliyordu; bir de sola viraj vardı, bu virajda işlerini bitirecektik. Çok iyi mevzilendik ve aracın gelmesini beklemeye başladık. "Ah Abu Asıf ah! Ah benim heyecanlı kardeşim ne diye aracın daha yüz metre yaklaşmasını beklemedin!" Abu Asıf heyecanına yenik düştü ve tetiğe erkenden bastı. Ardından da biz bastık tetiklere. Askerler neye uğradığını şaşırdılar, kurşunların nereden geldiğini dahi anlayamadılar. Ve aracın gazına çok fazla basmış olacaklar ki, araç birden hızlandı. Biz süratle yer değiştirdik, aracın yanımıza gelme olasılığı yok, yok ama böyle durumlarda hemen uçaklar geliyor taş üstünde taş bırakmıyorlar.

Artık komutanımız Filistinli yiğit kardeşimiz Abu Asıf'tı. Sonun da güneyimizde bulunan vadinin derinliklerine inme kararı verdik. Gayet dikkatli bir şekilde vadinin en dip tarafına indik, burada çok büyük bir kayanın altına saklanarak akşam olmasını bekledik. Şunu çok iyi anlamıştık: Çevremizde bizden başkaları yoktu. Şimdi ne yapacaktık? Ya İsrail kuşatmasını yarıp kuzeydeki Filistinlilerin yanına gidecektik, ya da hala haber bekleyecektik. Yaklaşık iki üç saat tartıştık. Zaten başka da yapacağımız bir şey yoktu; hem de epey yorulmuşuz istirahat ediyorduk. Ha bire karar değişti-

riyorduk. Doğru karar; İsrail kuvvetlerini yararak kuzeydeki Filistin kuvvetlerine yetişmekti. Bizim küçük bir radyomuz vardı, bu radyodan savaşın gidişatını anlamaya çalışıyorduk. Ya buralardan ayrıldığımızda diğerleri bizi ararsa! Sonra aşağı kamptan hiçbir haber alamadık. Ya Ramazan yoldaş gelip bizi ararsa! Gitmek çok zor geliyordu bize. Son kararımızı verdik; hava karardığında aşağıya inip onları arayacağız. Onun için önce Neccariye köyüne inip siyasi sorumlunun evinden bilgi almayı kararlaştırdık. Akşam hava kararmaya başladığında yavaş yavaş köyün arkasından, seraların içinden köye girdik. Evin ışıkları erken olmasına rağmen sönüktü. Sonunda eve vardık ve usulca kapıyı çaldık, hiç cevap gelmedi. Ayrılmadık ve ısrarla kapıya vurduk. Sonunda kapı yavaş yavaş açıldı. Genç bir adam, kapıyı yarı aralayıp bize baktı. Askeri elbise ve silahlarla bizi görünce "Köyde İsrail askerleri var ne yapıyorsunuz burada?" dedi. Sorumlu Abu Hüseyin'i sorduk "Yeni evine taşındı, yerini bilmiyorum." dedi. Diğer sorularımıza "Bilmiyorum." diyordu. Ayrıldık. Bu sefer Nebatiye yoluna yakın, köyün alt tarafında bir yerde kamp komutanımızın inşaatı bitmiş evine gitmeyi kararlaştırdık. Ben burası inşaat iken zaman zaman geliyordum. Bahçelerden ağır ağır geçerek eve yaklaştık. Önüne yaklaştığımızda yol üzerinde sesler duymaya başladık. Hemen mevzilendik. Sesler bize doğru yaklaşmıştı. Konuşmalar Arapça değildi. Silahları hazırladık, konuştukları İbraniceye de benzemiyordu. Gelenler, gayet açıktan ve toplu olarak (30 kişi kadar) ilerliyordu. Kim olabilirdi? Sonunda bir kaçının elinde kalaşnikof olan sivil giyinmiş Bangladeşliler olduklarını anladık. Bizden yol sordular, yiyecek ve su istediler. Sadece yol gösterebildi Abu Asıf. Daha sonra Bangladeşlilerin yanından ayrılarak eve vardık. Evin kapısı kilitli idi, evde kimsenin olmadığını ben biliyordum. Pencere demirlerini kırarak eve girdik. Sadık evin her yerinde sigara arıyor ama yok. Hiç kimseyi bulamamıştık. Bu gece burada kalmaya kara

verdik ve ertesi gün yola çıkmayı uygun bulduk. Artık burayı terk edip kuzeye doğru, Nebatiye yolunu aşıp Beyrut'a gidecektik ya da kuzeydeki Filistinlileri bulacaktık. Sabah erkenden kalkıp evin yanındaki narenciye bahçesine girdik. Hala gidemiyorduk. Bu defa hem bilgi almak, hem de yiyecek ve sigara almak için gündüz köyün içine inmeye karar verdik. Sadık'ın üzerinde sivil elbise vardı. Bu elbiseyi nereden bulduğumuzu hatırlayamadım, belki son girdiğimiz evde bulmuş olabiliriz. Sadık'ın gitmesinin daha doğru olacağını düşündük ve Sadık köyün içindeki bakkala gitti. Belli bir süre sonra elinde çeşitli yiyeceklerle geldi. Köyde çok az insan olduğunu, var olanlarında çocuk ve kadınlardan oluştuğunu ve İsrail'in karargah olarak kullandığı okulun yukarıda olduğunu öğrenmiş. Gittiği ilk bakkalda istediklerini bulamayıp aşağıdaki bakkala gitmiş. Aşağı bakkalın yanın da diğer kampımızda kalan Abbas'ın arabasını görmüş. Buralardan bir haber çıkar diye etrafı gözetlemeye başlamış.

İşgal Boyunca Geri Çekilirken Yaşadıklarımız

Zaman zaman kampımıza ziyarete gelen bir tamirci vardı, birden onu görmüş. O'nun da adı Abbas'tı, yani küçük Abbas'ı görmüş. Küçük Abbas'a, büyük Abbas'ı ve diğer Filistinlileri sormuş. Küçük Abbas; onların arabayı bırakarak diğer Filistinlilerle birlikte bölgeyi terk ettiklerini ancak, nereye gittiklerini bilmediğini söylemiş. Sadık'ın getirdiği yiyecekleri yiyorduk ki; ağaçların arasından hışırtı duyduk. İki kişi hızla evin bahçe tarafına geçti ve kurumuş ot yığının altına bir şeyler saklıyordu. Zeynep: "Bu Abu Hüseyin." dedi. Abu Hüseyin gece ilk gittiğimiz evin sahibi siyasi sorumlu. Zaten kendisini Lübnan'a geldiğimizden beri tanıyoruz. Hemen yanına gittik. Bir gençle beraber silahları saklıyordu. Bizleri görünce çok sevindi, biz ise ondan da fazla sevindik. Yoldaşları sorduk. Komutanın aşağı kampa çekildiğini ve bir kişiyi

de (Nebil'i) bize ulaşması için, birlikte Sayda'ya bıraktığını söyledi. Ayrıca Muneym ve Hüseyin'in sağ ve emniyetli bir yerde olduklarını söyledi. Bizim aynı yerde kalmamızı, diğerlerinin de buraya getireceğini ve birlikte çıkabileceğimizi söyleyerek gitti. Bu arada sigara paketini bizlere bırakmıştı; yanındaki genç ile birlikte gitti.

Nebil; savaşın başında Filistinliler Sayda'ya çekilme kararı verdiğinde, bizi alıp o şehre götürmesi için görevlendirilen sorumlulardanmış. Bu yiğit insan da bizi bulamadığı halde, buraları terk edip gidememiş.

Yaklaşık kırk beş dakika sonra Nebil, Muneym ve Hüseyin sivil elbiseleri ile geldiler. Çok duygulu anlar yaşadık. Bize de sivil elbise getirmişler.

Askeri Elbiselerimizi Çıkarmak Zorunda Kaldık

Silahlarımızı Abu Hüseyin'e teslim ettik ve sivil giyindik.

Abu Hüseyin: "Sivil insanlar gibi yola çıkacaksınız." dedi. İsraillilerle karşılaşıldığında söylenecek senaryoyu da ayarladıktan sonra, Abu Hüseyin ile her birimiz ayrı ayrı sarılarak vedalaştık. Ülkemde ayrılırken hiç kimse ağlamamıştı arkamdan. Duysaydı kardeşlerim elbette ağlardı. Neccariye köyünden ayrılırken Abu Hüseyin ağlıyordu; gözyaşlarını gizleyerek ve diğer eliyle de İsrail askerlerinin kurduğu mayın tuzağını göstererek. İnanın ülkemden ayrılmak bu kadar zor gelmedi bana.

İki grup olarak yürüyüşe geçtik. Son defa el salladık Abu Hüseyin'e. İlk grup Sadık, Zeynep, Nebil. İkinci grup Abu Asıf, (ben) Muhammed, Muneym ve Hüseyin.

Bekaa vadisine veya Suriye'ye doğru gitmeye karar verdik. Abu Hüseyin'i arkamızda bırakarak, Abdul'un gül bahçesinin üst tarafından geçerek, yaklaşık yarım saat yürüdükten

sonra dönüp arkama baktım. Ne Abu Hüseyin ne de Neccariye köyü gözüküyordu. Yanımızda bir kadının olması ve sivil olmamız bize kolaylık sağlayacaktı. Zaten giysilerimiz yıpranmış işçi elbiseleriydi. Nebatiye yolunu rahatlıkla geçtik ve hemen kuzeye doğru uzanan vadiye indik. Vadilerde İsrail askerleri olmazdı. Uzun vadi boyunca yürürken Abu Asıf'ın gözlerinin dolu olduğunu fark ettik. Çok zor geliyordu gitmek; mutlaka geri döneceğimizi ve kampımızı daha da geliştireceğimizi söyledik. "Hele bir ana kuvvetlerimize ulaşalım!" dedi hınçlı hınçlı. Epey yol aldıktan sonra bir yerde oturduk, tam kalkmaya çalışırken: "Hey gençler!" diye seslenildiğini duyduk. Büyük bir çukuru örten küçük ve sık çalılıklar aralandı, 20-25 kadar fedai çıktı. Çoğu askeri elbiseli ve bazıları silahlı idi. Bizden yol sordular. Sivil elbise ve yiyecek istediler.

Zeynep Yoldaş Yolumuz Açık

Yiyeceğimizin büyük çoğunluğunu onlara verip yol gösterdik ve yürüyüşümüze devam ettik. Nihayet tepede bulunan bir köyün vadideki bahçelerine ulaştık. Tarlada çalışan bir köylünün yanına gittik. Selam verip oturduk. İşçi olduğumuzu söyleyip, bir köy ismi vererek oraya gitmek istediğimizi söyledik. Adam aslında kim olduğumuzu anlamıştı. Kendisinin fedailerle arasının iyi olduğunu, fedaileri sevdiğini söyledi. Köyde İsrail askerlerinin bulunmadığını ve köyün durumunun iyi olduğunu söyledi. Bize yiyecek ve su verdi. Köye uğramayı, dükkandan yiyecek almayı kararlaştırdık. Vardığımızda bütün köylüler, kadınlar, çocuklar etrafımızı çevirdiler.

Dükkandan ihtiyaçlarımızı aldığımızda kalabalık daha da artmıştı. Kadın ve çocuklar bizlerle konuşmadan kendi aralarında fısıldaşarak bizlere bakıyorlardı. İçlerinde yaşlı bir adam Nebil'i kenara çekip gizlice bir şeyler anlatıyordu. Biz-

lere acıma duygularıyla bakan kadın ve çocukları köyde bırakarak yolumuza devam ettik. Yaşlı adam Lübnan Vatan Hareketindenmiş. "Neye ihtiyacınız var?" diyerek sözlerini sürdürmüştü: " Sizleri köyde saklardık ama İsrail buraya bugün yarın gelip yerleşir." Köyün dışına çıkmış ilerlerken aniden bir tilki geçti önümüzden.

- Zeynep yoldaş, yolumuz açık demektir. Dedim

- Bu da nerden çıktı Muhammed.

- Baksana tilki geçti önümüzden, bizim oralarda bir yere giderken önünden tilki geçerse yolun açıktır, diye söylenir.

Gülüştük. Hava kararmıştı. Köy yoluna çok yakın çalılık bir yerde konakladık. Soğuktan bir türlü uyuyamadık.

Hristiyan Köyler ve Komünist Filistinliler

Sabah güneşi henüz doğmuşken yeniden yola düştük. Saatlerce yürüdük. Dağda hiç kimse yoktu. İsrail, dağın her metre karesini vurmuştu; her taraf, bombaların açtığı kocaman çukurlarla doluydu. Filistinli fedailer vardır diye tek ağaçları bile vurmuşlar. Epey yol almıştık, uzakta (kilisesinden belli) bir Hıristiyan köyü gözüktü. Uğramadan dağlık yöne doğru yönelerek yolumuza devam ettik. Lübnan da Faşist Ketayyipler (Lübnanlı bağnaz ve Batı uşağı Hıristiyanların kurdukları yarı askeri tetikçi ve vurucu birlikler; bir anlamda Franko dönemi İspanya'sındaki faşist milisleri olan Falanjistleri taklit eden ve adını bile onlardan ödünç almış bir hareketin mensupları) genellikle fanatik-din şövenisti Hıristiyan kitlesine dayanıyordu. Gerçi güney Lübnan'da Ketayipler örgütlü değildi ama İsrail işgaliyle birlikte güney Lübnan yöresine adam gönderececkleri ve asıl olarak Hıristiyan köylerine yuvalanacakları açıktı. Bu yüzden biz, yürüyüş boyunca Hıristiyan köylerine uğramamaya kararlıydık. Şurası

yanlış anlaşılmasın; bizim bütün Hıristiyanlar faşisttir gibi bir anlayışımız yok. FKÖ içinde aklı başında en iki Marksist örgütün tanınmış liderleri, Naif Havatme (Demokratik Cephe) ve Corc Habaş (Halk Cephesi) Hıristiyan ailelerden gelmeydiler. Ayrıca Lübnan Komünist Partisi'nin önde gelen kadrolarının çoğu, Hıristiyan aile mensuplarıydılar. Dağdan geçen yolda askeri araçların palet izleri vardı. Şimdiye kadar çok az yolda, hatta küçük dağ yollarında tankların izlerine rastlamamıştık. İsrail güneye çok büyük bir askeri güçle girmişti ve kuzeye doğru ilerliyordu. İsrail kuvvetleri önümüzde idi ve biliyorduk ki ileride işlerimiz daha bir zorlaşacaktı. Yanımızda bütün yol ve köyleri bilen kimse yoktu.

Yaptığımız şey; kuzeyde belli bir bölgeyi hedef seçerek, o yöne gitmek ve karşılaştığımız köylerde İsrail kuvvetlerinin olup olmadığını kontrol etmek, köy kenarlarına birer ikişer kişi göndererek çevre bilgisi ve yiyecek edinmek suretiyle yola devam etmekti. En fazla başvurduğumuz yöntem ise, dağlarda karşılaştığımız çobanlardan ve tarlalarda çalışanlardan bilgi almaktı. Genellikle bizi bilgilendirenler sadece, çevrelerindeki dar bir bölgeyle sınırlı haberler verebiliyordu. Savaşın gidişatını, radyodan duydukları bilgileri katarak bize aktarıyorlardı. Biz, tam olarak İsrail kuvvelerinin nereye vardıklarını bilemiyorduk.

Önümüze çıkan bir başka köyden bilgi alıp dikkatlice oradan geçerek bir vadiye indik. Edindiğimiz bilgiye göre; bu vadi İsraillilerin bulunduğu hudut şehrine götürecekti bizleri. Vadi bol ağaçlı bir yerdi. Vadide dere en güzel şeydi. Susuzluk yürüyüş boyunca en büyük sorunumuzdu. İsrail helikopterleri, vadi üzerinden sıkça geçiyorlardı ve genellikle askeri malzeme taşıyorlardı. Hem helikopterlere görünmemeye çalışıyorduk hem de geçtiğimiz yerlerde toprağa dikkat ediyorduk. Çünkü İsrail'in giremediği vadilere helikopterlerle tuzaklı bombalar bıraktığını duyuyorduk.

Vadinin yanındaki yamacın üstünde duran İsrail tankının alt tarafından, çok ağır ve yavaş adımlarla görünmeden geçip düzenli bahçelerin bulunduğu yerlere geldik. Bahçelerden de anlaşılacağı gibi, yakınlarda yerleşim yerleri vardı. Bahçenin birinde askeri elbise ve çok yeni ayak izine rastladık. Ayak izi gideceğimiz yöne doğru gidiyordu. Kısa bir mola verdik. Gideceğimiz yönden bize doğru yaklaşan hışırtılı ayak sesleri duyduk. Ağaçların arkasından sivil bir adam çıktı. Sonunda tanıştık! Fedai; kendisi de gideceğimiz yöne doğru gidiyormuş. Fakat biraz ilerimizdeki vadiyi kesen köprü ve anayolu geçmenin mümkün olmadığını düşünmüş ve geri dönüp başka yol bulmaya ya da tümden dönmeye karar vermiş. Köprünün sağ tarafındaki binada, İsrail askerlerinin bulunduğunu ve anayoldan İsrail askeri araçlarının çok sık geçtiğini söyledi. Bir kez kontrol etme bahanesiyle ayrıldık.

Sırat Köprüsünü Geçiş

Bizim için artık geri dönüş olamazdı. Köprüyü geçmeye karar verdik. Köprüye yaklaştık ve yamaçtan tırmanıp köprünün sol tarafından anayola yaklaştık. Bina çevresinde hiç kimse görünmüyordu. İlk grup geçerken sol taraftan bir sivil taksi geldi ve yavaşlayarak: "İsrail konvoyu arkadan geliyor, hüviyetleriniz yoksa acele edin!" dedi. Lübnan bayrağı ve beyaz bayrak taşıyan taksinin içinde iki kişi vardı. "Hüviyetimiz var. Bize ne İsrail'den." deyip ağır ağır yürüdük. Araba biraz ilerleyip tepenin arkasına ulaşınca, bizler hızla koşarak yolu geçip vadinin üst tarafına girdik. Vadi boyunca epey yürümüştük ki M16 silah sesleri duymaya başladık. Tek tek ve otomatik olarak sıkıyorlardı. Seslerinden silahları tanır olmuştuk. Kamyonlarda çalışırken gözü kapalı tanırdım kamyonların markalarını; egzozdan çıkan sesten. Ya tepeden vadiyi kontrol için ya da korkudan, hani 'Biz buradayız bu tarafa gelmeyin!' diye; bu bölgeden çok ağır ve sessiz geçtik.

Sonunda vadi büyük bir kaya yığınıyla kesildi. Yamaçlara çıkmak zorunda kaldık. Büyük dağın yamaçlarıydı bunlar ve çok sık ağaçlıktı. Epey çıktıktan sonra çevreyi daha iyi görebiliyorduk şimdi. Bulunduğumuz yamaçtan; sağda tek bir ev, karşı yamaçta bol duman çıkararak çalışan bir adam ve sekiz on yaşlarında bir çocuk vardı, odun kömürü yapıyorlardı. Vadinin diğer yanı ise dumanlar içinde olan bir şehirde bitiyordu. Görüşümüze göre; şu anda şehirde İsrail kuvvetleri vardı. Belki de direniş sürüyordu ve yolun sonuydu burası. Bilgi almak amacıyla karşı yamaca gidip adam ve çocuğun yanına oturduk. Kömürcü hem çalışıyor hem bizimle konuşuyordu. Şu anda şehirde direniş yokmuş. Çıkan dumanlar daha önceleri savaş uçaklarının saldırıları ve tankların, topların yakıp yıktığı yerlerde hala süren yangınların dumanlarıymış. Kömürcüye göre yapmamız gereken şey, şehrin sol tarafından şehri aşmaktı. Eğer şehre giden yolu geçersek her şey bitecekmiş.

Kömürcünün Yemeği

Kömürcünün çocuğunun adını öğrenince, birden şaşırdım! Adı, Hasan'mış. Benim adaşım; gerçek ismimin aynısı. Kömürcünün bizlere sunduğu yemeği bir güzel afiyetle yedik. Geceyi bu vadide geçirme kararını değiştirip gece yolu geçmeyi düşündük. Tekrar karşı yamaca geçip çok dik olan dağın tepesine ulaştık. Önümüze çıkan yolu geçmek için uygun yer aradık. Yol; ışıkları bize kadar ulaşabilen sol taraftaki şehrin giriş yerinde yerleştirilmiş kuvvetli bir projektörle aydınlatılıyordu. Tek tek ve eğilmiş bir vaziyette hızla yolu geçtik. Biraz sonra çok dik olan bir başka vadiye inmeye başladık. Vadinin dibine vardığımızda, bir kaç vadi yolu ile karşılaştık. Hangi yöne gideceğimize karar veremedik; zaten sabaha da az kalmıştı. Burada uyumaya karar verdik. Sabah erkenden, yukarıya çıkan bir Filistinli yanımıza geldiğinde;

dağın sağ tarafında bir yerleşim yerinin olduğunu ve bu yerleşim yerinin Mesihi köyü olduğunu söyledi. Bu yerleşime yakın bir yere gidip bilgi ve yiyecek almaya karar verdik. Köyün bahçelerinden yerleşim yerine yaklaştık. Karşımıza çıkan her yolda tank izleri vardı. Bu yerleşim yeri bir şehirdi ve üzerinde helikopterler uçuyordu. Oraya yakın bir ağaçlık bölgede oturduk. Zeynep ve Filistinli Abu Asıf şehre gittiler. Biraz gecikince epey tedirgin olduk. Neyse ki bir buçuk saat sonra geri döndüler. Şehir merkezine inmek zorunda kalmışlar; ihtiyar bir adamdan yol öğrenmişler. Şimdi; şehir yanındaki bir tepeyi geçmemiz gerekiyordu. Bulunduğumuz yer ile tepe arasında, birisi ana yol olmak üzere iki yol vardı. Her ikisini de çok dikkatli ve süratle geçtik. Tepeye tam ulaşmak üzere iken anayoldan İsrail askeri konvoyunun geldiğini gördük. Kayalık ve çalılıkların arasına gizlendik. Konvoy henüz önümüzden geçmişti ki Hüseyin köyün yanındaki bir tankın yakınındaki, İsrail askerinin bizi gördüğünü ve hızlı bir şekilde tanka koştuğunu söyledi. Konvoy daha yaklaşmadan tepeyi aştık. Bu tepeyi son sanıyorduk. Çıktığımızda hayal kırıklığına uğradık. Önümüzde çok geniş bir ova ve çok uzak bir yerde İsrail karargâhı gözüküyordu. Çok sayıda tank ve askeri araçların bulunduğu karargâh yolunda helikopterler dolaşıyordu. Ovada ne ağaç ne de tepe vardı. Çok dağınık bir tarzda, karargâhtan uzak bir yöne doğru yürümeye başladık. Karargâhtan bizleri görmeleri çok zordu; fakat helikopterlerin bu yöne gelmesinden korkuyorduk. Gideceğimiz yönün sonunda, tepede aralıklı bahçeli evler gözüküyordu. Oraya varmadan ovada büyük bir kiraz bahçesiyle karşılaştık. Hayatımızda bu kadar kiraz yememişizdir. Hem aç hem susuzduk. Kiraz bahçesinin sonunda, İsrail karargâhına giden yolu hızlıca geçip karşı tepenin yamacındaki evin bahçesine girdik. Bahçenin elmaları, yeşil ama suluydu. Evin her tarafı kapalıydı ve kapısında paslanmış bir kilit vardı. Kilidi kırıp içeri girdik; bomboştu, aylar önce terk

edilmişti. Galiba son kullananları Filistinliler olmuş. Çünkü duvarları Filistin sloganlarıyla doluydu.

Akşama çok az kalmıştı. Gece burada kalmaya karar verdik. Bodrumda bulduğumuz çuvallarla rahat yataklar yaptık. Öyle yorgunduk ki ertesi sabah zor kalktık. Tekrar yola düştük. İsrail karargâhına giden yoldan saptık ve bölgeden uzaklaştık. Başka bir köy yoluna vardık ve yoldan yürümeye başladık. Böylesi daha uygundu. Etrafta ne ağaç, ne kayalık vardı. Eğer helikopter gelirse, köylüler diye düşünebilirdi. Daha biraz yürümüştük ki; birkaç küçük yolun kesiştiği yerde yanmış bir askeri araç ile karşılaştık. Yerlerde çok sayıda tank izleri vardı.

Yol Boyunca Cesetler

Biraz ileride yol kenarında, sırtında B7 silahı ile bir asker vurulmuş yüzüstü yatıyordu; onun biraz ilerisinde bir başkası sırtüstü, daha ileride ve yamaca doğru bir başka asker, sırtüstü dizleri kırık ve iki eli havaya açık (sanki bir şeyden kendini korumak istercesine) yatıyordu. Ölenler Suriye askerleriydi, kokuyorlardı.

Terk edilmiş ya da ağıl tipi binaların yanından yukarı yola döndük. İleriden, yanlarında eşekle bir kadın ve bir erkek bize doğru geliyordu. Adama gitmek istediğimiz yönü sorduk. İkisi birden: "Acele dönmemizi başka bir yoldan (işaret ederek) dağlara vurmamızı!" söylediler. Gözlerinde korku ve bezginlik okunuyordu. Aşağı inip sola vurduk ve dağın sağ yamacından yürüyerek bölgeden uzaklaştık. Artık dağlara varmıştık. Saatlerce yol aldık. Bir yerde dinlenirken bize seslenen bir adam gördük; yanına gittik. Bir kayanın dibinde oturan kırk beş-elli yaşlarında tonton biriydi. Beline sardığı bir battaniye, elinde bir ağaç çubuk, sırtında torba vardı. Hep gülerek konuşuyordu. Sayda'da Filistinlilere ait tamirhanede

çalıştığından beni tanıdı. Ne güzel şey adını bile bilmediğin birisini dağ başında tanımak. Uzun uzun sohbet ettik. Radyosunu dinledik. Torbasından çıkardığı kiraz ve ekmekten atıştırdık. "Artık bütün tehlike geride kaldı, kuvvetlerimize çok yaklaştık sadece bir tek bölge var aşılması gereken." dedi. Bütün bölgeyi çok iyi bildiğini birlikte geçeceğimizi söyledi. Yola düştük. Bu kez en önde ihtiyar, arkada aralıklı olarak ikişer ikişer gidiyorduk. Biraz ileride oturmamızı işaret etti. Kendisi eğilerek epey yürüdükten sonra bizlere işaret verdi; sırayla hepimiz aynı şekilde geçtik. Eğildiğimiz yerin alt kısmında bir köy vardı ve kadınların feryatları geliyordu. Kim bilir neler oluyordu köyde?

İsrail Helikopteri Renk Bombası Atıyor

Uzak mesafede bir yerde buluştuk. İhtiyarla bir arkadaşımız ilerisini kontrol edip geldiler. İhtiyar; önümüzdeki tepeyi aştığımızda tek sıralı ve aralıklı yürüyeceğimizi, mutlaka kendisine uyulmasını söyledi. Tepeye geldiğimizde, hemen arkasındaki bir şose yolu gördük.

Sağ tarafında ve ileride, bir İsrail helikopteri yol boyu gidiyordu. Bir dağın tepesine sarı renkli, renk bombası bıraktı. Bunun ardından önümüzdeki yolun sol tarafından, bir İsrail askeri konvoyu geçti ve helikopterin bulunduğu yere doğru gitti. Konvoy uzaklaştıktan sonra yolu hızla geçip önümüze gelen vadiye inmeye başladık. Vadi bir kasabada son buluyordu. Orada üç Suriyeli ile karşılaştık. Dünden beri buradaymışlar ve kasabayı geçememişler. İhtiyar; bizden birini ve Suriyeli birini yanına alarak kasabayı kontrol için aşağı indi. Orada büyük bir kasaba ve anayol varmış. İsrail'in iki tankı vadinin bitimindeki yolda duruyorlarmış. Bizlere göre; tankların, akşam olduğunda oradan ayrılmaları gerekirdi. Akşam geçmeyi kararlaştırdık. İhtiyar vadiye inen bir çobanla konuşmak için, bizden biri de kasabayı gözlemek için ya-

maca çıktı. Daha sonra ihtiyarın bizi bırakıp çobanla kasabaya indiğini öğrendik. İhtiyarı çok sevmiştik, ayrıca çok tecrübeliydi. Ayrıldığına üzüldük. Gerçekten grup olarak gitmek çok yavaş ve zor oluyordu. Oysa çok kısa zamanda, iyi bildiği bu bölgeden geçebilirdi. Demek ki buna karar vermişti.

Hava karardığında, çevreyi gözetlemeye giden Filistinli; tankların ayrıldığı haberini getirdi. Ağır ağır vadiden kasabaya doğru inmeye başladık ve binanın arkasına ulaştık. İnşaatı bitmemiş birkaç katlı binaydı. Dolanıp yandan binaya girdik. Çatısı henüz yapılmamıştı. Merdivenlerden bodruma inip yolu geçmeyi düşünüyorduk. Biz daha merdivenlerde iken bizim tarafa doğru helikopter sesi gelmeye başladı. Aynı anda binanın önünde, karşı taraftan kesen yoldan ışıklar gelmeye başladı. İsrail konvoyunun ışıkları binaya vuruyordu. Duvarlara yaslanıp bekledik. Helikopter binanın üzerinde yavaşlayarak alçalmaya başladı. Konvoy, binanın önündeki yoldan sola döndü ve önümüzden geçti. Helikopter tekrar yükselerek konvoyun gittiği yöne doğru uçtu. Sesler uzaklaşınca binanın bodrumuna inip dışarı çıktık ve yolu tam geçiyorduk ki bu kez yine aynı yerden ışıklar gelmeye başladı. Geriye de dönemedik. Sorumlu hemen yere yatmamızı söyledi. Bizler, iki yolun kesiştiği köşede yoldan elli metre mesafede idik. Konvoy sağımızdan gelip, arkamızdan sola döndü. Arkadaki tankların ışıkları öndeki tanklara çarpıp yan taraflara da aksediyordu. Tanklar uzaklaşana kadar hiç hareket etmedik. Çünkü en küçük bir hareket, bütün tankların projektörlerini üzerimize çekmek olurdu ki; ortalık gündüz gibi aydınlanırdı. Hızla yoldan uzaklaştık. Yanımızdaki Suriyelinin biri, kasabadaki yakınından yiyecek alıp on dakikada geleceğini söyledi ve saatlerce gelmedi. Dağlara vurduk ve ilerleyip bir yerde sabahlamayı kararlaştırdık.

Güneş daha doğmadan tekrar yola koyulduk. Saatler sonra

önümüze geniş bir düzlük ve tarlalar çıktı. Çok ileride bir köy gözüküyordu. Köye uğramadan tarlaların arasından yolumuza devam ettik ve çok kayalık bir yere vardık. Büyük mağaralar olduğu bu kayalıklarda koyun bakıldığı, mağaraların önündeki su yalaklarından anlaşılıyordu. Biz de susuzluğumuzu bu yalaklardan giderdikten sonra yolumuza devam ediyorduk ki; çok yakında M16 silahının seslerini duyduk. Silahın bizlere sıkıldığını sanarak kayalıkların arasına süratle saklandık.

İsrail Konvoyu İle Karşılaşma

Askerler rast gele sıkıyorlardı. Bir kılavuz gönderdik neler olup bittiğini anlasın diye. Biraz sonra geriye dönen kılavuz; ileride bir şose yoldan İsrail konvoyunun geçtiğini söyledi. Konvoyun tamamen geçmesini ve uzaklaşmasını bekledik ve konvoy uzaklaşınca; kayalıklardan çıkarak, yolun karşısındaki meyve bahçelerine girdik. Böylelikle yoldan uzaklaşmış olduk. Tekrar yamaca vurduk. Çıktığımız tepenin üzerinde geniş bir düzlük vardı. Bu kadar yükseklikteki düzlükte ekili tarlalar vardı. Gördüğümüz küçük bir ağaç kümesinin altına serilip dinlendik. Çok yorgun, aç ve susuzduk. Biraz sonra arka tarafımızdan helikopter sesleri duyduk. Bir helikopter; arka vadiden dağın üzerine yükseldi ve biraz yakınımızdan geçip tekrar vadiye döndü. Kılavuzu, vadiyi kontrole gönderdik. Aşağıda çok geniş bir vadi varmış ve İsrail tankları birkaç yerde grup halinde duruyormuş. Vadide; birbirine paralel olarak çok sayıda yol ve yollar üzerinde İsrail devriyeleri varmış. Vadiye inmemeye, bulunduğumuz sıra dağlar boyunca sola gidip uygun bir geçiş yeri bulmaya karar verdik. Saatlerce yol aldık. Dağdaki yolda yine tank izleri vardı. Yürürken yine bir kiraz bahçesine rastladık. İyi bir ziyafetten sonra çevreyi kontrol etmeye başladık. Bu bahçenin sonunda, bir bina ve uzun su deposuna benzer bir yapıyla karşılaş-

tık. Sorumlu ve kılavuz ileriye giderek, çevreyi ve binayı kontrol ederken birden elleriyle bize saklanmamızı işaret etti! Kendileri de dikkatlice yanımıza geldiler. Meğer binada İsrail askerleri varmış. Bu yönde ilerlememiz artık imkânsızdı. Geriye dönerek diğer bahçelere geçtik. Tek seçeneğimiz; vadiye inmek ve oradan geçmekti. Bir bahçenin ortasındaki ağaçları dozerlerle yıkmışlar ve geniş bir alan açmışlar. Yerlerde konserve kutuları ve İsrail sigara paketleri ile tank izleri vardı. Artık vadiyi iyi bir şekilde görebildiğimiz bir yere gelmiştik. Çok geniş olan vadide bulunan tarlaların arasında, dört beş yol vardı. İsrail askerleri sıklıkla araçlarla geçiyordu. Bulunduğumuz dağın yamacındaki tarlanın birinde, bir kadın ve erkek çalışıyordu. Aralıklı olarak, orada buluşmak üzere aşağıya inmeye başladık. Tatlı iki ihtiyardı; bize yiyecek ve su verdiler. Karşı dağın biraz ilerisinden sonra, İsrail kontrolünün biteceğini söylediler. Karşı dağda, bir hedef koyarak ikişerli gruplar halinde yürüdük. Umduğumuzdan da kolay bir şekilde (şansımızdan devriye ile karşılaşmadan) yolları geçip hedefe ulaştık. Tam yamaçlara tırmanırken gelen konvoy aşağı tarafımıza park etti.

Tepeye ulaştığımızda, sol tarafta; bizim bulunduğumuz sıra dağlar boyunca uzakta bir şehir gördük. Şehrin üzerinde helikopterler dolaşıyordu. Önümüzdeki dağın arkasındaki vadi boyunca dolaşan bir helikopter vardı. Şehre doğru gitmeyi ve yol üzerinden uygun bir yerden vadiyi geçmeyi düşündük. Aştığımız bir tepenin arkasında gördüğümüz ağılı kontrol etmeye giden kılavuzumuz; ağılda İsrail askerlerini görmüş. Görünmeden oradan geçtik ve şehre giden şose yola vardık. Şehir yönünden gelen İsrail askeri aracının uzaklaşmasından sonra, yolu geçip şehir ile vadi arasındaki yamaç boyunca yürümeye devam ettik. Ağaçlık bir yerde buluşup konuştuk. Gerçekten tehlikeli bir yerdeydik. Vadiden bir anayol geçiyordu. Yolda İsrail askerleri; sivil arabaları, gelip geçen kamyonları kontrol ediyorlardı. Sık sık askeri araçlar

geçiyordu. Kontrol iki ayrı yerdeydi ve çok sıkıydı. Ayrıca kontrol edilen araç; diğer kontrol noktasına varmadan diğer araç gönderilmiyordu. İki kontrol arasında ve yol çevresinde sürekli helikopter dolaşıyordu. Bizim ayrı yamaç boyunca yürümemizin imkânı yoktu; ne bir ağaç nede kayalıklar vardı. Yapılacak tek şey; helikopteri iyi izleyip iki kontrol yeri arasından yolu geçmek. Çok aralıklı gruplar halinde, yolun karşı tarafında epey ileride bir hedefe gidip orada buluşacaktık.

İki Gruba Ayrılıyoruz

İlk grup; Zeynep, Sadık, Nebil, Abu Asıf yavaş yavaş aşağıya indiler. Sağda, epey uzakta; İsrail askerleri arabaları kontrol ediyorlardı. Helikopter diğer yöne doğru giderken yolu geçtiler ve taşlık bir alana girip süratle uzaklaştılar. Ben, Suriyeli, Hüseyin ve Muneym ikinci gruptaydık. Yavaş yavaş aşağıya indik ve süratle Suriyeliyle yolu geçerek kayalık bölgeye vardık. Arkama baktığımda; Hüseyin ve Muneym yoktu. Yolu geçememişlerdi. Biraz bekledim, gelmiyorlardı. Biraz daha bekledim, yine yoktular. Ne bir silah sesi ne de dur teslim ol diye bir ses vardı. Epey bekledikten sonra ilk giden grubun yanına gitmeye kara verdim. Önümüz dümdüz bir alandı; sağ da, solda bombalanmış tanklar vardı. Arkaya bakıyorum, Hüseyin ve Muneym yoktular. Nerede buluşacağımızı biliyorlardı ama niye yoktular, bilmiyordum. Her yer ya çukur, ya tank ya da bomba parçalarıyla doluydu. Suriye'ye ait terk edilmiş tank siperlerinin ve sığınaklarının bulunduğu yerden geçtik. Sonunda hedefimiz olan su birikintisine ulaştık. Biz gelene kadar; birinci gruptaki arkadaşlar yakında görünen bir köye gitmişler, yiyecek bir şeyler alıp gelmişler. Arkadaşlar beni ve Suriyeliyi görüp, Hüseyin ve Muneym'i görmeyince epey tedirgin oldular: "Diğer arkadaşlar nerede?" dediler. Dağdan aşağı yavaş yavaş indiğimi-

zi; yolu geçip kayalıklara vardığımızda arkamızda olmadıklarını, belki biz yolu geçtikten sonra onlar İsrail askerlerini görüp saklanmış olabilecekleri, çünkü ne bir silah sesi, nede dur teslim ol gibi sesleri duymadığımızı, kayalıklarda da epey beklediğimizi, söyledim. Akşama kadar beklemeyi ve gelmezlerse yola devam etmeyi kararlaştırdık. Geliş yollarını ve çevreyi kontrol için ben tekrar geri gidip geldim. Yoktular, yoktular işte! Akşam olduğunda bir türlü gidemedik ve orada kaldık. Bütün gece bulunduğumuz yeri havadan aydınlatıcılar ile aydınlattılar. Köyden ihbar edilmişizdir diye düşündük. Sabah, gelmeyen Muneym ve Hüseyin'in başına bir şeyler geldiğine karar vererek yola çıktık. Neccariye Köyü civarında kaybedip, buluştuğumuz Hüseyin ve Muneym'i bir kez daha kaybetmiştik. Umarız başlarına bir şey gelmemiştir.

Akarsu yatağı boyunca ilerledik. Edindiğimiz bilgiye göre; bu su yatağının ilerisindeki küçük bir şehre giden yolu geçip önümüzdeki tepeleri aşmalıydık. Yolu dikkatlice aşıp bahçelerden tepeye ulaştığımızda, oradan geçmemizin mümkün olmadığını anladık. Geriye de dönemezdik. Yapabileceğimiz tek şey; şehre giden yol boyunca, sivil insanlar gibi gitmek ve şehrin içinden dağlara ulaşmaktı. Köye biraz yaklaştığımızda bahçelerin içine girdik ve uygun gördüğümüz bir bahçede oturduk. Tekrar aralıklı bir şekilde yürümeye başladık. Genellikle bahçe ve ara yollardan gidiyor, uygun gördüğümüz kişilerle konuşuyorduk.

Köylüler Zeynep'i Korumak İstiyor

Şehrin dağlara bakan tarafında İsrail tankları duruyordu. Bizi dikkatle izleyen bir kadın yanımıza yaklaşarak; Zeynep'e: "Yazıktır sana, gel yanımız da kal, bak yorulmuşsun perişansın. Bütün dağlar ve tepeler İsrail askerleriyle dolu, daha dün buradan geçmek isteyen birkaç genci öldürdüler!" dedi. Ka-

dın bizimle hem yürüyor hem konuşuyordu. Kararlı olduğumuzu görünce en uygun yönü gösterdi ve: "Yolunuz açık olsun." dedi.

İsrail Askerleri İle Sıcak Temas

Biz işin en son ve en güç yerine geldiğimize inanıyorduk. Her taraf İsrail askerleri ile doluydu ve tepeler kontrol altındaydı. Biz küçük bir dağ yoluna vurup epey ilerledik. Tam bir tepeyi aşıyorduk ki hemen ardından, iki tank ve çok sayıda İsrail askerlerini gördük. Tepeye çıkmadan sağa döndük; bir müddet o yöne doğru yürümeyi düşünüp indik ve biraz yol aldık. Zeynep, Sadık, Nebil ve Abu Asıf önde yürüyorlardı. Ben, Suriyeli ile arkada yürüyordum. Bu sırada İsrail askerleri bağırarak durmamızı ve yanlarına gelmemizi istedi. Öndeki dört kişinin askerlere doğru gitmeye başladığını görünce ben yolumu biraz değiştirerek yürümeye devam ettim. Suriyeli ile dağa doğru yürüdük. Biraz yürüdükten sonra arkaya baktığımda; Zeynep, Sadık, Nebil ve Abu Asıf'ın İsrail askerlerinin yanında olduğunu fark ettim. Biz, dağa doğru yürümeyi sürdürdük. Askerlerden epey uzaklaşmıştım, dağın yarısına gelmiştim. Arkama tekrar baktığımda; Zeynep, Sadık, Nebil ve Abu Asıf'ın geldiklerini gördüm. Hemen bulunduğum yere oturup gelmelerini bekledim. Öyle sevindim ki oturduğum yerde duramadım koşarak dağdan aşağıya indim. Meğer onlarda dağa değil de dağın eteğinin sol tarafından yürümüşler. Bir birimizi tekrar kaybettik. Koşarak tekrar Suriyeliyi bıraktığım yere çıktım. Suriyeli beni beklerken uyumuş; uyandırdım. Başladık yoldaşları aramaya; neyse ki biz yüksekte olduğumuzdan onları ileride bir yerde gördük ve koşarak yanlarına gittik. Oturup dinlendik. İsrail askerleri yoldaşlarımıza bir sürü soru sormuşlar ve hüviyetlerini istemişler. Bizimkiler; Sayda'da işçi olduklarını, bir kasaba ismi vererek oraya gitmek istedikleri-

ni, hüviyetlerinin bombalanan evlerinde imha olduğunu, o kasabadaki bir yakını aracılığıyla iş ve yer bulmayı düşündüklerini söylemişler. Çok doğal davranmışlardı ve bir de kadının olması görüntüyü kurtarmıştı. İsrail askerleri genellikle inanır gibiydiler; fakat bazıları tereddütlüydü. Söz gelimi bir asker: "Peki, bizi görünce neden yolu değiştirdiniz?" diye sormuş. Abu Asıf gayet doğal bir şekilde: "Biz yolu sora sora gidiyoruz. Bize yol boyunca gidin dediler. Tepeye varınca bütün yolu gördük ve kestirmeden gidelim dedik." diye cevaplandırmış. "Merkezden emir alacağız telsizle." diyen subay; on dakika sonra geldi ve "Serbestsiniz; yalnız kesinlikle yoldan ayrılmayın." demiş. "Şanslıydık!" diyor Zeynep.

İsrail askerlerinin yanından biraz uzaklaştıktan sonra, tekrar yamaca vurup diğer dağın arkasına geçtik. Şimdi düşündüğümüz şey, diğer iki arkadaşımızla buluşmaktı. Daha yükseğe çıkıp geniş bir alanı gözledik kimseyi göremedik. Dağın diğer tarafını kontrol ederken bizi görmüşler. Buluştuktan sonra sevincimize diyecek yoktu; Zeynep olup biterleri anlatırken nasıl neşelenmişti, anlatamam. Epey sohbetten ve istirahattan sonra tekrar yolumuza koyulduk. Artık biliyorduk; işin sonuna epey yaklaşmıştık. Dağlar boyunca saatlerce yol aldık. Yorgunluk ve susuzluktan perişan bir haldeydik. Ama bugün mutlaka bitirecektik bu işi. Güçlükle dağlara tırmanıyorduk. Bir dağı çıkarken arkamızdan bir koyun sürüsünün geçtiğini gördük. Nebil; hem su bulmak hem de bilgi almak için çobanın yanına gitti ve geldi. Çobana göre; çıkacağımız dağdan sonra İsrail yok. Çok dik ve yüksek olan dağı, o kadar yorgun olmamıza rağmen pek az dinlenerek çıktık. Tepeye çıktığımızda, hepimiz yerlere serildik. Epey dinlendikten sonra çevreyi şöyle bir kolaçan ettik. Bulunduğumuz tepede askeri araçların izleri vardı; fakat bu dağın tepesine çıkan yol falan yoktu. Besbelli ki buraya askeri araçları helikopterlerle getirip götürmüşler. Önümüzde sağa kıvrılan

dağda dozerlerle yol açmışlar; bu yolda bir İsrail tankının ilerlediğini gördük. Önümüz ise ucu gözükmeyen dümdüz bir ovaydı ve ovanın sol tarafında İsrail tankları dizilmişti. Sağ taraf ise üç dağ ile çevrili bir düzlüktü. Düzlükte bir küçük gölün kenarında İsrail tankları vardı. Ortasından bir yol geçiyordu. Bir dozer, karşı dağın yamacında tank mevzii kazıyordu. Burada akşama kadar kalarak çevreyi gözetledik, hava karardığında buradan geçmek zorundaydık. Burasının Suriye hududu olduğunu sanıyorduk; eğer bu gece bu mıntıkayı geçersek kendimizi kurtulmuş sayacaktık. Ancak sorumlumuz Nebil: "Aşağı yola inelim, gündüz köylüler gibi gidelim." dedi; biz, karşı çıktık. Eğer aşağı düzlükteki yola inersek bizi yakalarla, teslim olmak gibi bir şey bu. Sorumlumuz Nebil yorgun görünüyordu, doğrusu hepimiz yorgunduk. Sonunda inmeye karar verdiler. Biz bunun yanlış olduğunu anlatmaya çalıştık fakat dinletemedik.

Ve Israil Askerleri Bizi Yakalıyor

Dağdan aşağı inmeye başladık; ilk gurup önde, ben ve Suriyeli arkadaydık. Öndeki gurubu, İsrail askerlerinin durdurduğunu gördüm. Yol değiştirerek aşağı inmekten vazgeçtim. Suriyeli de arkamda benimle geliyordu. Gittiğimiz yönde de askerler vardı bizi gördüler; geri dönmemiz İmkânsızdı. Ovanın orta yerinde koyunlar vardı, ben Suriyeliye: "Askerlere koyunlara bakmaya gidiyoruz diye söyle." dedim ve onlara yakın bir yere doğru yürüdüm. Askerler: "Nereye gidiyorsunuz?" diye sordular. Suriyeli, koyunları göstererek: "Oraya gidiyoruz." dedi. Askerler koyunlara doğru bakınca, "Tamam!" dedim, "Yine yırttık!" Tam gidecektik ki askerlerden biri telsize koştu ve elindeki silahı bize doğrulttu: "Yere yatın!" dedi. Hemen ellerimizi arkadan bağladılar. Meğer öteki taraftaki diğer grubu da yakalamışlar ve telsizle yakaladıklarını bildirmişler. Bu çemberi yaramadık. Gözle-

rimizi bağladılar. Buradan bizi bilmediğimiz yere ya da yerlere götürdüler. Suriye-Lübnan sınırında yakalanıp İsrail'e kaçırılış yolculuğunu sadık yoldaşımız anlattığından ben tekrar etmeyeyim.

Muhtemelen İsrail'e varmıştık. Çok büyük bir inşaat çukurunu andıran bir yerin giriş kapısında durmuştu otobüs. Ön kapısından indirmeye başladılar bizleri. Kapıdan itibaren inşaat çukuruna; çukura uzanan mesafe boyunca sağlı sollu, ellerinde kalın kalaslar olan iri yarı insanlardan oluşan bir koridor oluşturmuşlar. Bu koridorun sonuna gidene kadar insanın sağlığını elinden alıyorlar. Ha bire kalaslarla vurup duruyorlardı. İnme sırası bana geldiğinde, önceden hiç düşünmediğim bir şekilde hareket etmeye başladım.

- Ben Türkiyeliyim, elçiliğe gitmek istiyorum! diye bağırmaya başladım. İnsan azmanlarından oluşan, koridorun ortalarına gelmiştim, hala bağırıyorum.

- Ben elçiliğe gitmek istiyorum!

Hayda! Bu elçilikte nereden çıktı, böyle bir kararımız yoktu, şu otobüsten inene kadar da böyle düşünmemiştim. Bilebildiğim kadarıyla Türkiye'nin İsrail elçiliği yoktu. Nereden çıkmıştı elçilik hikâyesi?

İnsan azmanlarının oluşturduğu koridorun ortalarına gelmiştim, beni dövmeyi bıraktılar ve kenara çektiler. Sadık ve Zeynep yoldaşları, otobüsün arkasında kalan bir yere doğru götürdüklerini gördüm. Sadık ve Zeynep'i son defa görüyordum. Bu götürülüşün üzerinden otuz yıl geçmesine rağmen halen gözlerimin önünde duruyor. Ben ha bire bağırıyorum. Bir elçiliktir tutturmuşum, gidiyor! Elçiliğe gitmek istiyormuşum! Hemen tercüman getirdiler. Tercüman: "Biraz sakin ol!" diye yüksek sesle buyurgan bir edayla, biraz sakinleşmemi isteyen ses tonuyla konuşuyordu.

- Nerelisin, ne arıyorsun buralarda?

- Ben gelmedim. Sizin askerleriniz yakalayıp gözlerimi bağlayarak getirdiler buraya. Ben elçiliğe gitmek istiyorum.

- Nerede yakaladılar?

- Sayda'dan biraz yukarıda.

- Pasaportun var mı?

- Var.

- Yahu bu da nereden çıktı, bende pasaport yok ki! Suriye'ye de Lübnan'a da pasaportsuz girdim. Tercümana yalan söylüyordum.

- Peki, nerede pasaportun?

- Beni yakalayan askeriniz aldı. Yine kocaman kuyruklu bir yalan atmıştım! Benimle konuşmalarını, yanında duran kişiye tercüme ediyor.

Bana dönerek: "Komutan senin anlattıklarına inanmıyor." dedi ve beni döverek, inşaat çukurunun içindeki tel örgülerle ayrılmış bir bölümün içindeki esirlerin yanına ittiler.

İsrail Esir Kampında İşkence

Bu inşaat çukurunun içindeki tel örgülerle ayrılmış bölümler; FKÖ içindeki örgütlere göre ayrılmış. Daracık alana o kadar çok insan koyuyorlar ki insanlar bir birlerinin üzerine basıyordu. Sol tarafa bakınca bir de ne göreyim; Lübnan'da kaybettiğimiz Muneym ve Hüseyin buradaydı. Konuşmamız ve hareket etmemiz yasak; zaten imkânsızdı hareket etmemiz. Hiç konuşmadık, sadece bakıştık. İnanın, yaşadıklarına çok sevinmiştim. Onlarda beni gördüler nasılda sevindiler; sevinçleri gözlerinden okunuyordu. Esir olmuşuz; bir an için bile umurumda olmadı, yaşıyoruz ya. Hemen yanımda Abu Asıf ve Nebil durmuyor mu? Nasıl sevindim, nasıl sevindim, tahmin edemezsiniz! Ölümü birlikte göze alarak sa-

vaşa girdiğimiz dostlarım, yoldaşlarımla tekrar birlikteyim. Ya esir kampı? Eh boş ver! Bu kötü günlerde geçer, yaşıyoruz ya siz ona bakın! Nebil ile çok az fısıldanarak bir birimizi tanımayacağımızın kararını aldık. Nebil beni tanıyan diğer Filistinli yoldaşlara bu kararımızı yavaş yavaş anlattı.

O kadar çok insanı balık istifi gibi üst üste doldurdular ki hiç kıpırdayamaz olduk. Kimseye tuvalet izni vermediler. İlk geceyi bok çukurun da geçirdik. Kendilerini tutamayan esirlerin altlarını ıslattıkları belli oluyordu. Kimi de fırsatını bulmuş büyük tuvaletlerini oturduğu yere yapmış; tam bir insanlık dramı. Gün ışıdığında esir kampının her yanının, idrar ve dışkıyla dolu olduğu anlaşıldı. İsrailliler oluşturdukları masalarında, Filistinli esirleri sorgulamaya başladılar. Bela bir sorgu sistemiydi; Yaklaşık 9-10 masanın önünde, sorguya getirdikleri her esiri hepimizin gözleri önünde öldüresiye dövüyorlardı.

Tutsaklar Çırılçıplak Soyulup Dövülüyor

Tutsaklardan çıkan sesler, insan sesimi yoksa hayvan sesi miydi, belli değildi. Daha sonra bu masalarda alınan ifadelerin sonucuna göre; kim hangi örgütten, kimin örgüt içinde konumu ne, tercihlerine göre esirleri tasnif ediyorlardı.

Nebil, Abu Asıf, Muneym ve Hüseyin'i son defa burada gördüm; otuz yıldan beri, bu yiğit insanların bu görüntüleri gözlerimden hiç gitmedi. Zaman zaman rüyalarıma giriyorlar.

Sorgulama sırası bana geldiğinde; ben yine elçilik, pasaport demeye devam ettim. Bu defa Türkçesi çok kötü bir tercüman getirmişler. Ellerinde kırbaçlar olan iki kişi tarafından; yetmişli yıllarda Türkiye televizyonunda gösterilen, 'Kökler' dizisindeki 'Kunta Kinte'yi döver gibi dövmeye başladılar. Tek farkımız, Kunta Kinte'nin siyah olmasıydı. Dövüyorlar,

ara verip sorular soruyorlar, tekrar dövüyorlar, yeniden ara verip sorular soruyorlardı. Ben aynı ifadeyi tekrarlıyorum: "Pasaportumu ilk yakalayan askeriniz aldı, elçiliğe gitmek istiyorum." Vücudumun her tarafı kabarmış bir şekilde beni tekrar tel örgülerin içine sürükleyerek götürüp bıraktılar.

Sorgular gün boyu sürdü. Bu işlem devam ederken, sorgudan getirilenlerin isimlerini okuyarak altışar kişilik gruplar halinde götürmeye başladılar. Benimde adım okunuyor: "Türko Muhammed!" Hiç tanımadığımız beş kişinin omzunu tutarak, başlarımız öne eğik vaziyette yürümeye başladık. İnşaat çukurundan çıkarak sağ tarafa döndük ve soldaki duvarın dibine, ayakta yan yana dizildik. Anadan doğma soyunmamızı istediler. Ben söylenenleri anlayamıyordum ama yanımdaki kişiler soyunuyordu. Asker gelip sırtımdaki gömleği ve ayağımdaki pantolonumu çıkarmamı istediğini, hareketleriyle anlatmaya çalışıyordu. Duvar dibinde anadan doğma çırılçıplak altı insan.

Sağımızda solumuzda askerler, öylece bekliyoruz. Nazilerin, Yahudileri kurşuna dizecekleri zaman böyle çırılçıplak bıraktıklarını çeşitli filmlerde izlemiştim. Eğer biz de böyle kurşuna dizileceksek, slogan atacağım diye içimden geçirmeye başladım. "Her halde buraya kadarmış!" dedim. Askerler ellerimizi kaldırmamızı istedi. Yalnız biz kurşuna dizileceksek bu askerlerin yanımızda işi ne, hem karşımızda bize ateş edecek hiç asker de yok. Güler misin, ağlar mısın? Bahçelerindeki kiraz ağaçlarını, bağlarındaki üzüm kütüklerini, elma bahçelerindeki elma dallarını ilaçlayan işçiler gibi; sırtında ilaç pompası ile bir asker çıkıp geldi. Kalkık kollarımızın koltuk altlarını ve hayalarımızı ilaçlayarak gitti. "Giyinin!" dediler. Giyindik ve tekrar önümüzdekinin omzunu tutarak, başımızı öne eğerek geriye döndük. Bu defa inşaat çukuruna girmeden, bir masanın yanında durarak, ceplerimizde ne varsa çıkarmamızı istediler. Bende hiç bir şey yoktu. Görevli-

ler inanmayıp birde kendileri aradı. Üzerimde hiç bir şey bulamayınca benim adıma düzenledikleri zarfı, boş bir şekilde diğer zarfların yanına bırakıp üzerinde adıma düzenlenmiş esir kartımı boynuma taktılar. Tekrar önümüzdekinin omzunu tutarak ileriden sola döndük, biraz daha yürüdükten sonra yeniden sola; her tarafı daha önceden hazırlandığı anlaşılan esir kamplarının içine girdik. Bir kampın önünde durduk ve bizi içeriye saldılar. Kapıdan girerken içerideki esirler bize bakıyordu.

Sayda'da benzinlikten, benzin aldığım pompacı ile göz göze geldik. Tanıdığı halde tanımıyormuş gibi davrandı. Bende öyle yaptım. Yaşlı bir esir yanıma gelerek: "Hoş geldiniz!" der gibi bana yer gösterdi. Türkiyeli olduğumu anlayınca: "Burada Türkiyeliler var." dedi. Birini el işareti ile çağırdı. Çağırdığı kişi ile tanıştık.

Esir Türkiyelilerle Karşılaşma

Her tarafım acılar içinde olmasına rağmen biraz rahatlamıştım. Gelen kişi;

- Merhaba arkadaş! Ben Vedat, dedi.

- Ben de Muhammed, dedim.

- Burada bir Türkiyeli daha var, bir de Kürt var, dedi ve gidip onları da getirdi.

Biraz oradan buradan sohbet ettik. Vedat'ın da Kürt'ün de politik oldukları anlaşılıyordu, ancak üçüncüsünün ağzından 'Allah' hiç düşmüyordu. Kürt yoldaşın adını hatırlayamadım. Sadık yoldaş anılarında ondan 'Dayı' diye söz ediyor; ben de dayı diye söz edeyim. Diğerinin adı; Nur Muhammed. Sonraki günlerde iyice tanıştık ve on beş gün, ortak yaşamamızda birbirimiz ile dayanışma içinde yaşadık.

Nur Muhammed MSP'li (Milli Selamet Partisi)

Vedat TKEP'li (Türkiye Komünist Emek Partisi)

Dayı PKK'li (Kürdistan İşçi Partisi)

Muhammed yani ben, TKP/B'li (Türkiye Komünist Partisi Birlik)

'Dayı' lakaplı Kürt, Sayda'da hastaneden alınmış. Yeni ameliyat olmuş fıtık mı, apandist mi? Yarası daha kapanmamış. Benim yaralarımı görünce, hemen gidip kendi için verilen ilacı getirip yaralarıma sürdü. Vedat ve Nur Muhammed ise sırtımdaki yaralarıma adeta bana acıyarak bakıyorlardı. Bulunduğumuz kampın kuzey doğusu tarafında, doğuya daha yakın yerde bir yerleşim yeri gözüküyordu; burarın neresi olduğu hakkında kimsenin bir fikri yoktu.

Hava kararınca, batı tarafındaki tepeliklerin arkasından gökyüzüne doğru geniş bir alandan ışık yayılıyordu. Bu ışıklardan orada deniz olacağını tahmin ettik. Uzun bir yolculuğu işkence görerek bitirmişliğin yorgunluğu ile uyumuşum.

İşkenceli Sorgu Devam Ediyor

Ertesi gün yine sorguya aldılar. Yine iri-yarı işkencecilerin kırbaçları altında sorgudan geçtim. Ben hep aynı ifade üzerine duruyorum: "Elçiliği gitmek istiyorum! Benim pasaportumu verin." Öğlenden sonra tekrar geri getirdiler. Dayı, beni yorgun ve yaralı görünce, ilaçla gelip yaralarımı tedavi ediyordu. Bu sorgulama bir hafta sürdü. Dayıda kendi yarasını unutmuş; her gün benim yaralarımı tedavi ediyordu. Bir hafta sonunda ben yine sorguya gideceğimi bekledim ancak ne gelen var ne giden. Sanki işkenceye götürmedikleri için kendimi boşlukta hissetmeye başladım. Kendi kendime, "Oğlum Muhammed; kafayı mı kırıyorsun ne işkencesi, götürmezlerse götürmesinler, korkma her hangi bir yerinden bir şey eksilmez!" diyordum. Kampa ilk girdiğimde beni

karşılayan ihtiyar gelip yanımıza oturdu; bana acıyarak bakıyordu, bugün sorguya gitmediğimi görmüş.

- Senin sorgun bitti artık, geçmiş olsun, dedi. Yakında bizi salacaklar.

Hayda! Bu da nereden çıktı, yakında bizi salacaklarsa, ne diye bu kadar işkence yaptılar? Ne diye bilmediğimiz bu yerlere bizi getirdiler? Madem bizi yakında salacaklar ne diye Lübnan'ı işgal ettiler? Yok, yok... Bu ihtiyarın canı sıkıldı gitmek istiyor buradan galiba. İhtiyara sorduk: "Nereden biliyorsun?" diye. Doğu tarafında duran yerleşim yerini göstererek:

- Bakın Hayfa'da geçen gün, barış yanlıları Filistinli Anneler ve İsrail askerlerinin Anneleri yüz bin kişi savaş karşıtı miting yapmışlar. Bu bilgileri yeni gelen esirlerden öğrendim.

- Ne yani o gözüken yer Hayfa mı?

- Evet.

Hayfa İşkence Olmasa Ne Güzel Bir Kent

İsrail bizi Lübnan'dan kaçırarak, işgal ettiği Filistin topraklarına (İsrail) getirmiş. Bu gün beni sorguya almadılar; devamında birkaç gün sorgusuz geçti. Kendimi iyice toparladım.

Dayının da yarası kapanmaya başlamıştı.

Bir Mektup

Suriye'ye gelip El-Fetih içindeki Ürdünlülerin kampına yerleşmiştik. Yazmak istediğimiz yerlere mektup yazabileceğimizi söylediler. Yazdıklarımızı Almanya üzerinden göndereceklermiş. Ben de iki tane yazdım. Biri Tekirdağ daki kardeşlerime; merak etmeyin ben Almanya'dayım falan filan. Diğeri Uzunköprü'den, çok saygı duyduğum bayan arkadaşıma. Mektupta sahte isim kullanmıştım. 12 Eylül öncesi bütün etkinliklerimde yanımda gördüğüm, bana çok destek olan kadın arkadaşım; öğretmen olup Anadolu ya tayini çıkınca bol

bol yazışıyor ve bu yazışmalarda imzalarımızı kullanıyorduk. Yazdığım mektupta sahte ismin altına kendi imzamı attım ve gönderdim. Benden uzun süre haber alamayan arkadaşım, bir gün Almanya'dan bir mektup almış; yazan Adil Yılmaz ama imza bana ait. Mektubu okuduktan sonra arkadaşlara; Almanya'da olduğumu, benden mektup aldığını söylemiş. Ben de onu istiyordum. 12 Eylül sonrası ortam öyle kötüydü ki kimin nerede nasıl yok edildiği bile belli değildi.

Hayfa'da geceler pek güzelmiş; meğer yıldızlar bu kadar parlak, bu kadar canlı, bu kadar dünyaya yakın! Hani kendimden utanmasam, düşmana teşekkür edeceğim, beni Lübnan'dan kaçırıp buraya getirerek bana bu güzellikleri seyrettirdiği için.

Çakıl taşlarının üzerinde yıldızları seyrederken dalmışım uykuya.

Karşıdan gülerek geldi; yıldızlar kadar parlak, yıldızlar kadar canlı, yıldızlar kadar yakın, yavaşça yanıma oturdu. Gözlerinin içi gülüyordu. Hiç konuşmadı... Birden çavuşun sesiyle uyandım; çakıl taşları yara bere içendeki vücuduma batmış canım yanıyordu. Çavuş bağırıyor: "Sayım vaziyeti alınnn!"

Veda

Tel örgülerin dışında askerler battaniyelerden kabinler oluşturuyorlar. Bir şeyler oluyor ama ne? Kabinlerin kurulumu bittikten sonra, kafalarına çuval geçirilmiş kişileri kabinlerin içine soktular. Kabinlerde ikişer tane delik açmışlar. Durum anlaşıldı. Hepimizi teker teker bu kabinlerin önünden geçirmeye başladılar. İlk kabinin önüne geldiğimizde biraz duruyoruz, sonra diğer kabinin önüne gidip duruyoruz. Şimdi anlaşılıyor; dün bize neden tıraş olmamız için verilen jiletlerin nedeni buymuş meğer. Ben, Nur Muhammed'i tıraş etmiştim; O da beni. Bu kabinlerin içindekiler hiç konuşmuyor,

ajan ya da muhbir oldukları belli. Tanıdıkları esirleri ellerine verilen çubuklarla battaniyelerin alt tarafına veya üst tarafına dürterek işaret veriyorlardı. O arada ben kendi kendime sessizce konuşuyorum: "Oğlum Muhammed şimdi boku yedin işte! Yok elçilikmiş, pasaportmuş; haydi bakalım çık şimdi işin içinden! Yok güney Lübnan'ı karış karış gezmiş biliyormuş; yok batı Beyrut'a haftada en az iki defa gidip geliyormuş; yok adını bile bilmediği Lübnan dağlarında tanıyan çıkmışmış; Yok esir kampında Sayda'da benzinlikte çalışanı tanıyormuş! Haydi, kurtar bakalım bu insan bozuntusu ajan ve muhbirlerden kendini! Kabinlerin önünden geçip tekrar tel örgülerin içine girdik. Herkes çeşitli yorumlar yapıyordu. Biz dört kişi siyasi kimliklerimizi birbirimize söyledik. Bizi buradan ayrı yerlere götürebilirler. Kim ki önce kurtulmayı başarırsa, kurtulan kişi diğerlerini örgütlerine bildirecek kararını aldık.

Nur Muhammed; İstanbul'da kimleri, nerede bulacağımı bana anlattı. Yıllar sonra Nur Muhammed ile İstanbul Vezneciler'de karşılaştık; Fatih Atik Ali semtinde bir kuyumcuda çalışıyormuş. Daha sonra gidip bir defa görüştüm.

Ertesi gün sabah kapıda isim okumaya başladılar. Kampın yarısını alıp götürdüler. Kimimiz; 'Dün ajanların tanıdıklarını götürdüler.' yönünde yorum yaptık. Kimimiz; 'Ajanların tanıdıklarını kampta bırakıp tanımadıklarını götürdüler.' diye değerlendirmede bulunduk. Bizim dördümüzün de isimleri okunmadı; ayrılmadık.

Yaralarım kurumuş kabuk tutmuştu. Sırtımdaki işkence izleri gömleğin altında kaldığından açıktan görünmüyordu ama kollarımdaki kelepçe izleri uzun süre öylece gözüktü.

Bir sabah kampın kapısı önünde, elinde bir listeyle isim okumaya başladılar. İsmi okunan yanındaki arkadaşı ile vedalaşıyor. Gidenler nereye gittiklerini bilmiyordu. Kalanlarda niye kaldıklarını bilmiyordu. Nur Muhammed ile Ve-

dat'ın adını okudular vedalaştık; şanslarının açık olmasını diledikten sonra götürüldüler. Ben dayı ile kaldım. Yaklaşık bir saat sonra esirleri götürenler ellerinde bir liste ile tekrar gelip isim okumaya başladılar. İsimleri okunan tel örgünün dışında sıra oluyordu, benim ismimi de okudular.

Dayı ile vedalaştık. Dünyanın en iyi insanıydı bu dayı. Daha kapanmamış ameliyat yarası için verilen ilacını, benim yaralarım için kullanmış ve bana sürekli moral veren bu insanı yaşamım boyunca unutmam mümkün değil.

Tel örgünün dışına çıkıp sıra halinde duran esirlerin arkasına girdim, son defa dayıya baktım. Nereye gittiğimi bilmiyorum ama inanın dayının da bizimle gelmesini istedim. Ne garip bir duygu; kendimin nereye gittiğini bilmiyorum ama daha on beş gün öncesine kadar tanımadığım dayının da benimle gelmesini istiyorum.

Epey yürüdükten sonra bir başka tel örgünün içindeki esirlerin yanına girdik. Vedat ve Nur Muhammed yoktu. Geceyi burada geçirdik. Ertesi gün saat dokuz on sıralarında tekrar isim okuyarak bizleri tel örgünün dışında sıra yapmaya başladılar.

Sonbahar aylarında dalından kopmuş, iradeleri dışında rüzgarın götürdüğü yere doğru giden yapraklar misali; gidiyorduk bilinmezliklere.

Buradaki esirler; yaşlılar ve çocuk denecek yaşta gençlerden oluşuyordu. Aralarında bir ben yabancıydım. Sıralar yapılmış yürüyorduk. Bir başka kampa benzer bir yere geldik. Bizlere daha ilk geldiğimizde verdikleri kimlikleri geri alarak, üzerimizden çıkanları koydukları zarfları açarak, bizlerden aldıkları eşyaları geri veriyorlardı. Sıra bana geldiğinde 059062 no'lu verdikleri kimliği geri alıp zarfı açtılar, ben zaten zarfın içine koyacak bir şey vermemiştim; zarf boş çıkınca yüzüme bakıp bir şeyler söylendi görevli. Tekrar sıraya

girdim. Bu işlem bittiğinde hepimizi otobüslere bindirdiler ve gözlerimizi bağladılar. Gözlerimiz bağlı bir şekilde gitmeye başladık. Ben otobüsün en arkasındaydım, yanımda on dört on beş yaşlarında bir Filistinli vardı. Belli bir süre gittikten sonra göz bağlarımız gevşedi, çevreyi görmeye başladık. Bu arada otobüste bulunan askerler, tutsaklara: "Manyak Abu İyat! Manyak Yaser Arafat!" (İbne Abu İyat! İbne Yaser Arafat!) diye slogan attırıyorlar. Yine böyle bir slogan atarken "Manyak Begin!" dedim yanımdaki Filistinli genç kardeşimin kulağına; birden şaşırdı ve "Aman sus!" dedi. Otobüs epeydir yolda nereye gittiğimizi bilmiyorum. İlkokulda öğrendiğim bütün coğrafya derslerini tekrarlamaya başladım. Akdenizin doğusundaki ülkeler, güneyindeki ülkeler, hepsini göz önüne getirerek otobüsün gittiği yönü bulmaya çalışıyorum. Eğer denizi sağ tarafımda görürsem Mısır'a, eğer denizi sol tarafımda görürsem Lübnan'a ya da denizi hiç görmezsem Ürdün'e ya da İsrail'in iç taraflarına götürülüyoruz diye düşündüm. Yaklaşık iki saat gittikten sonra Ak deniz sol tarafımızda göründü. Gözbağlarımız iyice açılmıştı. Lübnan'a gidiyorduk. Yanımdaki Filistinliye: "Nereye gidiyoruz acaba?" dedim. "Lübnan'a!" dedi. Bozuk bir Arapçayla konuştuğumdan, yabancı olduğum zaten anlaşılıyordu; genç Filistinli nereli olduğumu sordu.

- Türkiye, dedim. Yüzüme şaşkın şaşkın baktıktan sonra

- Nazım Hikmet'i biliyor musun? Dedi.

"Hava kurşun gibi ağır
Bağır
bağır
bağır
bağırıyorum.
Koşun
kurşun
eritmeye

çağırıyorum.
O diyor ki bana:
-Sen kendi sesinle kül olursun ey!
Kerem
gibi
yana yana"

Nazım Hikmet ten şiir okuduğumu anlamıştı. Filistinli kardeşimin gözlerinin içi gülüyordu.

Otobüs; 'Birleşmiş Milletler Barış Gücü' karargahının bulunduğu yerden Lübnan'a giriş yaptı. Buraya yakın yerlere daha önce; Sur Şehrinde bulunan Doktor yoldaş ile birlikte geldiğimizden biliyordum. Reşadiye'den geçerek Sur'a yönelen otobüs; Sur-Sayda yol ayırımına geldiğinde sağa dönerek Sayda'ya doğru yöneldi. Bu yolu çok iyi biliyordum.

İlk eğitim aldığımız portakal mandalina bahçelerine yaklaşıyorduk.

Her Gözyaşının Ağırlığı Başkadır

Her gözyaşının ağırlığı başkadır ama bu gözyaşının ağırlığı öyle ağır ki sormayın gitsin!

İçimden bağırmak geliyor "Sağda inen var." diyesim geliyor! İlk eğitim aldığımız, portakal bahçesinin önünden geçiyoruz. Savaş başladığında Ramazan buradaydı. Şimdi nerede? Yukarıda Neccariye köyü, arkamızdan ağlayarak bıraktığımız Abu Hüseyin; avazım çıktığınca bağırmak istiyorum: "Ben buradayım!" diye. Zahrani'deki petrol rafinerisinin bahçesindeki Sedir ağaçları, beni tanıdı mı bilmem ama yine o görkemli duruşuyla beni etkiliyor. Zahrani köprüsüne gelmeden, Nebatiye yol ayırımında inip Neccariye köyüne gitmek geliyor içimden. Zahrani köprüsünü geçip Sayda'ya doğru ilerliyor otobüs. Sağda ve solda ki portakal, mandali-

na, limon, muz bahçelerini dozerlerle yıkmışlar; ağaçlar yerlerde yatıyor. Her zaman benzin aldığım benzinlik yakılmış öylece duruyor. Sayda'ya girerken otobüs sağa döndü. Ben her sabah erzak almaya gelirken buradan sağa dönerdim. Otobüs biraz ilerledikten sonra liseyi andıran bir okul bahçesine girdi. Okul bahçesinin önü öyle kalabalık ki yaşlılar, çocuklar, kadını, erkeği hepsi gelen otobüslerde gelenlere bakıyor. Bizi otobüslerden indirip binanın içine aldılar. Dışarıdaki kalabalık daha da çoğalmış; bizleri görmek için, nerede ise birbirlerinin üzerine çıkacaklar. Okulun içinde birkaç masanın önünde durduk. Masadaki kişi adımızı soruyor ve bir kağıt parçası üzerine bir şeyler yazıyor, daha sonra bu kağıdı bize veriyor; yani bu kağıt bizim kimliğimiz oluyordu. Kağıdın üzeri İbranice yazılıydı. Daha sonra hepimize: "Serbestsiniz!" denildi. Okul binasından dışarı çıktığımızda; bahçesinin önündeki kalabalık öyle artmıştı ki her taraftan bir ses çıkıyor. Başka otobüsler gelecek mi? Kardeşimi gördün mü? Kocamı gördün mü? Ağabeyimi gördün mü? Dayısını soranlar amcasını soranlar, herkes savaşta kaybettiği kayıp yakını soruyor, arıyordu. Herkesin gözü yaşlı, çektikleri acılar yüzlerinden okunuyordu. Bir de baktım; Nur Muhammed ile Vedat el sallıyorlar. Sayda'da tekrar buluştuk. Onlar benden bir iki saat önce getirilip salınmış. Esir getiren otobüslerin gediğini görünce bir tanıdık çıkar diye beklemişler. Şimdi ne yapalım diye kendi aramızda konuşurken genç bir Filistinli kız yanımıza yaklaştı. Kız bizim yabancı olduğumuzu anlamış ve esirlerle birlikte geldiğimizi de görmüş, ısrarla bizi evlerine götürmek istiyor. Evleri Ayn Helva isimli mülteci kampındaymış. Bulunduğumuz yerin, kampa yürüyüş mesafesinde olduğunu biliyordum.

Sayda kentinin güneyine kurulmuş Filistinlilerin yaşadığı mülteci kampı; derme çatma barakalardan oluşan, çoğu tek odalı bir yerleşim yeri. Daracık sokakları, sokak dahi denemeyen adeta patikalar, sokakta karşılaştığın insanlar senin

yabancı olduğunu anlayınca; özellikle çocuklar hemen elleri ile zafer işareti yapıyorlar ve "Savra savra! Hattar nasr!" (Devrim Devrim! Zafere Kadar Devrim!) diye slogan atıyorlar. İsrail, savaş öncesinde de buraları hep bombaladığından yaralanmış o kadar çok insan var ki! Kiminin kolu yok, kiminin ayağı yok, kiminin gözü yok, kiminin yüzü yanık!

Ben bu mahalleye her gün geliyordum. Burada erzak dağıtım deposu vardı. Her sabah değişik kamplardan gelen fedailerle birlikte günlük erzakları alıyorduk. Zaman zaman kampımıza gelip bize yemek yapan Ümmi Yahya (Yahya'nın Annesi) da burada yaşıyordu. Kamp komutanımız Abu Emcet ile zaman zaman buraya gelirdik.

Ayn Helvi Mülteci Kampı

Bizi alıp evlerine götüren kızın adı Süheyla imiş. Daha önceleri her gün geldiğim Ayn Helva kampını; İsrail ordusu tanınmaz hale getirmiş. Barakaları yerle bir etmişler. Daracık sokakların kestiği yolların orta yerlerine, uçaklardan atılan bombalarla kocaman çukurlar açılmış. Buralarda yaşayan yaşlıları da okullara toplamışlar. Ümmi Yahya'nın da bir okulda olduğunu öğrendim. Misafir olduğumuz Filistinlilerin evi, akşam olduğunda doldu taştı. Herkes kayıp yakınını soruyor, arıyordu. Tanıyan Filistinliler bana daha da yakınlık gösteriyorlardı. Burada iki ya da üç gece kaldık. Beyrut'a gitmek üzere; yaşamlarının büyük bir bölümünü acılar içinde yaşayan bu insanları arkamızda bıraktık. Bu yazıyı kaleme aldığımda dahi; bu insanların yoksullukları, çektikleri acıları halen gözümün önünde durmaktadır. Üzerinden uzun yıllar geçmesine rağmen, rüyalarıma girmekteler.

Nur Muhammed ile Vedat ısrarla Beyrut a gidelim diyorlar ama nereden gidileceğini dahi bilmiyorlar; bilseler ne yazar, beş paraları yok. Ben: "İsterseniz sizi Suriye'ye götüreyim." diyorum. Gerçi, beş param yok ama ben en azından Beyrut

yollarını çok iyi bildiğim gibi; Suriye'ye de Sayda'dan dolmuşların çalıştığını biliyorum. Beyrut'ta gitmeye karar verdik. Nur Muhammed'in, Beyrut Sabra mülteci kampında; arkadaşları, pasaportu varmış onlara erişmek istiyordu. Vedat'ın ise Beyrut'ta yoldaşları varmış; O'da yoldaşlarına kavuşmak niyetindeydi. İyi de nasıl gideceğiz; beş paramız yok ki! "Beyrut'a yürüyerek gidelim, gidip dolmuşçulara kendimizi anlatalım belki bizi bedavaya götüren çıkar." gibi kendi aramızda tartışırken bir de baktım karşıdan bize el sallayan biri var. Karşıdan el sallayan; İsrail esir kampında birlikte olduğumuz, beni esir kampının kapısında karşılayan ihtiyar. Öyle çok sevindim ki! Hemen yanına gittik.

İlk sözü şu oldu: "Ben size söylemedim mi; bizi yakında bırakacaklar!" İhtiyar haklı çıkmıştı; salıverilmiştik. Beyrut'a gitmek istediğimizi ama paramızın olmadığını söyledik. "Gelin benimle." dedi. O önde biz peşinde ilk açık dükkanın içine girdi. Bizi göstererek bir konuşma yaptı. Dükkan işletmecisi kasayı açarak ihtiyara bir miktar para verdi. Oradan çıkıp bir başka dükkana girdi. Oradan da bir miktar para ile çıktı. Nur Muhammed: "İhtiyar; bizim için resmen dileniyor." dedi. İhtiyar bize yarım saat içinde Beyrut a gidecek kadar para topladı. Bir de kağıt kalem bulmuş, bir şeyler yazdı: "Eğer paranız biterse, bu kağıdı dükkan sahiplerine gösterir para toplarsınız. Şimdi gelin, sizi Beyrut'a giden dolmuşlara götüreyim." Ben: "Yolu biliyorum." dedimse de bir türlü dinletmedim. Bizi Beyrut dolmuşlarına götürüp arkamızdan el salladı.

Damour önlerinden geçerken bu şehir ile Deniz arasındaki düzlükte, İsrail askerlerinin karargah kurduklarını gördük. Yolu, sağlı sollu askeri malzemelerle doldurmuşlar.

Dolmuşları Beyrut'a sokmuyorlar; Dürzilerin yoğun olduğu Şuf dağlarına doğru giden yola yönlendiriyorlar.

Büyüklerimiz bize kızdıklarında: "Gidi Dürzi'nin tohumu!"

diye hakaret ederlerdi. Yani o zamanın anlayışına göre; Dürziliği de Kızılbaşlık gibi iki Bâtınî inanç, hakaret ve aşağılama sözü olarak kullanılıyormuş. Anlayacağınız bir çeşit küfürmüş bize söyledikleri. Meğer ne kadar yanlış bir algı ve önyargıymış. Oysa: "Dürzîlik; içinde Mazdeizm, Yezîdilik, Hıristiyanlık, İslam tasavvufu ve pagan ögeleri taşıyan bir çeşit Bâtınî inancıdır, fikir akımıdır." (Faik Bulut)

Dolmuş Dürzîlerin yaşadığı yere doğru yöneldiğinde, ben: "İnelim." dedim ve indik. Beyrut'a doğru yürümeye başladık. Beyrut doğu batı diye ikiye bölünmüş; tam orta yere denk düşen mıntıkaya 'Yeşil hat' demişler. Doğusu faşist Hıristiyan milisleri olan Ketayiblerin bölgesi kontrolünde; Kuzeyi Dürzîlerin.

Lübnan'da Dürzîler

Burada, Dürzîlerin İlerici Sosyalist Partisi örgütlü kurucu lideri; 1975'teki Lübnan iç savaşında bir suikasta (muhtemelen Suriye istihbaratı veya tetikçileri tarafından) kuban giden yazar ve siyasi filozof, Kemal Canpolat'ın oğlu Velit Canpolat'tır. Başkentin güney ve batı kısmı, Lübnanlı devrimcilerle birlikte Filistinlilerin kontrolünde idi. Beyrut doğudan falanjistler (Ketayib); kuzey ve güneyden İsrail kara kuvvetleri; batıdan yani denizden de İsrail deniz kuvvetleri tarafından abluka altına alınmıştı. Biz bu kuşatmanın dışında kalmıştık. Kuşatmayı güneyden yararak Beyrut'a girmemiz gerekiyordu; aynen öyle yaptık. Her yer İsrail askerleri ile doluydu. Belli aralıklarla yürüyorduk ki İsrail askerleri bize seslendi; ben duymazlıktan geldim, normal yürüyüşüme devam ettim. Vedat ile Nur Muhammed durmuşlardı. Tutsak edilip salıverildiğimiz İsrail yetkililerin verdikleri 'geçiş kağıdı'nı askerlere gösteriyorlardı. Askerler, onları bıraktı. Olup bitenleri az ileriden izliyordum. Kontrolden geçerek yanıma geldiler.

Filistinlilerin Sorgusu

Tekrar Beyrut'a doğru yürümeye başladık. Her taraf bombalanmış, her yer yıkılmış, sokaklar yıkıntılarla doluydu. Her yer de ölüm sessizliği hakimdi. Manzara korkunçtu. Zaman zaman arkamıza bakıyoruz gelen giden var mı diye! Ne gelen var ne giden. Caddede üç kişi aralıklarla batı Beyrut'a doğru yürüyoruz. Baktık bir araba, batı Beyrut'a doru gidiyor; işaret ettik bizi de al diye, sağ olsun durdu. Nur Muhammed Arapça bildiği için şoförle O konuştu: "Binin arabaya; bizi istediğimiz yere götürecek." dedi. Benim isteğim, Beyrut'ta bulunan Gazze Hastanesine gitmekti. Çünkü hastane başhekimi ile savaş öncesi arkadaş olmuştum. Hele bir hastaneye varalım gerisi kolaydı. Savaş başladığında işgal altında kalmıştık ve bu ablukayı yaramamış İsrail askerlerine yakalanmıştık. Şimdi, İsrail ablukasını dışarıdan yararak tekrar ablukanın içine girmiştik. Araba dar bir yola girdi, ben müdahale ettim: "Neden sola döndü hastane az ileride sağ tarafta." Dedim. Nur Muhammed şoförle konuştu, bize dönerek: "Az bir işi varmış, ondan sonra bizi hastaneye götürecek." dedi. Araba bir binanın önünde durdu. Arabayı kullanan adam binaya girdi; az sonra elleri silahlı adamlar arabanın etrafını sardı, "İnin arabadan!" diyerek silahları bize doğrultular. Nur Muhammed'e sordum: "Neler oluyor?" " Şimdi anlarız." dedi. Arabadan aşağı indik. Bizi getiren araba çekti gitti. Hemen sorguya çekildik. Kim olduğumuzu, ne amaçla burada bulunduğumuzu sordular biz de başımızdan geçenleri anlattık; çünkü bizi sorguya çekenleri ben biliyordum. Bunlar 'Lübnan ortak güçleri'ydi; tabii ki onların bizi tanımaları imkansızdı. Ben: "Bizi şu şu kişilerle buluşturursanız bu sorun çözülür." dedim. İkna oldular ve bizi kendi arabalarıyla Filistinlilere teslim ettiler. Artık tamamen kurtulmuştuk. Yoldaşlarımıza kavuşmak için saatler, belki de dakikalar kalmıştı. Beyrut'ta her şey öyle karışık ki! İt izi, kuzu izine karışmış; bindiğimiz araba bizi götürüp Ketayib

faşist milislerine de teslim edebilirdi! O zaman ölümlerden ölüm beğen! Kurtulduğumuzu sandığımız anda bu defa da Filistinliler bizi sorgulamaya başladı. Hemen bir mahkeme kurmuşlar bizi sorguluyorlar.

Nur Muhammed ile Vedat başından geçenleri anlattı. Filistinliler Nur Muhammed ile Vedat'a gerçek ismini sordular; onlarda bir şeyler söylediler. Burada, onların gerçek isimlerini sakladığım sanılmasın gerçekten hatırlayamadım. Sıra bana geldiğinde ben de başımdan geçenleri anlattıktan sonra: "Bu kadar sorguya gerek yok. Bizim geldiğimizi Şuunül Ürdün (Ürdünlü Filistin Masası) sorumlusu Yusuf'a söylediğinizde bütün sorunlar çözülür." Dedim. "Eğer Yusuf yeterli değilse Gazze hastanesi başhekimi Halit'e de haber verirseniz sorun çözülür." dedim. "Tamam, gerek görürsek haber veririz." dediler. "Türkiye deki gerçek adın ne?" diye bir soru yönelttiler. Asabi bir tarzda cevapladım: "Benim gerçek adım sizi ilgilendirmez. Ben gerçek adımı, bu kadar işkenceye rağmen Siyonistlere dahi söylemedim. Benim adım Muhammed dedim sizlere."

Birden odanın içinde tansiyon yükseldi. Yüksek bir ses tonuyla ısrarla gerçek ismimi istiyorlar. Üzerime yürüdüler. İsrail askerlerinin bileklerime taktıkları plastik kelepçe izleri belli oluyordu. Biri bileklerimden tuttu kelepçe izlerini görünce yüzüme baktı ve bıraktı. "Gerçek ismini söyle bizde sizi bırakalım." diyerek ısrarla gerçek ismimi soruyorlar. Ben birden yanım da bulunan Vedat ve Nur Muhammed de çıkın dışarı dedim. Mahkeme bana "Sus sen karışamazsın!" dedi ve bir yandan da Vedat ile Nur Muhammed'i dışarıya çıkarıyordu. Mahkeme ile baş başa kaldık.

- Bu binanın bodrum katında cephanelik olduğunu dahi biliyorum. Zaman zaman buradan kamplarımızın ihtiyaçlarını karşılıyorum. Şimdi sizin yapacağınız tek şey, buraya geldiğimi bizim yetkililere bildirmenizdir.

Ancak kimseyi ikna edemiyorum. Gerçekten de binanın altı cephanelikti.

Adamlar tutturmuşlar Türkiye'deki gerçek adın da adın...

- Peki! Gerçek adımı vereceğim ama tek şartla; adım hiçbir yerde kayda geçilmeyecek.

- Tamam! Dediler. Adın hiçbir yerde kayda geçmeyecek.

- Adım Ali Yılmaz

- Baştan beri ne diye uğraştırıyorsun bizleri. Hangi cephedeydin ve görevin neydi?

- El Fetih içinde, Şuunül Ürdün kanadındaydım; görevim, şoförlüktü.

Kendi aralarında tartıştılar, bana kızdıkları hareketlerinden anlaşılıyordu. Bizi oradan bir başka yere göttürdüler.

- Üzerinizde ne varsa çıkarın ve bu zarfın içine koyun.

Filistinliler Tarafından Tutuklanma

Önümüzde kocaman bir sarı zarf vardı tıpkı İsrail'deki gibi. Bu defa üzerimizden biraz dilencilikten kalan para çıktı ve biz tekrar hapishaneye boyladık. İsraillilerin verdikleri 'geçici geçiş kağıdı' kimliklerimizi de mahkeme almıştı.

Bu kez; dostlarımız bizi içeriye atmıştı. Vedat ile Nur Muhammed, mahkeme ile tartıştığım için beni suçluyorlardı: "Senin inadın yüzünden bu hapishaneye düştük!" Ben ise: "Bizi araştırıyorlar, bugün veya yarın çıkarız." diyordum. Ama onlar ısrarla beni suçluyordu; kim bilir belki de haklılar. Sabah olduğunu koğuşun kapısı açılınca anladık. Bizi görevli çağırıyordu; çıktık masanın üstünde sarı zarflar duruyor. İsimlerimizi okuyarak zarfları açıyorlar. Bu işlem ta-

mamlandıktan sonra serbest olduğumuzu ve gidebileceğimizi söylediler.

Bu namlı mahkeme ve hapishaneyle ilgili, daha sonraları ilginç şeyler duyup okuduk. İlki şuydu: Meğer, İsrail Beyrut'a girdiğinde bu cezaevinde ne kadar mahkûm varsa hepsini salmış. Bunların çoğu uyuşturucu işine bulaşmış, ipten kazıktan kurtulmuş insanlarmış. İkincisine göre ise o dönem Milliyet gazetesinin yazdıkları idi. Haber aynen şöyle: 'Filistinliler Beyrut'u boşalttıktan sonra ele geçen Türkiyeli yirmi altı teröristin isim listesi ele geçirilmiş.' Yirmi altı kişi içinde benim verdiğim Ali Yılmaz şoför ismim de bulunuyor.

Hapishaneden çıkmıştık. Nur Muhammed ile Vedat bu defa "Senin yüzünden bizi serbest bıraktılar." şeklinde bir suçlama yöneltmediler bana. Bu kez soru sorma sırası bana gelmişti: "Neden beni; "Bizi senin yüzünden saldılar." diye suçlamıyorsunuz?" Epey gülüştük. Serbesttik ve Beyrut'ta idik. İyi ama şimdi ne yapacaktık? Nur Muhammed ile Vedat'ta bana bakıyorlardı; "yürüyün!" dedim.

Gazze Hastanesi

Doğruca Gazze hastanesine gittik. Doktor Halit odasında yoktu; biraz bekledikten sonra geldi. Halit beni görünce şaşırdı! Kucaklaştık. Başımdan geçenleri anlatınca daha da şaşırdı! "Biraz işim var. Siz burada bekleyin, birazdan geleceğim; sizi büroya götüreceğim, büronun yeri değişti." Bize kahvaltılık bir şeyler söyleyerek gitti. Yaklaşık bir saat sonra işini bitirmiş olarak döndü. Anlattığına bakılırsa; benim bir gurupla İsrail'den geldiğim duyulmuş, her yerde bizi arıyorlarmış! "Hadi gidelim." dedi.

Bizi Sovyetler Birliği Elçilik konağının yanındaki bir binaya götürdü. Şuunül Ürdün sorumlularından; Suriye, güney Lübnan da birlikte olduğum Eyüp ile ilk defa burada gördü-

ğüm Haydar isminde bir genç ile karşılaştık. Doktor Halit bizi bırakarak gitti. Eyüp koşarak bizimkilerine geldiğimi söylemiş. Yoldaşlarımız, Demokratik Cephede kalıyorlarmış. Vedat: "Bizim yoldaş geliyor." dedi. Karşıdan MSP yöneticisi Oğuzhan Asiltürk'e benzeyen bir adam geliyor. Bu zat, bizim deyimimizle TKEP'in Teslim Töre den sonra gelen ikinci adamı; Ergun Adaklı idi. Yanındaki Ali (Abdullah Dereli) ile tanıştık. Hepimizin sevinci doruktaydı. Bizimkilerden Ramazan koşarak gelmişti. Ergun Adaklı, Nur Muhammed'din farklı biri olduğunu anladı ve ona dönerek: "Arkadaş imkanlarımız ne ise seninle paylaşmaya hazırız, sen rahat ol!" dedi. Nur Muhammed de buna benzer bir konuşma yaparak Sabra mülteci kampına (Beyrut'taki Filistin kampı) gitmek istedi. Bizim yetkililer Nur Muhammed'e yardım ettiler, vedalaştık ve ayrıldık; Nur Muhammed gitti. İsrail ateşkes ilan etmiş; ortalık biraz rahattı.

Ramazan: "Bizimkiler seni bekliyor." dedi. İzin alarak ayrıldık. Yolda anlattım: "Şuunül Ürdün Birimi mensuplarıyla bu savaşa katıldım, bunlarla bitireyim dedim, doğrusu buydu." Böylece İsrail ordusu ile Filistin halkının haklı savaşına ikinci kez girmiş oldum.

Güney Lübnan'da Birlikte Olduğum Yoldaşlarla Buluşma

Yanlarına vardığımızda önce bir duygu seli oluştu, topluca sevindik; kurtulmuştum, yoldaşlarla tekrar beraberdim. Hüzünlendik; çünkü Zeynep ile Sadık İsrail'in elinde esirdi.

Lübnan'da ikincisine girecek olduğum bu savaşta neler yaşadığımı; o sırada Beyrut'ta savaşın başından beri bulunan ve o tarihlerde, Türkiye'de yasadışı olarak çıkarttığımız parti yayın organında yayınlanan mektuplarla sürdürmenin, daha doğru olacağına inanıyorum. Tabii ben de Beyrut direnişinde bulunurken bazı olaylar anlatılmalı diye düşünüyorum ve o

olayları anlatacağım ama asıl olan Beyrut'ta bulunan yoldaşlarımın anlatımlarıdır.

Filistin Kamplarında Birlikte Olduğum Yoldaşlarımın Tanıklıkları

Ramazan anlatıyor

Ramazan yoldaşımız aşağıdaki Zahrani kampında kalıyordu. Onun anılarını, ikinciye girdiğim Beyrut'taki savaşı sırasında bizzat ağzından dinlemiştim: Dr. Cüneyt Kafkas'ın 'Filistin Günlüğü' kitabından da yayınlanan kısmını okudum. Ramazan'ın anlatımlarını buraya almamdaki amaç, hikayeye veya bu serüvene bütünlük kazandırmamın ötesinde bir ahlak ve kural meselesiydi; çünkü hepi topu dört kişi kalmıştık, güney Lübnan'daki Şuunül Ürdün Filistin kamplarında. Zeynep ile Sadık'ın anlatımlarını alıp kayda geçerken, Ramazan'ın anlatımlarını almamak Ramazan'a haksızlık olurdu. Dolayısıyla Cüneyt Kafkas'ın 'Filistin Günlüğü' isimli kitabındaki bir bölümü aktarıyorum.

Abu Raid Yanımda Ölüyor

Ramazan, 5 Haziran günü Beyrut'tan Zahrani'deki kampına dönmüş. Bizler ise yukarıdaki kampta 6 Haziran günü İsrail askerleriyle karşılaştık. Ramazan bizim yanımıza gelmek isteğini muhtemelen kamp sorumlusu Abu Emcet'e iletmiş; komutan: "İsrail tankları çok yakında, bizim yoldaşlar dahil herkesi kampın merkezine çağırdım. Yukarıya gitmene gerek yok." deyince Ramazan da beklemeye başlamış. Kimse gelmeyince, kamp merkezindeki birkaç fedai ile birlikte Sayda'ya gitmeye karar vermişler.

-Burada araya girmem gerekiyor: Doğrusu bize hiç kimse

böyle bir haber getirmemişti. (Hasan Mantıcı)-

"Sayda, İsrail askerleri tarafından abluka altına alınmış. Filistinli Fedailer; özellikle Ayn-Al halwe muhayyemi civarında yoğun çatışmaların olduğu bir yerde oturmuş, ne yapacağımızı kararlaştırmak üzere konuşurken bir İsrail tankı ile karşılaştık. Fedailerden biri; kendisini kollarsak tanka B-7 ile yaklaşabileceğini söyledi. Bunun üzerine, tankın dikkatini başka yöne çekmek amacıyla ateş etmeye başladık. B-7'li fedai yan taraftan tanka yaklaşmaya çalışıyordu. Tam o sırada yanımıza düşen bir havan mermisi ortalığı toz dumana kattı. Ben bir tarafa silahım bir tarafa fırlamıştık. Bir iki dakika sonra kendime geldiğimde yaralanmadığımı anladım; ancak duymuyor, görmüyor, zor nefes alabiliyordum! Kendime geldiğimde silahımın olmadığını fark ettim. Telaşla etrafa baktığımda, biraz önce birlikte olduğumuz fedailerden Abu Raid'in yüzü paramparça, siperin kenarında yattığını gördüm.

On yedi yaşındaydı. Kampta uzun süre beraber kalmıştık.

Sesim soluğum kesilmiş; Ramazanı öylece dinliyordum.

"Üç gün sonra direniş kırıldı. Zahrani'deki birlikten sadece dört kişi kalmıştık. Diğerlerine ne olduğu hakkında hiçbir bilgimiz yoktu. Gece kuşatmayı yarıp şehir dışına çıkma girişimimiz de başarısızlığa uğrayınca yapacak hiçbir şeyimiz kalmamıştı. Bombalanmış bir evden sivil kıyafet bulup, şehrin dışına doğru çıkmaya başlayan halkın arasına karıştık. Onlarla birlikte, şehrin üç kilometre dışında bir nehir kıyısına geldik. Orada; etrafımız İsrail askerleri ile çevrilmiş durumda, iki gün güneşin altında bekledik. Kadın, çocuk, ihtiyar, araya karışmış fedailer... Binlerce kişiydik. İkinci günün akşamı bizi yakındaki stadyuma benzer bir yere topladılar. Herkesi teker teker kontrol ediyorlardı. Sıra bana geldiğinde Türk olduğumu, Sayda'ya bir tanıdığımı ziyaret için geldiğimi söyledim. Pasaportumu, paramı ve çantamı, hava saldı-

rıları sırasında kaybettiğimi, en kısa süre içinde Beyrut'a gitmek istediğimi belirttim. İngilizce konuşuyordum. Kıyafetim ve görünüşüm oldukça düzgündü. Beklerken nehirde yıkanmış, yolda bulduğum bir jiletle tıraş bile olmuştum.

Beni bırakmışlardı. Sayda'ya tekrar geri döndüm. Ancak böyle kimliksiz, parasız, kimsecikleri tanımadığım şehirde ne kadar kalabilirdim? Bir an önce Beyrut'a veya Bekaa'ya gitmeliydim. Beyrut yolu İsrail askerlerinin denetimi altındaydı ve bana verdikleri izin Sayda içinde geçerliydi.

Şehir dışına çıkamıyordum. Bekaa'ya ise mutlaka buralardan bir yerlerden gidiliyordu. Ama ben ne yol biliyorum ne de yolu bilenlerle arkadaş olabilecek kadar Arapça. Kızılhaç'a sığınmaya karar verdim.

Kızılhaç'ta beni pekiyi karşılamadılar. Kimliği olmayan birisini barındıramazlarmış; ancak bir gece kalmama razı oldular. Üç günlük açlığın üstüne o gece yemek yiyebildim.

Ertesi gün İsrail askeri komutanlığı şehirdeki tüm erkeklerin deniz kıyısında toplanmasını anons etmiş. Herkesin tekrardan kimliklerine bakıyorlar ve kontrol edildiklerine dair damga vuruyorlarmış. Güneşin altında sabahtan akşama kadar bekledikten sonra, geceleyin, sıra bana geldi. Kontrol yapan askerler; kimliğimin olmadığını söylememe karşın koluma damgayı bastılar. Öyle yorulmuş ve dikkatleri öyle dağılmıştı ki... Böyle damgalanmış olmak zoruma gittiyse de kontrolden geçip suçsuz (!) bulunduğumu gösteren tek belge(!) koluma vurdukları bu, damgaydı... Tekrar Kızılhaç binasına döndüm.

Kızılhaç yetkilileri; binada kalamayacağımı, en geç birkaç gün içinde gitmem gerektiğini söylemişler.

Sonunda Beyrut yolunun açıldığını ve İsrail askeri komutanlığının Beyrut'a gitmek isteyenlere izin verdiğini duydum. Sayda'da ömür boyu kalacak değilim ya...

Komutanlığa gidip şansımı denemeye karar verdim. Görevli askerlerden birisinin yardımı ile izin belgesini almayı başardım: Askerin karısı, İzmir'den göçmüş bir Yahudiymiş. Kadın İzmir'i çok methedermiş. İzmir çok güzel yermiş. Türkler iyi insanlarmış... Askerle ahbap oluverdim. Epey sohbet ettik. Ancak adam, yine de Türk olduğuma tam kanaat getirememiş olacak ki iyice emin olmak için; İngilizce olarak sorduğu bir küfürü, 'son of a beach' Türkçe olarak söylememi istedi. Yüzüne karşı 'orospu çocuğu' dediğimde çok sevindi ve "Tamam sen gerçekten Türksün!" Diyerek izin kağıdıma imzayı basıverdi. Meğer askerin, İzmirli karısından öğrendiği tek Türkçe cümle bu şanına uygun küfürmüş. Böylece; 'lafın pelesengi şakayla söylenir!' Misali, hem duygularımı açıklamış hem de izin kağıdımı almış oldum."

Ramazan yoldaşta savaşa ikinci defa Beyrut'ta katılmış oluyor.

Bu alıntı Cüneyt Kafkas'ın 'Filistin Günlüğü' kitabından alınmıştır. Sf 118-122.

PKK'Lİ Cuma ile Sohbet

Demokratik cephe örgütündeki yoldaşlar haber göndermişler; gelmemi istiyorlar. Gittim. Kürdistan İşçi Partisi sorumlularından; Cuma gelecekmiş.

Öğlenden sonra korumaları yanında, gülen yüzüyle bir adam geldi.

- Ben, Cuma. İsrail'den kurtulup gelen hanginiz?

- Benim, Muhammed, dedim.

El sıkıştık. Cuma'nın, kibar ve efendi olduğu; hareketlerinden ve konuşmalarından anlaşıyordu. Diğer yoldaşlarla el sıkışırken samimi tavırları insana güven veriyordu.

- Geçmiş olsun Muhammed yoldaş. dedi

- Teşekkür ederim.

- İsrail'in elinde kimler var, kimleri gördün?

- Cuma yoldaş; esir kampında bir TKEP'li, bir MSP'li, bir sizin yoldaşınız, ben ve çok sayıda Filistinli tutsak vardı. Tabii, bizim bulunduğumuz bölümden söz ediyorum; diğer bölümlerin durumlarını bilemiyorum. Bizi bir kısım Filistinliyle birlikte saldılar; sizin yoldaşınızı salmadılar. Kendisi orta boylu, benden az kısaydı. Sayda'da hastanede fıtıktan mı, apandisten mi, yeni ameliyat olmuş; yarası daha kapanmamıştı. Hastaneden kapıp İsrail'e getirmişler.

Cuma, kim olduğunu anladı.

- Tanıyorum yoldaş. dedi. Orada günleriniz nasıl geçiyordu?

Vallahi yoldaş, ben sizin yoldaşınızın yarasını pansuman ediyordum; O da benim işkencede vücudumda oluşan yaraları. Eğer gelmeseydiniz, ben size gelecektim. İsrail esir kampında şöyle bir karar almıştık: Hangimiz önce kurtulmayı başarırsak kurtulan; tutsak kalan hakkında, örgütüne bilgi verecekti.

Çaylarımızı içerken savaşın gidişatı üzerine görüş alışverişinde bulunduk. Daha sonra izin isteyerek yanımızdan korumalarıyla beraber ayrıldı.

Güleç yüzlü, sıcak insanın kim olduğunu daha sonraları öğrenecektim. Meğer "Yoldaş!" diyerek sohbet ettiğim kişi; Cuma kod adlı Cemil Bayık'mış.

Sadık yoldaşın anılarında; Ansar esir kampındaki Kürdistan İşçi Partisi mensubu bir 'dayı'dan söz ediyor. Meğer O 'dayı' denilen kişi; benim o karşılaşma sırasında, Cemil Bayık'a tutsaklığına ilişkin bilgi verdiğim insanın ta kendisiymiş.

Havaalanı Savunması

İsrail işgaline karşı oluşturulan 'Ortak kuvvetler'; Beyrut hava alanını savunuyordu. Bir gece benim de aralarında bulunduğum 'Ortak kuvvetler' ile hava alanını savunmaya gittik. Alanın çevresinde derin mevziler açılmıştı görevimiz; İsrail askerlerinin buradan geçmelerini engellemekti. Ortak kuvvetler komutanı: "hazır olun!" dedi. Mevziden başımızı biraz çıkarır gibi olduk; bir İsrail aracının az sonra önümüzden geçeceğini anladık. Ben komutanın sağ tarafında idim. Komutan: "Askeri araç önümüze geldiğinde, önce sağ taraftan sonra sol taraftan ateş edilecek." dedi. Komutan omuzdan atılan roket kullanıyordu, bizlerde kalaşnikof vardı. Komutan: "Yallah!" der demez: "Bu Zeynep için." diyerek bastım tetiğe; otuz tane mermiyi tüketmiştim. Derhal şarjörü değiştirerek: "Bu da Sadık için." diyerek bir otuz mermi daha sıktım. Komutan roketini ateşlemiş, sol tarafta bulunanlarda basmışlar tetiğe. Üstünlük bizdeydi. Çok geçmeden, deniz tarafından ve dağlık bölgeden top mermileri üzerimizden ıslık çalarak geçip düştüğü yerde büyük bir patlama sesi yayıyordu. Aynı anda gece aydınlatıcı fişeklerle her yeri gündüz gibi aydınlattılar. O gece, sabaha kadar hedef gözetmeksizin karşılıklı atış yapıldı. Sabah olduğunda yeni gelen gerillalarla yer değiştirdik. Daha sonra karşılaştığımız ortak kuvvetler komutanı, beni arkadaşlarına anlatarak bir pastaneye götürüp pasta ısmarlamıştı. Bilmem inanır mısınız; komutanın adını hatırlayamadım.

Yaser Arafat, Namı Diğer Abu Ammar

Sorumlumuz Yusuf; Filistin Kurtuluş Örgütü'nün (FKÖ) efsanevi lideri Yaser Arafat'ın, yandaki kampa geleceğini söyledi. Benimle Ali'nin (Abdullah Dereli) bu toplantıya gitmemizi istiyordu. Tabii, bende böyle bir toplantıyı hiç kaçırır mıyım? Ali ile az ilerdeki binaların bodrum katına gittik. Arafat gelmiş gerillalarla sohbet ediyordu. Yanına gider git-

mez ayağa kalktı. O güleç yüzüyle el sıkışarak -Arapların meşhur öpüşmelerinden- üç defa öpüştük.

İsrail Devleti'nin öldürmek için peşinde olduğu, tüm Dünyanın sempatisini kazanmış olan; O erişilmez insanla yani Arafat'la namı diğer, Abu Ammar el sıkışmış, üç defa öpüşmüş ve şimdi de yanında oturuyorduk.

Hayır, hayır rüya değildi!

Arafat; savaşın gidişatı üzerine gerillalara bilgi veriyordu. Morali çok yüksekti. Gerillalara moral de veriyordu. Bir ara bir gerilla: "Dışarıdan destek var mı?" diye bir soru yöneltti Arafat'a. Abu Ammar bizi işaret ederek, şöyle cevapladı: "İşte burada! İki kişi size destek veriyor, sizinle birlikte savaşıyor; sen bu desteği görmüyor musun? Bu destek bize yeter. Biz başka yerden destek falan beklemiyoruz, ihtiyacımızda yok." Arafat, Ali ile beni onurlandırmıştı. Gerillalar bize yakınlık gösteriyordu. Hani biraz şımarır gibi oldum desem, fazla abartmış olmam.

Toplantı sonunda hep birlikte dışarıya çıktık. Yaser Arafat'ın saçlarının olmadığını burada gördüm; çok şaşırdım! Doğrusu, ben onun kel olduğunu görmediğim gibi hiç düşünmemiştim!

Sakal tıraşı olmamız pek sorun olmuyordu. Kimimiz sakal bırakıyor, kimimiz jiletle tıraş oluyorduk; ancak saç tıraşı sorun oluyordu. Bu sorun savaş öncesi kamplarda kaldığımızda ciddi sorun olmuştu; ancak bu sorunu da Ramazan yoldaş eline makası alıp: "ben sizi tıraş edebilirim." diyerek çözdü. İlk müşterisi ben oldum. Saçlarımı bir güzel kesti ki demeyin gitsin! Bir yandan: "İlk defa bu işi yapıyorum." diyor diğer taraftan da berberler gibi makastan ses çıkartmaya çalışıyordu. Beyrut'ta, savaş içinde de yoldaşlarımızı defalarca tıraş etmişti. Erkek yoldaşlarımızın saç tıraş meselesi, Ramazan yoldaş sayesinde çözülmüştü. Ama kadınların saç

problemi ne olacaktı? Buna da Semira yoldaş çözüm buldu. O da Ramazan yoldaş gibi: " Ben keserim!" diye öne atıldı. Selma yoldaşın saçlarını öyle bir kesti ki batı Beyrut'un en meşhur kuaförü bile, Selma yoldaşın saçlarını zor düzeltti. Daha sonra Selma yoldaş: "Ben de iyi saç keserim!" dediyse de Semira yoldaş; her halde korkusundan saçlarını kestirmeye bir türlü yanaşmadı.

Adanalı Ermeni Diş Doktoruyla Beyrut Hikâyesi

1915 Ermeni katliamından kurtulup Adana ya yerleşmiş; bir Ermeni ailesinde dünyaya gelmiş, beş-altı yaşlarına kadar Adana da yaşamış. Daha sonraları ailesi, Suriye üzerinden geçerek Lübnan'a yerleşmiş binlerce aileden sadece biri. Resmi tarihler ne söylerse söylesin ne yazarsa yazsın; yaşanmış acılı hayatları gizlemeye güçleri yetmez. Bir Ermeni diş doktoru, adını unutmuşum; bulunduğumuz Sovyetler birliği elçiliğinin yanındaki binanın ikinci katında oturuyor. Bürosu Doğu Beyrut'ta; her gün gelip gidiyor. Savaş çıktığından beri ailesini doğu Beyrut'a yerleştirmiş. Türkçesi, İstanbul Türkçesi ile konuşuyor; yalnız uşaklarla yoldaşları karıştırmış olacak ki bize yoldaşlar yerine uşaklar diyordu. Bize evini açtı Almanya'daki yoldaşlarla telefon bağlantısını sağlamamıza yardımcı oldu. (bir yoldaşımız Almanya'daki yoldaşlarla telefon irtibatı kurduk diyordu. İşte bu evden telefon etmiştik.) Ermeni diş doktoru İstanbul'u çok iyi biliyor, Yeşilköy semtinde akrabaları varmış; İstanbul'a gidip üç ay kalarak tekrar geri gelirmiş. Üç ay kalmasının nedeni de yasal zorunluluktanmış; Türkiye deki yasalar böyleymiş. Sürekli Beyoğlu'ndan ya da istiklal caddesinden söz ederdi. Ermeni diş doktoru çok özlediği, doğup büyüdüğü Adana'daki evine gitmeye karar vermiş. Ev; postane ile hamamın arasında, iki katlı bir ahşap evmiş. Gidip evin kapısını çalmış. Gerisini onun ağzından dinleyelim:

"Kapıyı başörtülü, hanım bir kadın açtı. İyi günler bayan!" Dedim. "Buyurun kime baktınız? Ne istediniz?" Dedi. Zaten sokağa girince heyecanlanmıştım. Evin önünde heyecanım daha da artmıştı. Dilim damağıma dolaştı: "Şey..." Dedim. "Ben Lübnan'dan geliyorum." der demez.

- Siz bu evden giden Ermenilerden misiniz? Buyur, buyur içeri girin.

İçeri girdim, bana kahve yaptılar. İzin isteyip evin her yerini gezdim. Ne iyi insanlardı, yıllar sonra doğduğum evimi görmüştüm.

Diş doktorunun gözleri dolmuş, kendini zor tutuyordu.

Kendisiyle şöyle sözleşmiştik:

Beyrut'taki bu cehennemden sağ çıkarsak savaştan sonra İstanbul'da buluşacaktık. Boğaz'ın Emirgan kıyısından denize bakarak; çınarın altında birlikte çay içecektik. Ne yazık ki sözleştiğimiz şey bir türlü gerçekleşmedi. Kendi payıma, ahdimi yerine getirdim. Yıllar sonra Türkiye'ye döndüğümde bin bir umutla Emirgan'a gittim ama rastlayamadım yaşı altmışın üzerindeki Ermeni diş doktoruna; fakat her gidişimde iki çay içtim. Bu çaylardan biri; Beyrutlu Ermeni doktor için, diğeri de kendim için.

Mektuplar

Beyrut kuşatmasında kalan üç yoldaştan ve kuşatma dışında savaşmış bir yoldaştan mektuplar.

Bu yazılar TKP/B yayın organı olan işçi gerçeği gazetesinde savaştan hemen sonra yayınlanmıştı. Bu gazete, İstanbul'da yasa dışı olarak basılıyor ve dağıtılıyordu.

Beyrut Direnişinde Filistin Halkıyla Kader Birliği

Adım Şamil; kırk yaşındayım. İsrail muhasarası altındaki Beyrut'tan; yaralı olduğum için savaşın 63. Günü, 9 Ağustos 1982 tarihinde ayrıldım.

(İsrail'den birlikte kurtulduğumuz; TKEP'li, yine TKEP üst düzey sorumlularından Ergun Adaklı ve Şamil yoldaş, üçü birlikte ayrılıp Suriye ye gittiler. HM)

Bir ulusu tanıyabilmek, onun mücadele gücünü, azim ve kahramanlığını kavrayabilmek için, yazılan çizilenleri okumanın yeterli olmadığını, çünkü verilen mücadeleyi anlamak için kalemin yetmediğini; Filistin halkının Beyrut kuşatmasına karşı verdiği savaşı görünce ve yaşayınca anladım.

Filistin halkının büyüklüğünü anlamak için, bu savaşı yaşamak gerekirdi. İmkanı olduğu halde bu savaşı yaşamayan kişi ve örgütlerin büyük bir tarihi fırsatı kaçırdıklarına inanıyorum.

Enternasyonalist dayanışmadan her gün dem vuran; TİP, TSİP ve TKP gibi örgütleri böylesi bir günde görmemek dikkate değer bir noktadır.

Beyrut kuşatması altında yaşadıklarımızdan, üzerinde ilk önce durulması gereken nokta; oradaki Türkiyeli devrimci örgütlerin, nasıl bir tavır takınmaları gerektiği konusudur. İsrail kuşatmasının ilk günlerinde, başka örgütlerden bazı arkadaşlar bize; çeşitli örgütlerle tartışıp kararlaştırdıkları: 'kuşatmanın zayıf olduğu güney Lübnan'ın dağlık bir bölgesinde, İsrail çemberini yararak geçme planları'nın olduğunu söylediler ve TKP(B) olarak bizim düşüncemizin ne olduğunu sordular. Biz; parti komitesini bile toplanmaya gerek duymadan önerilen planı reddettik. Çünkü tüm yoldaşlar bu projenin, orda olmamızın esbab-ı mûcibesine (gerektiren sebepler) ters düşeceğini biliyorlardı.

Bu öneriyi iki bakımdan doğru bulmadığımızı gelen arkadaşlara bildirdik. Birincisi: Enternasyonal dayanışmanın bir gereği olarak kaderimizi, Filistin halkının kaderiyle birleştirmeliyiz. Şayet, bu ulus yok olacaksa bizim de onunla beraber yok olmayı göze almamız gerekir.

İkincisi: Sağ salim çıkmak ve Türkiye'de bizi bekleyen işçi sınıfının mücadelesine ulaşabilmek de Filistin halkıyla beraber sonuna kadar savaşmakla mümkündür. İsrail çemberini yararak çıkmak; can kurtarma kaygısıyla başvurulan bir macera ve intihar olacaktır

Akan günler içinde, Türkiyeli örgütlerin tavırlarındaki olumluya doğru gelişmeler sevindiriciydi. Bizim savunduğumuz görüş, tüm örgütler tarafından da benimsendi. Tüm örgütler toplanarak: 'Filistin halkıyla sonuna kadar Siyonist saldırıya karşı mücadele edileceği' bildirisini yayınlamayı kararlaştırdılar. Bu bildiri basıldı ve tüm radyo, gazete ve ajanslara verildi. Bildiriyi dokuz örgüt imzaladı.

Savaşın tahmin edilenden uzun sürmesi ile bu bildirideki tavır; pratikte bazı örgütler tarafından hayata geçirilmedi. Kimi siyasetler, türlü gerekçelerle güçlerini savaş alanının dışına çektiler. Bu olumsuz bir durumdu.

Savaşta ABD emperyalizmi ve onun yeminli köpeği İsrail Siyonizmi, doğa ve insanlık düşmanı yüzlerini bütün çirkinliğiyle gösterdiler. 1 Haziran günü tırtıl böceklerinin bitkilere saldırması gibi Beyrut'a; 77 uçak, 500 Tank, 20 bin askerle (çok geçmeden 120 bin asker) insanları, tüm canlıları ve insanların meydana getirdiği tüm değerleri yok etmek üzere saldırdılar.

Beyrut'taki bitki örtüsü insanı büyüleyecek kadar güzeldir. Deniz ve ikinci bir deniz gibi görünen Beyrut'un ağaç yeşilliğini, bu doğa düşmanı saldırganlar yakıp yıktılar.

Kuşlar uçuş yönlerini şaşırdılar ama Filistinliler direnme ka-

rarlılığından bir adım geri atmadılar. En az 20 sefer tekrarlanan ve şehrin beş değişik bölgesinden denemeye çalışılan çıkarma girişimleri geri püskürtüldü.

Bu başarısız çıkarma girişimlerinden sonra biraz daha saldırganlaşan işgalciler; ertesi gün uçak üstünlüklerini daha vahşice kullanıyor, hedef gözetmeden saldırıyorlardı.

Yine böyle bir başarısız girişimin ertesi günü, şehrin üstüne 150 bin adet bomba yağdırdılar. Her bomba ağırlığının 50 kilo olduğunu düşünürsek; saldırganın meydana getirdiği vahşeti anlamak mümkün olur. Bu saldırıların birisinde isabet alan bir binanın altında kalan 240 sivil, burada can verdi. Ceset kokuları günlerce ortalığa yayıldı; fakat tüm bu saldırılar Filistinli Fedaileri yıldırmıyordu. İsrail; şehrin suyunu, elektriğini kesti ve dışarıdan yiyecek, ilaç, gereç sokmadığı halde, insanlar hayranlık uyandıran bir direniş gösteriyorlar, artezyen kuyuları açarak su ihtiyaçlarını karşılıyorlar, uğraşıp didiniyorlar, yeni şartlara kendilerini adapte ediyorlardı.

İsrail, kullandığı mermi sayısına göre fedailerin ölüm hesabını yapıyordu; ancak her seferinde hesabı yanlış çıkıyordu. Yaptığı büyük saldırıdan sonra, artık direnebilecek fedai çok az kalmıştır hesabıyla şehre girme teşebbüsünde bulunuyor; fakat bombardıman kesilir kesilmez, yerden fışkırır gibi ortaya çıkan fedailer karşı taarruza başlıyor ve düşmana büyük kayıplar verdiriyorlardı.

Top atışları karşılıklı olarak aynı zamanda olmuyordu. Bir taraf atarken diğeri mevzide bekliyor; karşı tarafın atışı durunca diğer taraf atışa başlıyordu. Bu geleneği ilk defa oradaki TKP/B grubu olarak biz bozduk. Düşman yoğun bombardımanını sürdürüyordu. Biz; Filistinli komutanın komutasında, Filistinliler açısından savaşın en belirleyici -denebilir- silahı olan (rajmi) silahını kullanıyorduk. Düşman bombardımanının kesilmesini beklemeden, bombardımanın en yoğun devam ettiği bir anda karşılık vermeğe başladık. Ce-

vabımız düşmanı şaşkınlık ve paniğe uğrattı. Bu olayla, Demokratik Cephe kurmay başkanı Memduh yoldaşın ve diğer dost güçlerin takdirini topladık. Bunun üzerine, başımızdaki Demokratik Cephenin komutanı iki kademe birden yükseldi ve Memduh yoldaş bizzat kendisi gelerek bizim grubu tebrik etti. Fakat düşman o kadar kudurmuş olacak ki yerimizi tespit etti ve bir hafta boyunca bomba yağdırdı. Bulunduğumuz kamp nadasa bırakılmış tarlaya döndü. Ertesi gün ben sol kolumdan ve sol ayağımdan yaralandım; derhal hastaneye kaldırıldım. Hastaneye giderken benimle beraber arabada olan partili yoldaşım ve Filistinli komutanın bana gösterdikleri sıcak şefkat; hayatım boyu unutmayacağım anılarım arasında yer alacaktır. Keza, hastanede durumumla ilgilenen İspanyol Doktor Selam (hareket adı, Arapça da Barış demektir) yoldaşın ilgisini hiç unutmayacağım. İnsanları bu kadar birbirine bağlayan kan bağı değildi. Aralarında kan bağı olmayan, daha önce birbirini hiç görmemiş, birbirini tanımayan insanlar; aynı dünya görüşüyle kaynaşıp bir tek insan durumuna geçmişlerdi.

Hastanede yatarken ziyaretime gelen yoldaşlardan, acı bir haber duyacağım diye sürekli bir korku içindeydim. Nitekim bir gün acı haberi duydum. Yoldaşlar ertesi gün devreye sokacakları 160 milimlik havan toplarının hazırlanması çalışmalarını bitirip kampı terk etmek üzereyken, İsrail tank ve top bataryaları atışına başlamışlar. Yoldaşlar atış esnasında yere yatıyor; ancak Siyonist köpeğin atışının ardı arkası kesilecek gibi değil, gökten yağmur gibi demir parçaları yağıyor. Bu bombardımanda Süleyman yoldaş iki kolunu, bir Filistinli yoldaş da bir kolunu kaybediyor.

Hastanede yatarken ziyaretime gelen yoldaşlardan, Süleyman yoldaşın -Henüz yirmisini bulmamış bir genç- gösterdiği moral ve direnci hayranlıkla dinledim. Hastaneden çıktıktan sonra kendisini ziyaret ettim. Ben kendisine moral

vermeğe çalışırken O bana ve hastanedeki diğer yoldaşlara moral kaynağı oluyordu. Merak etme iyileşirsin dediğimde, bana cevap olarak: "Üzüntüm kollarımı kaybettiğim için değil, ülkemdeki işçi sınıfı düşmanlarına karşı silah kullanamayacağım içindir." dedi. Ben kendisine; Sosyalist ülkelere tedaviye göndereceğimizi, orada takılan kollarla değil silah, araba bile kullanabileceğini söylediğimde, mutluluğundan adeta uçuyordu.

Son olarak çocuklardan bahsetmek istiyorum.

Beni en çok üzen savaş altında çocukların durumuydu. Savaş öncesi Beyrut sokaklarını çınlatan çocuk seslerinden eser yoktu artık. Şehrin tüm çocukları; 'melce' denen bodrumlara inmiş, olan bitene mana veremeden, tüm oyuncaklarından ve oynama hürriyetinden yoksun, her gelen bomba sesiyle küçücük kalpleri bir serçe kalbi gibi çarparak, büzüşüyorlardı. Bu manzara insanı kahrediyordu. Bunu görünce daha iyi anladım ki tüm çocukların hür olduğu, koşup oynayabildiği, geleceğe ümitle bakabildiği bir dünya yaratmak için savaşı ortadan kaldırmak gerek

İnsanlar; Size Sesleniyorum! Savaşı Ortadan Kaldırmak İçin Savaşmak Gerek!

Bu yazı işçi gerçeği 1982-12 sayısının 13-15 sayfalarından alınmıştır.

Şamil yoldaşı; İsrail ordusunun elinden kurtulup Beyrut'a geldiğimde tanıdım. Diğer yoldaşlarla birlikte, Demokratik Cephede kalıyordu. Savaşın 63. gününde ateşkes ilan edilmiş ve bir grupla birlikte Şam'a gitmişti. Büyük bir ihtimalle bu yazıyı Şam da kaleme aldı. Kendisiyle daha sonra tekrar Şam da görüşme fırsatım oldu.

Süleyman yoldaşla ise Suriye'de, El Fetih kampında beraber

kaldık ve birlikte eğitim aldık. Lübnan'a da birlikte gelmiş, güney Lübnan'da yine birlikte eğitim almıştık. Partimizin güney Lübnan'ı boşaltma kararı gereği; bir grup yoldaşla birlikte savaştan önce Beyrut'a çekilip Demokratik Cepheye geçmişlerdi. Hem Şamil yoldaşı hem Süleyman yoldaşı ben de hastanede ziyaret etmiştim. Süleyman yoldaşın savaştan sonra, Demokratik Almanya'ya diğer yaralılarla birlikte gittiğini duydum. Yıllar sonra Yunanistan'da karşılaştığımda her iki koluna protez takmışlardı. Sevgili Süleyman biraz daha büyümüş, o meşhur yavaş konuşmaları hiç değişmemiş, biraz da kilo almış.

Şükrü Yoldaş Direnişi Anlatıyor

Beyrut kuşatmasının dışında olup da İsrail ordusuna karşı, Filistinlilerle birlikte savaşan şükrü yoldaşımızın yazdıklarını birlikte okuyalım.

Fedailerle Omuz Omuza

Adım Şükrü 25 yaşındayım, bir yıldan beri Filistin kamplarında bulunuyorum. Başından beri savaşa iştirak etim. Şu anda kuzey Lübnan'da İsrail ordusuna karşı mevzilenmiş, bir gerilla saflarında yer alıyorum.

Savaşın ilk günlerinde birliğimiz Naame yakınlarında bir kampta bulunuyordu. Bulunduğumuz yerdeki cephaneliğin korunmasını ve bölgenin doğusunun savunmasını üstlenmiştik. Yerimizin stratejik bir önemi vardı.

İsrail birlikleri, güney Lübnan'a karadan girmeye başladıkları zaman. Damour ve Naameyi havadan bombaladılar. Çoğunluğunun Filistinlilerin oluşturduğu bu bölge; taş üstünde taş kalmayacak şekilde okuluyla hastanesiyle bombalandı. Bizim bulunduğumuz vadi, ilk üç günde sürekli olarak

bombalandı. Biz civardaki bir Hıristiyan köyünün yakınında, vadiyi kontrol altında tutuyorduk. Geceleri vadinin eteklerindeki mevzilere dağılıyorduk. Sabahları köyün kilisesinde toplanarak yeni yerlere intişar ediyorduk (bombardımandan korunmak için dağılıyor ve araziye uyuyorduk) üç gün zarfında intişar ettiğimiz ve yemek yediğimiz tüm yerler bombalanmıştı.

İsrail ordusu güneyden ilerlemeye devam ediyordu. Bu sıra; İsrail'in 5 uçak 2 helikopterinin düşürüldüğünü, bir bölük askerinin de esir alındığının haberini aldık. Merkez kampla aramızda canlı bağlantı kesilmişti. Sadece telsizle irtibat kurabiliyorduk. Yine bir bombalama günü, köye yakın bir yerde öğle yemeği yedik. Yeni manga düzenlemesi yapıldıktan sonra telsizden haber beklemeye başladık. İlk olarak Demokratik Cephenin Naame girişindeki haczi (yollara kurulan yoklama karakolu) bombalandı. Tam isabet aldı. İkinci olarak haczin üst kısmındaki dağda bulunan topçu birliği bombalandı. Bu andan itibaren telsiz irtibatımız kesildi. Bombalama gittikçe bize yaklaşıyordu. Bunun üzerine üçer beşer kişilik guruplar halinde köye doğru yaklaştık. Ancak köy intişar (yayılma, dağılma) için hiç elverişli değildi. Köye girişteki evin önünde bulunan bir ağacın altında toplandık. Sayımız 20 kadardı. Yaptığımız son derece yanlış bir şeydi; ancak dağılma imkanını da kaybetmiştik artık. Çevremize atılan bombalardan şans eseri kurtulduk. Uçaklar bizi görmemişti, görseler kurtuluşumuz yüzde bir ihtimaldi. Uçak bombalaması devam ederken Filistinli komutanla beraber tehlikeli bir biçimde, bir kısım yoldaşlar koşarak köyün içine doğru çekildiler. TKP(B) parti komitesinin sekreteri yoldaşa, ne yapacağımızı sorduk; tartıştık. Daha sonra tepemizdeki uçakların seyreldiği bir anda, ağaçlık bölgeden köyün içine doğru çekildik. Bu bombalamada köyden bir sivil ölmüştü. Bir Filistinli fedai de ayağından hafif şekilde yaralandı.

Üçüncü gün köyün civarında kaldık. Geceleri vadinin üst kısmında kazdığımız mevzilere girerek, cephaneliği koruduk. Sabahları ise tekrar kilisede toplanıp intişar oluyorduk. Bölgemizdeki topçu birliği ise gratlarla, (rajmi) İsrail gemilerinin yaklaşmasını önlüyordu.

Beyrut'tan altı yedi kişilik B 7(tanklara karşı tek kişi tarafında kullanılan 'arbiki' denilen bir Sovyet silahı) gurubu geldi ve bulunduğumuz vadinin üst kısmına yerleşti. 8.6.1982 günü akşamüzeri mevzilere gitmek üzere kilisede toplandık. Bu esnada B7 grubunun komutanı geldi. İkiye bölündük. 7 kişili parti grubunun 5'i o grupla gitti. Sekreter yoldaş ve ben köyde kaldık. Filistinlilerle birlikte köyde kalanların sayısı 10'du. Sabah tekrar kilisede toplandık. Aldığımız habere göre, İsrail güneyde; Sayda, Sur ve Nebatiye'yi abluka altına almış. Filistinlilerin 'Silah el abyat' dedikleri süngü savaşı başlamış ve İsrail birlikleri ilerlemeye devam ediyordu. O sabah artık intişar olmayacaktık. Vadinin korunması ve hava indirmesini önlemek için ne pahasına olursa olsun köy civarında kalacaktık. İki gruba bölünerek, daha önce kazdığımız köyün vadi kısmındaki mevzilere gittik. Uçaklar tepemizde dolaşıyorlardı. Ancak köyün karşı tarafındaki kasabada savaşın ilk gününden beri çalışan bir uçak savar strella (tek kişi tarafından kullanılan küçük bir tür SAM füzesi) sürekli uçaklara ateş ediyor, yere yaklaşmalarını engelliyordu. Buna İsrail uçakları çok bozuluyordu. Üç beş kere inişe hazırlandılar; fakat inme cesareti gösteremediler. Uzaktan bırakılan bombaların isabet oranı çok zayıf oluyordu.

Mevziiye yaklaştığımızda uçak bombardımanına uğradık. Hepimiz yere yattık, yara almadan kurtulduk. Burada eski gruplaşmayı bozduk. Üç grup olduk. Bir grup tekrar köyün içine doğru çekildi, bir grup köyün altından vadiye indi, biz üç kişi ise mevzii yakınında yerleştik. Yanımda 40 yaşlarında cezaevi sorumlusu yoldaş ve 40-45 yaşlarında başka bir yol-

daş bulunuyorlardı. El bombası dolu bir sandığı beraberimizde getirebilmiştik. Tek isabet almamış durumda olan mevziyi de emin bulmayarak, el bombaları sandığını bu mevziide bırakıp köyün üst kısmındaki eve geçtik. Ev bombalanmış durumdaydı. Sadece mutfağın duvarları duruyordu. Mutfakta bulunan tüpü dışarı çıkararak, burada uzun süre kaldık.

Öğle saatinde kilisede toplandık. Filistinli komutan, helikopterlerle havadan indirme yapılabilecek düzlük alana yerleşmemiz gerektiğini söyledi. Biz yine aynı üç kişi olarak cephaneliğin üst kısmındaki dağın üst kısmına yerleşecektik. Uçaklara görünmeden; ellişer metre arayla, bazı yerde sürünerek, bölgenin üst kısmına yaklaştık. Uçaklar sürekli üzerimizde dolaşıyorlardı. Tüm çabalarına rağmen karşı taraftaki uçaksavarı susturamıyorlardı. Tekrar üzerimize yoğunlaştılar. Bizi görmüş olma ihtimali vardı. Biraz önce açılan bir bomba çukuruna doğru yuvarlandım. Üzerimde iki el bombası, 400 kleyşin mermisi vardı. Çukura güç bela ulaşabildim. Ne var ki çukura iner inmez her tarafım kavrulur derecesinde yanmaya başladı. Neye uğradığımı anlayamadım! Sanki kızgın bir demiri tutuyordum. Zar zor doğrulabildim. Ayağımdaki kaba askeri botlardan dahi yerin sıcaklığını hissediyordum. Çukurun üzerine devrilmiş olan ağacın bir dalından tutunarak üzerine çıktım. Orada bir saat kadar kaldım. Çukurun sıcaklığı beni şaşırtmıştı! Uçaktan atılan bu bombanın normal top bombalarından farklı olarak; düştüğü toprağı da kavurur derecede ısıttığını anladım. (Bu bomba yaklaşık insan vücudu büyüklüğündedir.)

Yanıma gelen cezaevi sorumlusu yoldaşla kötü Arapçamın el verdiği ölçüde; bize gösterilen yere kadar gidip gidemeyeceğimizi tartıştık. Ben gitmekten yanaydım. Ancak gitmenin zorluğu yanında, yanımızda B-7 anti-tank silahların olmayışından ve sadece kleyşinlerle fazla bir şey yapamayacağı-

mızdan dolayı, geri dönmek zorunda kaldık. Yaşlıların dışında tüm sivillerin terk ettiği; Hıristiyan Andirefil köyüne döndük.

Akşama doğru B-7 birliğinin komutanı geldi. Çok önemli bir görev için gönüllü dört kişi istedi. Herkes gitmek için can atıyordu. Beni ve üç Filistinli yoldaşı aldı. Arabayla köyün üst tarafındaki bir kasabaya geldik. Görevimiz; kendileriyle bağlantımız kesilen, savaşın başladığı günden beri Naame'de kalan yoldaşlara silah, mermi, sigara ve yiyecek götürmekti. Hareketimizden hemen önce komutan bana tekrar gitmek isteyip istemediğimizi sordu. Cevabı sorumlusu yoldaş aracılığı ile buna kızmış olarak cevap verdim. Kendilerinden farkım olmadığını, cephenin bir askeri olduğumu, buraya isteyerek geldiğimi, tekrar tekrar sormalarına anlam veremediğimi söyledim.

Yanımıza bol miktarda yiyecek, mermi, sigara, bir B-7 ve 4 roket alarak yola çıktık. Beyrut'tan Naame'ye doğru 4-5 kilometre kalıncaya kadar araba ile gittik. Uçak tehlikesini sezerek bundan sonra ellişer metre aralıklarla yolumuza devam ettik. Bir müddet böyle yürüdükten sonra, peşimizden yetişen arabaya tekrar binerek; 2-3 kilometre daha ilerledik. Bu ara uçaklar Beyrut'u bombalıyorlardı. Yolda Suriye barış gücünden bir askeri birlikle karşılaştık. Bir küçük rajmi ile Naame ve deniz istikametine doğru ateş etmeye başladılar. Araba bizi indirdi ve Beyrut'a doğru hızla uzaklaştı. Biz tekrar yaya yürümeye başladık. Naame'ye 1-2 kilometre mesafede, Naame tarafından gelen bir Filistinliye rastladık. Miğferini eline almış kleyşinin dipçiği kırılmış, her tarafı is-pas içinde idi. Naame'ye gitmenin mümkün olmadığını, uçakların sürekli bombaladığını, taş üstünde taş kalmadığını söylüyordu. Bunun üzerine gece olmasını bekledik.

Beyrut yolunun altında bir su kanalına indik. Burada tüm cephelerin ortaklaşa oluşturduğu 25-30 civarında bir fedai

grubu vardı. Naame ve Damour'a gitmek için gece olmasını bekliyorlardı. Burada yarım saat kaldıktan sonra, hava indirmesi ve deniz çıkartması söylentisi üzerine; yolla deniz arasında, tarlada bulunan çok eski kazılmış mevzilere girdik. Bizim mecmuamız (manga veya tim karşılığı) tarlanın orta yerindeki mevzide bulunuyordu. Elinde telsiz bulunan, El Fetih'ten olduğunu sandığım komutan; burada kalacağımızı ve dağınık olmamız gerektiğini söyledi. Bizim mecmuamız yola en yakın yerde yer aldı. En yaşlı yoldaşla ben büyük bir ağacın altına kazılmış bir mevziiye yerleştik. Diğer iki yoldaş da bitişiğimizdeki mevziye yerleşti. Çok geçmeden bulunduğumuz alan makineli tüfekle sürekli taranmaya başlandı. Yanımdaki yoldaş bir ara yandaki mevziye kaydı. Silah sesleri gittikçe yaklaşıyor üzerimizdeki ağaçtan yapraklar dökülüyordu. Kurşunların çıkardığı ıslık seslerini duyabiliyordum. Daha alçaktan tarandığımızı anladım. Mevzinin orta yerine yüzükoyun yattım. Hemen sonra mevzinin karşı yamacına kurşunlar isabet etti. Mevzinin yoldan tarafına geçtim, beklemeye başladım. Sağ ve solumu göremiyor, sadece yolun bir kısmını görebiliyordum. Neler olduğunu daha tam anlayamıyordum. Böyle beklerken 30 metre arka tarafımda İsrail tanklarını gördüm. Gözlerime inanmak istemiyordum. Tanklar üçer-beşer metre arayla ilerliyorlardı. Daha dikkatli bakınca bunların tank değil, top ve personel taşıyan kariyer tipinde arabalar olduğunu anladım. Her biri aracın üzerinde kurulu olan makinalılarla her tarafa ateş ediyorlardı. Yirmi metre yakınımdan sürekli geçiyorlardı. İsrail'i böyle mi karşılayacaktık? Bizden hiç kimse ateş etmiyordu. Artık 50-100 metre aralıklarla tanklar geçmeye başladı. Topla Beyrut'a doğru ateş ediyorlardı.

Tanklar gelmeden önce El-Fetih'ten bir fedai, diktiriyofla (tek kişi tarafından kullanılan bir orta tarama silahı) aralıklı olarak ateş ediyordu. Zincirli bir tank geçti, onu elli metre arayla bir zırhlı araç takip etti. Tam o anda Diktiriyofun sesini

tekrar duydum. Nereye ateş ediyordu? Bu silahları tanklara ve zırhlı araçlara kullanmak boşunaydı. En önde tank durdu, olduğu yerde hafif bir dönüş yaparak topu bize çevirmesi ile namlu uzayıp kısalır gibi oldu. Başımı ellerimin arasına alarak kenara çekildim. Top mermisi bulunduğumuz tarlanın tam ortasına düştü. Diktiriyofun sesi bir daha duyulmadı. Uzun süre başımı kaldıramadım. İsrail'i durdurmak için Beyrut'tan atılan toplar bizim çok yakınımıza düşüyordu.

Ortalık biraz sakinleşmişti. Tanklar aralıklarla geçmeye devam ediyordu. Bir ara, eli telsizli komutan: "B7" diye bağırdı. Ellerimi açarak yanımda olmadığını anlatmak istedim. Biraz sonra bizim grubun B7'cisi geldi. Dört kişi mevziden çıkarak yolu görebilecekleri bir yere çıktılar. Tam bu anda makineli sesi duyulmaya başladı ve korkunç bir patlama ile ortalık toz dumana boğuldu. Yerimden fırlamak istedim mümkün olmadı. Toprak adeta üstümü örtmüştü ve mevziinin üzerindeki kocaman ağaç üzerime yıkılmıştı. Mevzii beni ağacın ağırlığından korumuştu. Kendimi yokladım, belimde hafif bir ağrı vardı. Ayağımı hareket ettiremeyecek durumda olduğumu anladım. Daha sonra ayağımın uyuştuğunu fark ettim. Silahım ayağımın altında kalmıştı ve kullanabilecek durumda değildim. Bombalarımı çıkardım, pimlerini gevşeterek hazır hale getirdim. Tank gelirse hiçbir şey yapamayacak durumdaydım. Ama asker gelirse onlar beni görmeden ben onları görecektim; çünkü ağaç beni iyice gizliyordu. Ağacın üstüme devrildiğine sevinmiyor da değildim. Top mermisi halinde beleş ölüm de olmayacaktı.

Bu ağaçtan kurtulmak için geceyi beklemek gerekti. Gün kararınca yorucu bir çabadan sonra ağacın altından çıkabildim. İsrail askerleri 25-30 metre yanı başımda rajmi'ye benzer bir silahla Beyrut'a ateş ediyordu. B-7'yi kullanmaya giden yoldaşlar muhtemelen şehit düşmüşlerdi. Mevzileri gezmeye başladım. Şehit düşmüş bir fedaiden başka hiç kimseyi gör-

medim. Ben ağacın altındayken çekilmiş olmaları lazımdı. Yolu gözleyerek gündüz altında kaldığımız köprüden geçip İsrail çemberinin dışına çıktım. Sabaha kadar dağlarda ilerleyerek, eski bulunduğumuz yerin geri kısımlarına kadar ulaştım.

Ertesi gün, Sait Nail'deki Demokratik Cephenin mektebine (bürosu) ulaşabildim. 12 Haziran da sabaha karşı hava indirmesini önlemek için oluşturulan birlikte yer aldım. Havada Suriye ve İsrail uçakları vardı. İsrail uçakları çok fazla idi. Bir Suriye uçağını 4-5 İsrail uçağı karşılıyordu. Bizim birliğimiz Kombilyas mıntıkasında yer aldı. Burası İsrail birlikleri ile temas hattı idi. Çok kısa bir süre içinde Filistin güçleri yeni bir düzenleme içinde yerlerini aldılar. Buradaki Filistinlilerin çoğunluğunu, Demokratik Cepheliler oluşturuyordu. İki aydan beri Bekaa yakınlarındaki Demokratik Cephe saflarındayım.

İsrail'in Filistin kamplarına vahşi saldırıları devam ediyor; gece gündüz yapılan bu saldırılarda onlarca sivil halk katlediliyordu. Özellikle Filistinli sivil halkın oturduğu 'muayyen' denilen mahalleler bombalanıyor. Baraka şeklinde, tenekeden yapılmış evlerde oturan savunmasız insanlar hunharca katlediliyor.

Filistinli gerillalar, İsrail'in saldırılarına karşı silahlı eylemleriyle gerekli cevabı veriyorlar. Bu eylemler İsrail askerlerinin korkulu rüyası olmuştur. Gerilla sızmalarını önlemek için İsrail ordusu; birliklerinden ileride tuzaklar kurdu. Bu tuzaklara rağmen, bu tuzakların arasından geçerek; İsrail askerlerinin beklemedikleri bir anda ve beklemedikleri bir yerde eylemimizi gerçekleştirip geri dönüyoruz. Bu güne kadar Demokratik Cephe birlikleri hiç kayıp vermedi. Tüm eylemler başarı ile sonuçlandı.

Oluşturulan timlerde ben üç defa görev aldım. Herkes gitmek için can atıyor. Devriyeye gidecekleri an fedailerin yü-

zündeki sevinci anlatmak mümkün değil. Bir defasında; 10-12 kilometre kat ederek, İsrail birliklerine yaklaştık. Görevimiz askeri araçların gelip geçtiği yola mayın döşemekti. Askeri birliğin çok yakınına kadar yaklaşmıştık. İsrail askerleri tüm saldırıları önlemek için; 'tenvir' denilen, ay büyüklüğünde, havada 3-5 dakika kalabilen aydınlatma bombası atıyorlardı. Biz onların arka tarafından, İsrail kampına kadar yaklaştık. İsrail M 60 paletli tankının altına kadar mayın döşedik. Geri çekilirken vurma imkanımız olduğu halde vurmadık, eylemimiz sadece mayın döşemekti. Bir İsrail çadırına girerek aldığımız makineliyi getirdik. Sabaha karşı altına mayın döşediğimiz tank, infilak etti. Vurmayı uygun bulmadığımız yer ise daha sonra benim içinde yer almadığım bir tim tarafından vuruldu.

Bir defasında da sahilden giderek, İsrail'in işgal ettiği toprakların çok içlerinde olan bir yeri vuracaktık. Giderken Suriye askerlerine yakalandık. Ne söylediysek de bizi bırakmadılar. "Siz vuruyorsunuz onlarda bizi top ateşine tutuyorlar." diyorlardı.

Şu anda İsrail; gücünü Bekaa ya yığmış, güçlü bir saldırı yapmak için hazırlık yapmaktadır.

Haklı mücadelesinde zafer er-geç Filistin halkının olacaktır!

YAŞASIN FİLİSTİN HALKININ MÜCADALESİ

Yaşasın Türkiye ve Kürdistan halklarının Filistin Halkıyla Enternasyonalist dayanışması!

20 Ağustos 1982

Bu yazı işçi gerçeği 1982 -12 sayısının 15-19 sayfasından alınmıştır.

"Gözyaşı Yerine Mermi Kovanı Döken Ağıt"

İsrail'den kurtulup kuşatılmış Beyrut'ta tanıdım; Yaşar Konurcan'ı. Savaşta yaşadıklarını ve gördüklerini, acılarını, sevinçlerini birlikte okuyalım.

"İsrail siyonizmi; 4 Haziran günü. İngiltere'deki büyük elçisinin öldürülmesini bahane ederek; Beyrut'taki yerleşim yerlerinden Kola, Fakhani ve Medine Riyadiye'yi (şehir stadı) bombaladı. Filistin askeri güçleri ise buna cevap olarak; Kuzey Filistin'deki Dalilce bölgesini roket atışına tuttu.

Bir gün sonra İsrail; bir yıldan beri planladığı, Nisan ayından beri adım adım hazırladığı saldırıyı başlatarak Lübnan'a girdi. Saldırının amacı; Lübnan'daki Filistin askeri-siyasi varlığına son vermek ve Lübnan'da gerici faşist bir yönetiminin kurulmasını sağlamaktı. Aynı gün; (5 Haziran) İsrail savaş uçakları da Filistin mülteci kamlarının bulunduğu Kola, Fakhani, Sabra, Şatila ve Bir Hasan'ı bombaladı.

Biz içinde SGB üyelerinin de bulunduğu bir TKP(B) silahlı müfrezesi idik. Aynı zaman da Ram-ül Beyda'daki Filistin topçu birliğinin askerleri olarak; İsrail'le savaşımız böyle başladı.

Parti müfrezesi olarak savaş içinde: 8 kilometre menzilli Çek yapımı 60 milimetrelik havan; 11.200 metre menzilli Sovyet yapımı 122 milimetrelik mavzer; 11 bin kilometre menzilli Sovyet yapımı Grat B; 9 kilometre menzilli 12 mermiyi bir anda atabilen Çin yapımı B 107 ve FKÖ'nün en ağır silahı olan, 40 mermiyi yirmi saniyede atabilen Sovyet yapımı BM-21 rajmi silahlarını kullandık.

Savaş süresince havan mermisi ve roketi; İsrail mevzilerine en isabetli şekilde atma çabası içindeydik. Atışlarımız sonucunda; onlarca İsrail tankını, birçok düşman cephaneliğini ve diğer bazı askeri araç ve malzemelerini imha ettik. Onlarca da Siyonist düşman askerini saf dışı bıraktık.

Buna karşılık bizden bir yoldaşımız iki kolunu kaybetti, gene bir yoldaşımız ciddi yaralar aldı ve bir ay hastanede yatması gerekti. Bunun dışında iki yoldaşımız da kol, bacak ve omzundan ağır olmayan yaralar aldılar. Yanımızdaki Filistinli yoldaşlardan ise birinin bir kolu koptu ve diğerinin de ayağı kesildi.

Bu arada İsrail'in mevzilerimize yaptığı; beşi uçaklarla, üçü top ateşiyle ve birde sabotajla (bunda mevziimizin yakınına bıraktıkları üç ton TNT dolu bir kamyon patladı) olmak üzere toplam dokuz saldırıda hepimizin de ölümden mucize kabilinde, kıl payı kurtulduğumuz anlar oldu.

İşin diğer yanı; savaşın bizde uyandırdığı duyguları anlatabilmek ise oldukça zor. Savaş sırasında sende olsun, çevrende olsun duygular çok kısa süre içinde değişiyor. İsrail uçakları ard arda pike yaparken birinci uçak savar ateşi yüzünden atış yapamayınca duyduğun sevinç, ikinci uçağın attığı bombayla biranda üzüntüye; Naame de gerillaların yaptığı operasyonda iki düşman tankını imha etmeleri ile duyulan coşku, hemen ardından İsrail'in Beyrut'u kuşatma altına aldığını öğrenince sessizliğe; esir düşen bir yoldaşın Tel Aviv'den serbest bırakılmasıyla duyduğun mutluluk, diğerlerinden hiç haber alınamadığını öğrenince bir anda kabusa dönüşüveriyordu. (Cüneyt Kafkas'ta 'Filistin Günlüğü' kitabında Tel Aviv'de kaldığımı yazıyor. Bu neden böyle anlaşılmış anlayamadım. Oysa ben Tel Aviv'den değil, Hayfa'dan esir kampından kurtulmuştum. HM) Veyahut da İsrail uçaklarından kaçıp gizlenmek için koşman gerektiğin de aklına gelen, ölüm değil de bundan dört ay önce kampta yapılan "spor yapalım mı, yapmayalım mı?" tartışması oluyor. Bir saniye sonra ise havada İsrail uçakları varken ve şehri bombalıyorken bunları düşünmenin anlamsızlığı aklına geliyor. Bir yandan ölümden kaçmaya devam ederken bir yandan da elinde olmadan gülüyorsun.

Bunun dışında; düşman birliklerinin ilk ilerlediği günlerde, (9 Haziran) Saadiyar yolunda yoğun miktarda İsrail araçlarının bulunduğunu haber aldık ve her biri 107 kilo ağırlığında 40 mermi atan rajmimizle orayı roket atışına tuttuk. İlk merminin namludan çıkmasıyla beraber, sevinçten farkında olmadan havaya zıplayışımı ve ancak yanımdaki yoldaşın seslenmesiyle kendime gelişimi hiçbir zaman unutamayacağım.

Buna benzer diğer bir olay da İsrail'in batı Beyrut'a; 180.000 top mermisi ve roket attığı 1 Ağustos günü oldu. Bizde cevap vermek için 'rajmi'yi hazırlıyor ve mermileri namluya dolduruyorduk. Elimde fünyesi takılmış, patlamaya hazır durumda bir mermi vardı. İşte tam o sırada, 10 metre yakınımıza bir top mermisi geldi. Aramızda bir duvar bulunmasına rağmen; binada, arabada, bizde sallandık. Ben mermiyi düşürmemeyi çevik bir hareketle başardım. Bundan bir saat sonra talihsizliği yaşadım. 12'lik küçük rajmi ile o anda bombardıman olmasına rağmen yarım saat yol gidip, mermileri hedefe atacağımız yere geldik. Filistinli komutan ölçüleri aldı ve silahı hedefe ayarladı; fakat şansızlık o ki ipi çektik silah ateş almadı. Bir daha, bir daha... Çaresizlik içinde mevzimize geri dönmekten başka yolumuz yoktu.

Ayrıca Beyrut'tan çıkmamız yaklaştığı günlerde, Ram Ül Beyda'daki kampımıza son bir kez gezmeye gittik. Kampımızın yerinde yanmış yıkılmış bir arazi parçası, çadırlarımızın yerinde ise 500 kiloluk 'kazan' bombalarının açtığı 4-5 metre derinliğinde çukurlar vardı. Somyalarımızın kırılan birkaç parçası da etrafa dağılmış bir şekilde duruyordu ve bu bombardımandan sanki düşmana inat, sadece bir hadde (Filistinlilerin başlarına bağladıkları ulusal giysi) sağlam çıkmıştı.

Partimiz ve onun üyeleri bizler; savaşın başından beri, gerek Filistin hareketi ile dayanışma konusunda olsun, gerek diğer

Türkiyeli ve Kürdistanlı örgütlere yaklaşımımızda olsun Enternasyonalist bir çizgi izlemeyi başardık.

Bir yanıyla Filistin hareketi ile dayanışmanın propagandasını yapıp bunu hayata geçirirken bir yandan da dışımızdaki gruplardan gelen Beyrut'u terk etme planlarına karşı; ilkeli, tavizsiz, ama sekterliğe düşmeden mücadele ettik. Beyrut'un kuşatma altına alındığının bir gün öncesiydi, 3 parti: 'Beyrut'ta kalmanın ölüm demek olduğunu, burayı terk etmek gerektiğini söyleyerek, bizim de onlarla beraber davranmamız' önerisini yaptı. Biz TKP(B)'liler olarak politikamızın: 'kendi kaderimizin Filistin halkının kaderiyle birleştirmek' olduğunu söyledik. Biz bunu 12 Haziran günü söylemiştik. Bundan tam 43 gün sonra; 25 Temmuz günü parti yöneticileriyle kurabildiğimiz ilk telefon bağlantısında, onlarında politikamızı aynı cümle ile ifade etmeleri karşısında hepimiz haklı olarak büyük kıvanç duyduk.

Demokratik Cephe MK üyesi ve genel komutanı Hacı Memduh yoldaş, bizlere hitaben yaptığı son konuşmada.

'Biz, Filistin hareketi olarak çok badirelerden geçtik. Sizlerin Türkiyeli komünistlerin de bu en zor günlerimizde yanımızda olması, kavgamıza omuz vermesi bizleri mutlu ediyor. Bu savaşta örgütlerimiz ve halklarımız arasında kan bağı oluştu. Biz de Türkiye devrimine ve sizlere yardım edebileceğimiz, bu seferde Kürdistan dağlarında omuz omuza çarpıştığımız zaman mutlu olacağız.' Diyerek enternasyolizmin halklar arası dayanışmanın ne demek olduğunun somut ve güzel bir ifadesini verdi. Gerçekten de Beyrut'ta; başta Lübnan olmak üzere, F.Almanya, SSCB, Küba, Bulgaristan, Somali, Etopya, Mısır, Cezayir, Sudan, Tayland, Kuzey Yemen, Ürdün, Güney Yemen, Hollanda, İran, Irak, İsveç, D.Almanya, Bangladeş ve belki de daha onlarca ülkeden halkların temsilcileri, direniş süresince adına onlarca türkü yakılan, topraklarının yağmurla değil savaşçıların kanlarıyla sulandığı 75 gün bo-

yunca bombardıman edilmekten, yanmış yıkılmış, binaları çökmüş ama direnen bir şehir olmanın onuruyla dimdik ayakta duran Beyrut'u Siyonist düşmana vermemek için, azimli ve kararlı mücadelenin en güzel örneğini verdiler.

Murabitun Lübnan komünist Partisi, Lübnan Komünist eylem örgütü, İlerici Sosyalist Partisi, Arap Sosyalist İşçi Partisi ve Suriye Ulusal Partisi'nin oluşturduğu, bunların dışında irili ufaklı birçok örgütün daha içinde bulunduğu Lübnan vatan hareketi, tüm gücüyle Filistin Hareketinin yanın da yer aldı. FKÖ ile birlikte Kuvvett-i Müştereke'yi (ortak kuvvetler) oluşturarak, ekonomik, siyasal toplumsal ve askeri tüm olanaklarını seferber etti.

Lübnan komünist partisi ve Lübnan komünist eylem örgütünün şahsında, dünya komünistleri bir yandan da yüreklerin, bileklerinin ve bilinçlerinin yettiğince ülkelerini savunarak; komünistlerin, aynı zaman da ateşli yurt severler olduğunu dosta düşmana bir kez daha gösterdiler.

Filistin direniş güçlerinin, anlaşma sonrasın da Beyrut'tan çıkışı ise Dünyanın en duygusuz insanının bile yüreğini kabartacak cinstendi. Filistin güçlerinin çıktığı on gün boyunca çocuğundan yaşlısına, kadınından erkeğine binlerce Filistinli ve Lübnanlı emekçi, bu yiğit savaşçılar topluluğunu son kez olsun selamlayabilmek için birbirleriyle yarışıp durdular. Onlar ki Filistin'in yiğit analarının yiğit çocuklarıydılar ve Filistin halkının gururunu ayaklar altına sermemek için direnmişlerdi; 75 gün boyunca. 'Şan olsundu onlara. Onlar ki dilini bile bilmedikleri bir halkın kavgasına omuz vermek için buradaydılar. Onlar ki dünya halklarının yiğit evlatları olarak. İsrail'e karşı bir mermi fazla atmak için tek vücut olmuşlardı, Filistin halkıyla. Kutsanmalıydı onlar, Filistin halkının kutsal saydığı pirinçle.

Direniş süresince, Beyrut sokaklarında komünist sanatçıların direniş türküleri yankılanıyordu. Hatta kimi zaman mahal-

lede bir sessizlik olurdu. Ve bir radyodan Marselin Beyrut'u, veya Ahmet Gabur'un 'unadiku'u (sizi çağırıyorum) veya Marsel Khalife Ahat Fahri gibi komünist sanatçılardan birinin türküsü duyulunca; bunu sırayla diğer radyolar izlerdi. Fedailer ve Lübnanlı savaşçılar da coşku içinde, hep bir ağızdan bu türkülere katılırlardı. Umudun, inancın, kararlılığın ve direnişin türküleri mahalleyi dalga dalga sarardı.

Şimdi o türkülerin yerini; anaların, eşlerin, kardeşlerin, yavukluların, çocukların, kısacası bütün yakınların kendilerini ve Beyrut'u terk ederken fedailere 'selam' sesleri almıştı. Ama bu bağırış çağırış sırasında hepsini bastıran bir ses vardı; Lübnan vatan hareketi militanları ağlıyordu. Lübnanlı emekçiler, Filistinli analar çocuklar ve en önemlisi silahlar ağlıyordu. Kleyşinleri gözyaşı yerine mermi kovanı döken ağıtı her şeyin sesini bastırmıştı. On binlerce Kleşin Filistinli savaşçılara Beyrut'taki son görevlerini yapıyorlardı. Ve Filistin savaşçıları sloganların altında derinden derine: 'Savra savra! hatta nasr!' diye haykırınca, işte kleşinler ancak o zaman susuyor; 'zafere kadar devrim!' diyen savaşçıların ve halkın gür sesleri Burj El Mur'dan Uzai ye, Burj el Barajni'den Elhamra'ya, Berbir'den Ram-ül Beyda'ya kadar yankılanıyordu. Arkasından gene kleşinlerin, RPC'leri B 10 tipi uçak savarların, el bombalarının gürültüsü, ağıtı. Ama bu ağıt çaresizlik için de bir insanın çaresizlik içinde ağlaması değil. Bu belki yenilen ama teslim olmayan, direnerek halkının ve tüm dünya halklarının onurunu ayakta tutan insanların ağlaması. Bu on yıllar boyunca ülkesi uğruna mücadele eden; 'silah', 'fedai', 'direniş' ve 'mücadele' kavramlarının kendisinde simgeleştiği bir halkın, mücadelesini ve zaferini kim engelleyebilir.

Filistin halkı ve savaşçıları bugün Beyrut'ta yaşlı gözlerle attığı sloganları, yarın Kudüs'te zaferin coşkusuyla haykıracaktır.

Zafer katillerin değil, direnenlerin; zafer cellatların değil, halkların olacaktır.

Ve Filistin halkı; er ya da geç ama bir gün mutlaka kazanacaktır."

YAŞAR KONURCAN

Bir Yandan Atış Yapıyoruz,

Bir Yandan da Slogan Atıyoruz

Bu yazı Genç Sosyalist Ocak 1983 sayısı, 6-8 sayfalarından alınmıştır.

Zinar Alan yoldaş; Filistin savaşçılarını, Lübnan halkının acılarını, hüzünlerini, sevinçlerini ne de güzel anlatmış. Zinar Alan yoldaşı okurken savaşın bir insanlık suçu olduğunu anlayacaksınız. Bu yazılanların hiç biri kurgu değil. Hiç birinde en küçük bir abartı yok. Haydi gelin birlikte okuyalım.

4 Haziran 1982 İsrail Siyonizmi; ABD emperyalizminin her türlü desteğini arkasına alarak Lübnan'ı işgale giriştiği, aynı zamanda Beyrut'a ilk uçak saldırılarını da başlattığı gündür. Yani; Lübnan ve Filistin halkının eşine az rastlanır bir vahşete maruz kalmasının, sayısız insanın hunharca katledilmesinin, cennet gibi bir ülkenin harabeye çevrilmesinin başlangıcı.

Uçaklar ilk saldırıda bulunduğumuz yerin 600 metre ilerisini bombaladılar. Bizler caddenin kenarında, kaldırımlarda, ağaçların altında intişar (dağılmak, yayılmak) olmuştuk. Elimizde fotoğraf makinesi olsa gökyüzünden yağan bombaların resmini rahatlıkla çekebiliriz. Bizim birlikteki Filistinliler arasında; Tailal Zaatar katliamında, akli dengesini biraz kaybetmiş bir fedai de vardı. Bombardıman uykusundan uyanmış, yarı çıplak bir vaziyette, silahının tüm mermilerini uçaklara karşı kullanarak; bir elinde boş mavzerleri, bir elin-

de silahı yanımıza geldi. Onun bu halini görünce gözlerim yaşardı.

Bizler daha önceleri savaşın bu şiddette ve bu boyutta olacağını düşünemiyorduk. Savaşın böylesine vahşet olduğunu bilmiyorduk. Eskiden arada bir olan saldırılar; bize sanki filim seyrediyormuşuz gibi geliyordu, hiç de etkilenmiyorduk. Oysa bu kez insanlar saldırı karşısında sanki oturmuş ölümü bekliyordu. Uçaklara karşı konulamıyor, istedikleri gibi bombalıyorlardı. Sıradan insanlar emperyalizmin ve siyonizmin ne derece vahşi ve zalim olduğunu en çıplak haliyle görebiliyorlar, nefret ediyorlardı! Genç komünistler ve partililer olarak, bizler de öfke ve kin doluyduk!

Siyonistlerin tankları, Filistinli fedailerin cesetlerini çiğneyerek; Sur'u, Nebatiye'yi, Sayda'yı Damour'u ve Naame'yi geçip gelmişlerdi. 19 Haziran günü; Beyrut muhasara altına alınmış, Şam Beyrut karayolu kapanmıştı. Beyrut'a giriş çıkış İsrail'in kontrolüne geçmişti. Önceleri uçak saldırılarına karşı Filistin mahallelerinde cereyan kesilir, şehir kararırlırken, İsrail Beyrut kapılarına dayandıktan sonra; bütün şehir de elektrikler ve tabi ki sular da kesilmeye başladı. Bir ara dokuz gün kadar ateşkes olmuştu.

Siyonistler ateşkes zamanında genellikle psikolojik baskı yapıyor, uçaklardan bildiriler atıyorlardı. Bildirilerde; halkın şehri terk etmesini istiyorlardı: 'Hepiniz imha olacaksınız, şu güne kadar size süre tanıyoruz.' Bunun amacı fedailerin moralini bozmak, belli ölçüde sivil halkın desteğini engellemekti. Yer yer başarılı da olabiliyordu. Sivil halk terk ediyordu şehri. FKÖ ise şehrin savunmasını hazırlıyordu. Çıkartmaya karşı sahil kenarı mayınlanıyor, kum torbalarından yığınaklar, siperler yapılıyor, yollar kapatılıyordu. Biz topçu birliğindeydik.

Savaş öncesi görmediğimiz, iki tane tek namlulu grat füzesini kampımızın 100 metre ilerisindeki toprak araziye yerleş-

tirdik. Bu günlerde depolardan; kamyonlar dolusu rajmi mermisi, 160 mm top, havzer, grat mermisi taşıdık.

Bulunduğumuz kampın arka kısmında 12 katlı bir bina vardı. Onun bitişiğinde de bir başka bina. Biz çoğu zaman, yoldaşlarla binanın güneye bakan kısmında dışarıda bekliyorduk. Üzerinden İsrail uçakları geçiyordu ama aldırmıyorduk. Yaklaşık 9 gün gündür bombardıman yapmıyorlardı. Bizler de kendi aramızda espri yapıyorduk, uçak dalışının sesini bile işitmedik; birden şiddetli bir patlama oldu. Üzerimize toz, duman, taş parçaları yağdı. Hepimiz binanın içine girmek için kapıya koştuk. Kapı demirden ve kapalı idi. Hemen açtılar. Yoldaşlar içeri girdi. Birkaç yoldaş panik sırasında silahlarını unutmuş. Hemen koştum, silahları toplayıp var gücümle içeri kaçtım. Sığınağa indik. Yalnız, ihtiyar ev sahibi ve biri bayan üç Afrikalı hizmetçi vardı. 100 metre ilerideki uçak savar ateş ediyordu. Uçak bir dalış daha yaptı, bizim binaya vurduğunu sandık. Binanın tümü sarsıldı, cam sesleri, yıkıntı sesleri geldi. Bombanın patlaması sırasında sürekli ağzımızı açık tutmamıza rağmen sanki kulağımızın zarı yırtılacaktı. Bir yandan sinirlerimiz iyice gerilmişti diğer yandan Afrikalıları yatıştırmaya çalışıyor, su içiriyor, kolonya döküyor, ağızlarını açık tutmalarını söylüyorduk. Bu ara tekrar vurdu. Hepimiz binaya vuruyor sanıyorduk. Burada kapalı kalabiliriz, nasıl çıkacağız diye konuşuyorduk. Bina yıkılırsa, sığınağa bir şey olmasa bile havasızlıktan ölebileceğimizi düşünüyorduk. Uçak gittikten sonra, ilk olarak bir yoldaş sığınaktan yukarı çıktı ve aşağı indi; bize bitişikteki binanın yok olduğunu söyledi. İnanmadık şaka ettiğini sandık. Dışarı çıkıp baktım ki yaklaşık 250 metre kareye oturan 9 katlı bina yerle bir olmuştu. Bizim binanın tüm camları, kapıları basınçtan kırılmış, saçaklardan parçalar düşüyordu.

Bizler topçu birliğinde, Filistinlilerle omuz omuza savaşan; TKP(B)'li ve SGB'li savaşçılardık. SGB'liler den biri de ben-

dim. Aramızda bayan yoldaşlarımız da vardı. Filistinlilerin rajmi dediği silahı kullanıyorduk. Her mermisi 107 kilo olan ve bir arabanın üzerine yerleştirilmiş bulunan bu Sovyet yapısı, 40 namlulu grat füze bataryası; Filistin halkının en etkin silahı idi.

İlk rajmi kullanmaya gittiğimde, uçakların saldırısına uğradık. Komutanın arabayı, caddeden kapalı bir yere sürmesiyle uçaklardan kurtulabildik. Sonra ateş etmeye başlayınca, füzelerin kırkı da arka arkaya dizilip gözden kayboluyordu. Tüm atış işi, iki dakikayı doldurmuyordu. Uçaklar atış alanımıza pike yapmaya başlayınca, arabanın farlarını yakmadan süratle uzaklaştık. Bir yandan kaç tane İsrail askerinin öldüğünü düşünürken acıyorum o askerlere; askerler, genellikle halk çocuğu olduğu için acıyorum. Burjuva ve faşist ordularda askerliğin nasıl olduğunu biliyoruz. Eli kanlı generallerin ölmesini isterdim!

İsrail'in içinde halkın yaptığı gösteriler, grevler; Filistinli fedailerin ve bizlerin moral kaynağı oluyordu. Gerçek enternasyonal dayanışmayı, zamanında ve yerinde yapıyorlardı. İsrail ordusu içinde yüzlerce asker, subay; savaşı haksız olarak değerlendirip savaşmıyor ve gösterilere katılıyor, bildiri yayınlıyorlardı. Savaşanlarsa gönülsüz savaşçılardı. Halkların kardeşliği işte bu şekilde somutlanıyordu. Aynı zamanda da aralarında TKP(B)'liler ve SGB liler olarak bizim de bulunduğumuz pek çok ülkenin komünist ve ilerici güçleri, enternasyonal dayanışmanın en güzel örneklerini veriyorlardı. Bizim İsrail karşısındaki üstünlüğümüz; savaşımızın haklı, savaşçıların gönüllü olmasından geliyor. Hiç birimiz, savaşa katılmakta tereddüt etmedik. Aksine bundan büyük bir mutluluk duyduk ve duyuyoruz. Biz genç komünistler, partili yoldaşlarımızla birlikte; Filistin halkıyla enternasyolist dayanışma görevimizi en iyi şekilde yerine getirdiğimiz karısındayız.

Rajmi hem etkili bir silah hem de ateş ettikten sonra atış alanından uzaklaşıyor; böylece kullananlar da korunmuş oluyor. Ama bir süre sonra mermiler azaldı. Bu yüzden bir yoldaşımız rajmi bölgesinde kaldı. Biz artık tek namlulu gratları ve havzer topunu kullanıyoruz. Bayan yoldaşlarımız da füze temizleme işinde bize yardımcı oluyorlardı. Bir gün akşam saat 18 sularında Ketibe komutanlığından telsizle bir emir geldi: "Gratları kullanın!" diye. Komutanımız Ebu Rayt beni çağırarak: "Grat malzemelerini al. Atışa çıkacağız!" dedi. Önce haritayı açtı, verilen bölgenin ismini bulup açıyı ölçtük. Aldığımız açıda İsrail tankları mevzilenmişti. Hazırlıkları; iki partili yoldaşımız, ben, bir Filistinli fedai ve komutanla birlikte yapıyorduk. Bu arada kollamak ve işlemleri hızlı bitirmek zorundaydık; çünkü sürekli topçu ateşi altında tutuluyorduk. Grat'a dürbünü taktık. Komutan Arapça mermi getirmemizi söyledi

Mermiler namlunun 80 metre uzağında duruyordu. İki kişi koşarak 60 kilo ağırlığındaki mermileri taşıyor ve grat'a yerleştirip uzaklaşıyorduk. Komutan: "Hazır mıyız?" diye bağırıyor ve cevap alır almaz ateş ediyordu. Büyük bir alev, patlama sesi ve füzenin bir anda gözden kayboluşu... Daha ilk atıştan sonra karşı taraftan ses kesildi. Aynı şekilde 90'a yakın füze attık. Her defasın da atış yapılır yapılmaz 200 metre koşup sığınağa giriyorduk. Mermi taşımak ve karşı atıştan korunmak için, ha bire koştuğumuzdan; nefesimiz yetmiyor, vücudumuzdan su gibi ter akıyor ve daha içeriye girmeden arkamızdan yüzlerce top mermisi bölgemize düşüyordu.

Aynı sabah saat sekiz sularında, atış yapmamız için tekrar emir geldi. Havzerin başına geçtik. İsrailliler bölgeme top atışı yapmaya devam ediyordu. Bir yandan sandıklarla havzerin yanına 50 kiloluk mermiler taşıyoruz bir yandan da komutan Raid yoldaş, havzeri hazırlıyor. Dürbününü, fünyeleri takıyoruz. Komutan beni çağırarak ateş etmemi söyledi.

Ağzımı açarak, 3 metre uzunluğundaki iğneye bağlı ipi kuvvetlice çektim. Patlamayla birlikte top geri geldi tekrar ileri gitti. 7-8 mermi attık ve hızla uzaklaştık. Atışlara diğer yoldaşlarda gidiyor ve sürekli ateş ediyorduk. Atış raporları geldiğinde; 3-4 tankın tahrip olduğunu, bir zırhlı taşıyıcının askerleriyle birlikte havaya uçtuğunu öğrendik. Bu haberler bizi çok sevindiriyordu.

Bir gün yine şiddetli bir saldırı sonucunda; Şamil yoldaşımız kalçasından ve elinden yaralandı. Bizler aşağıya inmiştik; haberi duyunca hepimiz yukarıya, yanına çıkmak istedik. Komutan Raid yoldaş ve parti grubumuzun askeri sorumlusu yoldaş bırakmadı. Çevremiz sürekli ateş altında tutuluyordu. Bir top mermisi 20 metre ilerimize düştü. Kadın yoldaşlardan biri yarasını sardı (Bayan yoldaşların mesleği hemşirelikti. HM) ve yoldaşımızı hastaneye kaldırdık. Ertesi gün tekrar atışa devam ettik. Akşam olmuştu. Atışlara dört beş kişi gruplar halinde çıkıyorduk. Grat füzesini getirip namluya yerleştirdik. Atışı ben yapmak istedim. Komutan izin verdi. Hem mermi taşımada iki yoldaşa yardımcı oluyor hem de ateş ediyordum. Kinimiz ve öfkemiz gün geçtikçe artıyordu. Bir yoldaşımız yaralanmıştı. Bir yandan ateş ediyor bir yandan da slogan atıyorduk. Atışlar sırasında moralimiz alabildiğine yüksekti ama zaman zaman da tedirgin olmuyor değildik. Her an ölebilirdik! Yanımıza bir top mermisinin düşmesiyle hepimiz bir saniye içinde belki de yok olup gideceğiz! Gene de atış raporları geldikçe seviniyorduk! Demokratik Cephe'nin genelkurmay başkanı Memduh yoldaş; bizleri sık sık ziyaret ediyor, tebrik ediyordu. Tabi çok mutlu oluyorduk!

Grat ve havzer mermileri azaldığından, 160 mm topları kullanmak için önceden kaldığımız kampa gittik. Karşı taraftan top ateşi yapılmıyordu. O gün akşam saat 21 de ateşkes olacağı açıklanmıştı. Ortalık karanlıktı. Çoktan beri elektrik yok-

tu. Bu ilkel topları 3-4 kişinin kullanması imkansızdı; 6-7 kişiye ihtiyaç vardı. Tam topu hazırlıyorduk ki birden onlarca bomba çevremize düştü. Kendimi önümdeki toprak yığınının arkasına attım. Beni görmeyen yoldaşlar sırtımda koşuyorlardı. Gözlerimi açtığımda her taraftan kor ve alevler saçılıyordu. Denizden ve karadan atılan topların sesleri kesilmiyordu. Her an üzerime bir bomba düşecek ve parçalanacağım sanıyordum! Aniden yerimden kalktım, sürünerek tepeye çıktım; komutan ve bir yoldaşla birlikte ileriye, asfaltın karşısındaki binaya koştuk. Bir an bina sanki çok uzaktaymış gibi geldi. Üzerimiz toz toprak içinde binaya girdik. Yoldaşlara ölülerimiz olacağını söyledim ve hemen yaralananları kaldırmam gerektiğini hissettim. Ama top atışları hala devam ediyordu. Bayan yoldaşlar da bana engel olmaya çalışıyor, sakinleştirmeye uğraşıyorlardı. Bir yoldaş geldi, süngerin üzerine düşüverdi. Baktık üstünde kan lekesi yoktu; bayılmıştı. Bir başkası ayağından ve omzundan yaralanmıştı. Bayan yoldaşlar yaralarını sarmaya çalışıyordu. Suriyeli bir Kürt yoldaş geldi; eli bileğinden kopmuş sadece deri tutuyordu! Yaralı elini diğer eliyle tutmuştu, üstü başı toz içindeydi ve yüzünü seçmek çok zordu. Bana, Kürtçe; ayağından da yara aldığını söyledi. Hemen botunu çıkardım. Süleyman yoldaşın da yaralandığını duydum. Arabayı çalıştıramıyoruz, çalışmıyor! İleri geri itiyoruz, çalışmıyor! Yoldaşlar sürekli kan kaybediyor! Süleyman'ı sordum; içeriye kadar gelebilmiş, yatağın üzerine uzanmıştı. Bir kolunun yerinde olmadığını, diğerinin ise sallandığını görünce neye uğradığımı anlayamadım! "Nasılsın Süleyman?" diye sordum. "Kollarımı kaybettim yoldaş!" deyince kendimi tutamadım gözlerimden yaşlar boşandı! Karanlık garajda lambayı da söndürdüm. Ne yapacağımı bilemiyordum. Bir an önce arabayı çalıştırmak için didiniyorduk. Komutan yoldaşları; Murabitun'un arabasına bindirip hastaneye götürdü. Süleyman yarasının ağırlığına ve 5-10 dakika geçmesine rağmen kendisi

kalkıp gelmiş, arabaya kadar yürümüş ve binmişti.

Günler böylesi olaylar ve çarpışmalarla yüklü olarak geçti. 28 Ağustos 1982 günü Lübnan'dan ayrılıyorduk. Kamyonlara binip limana giderken Filistinli ve Lübnanlı halk bizi uğurlamak için silah sıkıyor, üzerimize pirinç atıyordu. Kadınlar, kızlar, nişanlılar, evliler ağlaşıyordu. Bu görüntü bizi çok duygulandırdı. Gittiğimiz ülkede de binlerce kişilik halk kitlesi törenle karşıladı. Limanda tam bir bayram havası vardı. Kimisi Lübnan'da bulunan eşini, çocuğunu soruyor, kavuşanlar mutluluktan ağlıyordu. Bizleri de parti yöneticisi yoldaşlar karşıladı. Hepimiz çok sevinçliydik. Bu mücadele alanından da anlımızın akıyla başımız dik olarak çıkmıştık. Daha sonraki günlerde yaptığımız ve yönetici yoldaşlarında katıldığı toplantıda; grubumuzdaki partili yoldaşlar, biz genç komünistleri parti üyeliğine önerdiler. Bu bizler için büyük bir sevinç ve mutluluk kaynağı oldu.

ZİNAR ALAN

Bu yazı Genç Sosyalist 1983 Ocak sayısı, 8-11 sayfalarından alınmıştır.

Savaş başladığında Türkiye ve Kürdistanlı örgütler ortak bir bildiri yayınladılar.

Bildiri aynen şöyle:

Siyonist İsrail yönetiminin; Filistin halkına yönelik son soykırım hareketi ve Filistinlilerin varlığını bahane ederek gerçekleştirdiği Lübnan işgali, gün be gün boyutlanarak devam ediyor. Siyonist saldırgan; ülke bütününü işgal ve yeni katliam tehditleri savurarak, başta mazlum Filistin halkı olmak üzere tüm Lübnan'ı teslim alınak istiyor.

Açıktır ki bütün dünyaya meydan okunarak girişilen bu pervazsız ve alçakça saldırının arkasında; dünya halklarının

baş düşmanı ABD emperyalizminin, Ortadoğu'ya dönük hesapları ve çıkarları yatmaktadır. Amerikan emperyalizmi ve bölge gericiliği; İsrail aracılığı ile Filistin devrimini yok etmek ya da hiç değilse Camp Davit vb. kendi seçeneklerini dayatmak istiyorlar. Bu arda; bir oldu-bitti ile Lübnan'ı, emperyalizmin bir üssü haline getirmeyi amaçlıyorlar. Reagan'ın Ortadoğu özel temsilcisi Philip Habib; başkent Beyrut'ta kukla hükümet ve devlet modelleri ortaya sürüyor, oyunlar kotarıyor, Lübnan halkının iradesini çiğniyor.

Halkların yükselen devrimci mücadelesi karşısında, nüfus alanları giderek daralan ve bunalımdan başını alamayan emperyalist sistemin başı ABD; bilinen nedenlerle Ortadoğu'ya özel önem veriyor. Türkiye ve Türkiye Kürdistan'ı halklarına kan kusturan, 12 Eylül 1980 askeri darbesi ve bölgedeki daha nice komplolar bunu açıkça ortaya koyuyor. Filistin ve Lübnan halklarına yönelik son saldırı da dünya ve bölgemiz üzerinde, bu saldırgan politikanın bir parçası ve uzantısıdır.

Biz, aşağıda imzaları bulunan Türkiye ve Türkiye Kürdistan'ındaki siyasal örgütler; emperyalist ve siyonist saldırıyı protesto ediyor, Filistin halkının tek ve meşru temsilcisi FKÖ önderliğinde bağımsız ve demokratik devletini kurma mücadelesini, şimdiye kadar olduğu gibi bundan böylede savaş cephelerinde kalarak, bütün gücümüzle ve yürekten destekleyeceğimizi ilan ediyoruz. Keza İsrail ordusunun işgaline karşı; 'emel'in de desteklediği Lübnan Vatan Hareketi önderliğindeki direnişle omuz omuza olduğumuzu da açıklıyoruz.

Ortadoğu ve dünyadaki bütün ilerici, demokrat ve sosyalist güçleri; ABD ve İsrail saldırısına karşı, Filistin ve Lübnan halklarını haklı davasını aktif olarak desteklemeye çağırıyoruz.

ABD emperyalizmi, İsrail siyonizmi ve bölge gericiliğinin

planları boşa çıkartılacak; Filistin ve Lübnan halkları kazanacaktır. Buna inancımız tamdır.

28-6-1982

KUK, TKP(B), THKP-C(Acil), TEKOŞİN, PKK, TKEP,

DEV-YOL, EMEĞİN BİRLİĞİ, KURTULUŞ.

Zeynep'in Günlüğü

Ellerim, ayaklarım ve gözlerim bağlı olarak Neve Tırza kadınlar hapishanesine getirildim. Neve-Tirza; 1948'de işgal edilen Rumlah kasabasındaydı. İlk olarak hapishanenin tecrit kısmına konuldum. Yanımda Lübnanlı bir kadın vardı. 30 yaşlarındaki Hanife, savaşta çocukları gözlerinin önünde öldüğü için akli dengesini yitirmişti. Siyonistler çocuklarını öldürmekle kalmayıp üstüne de bu kadıncağızı hapse atmışlardı. 15 gün birlikte kaldık Hanife'yle. Bu sürede ne O ne ben uyuyabildik. Çünkü Hanife bütün gün (gece de dahil) bağırıp, çağırıyor; kah ağlıyor kah gülüyordu. Kapıları tekmeliyor, zaman zaman sanki karşısında ölen çocukları varmış gibi onlarla konuşuyordu. Elleri, kolları yara içindeydi! Bu acıklı haline rağmen, siyonizmle beyinleri yıkanmış gardiyanlar onu da benimle birlikte sorguya çekiyorlardı. O ise sorulan sorulardan hiçbir şey anlamıyor, kendi kendine konuşup duruyordu. Birlikte kaldığımız 15 günün sonunda; binlerce Lübnanlı ve Filistinli savaş kurbanlarından sadece birisi olan Hanife serbest bırakıldı. (Sevgili yoldaşım Zeynep; beni de 15 gün sonra bıraktılar ya da Siyonistlerin elinden kurtulmayı başardım. HM) Hanife'den sonra 15 gün yalnız kaldım. Bu süre içinde de her gün sorguya çekiliyordum. Her seferinde; Arapça fazla bilmediğimi ve Lübnan'da kocamla birlikte tarım işçisi olarak çalıştığımızı söylüyordum. Daha sonra iki esir daha geldi ve tecrit koğuşunda 3 kişi olduk. Bu ara MİT'ten gelen Türkler bizi sorguya çekti. Onlara

da söyleyecek hiçbir şeyim olmadığını ve Türkiye'de veya Lübnan'da hiçbir örgütle ilişkimin olmadığını belirttim. Türkiye faşist cuntası, Filistin davasını desteklediğini söylesin dursun bu da tüm söyledikleri gibi kocaman bir yalan; çünkü İsrail gizli servisi MOSSAD'la kol koladırlar. Sorgulamada Mit'çi köpekler, Filistinlilere küfürler yağdırıyordu. Onlar hiçbir zaman, Ortadoğu da ilerici Filistin devletinden yana değildirler; çünkü Faşist cunta, İsrail gibi Amerika'nın sadık bir köpeğidir ve İsrail'le çıkarları birdir.

Hapishanenin tecrit kısmında üç ay kaldım. Ne kitap ne gazete, ne de bir haber... Kocamı ve yoldaşlarımı merak ediyordum! Onlarla ilgili hiçbir bilgim olmadı. Tâ ki altı ay sonra kızıl haçtan, ilk defa kocamla ilgili bilgi aldım. Bu arada; hapishanenin diğer kısımlarıyla ilişkiye geçmeye çalıştık ve sonunda başardık. Bizi tecrit kısmında gizleyen hapishane yöneticileri; varlığımızın diğer mahkumlarca keşfi, onların baskısı ve bizim de isteğimizle hapishanenin iç kısmına bizi götürmek zorunda kaldılar. Burası İsrail düzeninin yozluklarına, pisliklerine kurban olmuş eroinci, hırsız, fuhuşa düşmüş kadınların oluşturduğu adi suçlular kısmıydı. Çoğunluğu Yahudi'ydi. B kısmında üç ay kaldık. Esirlerin sayısı beşe yükseldi. Bizler A kısmındaki siyasi suçlularla ki hepsi Arap'tı ilişkiye geçmeye çalışıyorduk. Hapishanenin engellemelerine rağmen gizlice A kısmıyla ilişkiye geçtik. Sabra-Şatila katliamını protesto için, açlık grevleri yaptık birlikte. Esirliğimin ilk altı ayından sonra, ilk defa kızıl haç bizi ziyarete geldi ve diğer dört esir kadın serbest bırakıldı. Ben kendi isteğim ve diğer siyasi mahkûmların desteğiyle A kısmına geçirildim.

A kısmında çok diri ve şanlı bir mücadele sürüyordu. Filistin mücadelesinde kadınların önemi, sanki burada yapılanlarla bir kez daha kendini kanıtlıyordu. Tüm dünyada olduğu gibi, Filistin toplumunun da hemen hemen yarısını kadınlar

oluşturuyor. Kuşkusuz onlar bu kavgaya katılmazlarsa Filistinlilerin haklı davası başarıya ulaşamaz.

Bu kısımdaki kadın mahkumlar çok uzun süreli hüküm giymişlerdi. Örneğin: müebbet, yirmi sene, on sene hüküm giymişler çoğunluktaydı. Onlar çok uzun süreli mahkum olmalarına karşın; içeride de kavganın durmayacağını ve devrimci azimle çok şey yapılabileceğini kanıtlıyordu. Düşman maddi olarak bizden çok üstündü. Ama bizim çelik inancımız, moralimiz, cesurluğumuz ve direnme ruhumuzla onların üstünlüğü solda sıfıra iniyordu. Gerektiğinde açlık grevleri yapıyorduk. Belli bir ücret karşılığında hapishanede çalışan mahkumlar; işlerini bırakıyorlardı. Devrimci dayanışmamız ve tüm yapılanlara birlikte katılmak yani birlik ruhumuz; işte tüm bunlar bizim baskılara karşı direnme silahlarımızdı. Ve birçok haklar elde ediyorduk. Bizler, erkek mahkumlarla çeşitli yollarla gizlice mektup alış verişi yapıyorduk. Böylece karşılıklı deney alış verişi ve moral kaynağı oluyordu bu gizli haberleşme.

Hakkında romanlar yazılmaya değer; ne yiğit kadınlar ne örnek devrimciler tanıdım. Sizlere burada sadece birkaçından bahsedeceğim.

Birisi Terez yoldaş; Filistinli esirleri geri almak için uçak kaçırmışlar. Fakat çatışmada iki arkadaşı ölmüş ve kendisi ağır yaralı olarak yakalanmış. Bu eylemi için müebbet hapse mahkum olmuş. Hapse girdiğinde on yedi yaşındaymış; ben gördüğümde on bir senedir içerideydi. Kadın mahkumların önderlerindendi. O Filistin halkının kahırlı mücadelesinin güzel bir simgesiydi.

Etaf yoldaş; bomba koyarken yakalanmış ve yirmi seneye mahkum olmuştu.

Keza Name yoldaş; İsrail askeri karargahına el bombası atarken, bomba elinde patlamış ve sağ kolunu omzunun biraz al-

tından yitirmişti. Vücudunda hala bomba izleri vardı ve gözleri çok az görebiliyordu. Bu eyleminden dolayı iki sene içeride yatmış. Ben gördüğümde ikinci girişiydi ve bu sefer on aya mahkumdu. Çileli halkının mücadelesine bu sefer tek kollu olarak devam etmişti. Bir görseniz; o üçte bir koluyla ne güzel işler yapıyor, tüm özel işlerini yapıyor, hatta örgü bile örüyordu. Ki bu örgüler dışarıya gönderiliyor ve satıştan alınan gelirler Filistin Kurtuluş Örgütüne veriliyordu. Birlikte ördüğümüz, işlediğimiz her şey hepimizi sonsuz mutlu ediyordu. İçeride de olsak Filistin mücadelesine katkıda bulunuyorduk.

Başından geçenler çok etkileyici ve bizlere örnek olması gereken bir kadın militan; bu yoldaşın adını yazmayacağım. O şimdi güney Lübnan'da. İsrail'in son kanlı savaşından ve Lübnan'ı işgalinden kısa bir süre sonra esir alınmış. Savaş'a aktif olarak katılmış. İşgalden sonra da örgütü için Bekaa vadisine gidip gelip haber ve gizli evraklar taşıyormuş. Gene Bekaa'ya giderken faşist Kataibliler, kimliğinden kuşkulanmışlar ve O'nu sorgu için alıkoymuşlar. Yanındaki yoldaşını tanınamazlıktan gelmiş ve sadece O'nu yakalamış Kataibliler. Cebinden bir mektup alabilmişler. Oysaki ayakkabısında bir sürü evrak, yoldaşlarına ait gizli belgeler varmış. Vahşi Kataibliler korkunç işkenceler yapmış O'na. Bir sürü faşist üstünden geçmiş. Geceleri, karanlık bir odada bacakları ve kolları demirlere bağlı olarak; yanına köpekler salınıyormuş.

Tüm bu gaddarca işkenceler arasında tek düşündüğü; ayakkabısındaki örgüte ait belgeleri yok edip öyle ölmek. Tuvalete götürdüklerinde; O'nu kapıda bekleyen bekçiyi içerden konuşarak oyalamış ve tenekede belgeleri yakmış. Tüm acılara rağmen artık gönül rahatlığıyla ölümü bekliyormuş. Kataibliler; elde ettikleri tek mektubun İsraillilerin işine yarayacağı görüşü ve O'nun da hiçbir şey konuşmaması nedeniyle yoldaşımızı İsrailllilere teslim etmişler. İsrailliler O'nu bir as-

keri hastane de tedavi etmişler ve bu arada sorguya çekiyorlarmış.

Sonra Neve-Tirza ya gelirdiler. İlk gördüğümüzde ağlıyordu. Ama inanın hiç abartım yok; bir yoldaşımız: "Niye ağlıyorsun? Bak burada senin yoldaşların var." dediğinde ağlaması kesildi. Arapçası 'refikat' olan yani kadın yoldaşlar kelimesi, O'nun ağlamasını ve acılarını bir anda dindirdi. Hastanede yatmasına rağmen, bacaklarındaki şişlikler ve demire bağlanmasından oluşan morartılar hala geçmemişti. Yürürken kollarına giriyorduk; ancak öyle yürüyordu. İşte tüm bu işkencelere dayanan, örgütüne, Filistin halkının mücadelesine gönülden, ölümüne bağlı böyle onurlu bir militandı yoldaşımız.

Dört ay A kısmında sivil mahkûmlarla kaldım. Bu arada Neve-Tirza'daki kadın esirlerin sayısı 10'a yükseldi. Biz bir takım özel girişimler yapıyorduk. Şöyle ki: Uluslararası Esir Hukuku'na göre; savaşta esir alınan kişiler, esir alındıkları toprakta kalmaları gerekiyordu. Öyleyse bizler Lübnan'a götürülmeliydik. Bunun için açlık grevleri yaptık. Bizi diğer mahkûmlar destekledi. Sonuçta girişimlerimiz netice verdi ve Lübnan'daki Nebatiye kadın esir kampına götürüldük.

Gelin görün ki burası Neve-Tirza ile kıyaslanmayacak derecede kötü bir yerdi. Ayrıca sayımız az olduğu için baskı yapmaları daha kolay oluyordu. Eski bir sigara fabrikasının mahzeniydi kaldığımız yer. Ne pencere, ne güneş; çok rutubet vardı. Buranın sağlık koşullarına uygun olmadığını belirten türlü eylemler yaptık. Açlık grevleri, hava alma saatlerinde bahçede yürüyüşler yaptık. Koşullarımızı iyileştirmek için çalıştık, baskılara karşı direndik. Sayımız gittikçe çoğalıyordu. Son olarak otuz beş kişi olduk. Bunların içinde çok yaşlı kadınlar, çok genç kızlar, (çocuk denecek yaşta) hastalar vardı. İsrail ne kadın ne hasta ne de çocuk demeden herkesi içeriye alıyordu. Düşmanlar; kadın, çocuk, hasta dinler mi?

Delileri bile içeriye alıyorlar. Her yerde gerici, faşist, emperyalist çevreler; kendine karşı olan tüm toplum kesimlerini cinsiyetine, yaşına, hastalığına bakmadan gaddarca susturmayı, onları öldürmeyi, hapislerde çürütmeyi ister. İşte bu nedenledir ki kadınlar kavgada erkeklerle omuz omuza olmalı, düşmana karşı ortak tavır almalı.

Nebatiye'de baskıya ve çok kötü koşullara rağmen gene de güzel günler yaşadık. Dayanışma ve direnme birlikte olunca her şey başarılıyor. Aynı şeyleri hissediyorsun, acıların, dertlerin ortak. Güçlüklere birlikte karşı koyuyorsun. Hele de direnme sonunda bazı haklar elde edersen; bunun verdiği mutluluk hiçbir şeyde yok. Açlık grevlerimizde; moral günlerimizde birlikte Arapça ve Türkçe marşlar, türküler söylüyorduk. Bu çok anlamlı ve güzel bir dayanışma oluyordu.

Son kaldığım sekiz aylık Nebatiye kampı ve hapislik artık esir değişikliğiyle son buluyordu. İçerde Filistinli ve Lübnanlılardan hiç farkım olmadı. Aynı şeyleri birlikte yaşadık, birlikte hissettik, birlikte direndik. Filistin'in haklı mücadelesine birlikte omuz verdik. Ama artık ayrılık günü gelmişti. Kim bilir belki de ileride gene yollarımız birleşebilir. Enternasyonalizmin canlı gerçeği gene bizleri kavuşturabilir. Tüm dünyada devrimcilerin, komünistlerin; ideolojileri, gönülleri ve amaçları aynı. Birbirimizi görmesek de aynı şeyler için çarpışmak, uzaktan da olsa desteklemek bizlerin uzaklığını hiçe indiriyor.

Ben Neve-Tirza'dan ayrılırken Terez ve Etaf yoldaşı hiç göremem sanıyordum. Oysa esir değişikliğinde onlarda çıktı ve özgürlüğümüze birlikte kavuştuk. Ne güzel bir gündü. Cezayir'in güzel bir parkı; binlerce esir birlikte kucaklaşıyoruz. Ben parkta kocamı ararken O'nu Terez ve Etaf'la birlikte buldum; aynı uçaktaymışlar. Böylesine güzel bir tesadüf olamaz bence. Terez ve Etaf iki Filistinli yoldaş, ben Türk'üm, kocam Kürt; böylece dört yoldaş özgürlüğümüze,

birbirimize tekrar kavuşmanın mutluluğunu birlikte paylaştık. Ne güzel bir Enternasyolizm örneği değil mi! Bir buçuk senelik esirlik; benim Filistin halkının haklı ve onurlu mücadelesine ve Enternasyolizme olan bağlılığımı arttırarak geçti.

YAŞASIN BAĞIMSIZ, DEMOKRATİK FİLİSTİN MÜCADELESİ

YAŞASIN ENTERNASYOLİZM

SELAM OLSUN YİĞİT FİLİSTİN KADINLARINA.

Sadık'ın Günlüğü

Yüzükoyun yatırdılar ve ellerimizi arkadan bağladılar. Zeynep ile bakıştık uzun uzun! "yürekli ol, her şey hallolur!" diyorduk gözlerimizle. Ama gene de gözlerimizde bir şaşkınlık, "Ne olacak?" sorusu, yüreğimiz de korku vardı. 'Ne olacak?' Bu soru artık her gün, her saat binlerce defa bizi meşgul edecekti. Sonunda gözlerimizi de bağladılar. Bağırıyordu yeni gelenler, adice küfür ediyorlardı. Ebu Asıf'ın haykırışlarını duyuyordum.

- Konuş muharrip! Nerede silahlar? Başkaları var mı?

- Ben muharrip değilim. Bilmiyorum bir şey.

Cevapları dinlemeden hayvanca saldırıyorlar. Sırayla hepimize acımasızca vuruyorlar. Tepeden helikopter ve M-16 sesleri gelmeye başladı. Biraz beklediler; İbranice bağrışmalar var... Bu sefer daha azgınca saldırmaya başladılar.

-Demek başka kimse yok ha?

Korktuğum başıma geldi; Muhammed ve Suriyeliyi de yakalamışlar. Muhammed'i yanıma oturtuyorlar. Fısıldıyor bana usulca;

-Suriyeli her şeyi söyledi. *(Suriyeliyle yolda tanımıştık. HM)*

-Boş ver! Her şey kararlaştırdığımız gibi.

Bizleri teker teker sürükleyip bir askeri aracın içine attılar. Makine yağı ve keskin bir benzin kokuyor içerisi. Araba içimizi dışımıza çıkararak yol alıyor. Bir o yana bir bu yana düşüyoruz. Bacaklarımla Zeynep'i tutmaya çalışıyorum.

- İyi misin Zeynep?

- Susun! Tek kelime yok. Diye bağırıyor yanda ki asker.

Saatlerce dağ yollarında gittikten sonra nihayet bir yerden durduk. Teker teker indirmeye başladılar. Bu arada Zeynep'i kaybettim. Seslenmeye çalıştım tekme tokat altında ama nafile; hiç bir ses yok. Başımızı öne eğdirip bağdaş kurdurttular. Gene tehditler:

- Hele bir hareket, bir ses yapın!

Askerler birazdan uzaklaştılar, tehditler kalmadı. Tekrar Zeynep'e seslenmeye başladım. Cevap yok. Ebu Asıf:

- Herhalde başka yere götürdüler. Dedi yavaşça.

Kafamda bin bir türlü soru; şimdi tek istediğim Zeynep'in yanında olması. Nihayet arkada uzakça bir yerden; Zeynep'in sesini duydum zar zor. Türkçe sorguya çekiyorlar. Biraz ferahladım. Zeynep sakince cevap veriyor. Hem de kararlaştırdığımız gibi. Aynı adamlar sonunda bana geldiler. Tercümanlık yapanın bozuk ve eski bir Türkçesi var:

- Adın ne?

- Sadık

- Ne işin var Lübnan'da

- İşçiyim

- Evin nerde?

- Sayda'da Ayn Helvi'de

- Kimliğin, pasaportun niye yok?

- Bizim mahalle bombalarla toptan yok oldu. Canımızı zor kurtardık. Kimliği kim düşünür?

Bu tipte bir sürü soru. Sonunda sırtıma bir kâğıt iliştirdiler.

- Sizinle ilgili, sonra karar alınacak; bekleyeceksiniz o zamana kadar

- Karımı yanıma getirin.

- Tamam. Birazdan getiririz

Bu konuşmalar yapılırken, ben de sadece 50 metre Aşağılarındaydım. Tercüman, Sadık ve Zeynep'e; 'r' harflerine vurgu yaparak Kenan Evren ağzıyla:

- Siz terörist misiniz? Diye sık sık soruyordu.

Sorgu sonunda:

- Tamam. Sizi bırakacaklar. Dedi ve gitti.

(Bir an onların bırakılacağını duyarak sevindim. 'Ben de buradayım.' desem o zaman Zeynep ve Sadık'ı salmaktan vazgeçeceklerini düşünerek 'Ben de buradayım.' demedim. (H.M)

- Getirdiler Zeynep'i yanıma; usul usul dertleşiyoruz.

Araçtan indirilince midesine kuvvetli bir yumruk yemiş.

- Hala ağrıyor! Diyor

Diğer yoldaşlar, Zeynep'in halini hatırını soruyor. Ebu Asıf bildiği bir iki Türkçe kelimeyle şaka yapmaya çalışıyor. Bulunduğumuz yer deniz kenarından yüksek bir tepe gibi geliyor bana. Deniz havası ve kuvvetli bir rüzgâr var. Belki de gemilere bindirip Filistin topraklarına götürecekler. Bizi de herhalde oradan Türkiye' ye gönderirler. Zaten daha önce radyoda faşist Evren'in esir düşmüş Türkiyelileri İsrail Hükümetinden istediğini duymuştuk. Şimdi ellerini ovuşturup bekliyordur.

(Bu arada Hürriyet gazetesinde; İsrail'e esir düşen devrimcilerin fotoğraflı haberleri yayınlandı. Bu haber tamamen yalandı. Ancak Türkiye'de aranan Sadık'ın ve Zeynep'in haberi de bu yalan haber için de doğruydu; çünkü Sadık ve Zeynep İsrail'in elindeydi. H.M)

Hava iyice soğumaya başladı. Akşam oluyor artık. Tekrar paldır küldür araca tıktılar. Eziyet dolu yolculuktan sonra bir şehre ve ya kasabaya getirdiler. Ortalık insan sesleriyle dolu; uzaktan çocuk sesleri bile geliyordu. Bir binaya sokup merdivenlerden aşağıya indirdiler. Ellerimizi çözüp bu kez önden bağladılar. Biraz rahatladık. Nem kokuyor ortalık, toz toprak içinde. Betonların üzerinde oturuyoruz. Sağdan soldan canına tak etmişler: "Su!" diye bağırıyorlardı; açlık neyse, ancak susuzluk zor. Ara sıra çok az kişiye su dağıtıyorlardı. Sonunda biz de nasiplendik bir bardak sudan. Bu arada verdikleri bir parça ekmeği tek solukta yedik. Uzun süre o vaziyette yatamadık. Sonunda günlerin yorgunluğuyla soğuğa ve betona rağmen dalıvermişiz uykuya. Ertesi gün büyük bir gürültüyle kaldırılıp alelacele tek tek dışarı çıkardılar. Burada oturttular. Derdimi yarım yamalak Arapçamla anlatmaya çalıştıysam da dinleyen kim? İnen sopalar ve tehditler altın da uzun bir yolculuk başladı. Şimdi anlıyorum; Moneym'le Hüseyin'i kaybettiğimiz o yolda gördüğümüz büyük otobüsler, esirleri taşıyormuş.

Yolculuk çok ağır. Zaman zaman otobüsten indirip güneşin altında bekletiyorlardı ve akıllarına geldikçe bir bardak su veriyorlardı. Saatlerden sonra artık, meskun yerlerden geçmeye başladık. Kesin Filistin topraklarına gelmiştik. Bizleri garip mahlûklar gibi halka teşhir ediyorlardı. Hemen hemen her köyde seyir için duruyorlardı. Genellikle kadın ve çocuklardan oluşan kalabalık otobüsün etrafında toplanıyor ve ya pencereye vurup dalga geçiyorlar ya da küfür ediyorlardı. "Muharipler!", "Köpekler!", "Pis Araplar!" Bazen de çocukları otobüslerin içine salıp sopalarla saldırtıyorlardı. Garip

değil mi? Yıllar önce ülkeleri zorla gasp edilen kovulan Filistinliler; şimdi böyle elleri ve gözleri bağlı, sirk gösterisine çıkarılmış hayvanlar gibi teşhir edile edile kendi ülkelerin de esir kamplarına götürülüyor. Yazık değil mi? Çocukların körpe beyinleri Arap ve Filistin düşmanlığı ile dolduruluyor. Neler demek isterdim bu çocuklara; onları sevip okşarken... Bilmezler mi çocuklar ırkçılık ne kötü bir şeydir? Bilmezler mi kaç tanesinin ninesi, dedesi can vermiştir ırkçı Alman faşistlerin; Nazi Toplama Kampları ve işkence odalarında. Hiçbir eziyet ve baskı bu çocuklar kadar bizi yaralamadı.

Yol bitmek bilmiyor. Köy köy dolaşarak devam ediyor. İnsan daha iyi kavrıyor Filistin halkının ızdırabını; onlarla yaşayıp gördükçe. Şimdi kim bilir şu hiç konuşmayan ve kafası eğik esirlerin kaç tanesi bu köyde doğdu, kaç tanesinin babası anası bu tarlalarda çalıştı, bu yollarda can verdi. Şimdi nasıl da merak içindedirler. Nasıl istemezler gözlerinin açık olmasını; vatanlarını şöyle seyretmeyi? Onlar bile korkuyorlar. Şimdi hatırlıyorum aşağı kampta ki Saleh'i keyifli bir gününde: "Filistin'i gördüm" demişti; havasını atarak. Bir grupla sınıra kadar gidip dürbünle işgal altındaki Filistin topraklarını seyretmiş yüksek bir tepeden... Acaba Saleh de esir düşmüş müdür şimdi? *(Saleh esir düşmedi ama kol kemiği kırılmış; tedavi için sosyalist bir ülkeye göndermişler. H.M)*

Güneş, otobüsün içinde bizi yakıyor. Göz bağı insanı iyice bunaltıyor. Ellerimi bağlayan özel plastik kelepçe elimi iyice ağrıtmaya başladı. Bu pis aleti öyle ayarlamışlar ki her elini oynattığında ya da gevşetmeye çalıştığında daha da sıkıyor. Ellerim uyuştu artık. Parmaklarımı oynatmakta güçlük çekiyorum; şu yolculuk bir bitse! Otobüsün sessizliği bir an da bozuldu:

- Sadıınık!

Şaşırdım! Avazım çıktığı kadar bağırıyorum; diğer yanda ise askerin telaşı ve tehditleri.

- Zeynep ne oldu? İyi misin?

- Sarkıntılık etmeye çalıştı puşt! Şimdi iyiyim merak etme.

Asker sürekli tehdit ediyor, otobüsün içinde gidip geliyor. Kim dinler?

- Bir daha sarkıntılık etmeye kalkarsa bağır.

- Tamam! Sen de artık konuşma.

Çok zor geliyor bu durum bana. Yapılacak hiçbir şeyim yok. Sadece ara sıra Zeynep'e sesleniyorum. Hemen arkamda Muhammed:(HM)

- Sakin ol yoldaş! Diye fısıldıyor.

Biraz sakinleştim. Nihayet eziyet dolu yolculuk bitti. Otobüsün kapısında Zeynep'le yakaladık birbirimizi. Bizi ayırmaya kalkıştıysalar da beceremediler. Bağırıyoruz durmadan! Sonunda birlikte götürmeye karar verdiler. Etraf küfür, sopa sesleri ve acı feryatlarla dolu. Bizi ite-kaka götürüp bir yerde durdurdular.

(Beni otobüsün ön kapısından indirdiklerinde Zeynep ve Sadık'ı sağ tarafa doğru götürdüklerini gördüm. Bu onları son görüşümdü. H.M)

Hemen önümden bir emir geldi:

- Şunun göz bağını değiştirin.

Yanımdaki asker: "Gözünü açma!" diye ikaz ederek göz bağımı çözdü. Gözlerim öyle rahatladı ki açtım. İlk gördüğüm şey; önüm de duran evrak dolu masanın arkasında oturan bir subayın yüzü oldu. " Gözlerini kapa!" diye bağıran subayın tüm sert ve kızgın görünme çabalarına rağmen şaşkınlığı gözlerinden okunuyordu. Kim bilir günlerin pisliği ve yorgunluğuyla neye benziyordum? Bulunduğumuz yer çok büyük sanki bir spor salonu. Alelacele yenilediler göz bağımı. Sonra gene bir sürü soru. Hepsini gene aynı şekilde kısa-

ca cevaplıyoruz. Sorgudan sonra bu kez kadın askerler Zeynep'i götürmek istiyorlar. Sanki yapışmışız birbirimize, direniyoruz. Vazgeçip bir yere oturttular. Diğer arkadaşlarımızı herhalde seslerin geldiği tarafa götürdüler. Oradakilerin durumu iyi gözükmüyor. Kafalarda patlayan sopa sesleri ve çığlıklar dayanılacak gibi değil. Acaba Muhammed, (HM) Ebu Asaf ve Nebil'i de oraya mı götürdüler? Gittikçe daha çok esirin içine giriyorlar ve birbirimizi kaybediyoruz. Birbirimizi bir daha görebilecek miyiz? Aslında gelecekle ilgili hiçbir şey bilmiyoruz.

Artık bağrışmalar ve küfürler kalmadı. Yeni gelen esir yok belli ki. Zeynep'le ifadelerimizin ayrıntılarını konuşuyoruz. Nihayet bir parça ekmek ve biraz da su verdiler.

Daha sonra tekrar gürültüler, küfürler, tehditler ve yeni bir otobüs yolculuğu. Kapılar açılır açılmaz güruh halinde askerler içeri daldılar. Bir yandan sopalarla saldırırken diğer yandan tek tek indiriyorlar. İnen her esiri öldüresiye dövüyorlar. Acımadan yoksun sadistleri seçtikleri belli; vururken zevkten garip sesler çıkarıyor, yanımızdan geçerken burunlarından soluyorlar. En son biz kaldık. Kararımız kesin; birbirimizden ayrılmayacağız. Sonunda bir asker küfür ve öfke ile beni tutup sürüklemeye yeltendi. Ama nafile... Beni Zeynep'ten ve sıkı yapıştığım demirden söküp alması mümkün değil. Ne tekme ne sopa kâr ediyor. Sonunda aşağıdakilere bağırdı. Ama direnmemiz ve yabancı olmamız aralarında tartışmaya yol açtı. Kimileri saldırmak istiyor, kızgın kızgın söylenerek kimileri tereddüt geçiriyor ve onları engelliyor. Sonunda vazgeçip gittiler. Tekrar geldiklerinde emir üzerine gözlerimizi açtılar. 10-15 asker; içlerinden bir subayla tercüman aracılığı ile konuşuyoruz.

- Türkiyeli misiniz?

- Evet.

- Şimdi sen askerleri kızdırmadan ineceksin. Kadın da başka yere gidecek.

- Hayır! Ayrılmayacağız.

Subay cevaba iyice sinirleniyor.

- Ölmek mi istiyorsunuz ulan!

- Ancak öyle ayırabilirsiniz zaten.

Kararlı olduğumuzu görüyorlar. Kendi aralarında biraz tartıştıktan sonra geri adım attılar:

- Bak, bugün yan yana iki tek kişilik odalarda kalacaksınız. Yarın sizin durumunuz konuşulacak. Bundan sonra emirlere en ufak karşı çıkışınızı pahalıya ödersiniz.

Son kez göz korkutma çabası. Biliyoruz ve gördük ki sadistlikte üstünüze yok. Ama şimdi belki bir yanlışlık var diyorsunuz ya da olacakların mesulü olmak istemiyorsunuz.

Gözlerimiz açık bir tarzda aşağı indirildik. Görmek güzel şey; çevren de olup bitenlere şahit olmak. Diken üstünde, her an tedirgin durmak bambaşka bir işkence. Serin ve güzel bir akşam. 5-6 asker eşliğinde, bizlere anlamsız gözlerle bakan bir grup bayan askerin yanından geçiyoruz. Yanımızdaki bir askerin yaptığı şakaya, içlerinden birisi kahkaha ile cevap veriyor. Kim bilir asker ne dedi? Canı cehenneme! Bir kapıdan içeri soktular; burası büyük bir avlu. Gündüz gibi aydınlatılmış. Nihayet kerpetenle ellerimizdeki kelepçeleri de kestiler. Bileklerim hala ağrıyor, kelepçelerin yerleri mosmor. Askerlerden biri kocaman bir kapıyı açmaya çalışıyor. Sadece işlerine bakıyorlar, binlerce defa aynı şeyi yaparak ustalaşmış, işinin ehli insanlar gibi davranıyorlar. Hapishane ve işlemleri için onlarda yılların tecrübesi var kuşkusuz. Yoksa bu gencecik askerlerin öyle uzun boylu emir de almadan, 8-9 günlük bir uğraşla işlerinde bu kıvraklığa ulaşmaları müm-

kün değil. Acaba savaş öncesi bu yapılar ne için kullanılıyordu?

O büyük demir kapıdan içeri soktular. Uzun bir koridor ve yan yana sıralanmış hücrelerle karşılaştık. Bizleri sağ tarafta, koridorun sonunda, yan yana iki hücreye koydular. Hiçbir şey demeden kapıları gürültüyle çarpıp çıktı. Yarın neler gösterir bilmiyoruz ama en azından şimdi sabaha kadar vaktimiz var. Zeynep'le birbirimizin anlayacağı bir şekilde gayet dikkatli ve üstü örtülü konuşuyoruz. Bu ana kadarki durumlardan ve diğer esir arkadaşlardan bahsediyor, ara sıra senaryomuza uygun alakasız şeyleri de katıyoruz. Çok çok yorgunum. Amansız bir çalışmadan boş bir vakit bulup da bir istirahat kaçamağı yapan birisi gibiyim, garip bir huzurum var. Ara sıra hücrenin arkasında, bol bol su içip temizleniyorum. Tespitimiz kesin; bizi Türkiye'ye gönderecekler. Orada karşılaşacağımız şeyleri, vereceğimiz ifadeyi, sorgudaki tavrımızı uzun uzun tartışıyoruz.

-Bari göndereceklerse bir an önce gönderseler. Keşke hapishanede Yoldaş ile aynı koğuşa düşsem. Diyor Zeynep.

Her şeyi ayrıntılarına kadar konuşmalıyız, belki sabaha bizi ayıracaklar. Ayrılığı düşünmek zor geliyor bize. Birbirimize moral vermeğe çalışıyoruz ama gene de bunu konuşmak kolay değil. Fakat nereye götürülürsek götürülelim, her zaman görüşmek için uğraşacağız. Tüm yorgunluk ve uykusuzluğa rağmen uzun süre yatmadım.

Sabah gürültüyle uyandırıldık. Koridorda bir asker sopayla kapılara vurup bağırıyor:

-Kalkın!

Sırayla hücrelerin kapısının üstündeki küçük parmaklıklı bölümden içerileri kontrol ediyor, bir yandan da yanında duran birilerine emirler veriyor:

-Çabuk ol sallanma!

Yanındaki kahverengi adi bir elbise giymiş birisi. Acele işini bitirmek için koşturuyor. Bir tabağa biraz yiyecek koyup hücre kapılarının önüne koyuyor. Genç işini bitirdiğinde bu kez; asker kapıları teker teker açıp tabakları ayağı ile içeri itiyor. Sonunda kapıları kilitleyip dış kapıyı da gürültüyle çarparak gittiler. Tabakta birer kaşık yoğurt ve reçel, 3 dilim ekmek var. Zeynep de doğru dürüst uyuyamamış; gene de yemekten sonra kendimizi dinç hissediyoruz.

O gün bizleri tekrar çıkarıp bir daha ifademizi aldılar. Önce benim ifademi alıp tekrar avluya getirdiler. İşte o zaman bir sürü esiri bir arada gördüm. Sonra hepsini teker teker çırılçıplak soyup baştan aşağı ilaçladılar. Bu işlemden geçenlere tek tip mavi elbise, tabak kaşık ile birer diş fırçası ve macun verdiler ve götürdüler. Tabi ki tüm bu işlemler sürekli tehdit ve terör altında sürüyordu. Avluda bir tek ben kalmıştım. Aynı işlemden geçirildim. Bir duvara ellerimi dayatıp beklettiler. Daha sonra, Zeynep'i de getirip sorgudan sonra verdikleri kimliğimizdeki numaralarımızın yazıldığı büyük bir kağıt ile önden ve yandan resimlerimizi çektiler. Sonra tekrar hücrelere götürdüler.

Bu sefer ki ifade daha da sıkı idi. Ancak ikimizde birbirimizle uyumlu cevaplar vermiştik. Her an Zeynep'i götürebilirlerdi. Çünkü burası erkekler hapishanesi idi ve bulunduğumuz hücrelerde daha fazla tutamazlardı. Ertesi gün Zeynep'i kadınlar hapishanesine götürdüler. Sabah hücremin önünde son kez görüyordum O'nu. İki bayan askerin ortasında önümden geçerken biraz konuşabildik. Bana son sözü: "Kendine iyi bak!" oldu. Bilmiyorum O'nu bir daha görebilecek miyim? Bundan sonra hep onu merak edecektim.

O'nu Türkiye'de çoğu zaman korumaya çalıştım. Biraz sevdiğimden belki ama hep: "Beceremez!" gibi gelirdi bana. Halbuki O, çok gelişmiş; ben fakına varamamıştım. Halbuki

Lübnan'da yoldaşlar beni uyarmışlardı. İlk zamanlar ayrı kamplardaydık. O koşullara zor dayanır diye düşünmüştüm. Yoldaşlar: "Onun morali de her şeyi de iyi!" dediler. 'sen kendine bak' demeye getirdiler birazda. Sonra gerçekten öyle olduğunu gördüm. Ama gene de o gün, Zeynep'i götürdükleri gün: "Tek başına yapabilir mi?" diye uzun uzun ama son kez düşündüm. O günden sonra bu soruyu, hiç aklıma bile getirmedim; hatta ona karşı haksızlık diye düşündüm. O tek başına, kendi başına doğru ne ise onu yapmağa çalışır ve inanıyorum başarır. Hem de benden daha iyi; ben asıl 'kendime bakmalıyım.' O günden sonra sadece merak ettim, özledim.

Sadık yoldaş tuttuğu günlüğün bundan sonrasını kendinin çıkaracağı kitapta yayınlayacak.

Zeynep ve Sadık yoldaşın günlükleri benim geçmişi hatırlamama büyük faydası oldu; kendilerine çok teşekkür ederim.

Bizim köyün (Necariye) siyasi sorumlusu Ebu Hüseyin'in oğlundan; Muhammed yoldaşın Beyrut'a ulaştığını öğrendim.

İsrail'den kurtulduktan sonra, Lübnan'ın başkenti Beyrut'a gelmeyi başarmıştım. Burada Hüseyin'i gördüm. Demek güney Lübnan'dan O da Beyrut'a gelmiş. Biraz sohbet ettik ve bir daha hiç görüşemedik. Zaman zaman: 'Nerede bu Hüseyin?' diye sorduysam da hiç kimseden haber alamadım. Savaş öyle devam ediyor ki bir gördüğünü bir daha göremiyor olabilirsiniz. Öldü mü? Yaralanıp hastanede mi yatıyor? Ya da düşmana esir mi düştü? Meğer bizim Hüseyin, İsrail askerlerine esir düşmüş ve Ansar esir kampına götürülmüş. Beni Beyrut'ta gördüğünü Sadık yoldaşa söyleyince, Sadık yoldaş; PKK'lilerden bırakıldığımı, Hüseyin'den de Beyrut'ta olduğumu öğrenmiş. Ben bunları savaştan tam 29 sene sonra, 2011 senesinde; Sadık Yoldaşın anılarını okuyunca öğrendim. HM

El Ansar Esir Kampı ve Kızılhaç Aracılığıyla Mektuplaşma

El Ansar esir kampın da Zeynep ile Sadık, Kızılhaç aracılığı ile mektuplaşırlar. İşte o mektuplardan ikisi

Zeynep yoldaşın yazdığı mektup:

Canım Sadık'ım;

Bugün senden iki mektup birden aldım, çok çok sevindim; yalnız mektuplarına lütfen tarih koy. İnan canım yazdıklarında çok haklısın. Çok zor günler geçirdik ama değer verdiğimiz şeyleri hep koruduk. Ve sana kavuştuğum gün başım yukarıda olacak; onurla ve sevgiyle sana kavuşacağım. Seninle görüşme talebimiz henüz cevaplanmadı ama inşallah bu cevaptan önce özgürlüğümüze kavuşuruz. Mektuplar çok geç geliyor. Hayatım, hapiste insan özgürlüğün değerini çok iyi anlıyor ama yine sabır ve moral.

Burası sıhhat açısından pekiyi değil ama hava alma saatleri iyi; güneşleniyoruz, temiz hava alıyoruz. Ayrıca Kızılhaç bir sürü oyun takımı getirdi, birde benim isteğimle gitar getirdi. İşte bunlarla oyalanmaya çalışıyoruz; yalnız Türkçe kitap eksikliğini çok fazla hissediyorum. Ben de senin gibi Arap'ça öğrenmeye çalışıyorum. Saçlarımı soruyorsun. Ne kısa ne uzun; vasat fakat uzatıyorum. Bilirim saçlarımın uzun halini çok severdin, şimdi tekrar uzatıyorum. Buradan çıktığımızda her halde beni uzun saçlı görürsün. Benim sana olan özlemim dışında çok iyiyim. Arkadaşlara bol selam, kendine iyi bak. Seni sevgiyle öperim.

Kanın Zeynep

11.5.1983

Ben bu tarihte Türkiye'de idim.

Sadık Yoldaşın Zeynep'e Yazdığı Mektup

Canım Zeynep'im. Bugün 7 Eylül. Bugün bana gönderdiğin o güzel kazağı aldım. Nefis bir kazak; ellerine sağlık. Zeynep'im, ne kadar uğraşmışsın. Verdiğin emeğe, duygularına, sana teşekkür ederim. Bu kazak; tüm ömrüm boyunca koruyacağım değerli bir hediye benim için. Seni öylesine özledim ki burnumda tütüyorsun. Ve ben gene bu ara mektuplarından mahrumun. Gelmiyor, neden bilmiyorum. Belki gelecek hafta toptan gelir. Mektuplarını aldığım günü göreceksin Zeynep'im; neşeli mi neşeli, keyifli mi keyifli oluyorum. Acele mektubu kapıp şöyle hızlıca bir okuyorum. Sonra yavaş yavaş bir kez daha, biraz vakit geçiyor bir kez daha ve daha daha... Bazen de ağlıyorum!

Sonunda da bu da geçer diyorum. Ya işte... Zeynep'im böyle! Bana sık yazmakla kalma, Kızılhaç'ı da sıkıştır o güzel mektupların bana ulaşsın, tabi biraz da bizi kavuşturmak için uğraşsın yeterli bir şekilde.

Zeynep'im, ben çok iyiyim. Sadece sana hasretim. Sen nasılsın, keyfin nasıl, sağlığın yerinde mi? Bu arada söyleyeyim; sen benim zayıf olmamdan endişeleniyorsun ama şimdi kilom çok iyi. Bunu korumak istiyorum, bunun içinde fazla spora paydos dedim ama bilirsin; göbekli, şişko bir şey de olmak istemiyorum. Sen de fazla zayıflama olur mu? Biraz kilo da alsan fena olmaz; çok değil ha! Gitar çalışmaların ne âlemde? Bana vereceğin konserlere iyi hazırlan olur mu? Satrancını oynuyor musun? Tavlada gene herkesi yeniyor musun? Beni ileride yenebileceğine gözün kesiyor mu? Bunu tüm yaşantını tafsilatlı yaz olur mu tatlı karım.

Mektubumun sonunda 1 Eylül Dünya Barış Günü yazısıyla bütün dünyada kalıcı bir barışın sağlanmasını diliyorum. Dünya'nın en tatlı eşini; seni sevgi ve hasretle öpüyorum.

Kocan Sadık

NOT: Sadık; eşi Zeynep'in uyarılarına rağmen mektuba yine tarih atmamış. Ancak bugün 7 Eylül diye söze başlayan Sadık; 7 Eylül 1982 de İsrail de esir. 7 Eylül 1983'te Lübnan Ansar esir kampında. Büyük bir ihtimalle bu mektup 7 Eylül 1983 tarihlidir.

Beyrut'tan Ayrılışım

Savaş bitmiş
Gemilerle yolculuk başlamıştı
Rüzgar denizin dalgalarına
Dalgalar gemiye vuruyordu
Gerillalar yorgun
Sessizce uyuyordu
Yıldızların altında.
Esirlerini,
ölülerini,
arkalarında bırakarak
gidiyorlardı;
Beyrut'tan Aden'e

Artık Beyrut'tan ayrılma zamanı gelmişti. Benim bulunduğum cephe, kuzey Yemen'e gemiyle gidecekti. İlk gidenler Güney Yemen'e yollanmıştı. Biz ikinci gün gidenlerdendik. Partili yoldaşlarla, Türkiyeli yoldaşlarla ve bulunduğum kamptaki Filistinlilerle vedalaştım.

Tekirdağ nüfus idaresinden aldığım kimliğimi Suriye'deki büroya teslim ettiğimden;, üzerimde Filistinlilerin verdiği El Fetih kimliği vardı. Filistinli yetkililer: "El Fetih kimliği burada işe yaradı ama gittiğin yerlerde işe yaramayabilir. Onun için biz sana bir pasaport verelim." deyip benden bir adet vesikalık fotoğraf istediler. Ertesi gün; bütün mühürleri yapılmış boş bir Türkiye pasaportunu getirip verdiler. Bizde pasaportun boş olan yerlerini doldurmuştuk. Artık uluslararası geçerliliği olan bir kimliğim olmuştu. Bu pasaportu hiç-

bir zaman kullanma ihtiyacım olmadı, kullanmadım. (Pasaportta kullandığım adım, 1979 yılında Uzunköprü Çöp köy göletinde boğularak ölen yiğit yoldaşım; Orhan'a aitti.)

Bizi Beyrut limanına götürecek olan araçlar, İsrail tarafından bombalanarak yıkılan stadyumun yanındaki köprülerin kenarından kalkacaktı. Bende oraya, yoldaşlarım tarafından götürüldüm. Savaşın içinde birkaç defa birlikte olduğum Abu İyyad, (El Fetih örgütünün önde gelen üç kişisinden biriydi ve Yaser Arafat'ın sağ kolu sayılıyordu) gerillaları uğurlamak için gelmişti. Abu İyyad'la kucaklaştım. O kocaman gerilla lideri gözyaşlarını tutamıyordu.

Yıllar sonra terörist İsrail devleti; Abu İyyad'ı Tunus'ta vurarak öldürdü.

Araçlar harekete hazırdı; Beyrut'ta kalan Filistinliler benim fotoğraflarımı çekiyorlardı. Bu fotoğrafları hiç görmedim.

Araçlar hareket etti. Lübnan'dan ayrılmanın ilk adımları atılmıştı. Beni uğurlamaya gelen Ramazan yoldaşın gözlerinin dolduğunu hiç unutamadım. Yaralılarımızı daha önce göndermiştik ama ölülerimizi arkada bırakarak gidiyorduk.

Fransız askerleri limanın güvenliğini sağlamıştı; aralarından geçerek, Yunan bandıralı gemiye bindik.

Gemi limandan ayrıldığında Beyrut'a bakıyorum. Gemi uzaklaştıkça önce alçak binalar, sonra yüksek yapılar yuvarlak dünyanın arkasına gidiyordu. Şuf dağları görünmez olmaya başladı. Yok olan hatıralar gibi siliniyordu; kavgamın şehri Beyrut, kavgamın ülkesi Lübnan.

Üçüncü Sürgün Ülkem Yemen

Kuzey Yemen'e gidiyoruz diye binmiştik gemiye. Anons ediliyor: "Güney Yemen'e gidiyoruz." Diye. Bir sevinç kapladı

içimi; çünkü bizim yoldaşlar iktidarda, yani sosyalist bir ülkeye gidiyorduk.

Partizan yolundan da, yedi-sekiz kişilik bir gurup vardı gemide; ilk defa görüyorum. Onlarda Beyrut savaşına katılmışlar. Aylar sonra silahların sesi susmuş. Akdeniz'in dalgalarının gemiye çarparak çıkardığı ses, silah seslerinin yerini almıştı. Nasıl da alışmışız silah seslerine, sessizlik beni biraz rahatsız etti. Gemiye binerken silahlarımızı FKÖ yetkilileri toplamıştı. Lübnan'da devlet demek, elindeki silah demekti; onunla yatar onunla kalkarsın. Gemi ilerledikçe ne Beyrut ne Lübnan görünürde yoktu artık. Gökyüzünün rengiydi Akdeniz'in rengi. Gökyüzü gibi kararmaya başladı Akdeniz. Geminin umurunda mı; arkamızda bıraktığımız ölülerimiz... esirlerimiz... O homurdana homurdana yol almaya devam ediyor. Savaş yorgunu fedailer çoktan uyumuş; hiçbirinin nöbete kalkacak halleri kalmamış, hoş nöbet de yoktu zaten. Yıldızlar öyle güzel ki... Yukarıdan gördüler kimin haklı kimin haksız olduğunu. Haklıların kazanamadığı, haksızların güçlü olduğu için kazandığını gördüler; tıpkı benim onları çıplak gözle gördüğüm gibi.

Zeynep yoldaşım nerede? Sadık yoldaşım nerede? Benden haberleri var mı? Bu ülkeden çıkışım; ülkemden çıkışa hiç benzemedi, hiç benzemedi Suriye'den çıkışıma.

Gemi Akdeniz'in ortasında yol almaya devam ediyor. Aylardan beri banyo yapamamış gerillalar; geminin banyo bölümlerinde banyolarını yapmış, kirli paslı saçları tertemiz olmuş, uyuyorlar. Ben ise geminin hangi yöne doğru gittiğini çözmeye uğraşıyorum.

Geminin sağ tarafında kara parçası ya da yerleşim yerleri görürsem Kıbrıs'a. Sol tarafında kara parçası ya da yerleşim yerleri görürsem Mısır'a gelebileceğimizi düşünürken dalmışım uykuya.

Sabah geminin sol ön tarafında yerleşim yerleri görünmeye başladı. Tahminim Mısır'dı. Gemi, bilemediğimiz bir nedenle Mısır açıklarında durup beklemeye başladı. Sahil, çıplak gözle gözüküyordu. Burası; Port Sait sahiliydi. Aynı zamanda Süveyş Kanalı'nın kuzey girişiydi. Sahilde Mısır halkı pankartlarıyla, büyük bir sevgi gösterisinde bulunuyordu. Sahilden tekneler gelmeye başlamıştı. Az sonra gemimize yaklaşan bir tekneden, Mısır Devlet yetkilileri olduğu anlaşılan yetkililer geldiler. Filistinli yetkililer ve gerillalarla görüştüler. Geminin çevresi irili ufaklı teknelerle dolmuş; hem slogan atıyorlar, hem de zafer işaretleri yapıyorlardı. Gerillalar gece çok iyi dinlendikleri için, oldukça canlı bir şekilde atılan sloganlara eşlik ederek, zafer işaretleri yapıyorlardı.

Port Sait açıklarında, 1967 Arap İsrail savaşında; İsrail ordusu tarafından batırılan gemiler, yarı batmış bir şekil de sahilin çeşitli yerlerinde gözüküyordu.

Akşama kadar burada kaldık. Mısır halkının sevgi gösterileri gün boyu devam etti. Akşam olduğunda gemi hareket etti ve Süveyş kanalına girdik. Böylesine uzunca beklememizi; Süveyş Kanalı'nın tek taraflı deniz trafiğine açık olmasına yormuş olduk. Kanalın her iki tarafına toplanmış halk, bizlere sevgi gösterilerinde bulunuyordu. Bu kanal da İstanbul Boğazı gibi iki kıtayı birbirinden ayırıyordu. İstanbul Boğazı Asya ile Avrupa'yı, Süveyş kanalı ise Asya ile Afrika'yı ayırıyor. Hava kararmasına rağmen kanalın çevresinden hala slogan sesleri geliyordu. Gemiye binen bir seyyar satıcıdan çeşitli kartpostallar aldım. Gecenin ilerlemiş saatine rağmen, İsmailiye önlerinden geçerken halkın coşkusuyla karşılaştık. Süveyş körfezine girerken, kanala adını veren Süveyş açıklarında demirledik. Birçok kişi kendini Süveyş körfezinde denize bıraktı. Burada gemiye yiyecek içecek ve yakıt ikmali yapıldı. Gemi demir aldı ve gitmeye başladık. Beyrut'tan ayrılışımızın ikinci gününde, Kızıl Deniz'de yolculuğa devam

ediyorduk. Gemiye çekilen bayraklardan, hangi ülkenin kara sularına girdiğimiz anlaşılıyordu. Hava sıcaklığı giderek denizin buharlaşmasını arttırıyor, bu da görüş alanımızı daraltıyordu. Zaman zaman deniz buharının azalmasıyla sağımızda Afrika kara parçasını, zaman zaman da solumuzda Arap yarım adası ile Asya kıtasını görebiliyorduk. Yunus balıkları gemiyle yarış yapıyordu; Aden körfezine doğru.

Çocukluğum, yenilmiş kavgalarım geçiyor gözlerimin önünden. Çekirgeler sağa sola uçuşuyor, tıpkı ilkokul tatillerin de manda otlattığım köyümün kırlarındaki gibi. İyi de burası kır değil, tarla değil; ne işi var bu çekirgelerin denizde? Dikkatlice bakıyorum denizde uçuşanlara, bunlar uçan deniz balıkları. Kızıl Deniz'e has, uçan deniz balıkları. Çekirge gibi bir fırlıyorlar, altı yedi metre havada giderek tekrar suya dalıyorlar. Bazen tek tek, bazen sürüler halinde.

Bu kadar dövüşün ardından; yenilgilerine teslim olmayan, inançlarını her koşulda dimdik ayakta tutarak taşıyan bu insan topluluğu ile birlikte oldum. Ben de onca yenilgi dolu kavgalarımın ardından, inançlarımı hep korudum. Ne sermaye sınıfına karşı verdiğim kavgada ne de terörist İsrail devletine karşı Filistinlilerle birlikte verdiğim kavgada; başarılı sonuçlar almamış olsam da kanaatlerimi yok edebildi. Ne ulusal kavga ne de sınıfsal kavgalarımın yenilgileri benim inançlarımı bitirebildi! Sadece bu yenilgilerimiz kurtuluşlarımızı biraz geciktiriyordu. Er ya da geç ezilen uluslar ve ezilip sömürülen sınıflarımızın kazanacağından benim hiç şüphem yok.

Mısır, Sudan, Eritre ve Cibuti ile sağımızda Afrika kıtası, Suudi yarımadası ve Kuzey Yemen ile solumuzda Asya kıtası; zaman zaman bu ülkelerin kara parçalarını görebiliyorduk.

Beş altı gün süren Deniz yolculuğumuzun bitmek üzere olduğu anlaşılıyordu. Aden (eski Güney Yemenin Başkenti, binlerce yıl geçmişi olan bir kent) körfezi gözükmeye başladı.

Hava kararmak üzere Aden limanına gemiyle yanaştık; aşağıda çok kalabalık bir halk topluluğu ve devlet yetkilileri bizleri bekliyordu. Geminin içinde Filistinli yetkililer, gerillalara sürekli uyarılarda bulunuyordu: "Davranışlarınıza dikkat edin! Dost bir ülkeye geldik."

Yemen halkı bizi kahramanlar gibi karşıladı. Yemen devlet yetkililerinin bizlere yaptığı konuşmalar, övgü doluydu. Bu bir devlet töreniydi. Tören sona erdiğinde, araçlarla kalacağımız yere götürüldük. Bir gün önce gemiyle gelenlerde buradaydı. Yemen halkının çok yoksul olduğu hemen göze çarpıyordu. Sanki bir köye gelmiştik. Burada yaklaşık bir hafta on gün kaldık. Bu süre içinde, zaman zaman Aden'e gezmeye gittik. Develerin otomobillerin ve insanların aynı anda beraber yollarda yürümelerini görünce epey şaşırmıştım. Aden'de adım başı soğuk meşrubat satan dükkanlar dikkatimi çekmiş. Hangi dükkana girsek bizden para almıyorlardı. Halkın sevgisi bizlere karşı çok yüksekti. Caddede gezerken çevremizi sarıyorlar, sürekli sorular soruyorlardı. Lokantaya gittiğimde yemeklerin çok acılı olduğunu gördüm. Bu kadar acılı yemek hayatımda hiç görmemiştim, bütün yemekler çok acılıydı. Lokantacı verdiğim parayı almadı; yine çevrem sarıldı yine çeşitli sorular.

Filistinliler adına bir konser düzenlenmişti. Konsere Yemen Devlet Başkanı Ali Nasır Muhammed katılacakmış. Akşam olduğunda konsere gittik. Filistinli olmayıp ama Filistinlilerle birlikte savaşanları en öne oturttular. Benim sağ tarafımda ki sıralar boş kalmıştı. Az sonra içeriye birkaç kişi girdi. Televizyonda gördüğüm Yemen Devlet Başkanı Ali Nasır Muhammed idi; yanın da koruma ordusu falan yoktu. Devlet Başkanı'nın içeriye girdiğini gören Filistinliler, bir alkış tutturdular. Filistinliler Başkanı alkışlıyordu. Geldi; ön sıradakilerin ellerini sıkarak yanıma oturdu. Kısa bir hal hatır sor-

duktan sonra Başkanı; konuşmasını yapması için sahneye çağırdılar.

"Yoldaşlar!" diye söze başladı ve devam etti: "Aslında siz Ortadoğu'da sadece İsrail devletine karşı değil; ABD emperyalizmine ve aynı zamanda Arap gericiliğine karşı da savaştınız. Emperyalistler; İsrail üzerinden sizlere karşı her türlü kimyasal silahlarını denedi. Bu savaşta da ortaya çıktı ki İsrail bir terörist devlettir. Sizler, ellerinizdeki kalaşnikoflarla, bu dev gibi silahlı güce karşı savaştınız. Aslında her biriniz bizim birer kahramanımızsınız."

Başkan'ın konuşmaları sloganlarla kesiliyordu. Konuşmanın son bölümünde bizlere bir çağrı yaptı.

"Yoldaşlar, sizleri ülkemin vatandaşı olmaya çağırıyorum. İstediğiniz zaman istediğiniz yere gidebilirsiniz. Benim ülkemde kalın ve buradan evlenin!" Başkanı, herkes ayakta alkışlıyordu. O'da bizleri alkışlayarak, gelip tekrar yanıma oturdu.

Müthiş bir konser izledik!

Konser bittiğinde kampımıza çekildik. Bu arada kampımızın Formaksar semtinde olduğunu söylediler. Formaksar'da Filistin'in elçiliği vardı. Buraya zaman zaman giderek Filistin Elçisi Abbas Zeki ile görüşüyorduk.

Filistinli yetkililer bir toplantı yaparak, pasaportu olanları istedikleri ülkelere göndereceklerini söylediler. Benim pasaportum vardı ama ben bir süre daha burada kalmak istiyordum. "Pasaportum var." demedim. Birer fotoğraf alarak bizlere sadece Suriye'ye girilebilecek birer pasaporta benzeyen kimlik verdiler. Bu pasaportlar işe yaramamıştı ama benim iki tane pasaportum oldu.

Daha sora bizleri otobüslerle Yemen'in her yerini gezdirdiler. Her yer de halkın ilgisini çekiyor, coşkuyla karşılanıyor-

duk. Mukalla şehrine (Hadradmut Eyaleti'nin başkenti ve ülkenin dördüncü büyük kenti) gelene kadar irili ufaklı çeşitli yerleşim yerlerinden geçtik. Buradan da Yemen'in iç kesimlerine doğru gittik. Hadramut'ta geldiğimizde şaşıracağımız sekiz on katlı toprak evleri gördük. Buradan, Umman sınırına yakın bir yerde bulunan Seyyun şehrine geldik. Bu yolculuk iki üç gün sürdü. Bu yolculuk boyunca Yemen halkının büyük sevgi gösterileriyle karşılaştık. Seyyun'da evler topraktan yapılmıştı. Halkın fakir olduğu gözle görülebiliyordu. Umman'daki Arap gericiliğinin etkileri buradaki kadınların giyimlerinden anlaşılıyordu. Buralarda Umman Sultanı'nın etkisi varmış.

Yemen'de Yaşam

Geziler esnasında burada fark ettiğim bir şey vardı: İnsanlara hitap edilen isimlerle Lübnan'da gördüğüm hitap isimleri arasında farklar vardı. Örneğin; Lübnan'da kadınların kızları olduğunda isimleri değişiyor; ilk doğan kızlarına önceden verilmesi kararlaştırılmış olan isimlerini alıyorlardı. Yani kadının adı evlendiğinde Fatma ise, ilk kızı dünyaya geldiğinde ona verdiği ismi alıyor; kızının adını Ayşe koymuşsa kadının adı 'Ümmü Ayşe' oluyordu. Yani; 'Ayşe'nin Annesi.' Demekti. Erkeklerin ise, doğacak ilk erkek çocuklarının isimlerine ayarlı biçimde esas adlarını değiştiriyorlar. Sözgelimi gerçek adı Hasan olan bir baba, doğacak olan ilk oğluna vermeyi kararlaştırdığı isim Hüseyin ise bu kez; 'Abu Hüseyin', 'Hüseyin'in Babası' diye anılıyor.

Oysa burada, bu isimlendirme ve hitap şekli böyle değil; mesela adı Ali Nasır Muhammed ise manası şudur: Ali dedenin, Nasır babanın, Muhammed ise kendi ismi oluyor. Sizin torununuz olduğunda dedenin ismi çıkıyor, yani dedenin ismi ile anılıyor. Bu böyle kendiliğinden değişerek gidiyor.

Seyun'a gelişimizin üç ya da dördüncü gününde Beyrut'tan gelen haberler çok kötüydü. Binlerce kadın, çocuk öldürülmüş, Sabra ve Şatila (iki büyük Filistin Mülteci kampı, yerleşim birimi) sokakları insan cesetleri ile doluydu.

Haber duyulur duyulmaz. Birden bağrışmalar her tarafı kapladı; ne insan sesine ne de yaşayan diğer canlıların sesine benziyordu. Çaresizliğin çözümsüzlüğü içinde feryatları çıktığı kadar bağırarak, kontrolsüz bir şekilde sağa sola kaçışarak her yere ateş ediyorlardı. Her şey kontrolden çıkmıştı. Gerillaları kontrol etmek mümkün değildi. Gerillalar çıldırmış, bilinç yerini tepkiselliğe bırakmış. Böylesi insan topluluğunu ilk defa görüyordum. Manzara çok kötüydü. O gün akşama kadar; bir yandan televizyon haberlerini takip ediyor diğer yandan da Filistinli yetkililerle ortamı sakinleştirmeye çalışıyoruz.

Sabra ve Şatila katliamı, CİA ve MOSAD'ın bilgileri dışında asla yapılmamıştır. Bu katliamı MOSAD ile CİA ortak yapmıştır. Bu katliamın başında; İsrail (Savunma) Katliam Bakanı Şaron vardır, Arap Gericiliği vardır, Dünya Kapitalist-Emperyalist sistemi vardır. Bu kadar masum insanı öldürmenin hiçbir haklı gerekçesi olamaz!

Öldürülenlerin çoğu kadınlardan ve çocuklardan oluşuyordu. Seyun'da bir hafta on gün kadar kaldık ve bizleri, guruplar halinde tekrar Aden'e geri getirmeye başladılar. Ben kaçıncı gurupta geldiğimi hatırlayamadım ama birlikte geldiklerimin arasında partizan yolu mensupları da vardı. Bu yolculuk iki gün sürdü; bir gece Mukalla da kaldık her yer öyle sıcak ki.

Yemen'e özgü yedi sekiz katlı toprak yapıların önünden geçerek aracımız Aden'e doğru yol almaya devam etti. Bu kadar uzun yolu tek şoför getirdi; şoförün uykusu geldiğinde, uyanmasını bekledik. Şoför olduğunu söylememe rağmen

otobüsü bana vermediler. Burada şoförlüğüm bir işe yaramadı.

Bir mola yerinde, palmiye ağacına benzeyen ağaçlar vardı, ağacın üzerinde sanki filelerle asılı bir şeyler vardı. Partizan Yolu mensupları, bunların hurma ağacı olduğunu söylediler. Ben ilk defa hurma ağacı görüyordum. Şaşkınlığım henüz geçmişti ki bir Partizan Yolu militanı, o yüksek düz hurma ağacına çoktan tırmanmış; aşağıya hurma atıyordu.

Aden'e vardığımızda bizleri bir plaj bölgesine yerleştirdiler; tam bir tatil yeri. Buraya geldiğimizde, üzerimizde çok büyük bir yol yorgunluğu oluşmuştu. Akşam yemeğinden sonra denizin hemen dibine yatıp uyumuşum. Sabah uyandığımda denizin elli altmış metre ileriye gitmiş olduğunu görünce, öyle şaşırdım ki! Burada denizin gel-git olayları çokmuş. Yani Med ve Cezir olayı! Duymuştum; şimdi görmüş oldum.

Burada on beş gün kadar kaldık. Gitmek isteyenleri, Suriye'ye giriş yapabilecekleri pasaport türü şeylerle Kuveyt üzerinden gönderdiler. Gidenler, iki gün sonra geri geldi. Kuveyt Suriye pasaportlarını kabul etmemiş ve aynı uçak ile Yemen'e geri göndermiş. Böylelikle bize verdikleri Suriye pasaportlarının bir işe yaramadığı anlaşılmış oldu. Geri gelenlerin içinde Eyüp ve Haydar da vardı.

Bulunduğumuz kamptan zaman zaman çeşitli yerlere gidebiliyorduk. Bir gün Partizan Yolu'ndan Abbas ile Aden'e gitmek için bir taksiye bindik. Yemen'in, eski bir İngiliz sömürgesi olduğunu biliyorduk. Binmiş olduğumuz taksi sağdan direksiyonluydu buranın eskiden İngiliz sömürgesi olduğunun tanığı bizzat kendisiydi. Taksiyi kullanan şoför, yabancı olduğumuzu anlamış olmalı ki nereli olduğumuzu sordu. Türkiye deyince çok şaşırdı. "Türkiye mi?" diye vurguladı; "Evet!" dedik. Şaşkınlığı geçince bize Nazım Hikmet'i sordu. Bu defa şaşırma sırası bizdeydi!

1963 yılında, babam kahveden eve geldiğinde; Ajans haberlerinden dinlemiş Nazım Hikmet'in ölümünü. Lakabı Deli Halit olan bir köylümüz, ağlamış bu haber üzerine. Çünkü Halit amca Nazım Hikmet ile Sultanahmet cezaevinde birlikte yatmış.

Ne deli Halit ne İsrail esir kampından birlikte kurtulduğum Filistinli gerilla ne de Yemen'deki şoför kadar anlayabilmiş Türkiye'nin devleti; Nazım Hikmet'i niçin yasakladığını! Ülkemde, 5 Ocak 2013 tarihinde; Nazım Hikmet yasağını kaldırma kararı, henüz daha yeni alındı. Böyle bir değerin uzun yıllar yasaklı kalması ne acı! Ama o ne de güzel yazmış.

"yaşamak bir ağaç gibi
tek ve hür
ve bir orman gibi
kardeşçesine"

Tüm dünya insanlarını nasılda kardeşçesine özgürce yaşamaya çağırmış.

Kampımızı, buradan da taşıdılar. Şıhotman denen bir yere; burası tipik bir Yemen çölüydü. Bizlere bir çadır verdiler. Bir miktar da parça çadırlardan istedik, verdiler. Biz çadırımızın ilerisine bu çadırlardan tuvalet yapınca, herkes bize şaşırdı: "Koskocaman çölü görmüyor musunuz." diyorlardı. Burada yaklaşık bir ay kaldık. Zaman zaman Şıhotmana gidiyorduk. Akşamları sokaklara tahtadan kurulmuş masalarda, İzmir'in boklu kebabına benzer bir şekilde; balıkları temizlemeden, ne bıçak ne çatal kullanmadan elleriyle yiyişleri bize çok ilginç gelmişti. Bir de burada Edirne-Uzunköprü'de kaldığım yıllardaki gibi; Halk, Emek ve Aile sinemalarına benzer yazlık sinemalar vardı. Bu yazlık sinemalarda çeşitli filmler seyrettik. Çöl ortasında canımız sıkılmaya başladı. Gitmek isteyenleri yavaş yavaş gönderdiler. Ben de gitmek istediğimi söyledim.

Bu arada genel sekreterimiz İbrahim Seven ile aralıklarla telefon görüşmeleri yapıyordum.

Benden fotoğraf istediler, pasaport vereceklermiş. Bu fotoğraf olayı birkaç defa tekrar etti. Epey canım sıkıldı ama yapılacak birşey yok. Bir de Yemen'den Suriye'ye haftada bir gün uçak gidiyor. O da perşembe günleri. Bu hafta gidemediğinde bir hafta sonraya kalıyorduk.

Kamp sorumlusu beni ve partizan yolundan İlyas'ı çağırdı: "Arkadaşlarla vedalaşın yarın gidiyorsunuz." Dedi. Daha önce de başıma gelmişti; Filistin elçiliğinden kampa geri dönmüştüm, "Yine böyle olmasın?" dedim. Sorumlu: "Yok yok bu defa kesin gidiyorsun. Pasaportu gördüm." dedi.

Yemen'e Veda

Ertesi gün Partizan Yolu'ndan, İlyas ile birlikte bizi Filistin elçiliğine götürdüler. Abbas Zeki bize bir konuşma yaptı ve üçer defa da öpüşerek uğurladı. Bizi, bir görevli Aden hava alanına götürdü. Gümrükten pasaportlarımızı onaylattıktan sonra bize verdi. İstediğim zaman Yemen'e gelebileceğimi söyledi. Çünkü ben; Yemen pasaportu taşıyan bir Yemen vatandaşıydım artık. Üzerimde üç pasaport olmuştu. Saat 11.00 de uçak Aden Hava alanından Suriye'nin başkenti Damaskus'a yani Şam'a doğru havalandı arkamda; ayağındaki eteklerinin bel kısmına sardıkları kuşaklarının içine, ucu kıvrık cenbiye isimli bıçaklarını sokmuş, boyları küçük, o iyi Yemen insanlarını bırakarak.

Kuveyt üzerinden 04.11.1982 Perşembe günü Suriye'nin Başkenti Şam'a geldik.

Saat 18.30 sularında Şam Hava Alanından çıkıp şehir merkezine hareket ettik. Merkezden de Ruknettin denen, büromuzun da bulunduğu semte vardık. Nasıl heyecanlıyım bir bil-

seniz! Biraz sonra yoldaşlarımla buluşacaktım. Zili çaldım, kapı açıldı; tanımadığım biri bana: "Buyurun." Dedi. Sordum: "Siz kimsiniz?" Yanıtladı: "Rıfat." Birden içeriden Semira'nın: "Muhammed geldiiii!" diyerek çığlık atan sesini duydum. İçeriye girdik.

O gece sabaha kadar yoldaşların sorularını cevaplamakla geçti.

Mehmet Ali:

Yoldaş, savaşın içinde baştan sona kadar kalan yoldaşlardan birisisin ve başından çok şeyler geçtiğini duyduk. Savaşan yoldaşlar başından geçenleri yazdılar. Senin de yazmanı istiyorum. Senin başından geçenler o kadar çok ki çok yazacaksın demektir. Yani senden otuz sayfa yazı yazmanı bekliyorum, dedi

- Tabi yoldaş! Ben de yetmiş sayfa yazmıştım zaten, dedim.

Ve yazdığım yazıları Mehmet Ali'nin önüne koydum. Mehmet Ali çok okuyan biriydi. Hemen yazıları alıp içeriye girdi. Sabaha karşı uyumuşuz.

Sabahleyin ben Partizan Yolu'ndan birlikte geldiğim İlyas'ı yerine götürüp döndüm.

Hamdi Gülen ile İsmet Özdemir evde yoktu. Nerede olduklarını sorduğumda: "İsveç'e iltica ettiler." Diye söylediler. Suriye'de kampta bıraktığımız Ferhat'ın da bir başka Avrupa ülkesine iltica ettiğini belirttiler.

Savaş başladığında Lübnan Damour sırtlarında bulunan yoldaşlarımız; daha İsrail askerlerini görmeden: "Burada savaşmak maceracılıktır; bizler Kürdistan'a ve Türkiye'ye lazımız." gerekçesiyle kaçmışlardı. Bu kaçanlar biriminden bir kişi, bu karara uymayarak savaşı sonuna kadar götürmüştü.

Doğrusu bu olumsuzluklar, benim canımı çok sıkmıştı.

Büroda birkaç gün kaldıktan sonra, Filistinlilerin Dünyaca ünlü Hammuriye (Şam) kampına gittim ve orada sonuna kadar kaldım.

Semir'in Paraları

Savaş bitmiş; Filistinliler ağır yara almış, bizde ekonomik olarak çok zor duruma düşmüştük. İş bulup çalışmamız lazımdı. Bağ, bahçe, inşaat ne iş bulursak çalışacaktık! Nitekim öyle yaptık!

Şam'ın dışında toplu konut yapım inşaatları vardı. Bizlerde bu inşaatlarda, Semir yoldaşla beraber iş bulup çalışmaya başlamıştık. Diğer yoldaşlarda ayrı yerlerde, farklı işlerde çalışıyordu.

Geceleri Filistin kamplarında kalıyorduk; gündüzleri inşaatlarda çalışıyorduk.

Bir gün, Semir ile inşaata çalışmaya gittiğimizde; soyunup çalışmaya başlamadan önce, her zaman yaptığım gibi üzerimdeki paraları sakladım.

İnşaat alanı geniş ve çok çalışan vardı.

Akşam iş bitiminden sonra Semir:

- Paralarım yok! Dedi.

- Nasıl yok?

- Yok işte, çalmışlar! Meğer Semir paralarını saklamıyormuş. İnşaatta çalışan diğer işçiler Semir'in paralarını çalmışlar.

- Biz de işçi sınıfı sömürüden kurtulsun diye mücadele ediyoruz, onlar bizim paralarımızı çalıyor.

Yüzüne baktım gerçekten de çok ciddi söylüyordu.

Semir, savaşta çok başarılı olmuş yoldaşlarımızdan birisiydi. Bulunduğu birim savaşı bırakıp kaçmış O; bu savaşta Filistin

gerillaları ile birlikte savaşın içinde sonuna kadar kalanlardandı.

Dünyaca ünlü devrimcilerin gelip geçtiği meşhur Hammuriye kampında kalıyoruz. Çeşitli örgütlerden kalanlar da var burada.

Bu kampta bir olayı; 'Yaşanmamış sayılan anılar' kitabında Mehmet Tepebaşı:

"Biliyor musun?" Diyor. "bu ibne ajan!"

"Nasıl ajan?" Diyorum. "ne ajanı?"

"İsrail ajanı!" diyor Hasan.

İnanmıyorum. Gözümde dünyanın en büyük düşmanlarından biri olan İsrail'in bir ajanının; yerlerinden, yurtlarından dünyanın dört bir yanına sürgün ettiği Filistinlilerin içinde böyle, aynı elbiselerle, elini kolunu sallayarak, onunla bununla şakalaşarak yaşayabileceğine inanmıyorum.

"Hadi yaa!" diyorum.

Arkadaşlar bu tepkime gülüyorlar.

"Gerçekten!" diyor Haydar, "Bu adam bir İsrail ajanı!" Sonra işin aslını anlatıyor:

Birkaç yıl önce El-Fetih İsrail'e bir intihar saldırısı planlıyor. Bu iş için iki adamını seçiyor. (Birinin rütbesi teğmen.) Üst düzey bir yetkili kararını bu iki kişiye bildiriyor. Onlar da bu görevi kabul ediyorlar. Bir zamandır uyguladıkları gibi bu iki kişiyi yolcu etmeden önce; yedirip içirip eğlendiriyor, sonra da büyük şenlikle yola çıkarıyorlar. Teğmen ve arkadaşı, İsrail sınırını geçerken İsrail askerleri tarafından görülüyor ve yakalanıyorlar. Hemen orada bunlara işbirliği teklif ediliyor. Rütbesi daha düşük olan kabul etmiyor. Anında, orada kurşuna diziyorlar. Sıra teğmene gelince; ölüm korkusuyla ajanlığı, işbirliğini kabul ediyor. Görevi şu: Tekrar

Şam'a dönecek, herkesin inanacağı bir senaryo uydurarak yeniden kamplarda kalacak ve düzenli olarak rapor tutup gelişmeleri, bilgileri ve elde edeceği her şeyi Şam'da temas kuracağı bir başka İsrail ajanına aktaracak. Teğmen geri geliyor ve sınırda çatışma çıktığını, arkadaşının öldüğünü, kendisinin de yaralandığını (kaba etine bir kurşun sıkılıyor) bu yüzden de içeri girip yapması gereken intihar eylemini yapamadığını söylüyor. El-Fetih hiç kuşkulanmadan bu senaryoya inanıyor ve teğmeni; hatta biraz pohpohlayarak, yarı kahraman olarak görevine geri gönderiyor. Teğmen geldikten sonra aksatmadan, ilk birkaç ay söylendiği gibi; aylık raporlarını Şam'da buluştuğu birine iletiyor. Ancak birkaç ay sonra teğmen, yaptığının doğru olmadığını düşünüyor ve olayı üstlerine anlatıyor. Sf. 48-49

Böylelikle adamın ajan olduğu açığa çıkıyor.

Bizde bu ajanın elinden epey yemek yedik. Zaten akşamları bu kampa gelip yatıyorduk.

Avukat KORAY ANGER'İN ACISI İÇİMDE KALDI

Koray Anger çok eski bir partili yoldaşımızdı. 1979 yılında bizden ayrıldı. Ayrıldıktan sonrada haklılığını; Edirne'de Talat Türkoğlu'nun evine gelerek, neden partiden ayrıldığını anlattı ve bizim de ayrılmamızı ve yeni bir oluşum yaratmamızı istiyordu. Talat ile ben Koray ağabeyimize kızmıyorduk ama gizliden gizliye üzülüyorduk. İkimiz de Koray ağabeyi çok seviyorduk; tam bir ayaklı kütüphane idi. Tekstil sendikasında müthiş bir çalışma sergilediğinden, siyasi görüşlerine katılmayanlar dahi ona çok saygılı davranıyordu. O gece Koray ağabeyi sabaha kadar dinledik ve hiç saygısızlık etmedik. Sorunlarımızın; partide kalarak çözülmesinin daha doğru olacağını söyleyerek, ayrılmayacağımızı kendisine söyledik. Koray ağabey, bizi partiden ayrılmaya

ikna edememişti. Bize hiç saygısızlık etmedi. Ertesi gün Koray ağabeyi, Edirne terminaline götürerek İstanbul'a uğurladık. Gerçekten böyle bir insanın partiden ayrılması içimizi acıtmıştı.

Koray ağabeyin Şam'da olduğunu öğrendim, TKEP'e geçtiğini duyunca biraz kızmıştım ama bu kızgınlığımı hiç kimseyle paylaşmadım. Çünkü Koray ağabey: "Yeni bir oluşum yaratalım." demişti. Oysa TKEP'e geçerek bu görüşünden vazgeçmiş ya da bu görüşünü şimdilik ertelemişti.

Savaş bittikten sonra, tekrar Suriye'ye geldiğimde; ilk kaldığım kampın Şam'daki bürosuna uğramıştım. Bekleme salonunda Filistinlilerle konuşurken birden salonun içine Koray Anger' in girdiğini gördüm. Gelip yanıma oturdu, görmemezlikten geldim.

Yıllar sonra Koray ağabeyimin ölüm ilanını gazetelerde görünce, Şam da yapmış olduğum insanlık dışı davranışımdan utandım.

Evrimleşmemiş

duygularımdan

utandım.

Ölüm ilanını

Gazetede görünce

Hıçkırarak ağladım.

Bu olayı yazmamdaki amacım; o dönem devrimcilik yapanların ruh halleri unutulmasın, iyi anlaşılsın diyedir.

Mazlum Doğan ve Arkadaşları

Diyarbakır cezaevinden gelen haber bomba etkisi yaratmıştı. O güne kadar PKK'yi eleştiren başta Kürt örgütleri, önce bir

sessizliğe büründüler; sonradan eleştiri yapsalar da kimseyle göz göze gelmeden eleştiri yapmaya çalışıyorlardı. Mazlum Doğan ve arkadaşlarının eylemi, Kürt özgürlük mücadelesinde herkes için bir dönüm noktası olmuştu. Bu eylem PKK'nin yükseliş, diğer Kürt örgütlerinin de çöküş sürecinin başlangıcı sayılabilir. Eylem; Kürt halkının dostları ve düşmanlarının kimler olduğunu dünya kamuoyuna göstermesi bakımından da dikkate değerdir. Aynı zamanda bu eylem; Türkiye devrimcilerine Kürtleri ve Kürdistan'ı öğrettiği gibi, savaştan kaçarak değil, savaşlarla savaşarak, savaşların kazanılacağını öğretmiştir. Bedenlerini ulusu için en karanlık dönemde ateşe vererek, Kürt halkının yolunu aydınlatan bu devrimcileri, Kürt halkı asla unutmayacak gibi görünüyor.

Suriye'de kalmanın koşulları giderek ağırlaştığından, Partimiz bizleri çeşitli ülkelere göndermeye çalışıyordu. Ben, Türkiye'ye döneceğimi söyledim. Benim gibi bir kişi daha Türkiye'ye döneceğini söylemiş olmalı ki iki kişinin ülkeye hazırlıkları başladı.

Türkiye'den Suriye'ye kaçan, oradan da Lübnan Filistin kamplarında kalan ve İsrail-Filistin savaşı çıktığında, İsrail askerlerini daha görmeden: "Burada savaşmak maceracılık olur, bizler Türkiye ve Kürdistan'a lazımız." bahanesiyle Filistinlileri bırakarak kaçanları mazur gösteren parti yöneticileri; Türkiye ve Kürdistan'ı unutmuşlar, hangi Avrupa ülkesine kapağı atabiliriz telaşına düşmüşlerdi. Maalesef oralardaki yoldaşlarımızın çoğu Avrupa'ya kaçtılar. Daha sonra partimiz ülkeye dönme kararı almasına rağmen; sözü edilenler dönmedikleri gibi, partiden istifa edenler de olmuş. Tabi partimizin kararına uyan birkaç yoldaşımızın olduğunu duydum, onların önünde saygıyla eğiliyorum. Diğerleri, yıllar sonra ceplerine koydukları Emperyalist Devletlerin pasaportlarıyla turist olarak gelip gittiler.

Suriye'den ayrılma zamanı gelmişti. Son gece, bize bir eğlen-

ce düzenlediler. Faik yoldaş beni yan odaya çağırdı ve benim Tekirdağ nüfus idaresinden aldığım kimliğimi verdi. Doğrusu, şu Muhammed kod adıma öyle alışmışım ki gerçek ismim bana yabancı geliverdi. Ertesi gün yoldaşlarla vedalaşarak Faik yoldaşın peşine düştük. Şam terminaline gittik; Kamışlı'ya (Kürtçe ismi Qamişlo) kalkan otobüse binmeden Faik yoldaşla kucaklaşıp vedalaştık ve otobüs hareket etti. Bu ayrılma bana, nedendir bilmem ama çok zor geldi. Yaklaşık bir buçuk yıldır birlikte olduğum Filistinli insanları, bu çaresizliğin içinde bırakarak gitmek ya da İsrail'in elinde bıraktığım esir yoldaşlarım Zeynep ve Sadık, esir kampında bıraktığım PKK'li kardeşim; yok yok gitmek bana zor geliyor ama gitmem de gerektiğini biliyorum. Ülkemdeki durum da buralardan pek farklı değil. Kafam karmakarışık, kendimle tartışıp duruyorum. Otobüs, hızlıca bizi götürüyor. Zeynep için yazdığım şiiri okuyorum.

"Yanında yoldaş eşin

Ve Filistinli kardeşin

Oku diyorsun

Özgürlük şiirini Orhan'a

Esirlerin anası

Zeynep yoldaş."

Bu şiirin tamamı parti arşivinde olmalı, aklımda bu kadarı kalmış. Birde Orhan adını kullanmamdaki amacım; Uzunköprü/Çöpköy göletin de su da boğularak ölen Orhan Aksel yoldaşımı yaşatmak içindir.

Otobüs Kamışlı'ya vardığında akşam karanlığı çökmüştü. Bizi Türkiye'ye götürecek olan (PPKK) Partiya Peşenge Karkere Kurdistan, Kürdistan Öncü İşçi Partisi'nin bir kısım delegeleriyle birlikte aynı otobüste gelmiştik: Kamışlı'da onların misafiri olduk. Çevreye çok dikkat ediyorlardı, sebebi ise

daha birkaç gün önce Türk devleti burada bir eve baskın düzenleyerek PKK lileri katletmiş. Herkes diken üzerindeydi. O gece burada kaldıktan sonra Kamışlı'nın doğu tarafında kalan bir kasabaya geldik; bir gece de burada kaldıktan sonra, Cizre'nin karşı tarafına düşen bir köye geldik.

PPKK'lı bir delege, beni yıllar önce İstanbul'dan tanıdığını söylemez mi? Ben bir gün DİSK'in kapısında görevliyle konuşurken O da yanımıza gelmiş ve kapıda çalışan Necati beni bu delegeyle tanıştırmıştı, konuşunca hatırladım. İstanbul'a geldikten sonra birkaç defa görüştük.

Bu köyden sınırı geçecektik. İki gün sonra gideceğiz, hazır olun dediler. İki gün sonra gece karanlığından yararlanarak, daha önce tespit edilen yerden geçmek üzere sınıra yaklaştık. Ancak beklenmeyen bir yerden ateş açıldı, bizi gördüler mi? Yoksa tesadüfen askerin canı sıkıldığından mı? Bilinmez ama asker ateş açmıştı. Geçeceğimiz yer güvenlikli olmadığından, geri dönmek üzere çekildik ve tekrar köye geldik. Bizi götürecek olan PPKK'lı yoldaş, "Yeni bir geçiş yolu bulana kadar bu köyde kalacağız." dedi. Biz ve bir grup PPKK'lı delegeye, köylüler kaldığımız süre içinde çok iyi baktılar. Bu köyün adını hatırlayamadım, ancak bir gün Kürt köylüleri bize bir mezara götürdüler; "Burası, Hazreti Ali'nin Mezarı." dediler. Kocaman, özel yapılmış bir mezardı. Eyüp Camii'ndeki Eyüp Sultan'ın mezarına benziyordu.

Ve Türkiye'ye Dönüş

Bizi Türkiye'ye götürecek olan Kürt yoldaş dedi ki: "Yeni bir yol bulamadım, bundan sonra bulsak bile Ay erken doğuyor, sınırı geçerken görülürüz ve tehlikeli olur. Birkaç gün bekleyeceğiz."

21 Mart, köydekilerde bir telaş bir heyecan; ateşler yakılmış halaylar çekiliyor, kalaşinkoflar ateşlenmiş, herkes bayram

yapıyor, yakılan ateşin üzerinden atlıyordu. Newroz bayramıydı.

Ben ilk defa bir Newroz kutlamasını görüyordum. Bu etkinliklere biz de katıldık; burada kaderimiz Kürtlerle aynıydı. Geçen gece sınırda vurulup ölebilirdik ama yaşıyor ve Kürtlerle birlikte Newroz'u kutluyorduk.

Bu köyde yaklaşık bir ay kaldık. Nisan ayının on altı veya on yedisi PPKK'lı Sait yoldaş geldi: "Bu gece gidiyoruz." Dedi. Bizi arkası açık bir arabaya bindirerek, kamışlı'ya doğru götürdü. Kamışlıya gelmeden önce bir kasabaya geldik ve bir gece burada kaldıktan sonra, geçmek için yavaş yavaş sınıra yaklaştık. Görevliler ne derse onu yapıyorduk. Daha önceden tespit edilen bir yerden sınırı geçerek, hızlıca ilerledik. İpek Yolu'na yaklaşmıştık ki görevli bizi durdurarak şöyle dedi: "Sınırı kazasız belasız aştık. Şimdi de bu İpek Yolu'nu geçeceğiz, burada devriyeler geziyor. Araba ışıkları olmadığı bir anda karşıya geçeceğiz!" O sırada ne yapmamızı söylediyse bizde öyle yaptık. Epey yol aldıktan sonra bir mola verdiler ve sabah olduğunda kimin ne yapacağını tembihleyerek, herkesi farklı yöne doğru dağıttılar. Bize gelince; bir süre daha beraber yürüdükten sonra, hava aydınlanmaya başladığında bir mola verdiler. Mola yerinde tarif ettiler: "Şu karşıda gördüğünüz İdil (o zaman Mardin'in ilçesiydi). İdil'den saat 09.00 da PTT arabası geçecek. Siz o araba ile Diyarbakır'a kadar gidebilirsiniz. Haydi yolunuz ve bahtınız açık olsun." Böylece, PPKK'li yoldaşlardan ayrıldık. İki kişi biraz da ağırdan alarak İdil'in içine girdik. Kahve gibi bir yere geldik, sokaklarda insanlar gözüküyordu, bazıları ile selamlaştık. Kahvaltı yapıp çay içerek gelecek posta arabasını beklemeye başladık. Saat 09.00 u gösterirken posta arabası geldi. Bizim gibi yolcu olanlar da kalkınca işimiz biraz daha kolaylaştı. Posta arabasıyla gitmeye başladık.

Orta doğuya giderken gazeteler: 'TKP/B yurt dışına kadro

kaçırıyor.' diye yazmıştı. Acaba şimdi de: 'TKP/B yurt içine kadro sokuyor.' diye yazmış mıdır? diye düşünüp güldüm. Posta arabası yirmi yedi kişilik bir otobüs olduğundan rahat yolculuk yapıyorduk. Otobüs İdil'den hızlıca uzaklaşıyordu, epey yol aldık. 'Midyat'a hoş geldiniz' levhasını görünce, Genel Sekreterimiz İbrahim Sevenin memleketine geldiğimi anladım. Otobüs postaneye gitti, çuvalları bıraktı, çuvalları aldı yola devam etti. Burasının hiçbir yeri bizim yaşayıp büyüdüğümüz topraklara benzemiyor. Her yerde kilise, yapıların mimarisi ne Edirne'ye ne İzmir'e ne Tekirdağ'a ne de İstanbul'a benziyor. Burası bambaşka bir yer. Otobüs çeşitli yerlere girip postaneden çuvalları alıp çuvalları bırakarak Mardin'e geldi. Mardin'den düz ovayı görünce çok etkilendim. Ova deniz gibi gözüküyordu. Mardin'de postaneye uğradık. Şoför çuvalları bıraktı, çuvalları aldı ve yoluna devam etti.

Saat 14.00-15.00 sıralarında Diyarbakır'a girdik. Yol boyunca yeni dostluklar kurduğumuzdan şehirde nereye gideceğimizi az çok öğrenmiştik. Sınırı birlikte geçtiğim yoldaşımla bir birimize şans dileyerek ayrıldık. Ben İstanbul'a gitmek için saat 18.00 arabasına bilet aldım. Buralar da ne Edirne'ye ne de Tekirdağ'a benziyor! Yollarda insanlar başka bir dil kullandıkları hemen anlaşılıyor. Diyarbakır surları ne de görkemli; zamanım olduğundan gezip görme şansını yakaladım, iyi de oldu. Karşıdan gülerek, akşam sınırı birlikte geçtiğimiz, beni DİSK ten tanıyan Şehmuz geliyor; demek o Diyarbakır'a benden önce gelmiş. Oturup çay içtik. Bana Diyarbakır'ı gezdirdi. Saat 17.00'yi geçiyordu. Servislere binerek otobüs terminaline gittim. İstanbul'a giden otobüsteki yerimi aldığımda saatler; 18.00'i gösteriyordu. Diyarbakır arkamda kalırken, yanımda oturan yolcu sol tarafı göstererek: "Ne güzel gözüküyor Karaca dağ!" dedi.

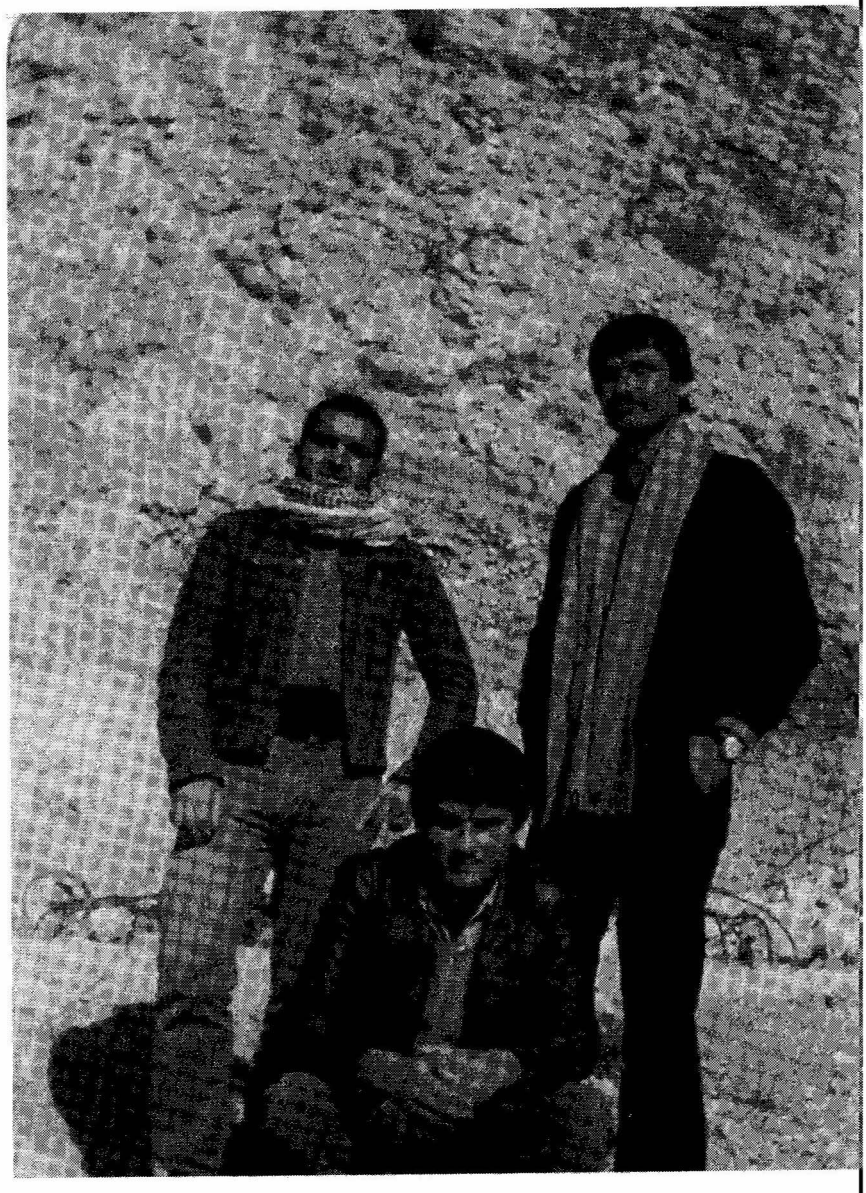
Otobüs bütün gece yol aldı. Ertesi gün, saat 14.00 sularıydı İstanbul Topkapı Trakya otobüs garajına girdiğimizde.

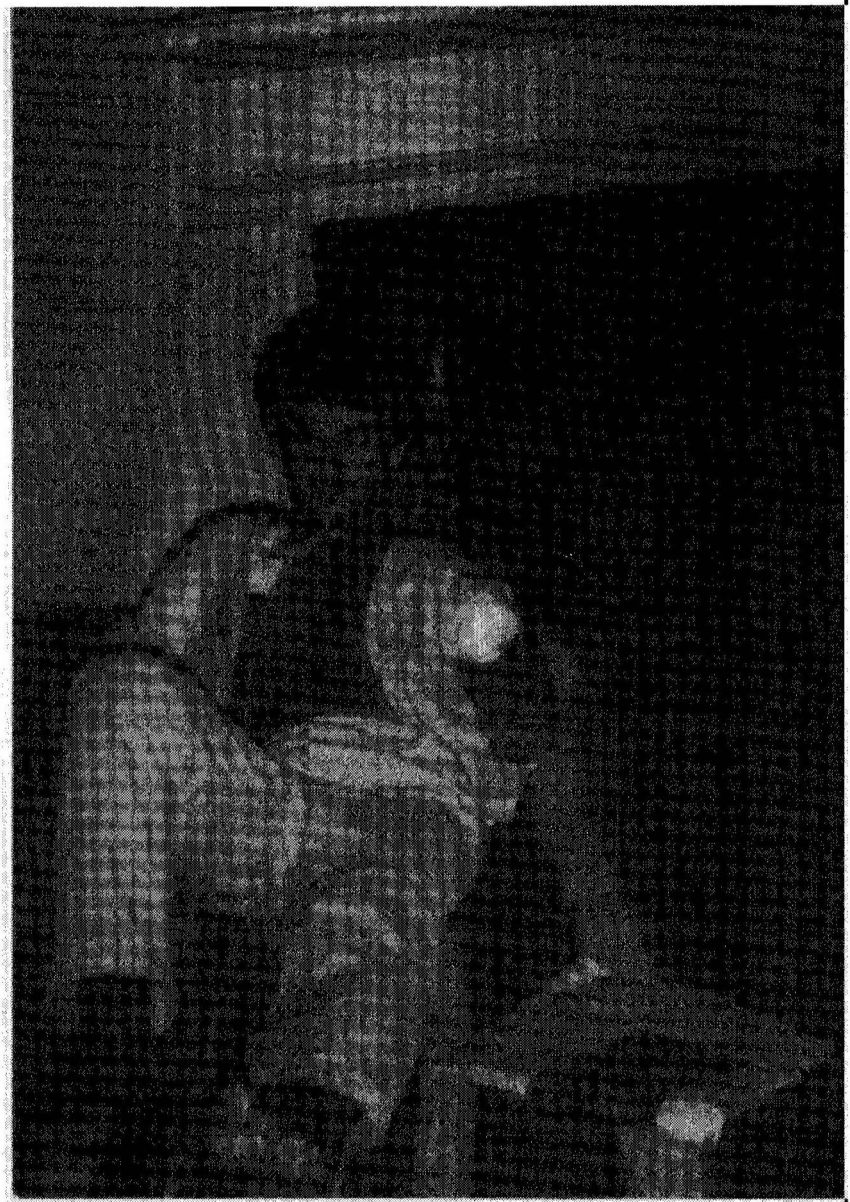
Hasan Mantıcı

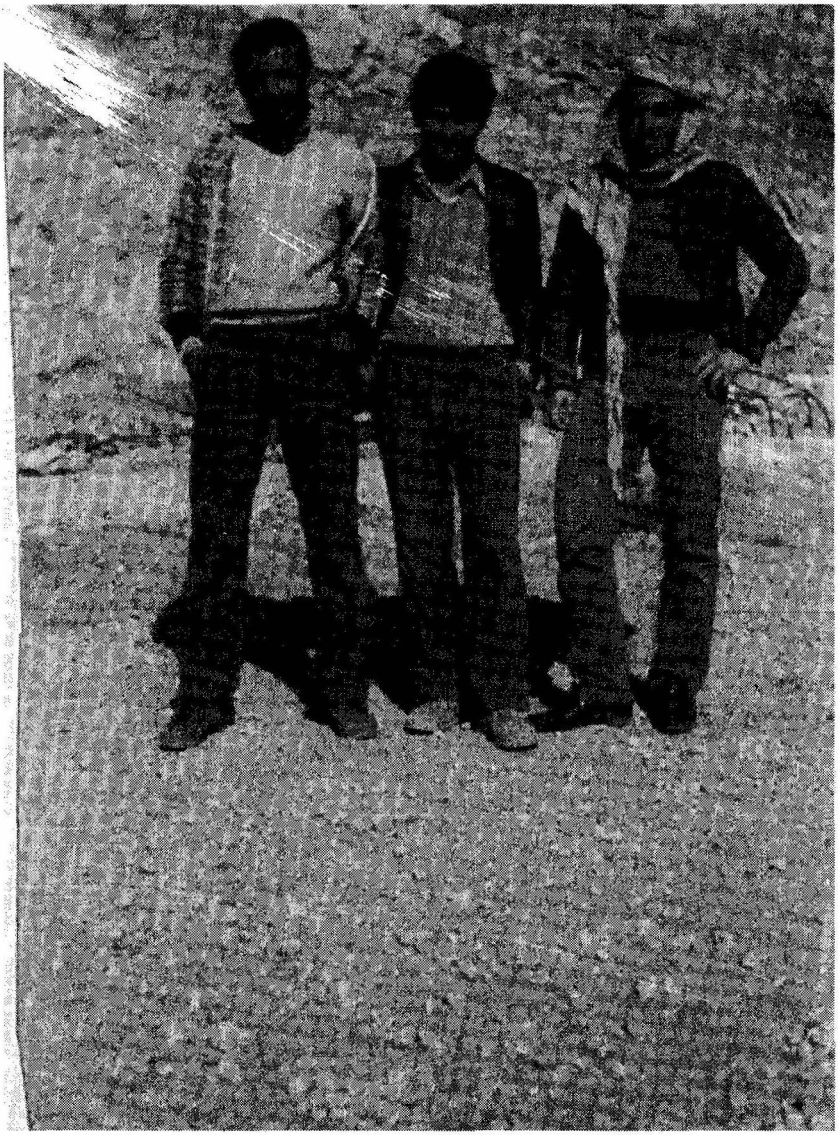
Yine çığırtkanlar, çalıştıkları firmalarının otobüslerine yolcu bulabilmek için bağırıyordu. Yine dilenciler yol kesiyor yine çocuklar simit satıyor, ayakkabı boyuyordu.

Ne onların bizim yaşadıklarımızdan haberleri vardı ne de bu ülkede yaşayan 'büyük çoğunluğun.'

Fotoğraflar VE GAZETE HABERLERİ

Milliyet
Halk Gazetesi

FKÖ kampında bir çocuk kızıl ötesinden dünyaya bakıyor

İsrail, FKÖ'de eğitilen 24 Türk'ün listesini verdi

Haliç barut fıçısı gibi

Denizyolu çalıştırmalarda bekleme ücreti, ambalaj ve yanaşma meselesi var

El konan kaçak kimyevî mallar tehlike yaratıyor

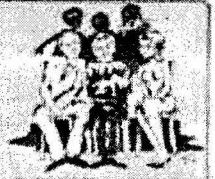

Kâbus kasetçalarda 175, kâbusta 2 bin lira

adliye koridorları

Üç çocukla anne, boşanırken gözyaşlarını tutamadı...

Tercüman DIŞ HABERLER
İsrail tankları Batı Beyrut'ta
BEYRUT
LÜBNAN
AKDENİZ
DOĞU
BATI
Milli Müze
BLAYIN İÇİNDEN
Afrika Devletleri Örgütü Zirvesi'nin 3 ay ertelenebileceği bildirildi
Bu defa Irak, İran'
savaş tazminatı isti
KENYA'DA DARBECİLER BAZI YERLERDE DİRENİŞİ SÜRDÜRÜYOR
PAMUK IPLIGINDE PROBLEMI HALLEDI
İşte soru
İşte cevap

...Sa. 21. Su. 1'de)

...Derneği ...asında ...li hakim ...i yapıldı

...t ortak bir duruşmada ...erek duruşma Hakim Binbaşı ...ku'nun "taraftar ...çağırı" iddia et... ...ma, reddi hakim ...n incelenmesi ...ül'e bırakıldı

...rneği davasında duru... ...muha'kemesi 21 Ara... ...ye ortak bir duruşma ...ına yapıldı. Hakim ... Ulaş'ının "taraftar ... gerekçesiyle reddi ... bulundular. ... reddi talebi hakkında tartışma ...ikmesi için 2 hafta ...ildi.

...anı Sa. 13. Su. 1'de)

...EFA GÖRDÜ: Öğretmen Ayşe Akdereli, ilk doğumunun ...ç gözyaşları arasında, her şeyden habersiz ... Ancak 6 saat sonra çocuklarından birinin ...tiye dostunu. (Foto: HÜRRİYET)

...biri öldü

...nda ile beslenen uçuzler kritik ...nem atlatılıktan sonra anneye ve... ...ecek.

(Yazısı 11. Sayfada)

ÇADIRLARA YERLEŞTİRİLDİ: Felaketzedelerden bir kısmı çadırlara yerleştirildiler. Büyükler, bulgurla yılın 9 ayı kar gündüğünü bekleyerek acil yardım yapılmasını istedi

FKÖ'deki Türk teroristleri hiçbir ülke istemiyor

Beyrut'ta 147 kaçak Türk terörist ölmüş

- Türk istihbarat örgütleri, FKÖ ile İsrail arasındaki çarpışmalarda ölen Türk teroristlerle, hiçbir ülkeye kabul edilmeyen 652 Türk'ün kimliklerini tespit etti.
- Tahliyeler başlamadan kısa bir süre önce Girit'e geçen 524 Türk militanla Aden'e giden 128 Türk militan, Arap ülkelerinin kapılarını kapaması üzerine sığınacak yer arıyor.

Kazım GENCE

FKÖ yetkili ağızlarda bulunması ve İsrail kuvvetlerinin Beyrut'u abluka altına almasından sonra, bulunan istihbaratçılardan bazı Beyrut'u deniz yoluyla terkederek Yunanistan'ın Girit adasına geçtiklerini, Türk pasaklı 524 militan ortalıkta kalan Fransız, Japon, Alman ve İtalyan uyruklu gerillaların Arap ülkelerine gönderilmeye baş...

(Devamı Sa. 11. Su. 1'de)

İsrail elindeki Türk teroristlerin isim listesini gönderdi

ANKARA, (Hürriyet) — İsrail İstihbarat Örgütü MOSSAD, bünyesi 24. ikincisi 26 Kaçak Tkl bir halinde Beyrut'ta ele geçirdiği Türk teroristlerinin isimlerini Tür...

(Devamı Sa. 11. Su. 2'de)

Cemayel'in başkanlığı Lübnan'ı karıştırdı

- Cumhurbaşkanlığı seçimini boykot eden Müslümanlardan sonra Hıristiyen Maruni Cemaatinin Lideri Raymond Edde, yeni Başkan Cemayel ile işbirliği yapamayacağını açıkladı. Şiilerin lideri Nedih Berri de, yeni cumhurbaşkanını tanımayacaklarını bildirdi.

BEYRUT (Ajanslar) — Beyrut'u dün terkeden ve Güney Yemen'e hareket eden bin kişilik bir grubun arasında Yaser Beyrut'

(Devamı Sa. 13. Su. 3'de)

Konsey Genel Sekreterliği Başb

İsrail elindeki bilgileri Türkiye'ye iletti

"FKÖ'de 5 bin Türk eğitim gördü"

- İsrail'in ele geçirdiği 26 Türk'ten başka Beyrut'ta 27 Türk eylemcinin daha bulunduğu belirlendi.
- FKÖ'nün seçkin gerillaları, daha sonra Macaristan'ua Sovyet subayları tarafından eğitilmiş.

Ali UTKU

ANKARA, (Hürriyet) - İsrail'in haziran ayında başlattığı bir harekatla Lübnan'ı işgal etmesi ve Filistin Kurtuluş Örgütü kamplarını ortadan kaldırması sırasında ele geçirilen dosyalardan 5 bin Türk'ün bu kamplarda eğitildiği anlaşıldı. Türk anarşistlerin son 10

(Devamı Sa. 17. Sü. 3'de)

Okuyan ve Somuncuoğlu tahliye edildi

- Yüce Divan'da yargılanan Bayındırlık eski Bakanı Şerafettin Elçi'nin tahliye istemi reddedildi.

ANKARA, (Hürriyet) - Feshedilen MHP ve Ülkücü Kuru

"BEN DE BAŞKASINA VE

Harf-Loto 12 TEMMUZ ÇEKİLİŞİNDE Büyük ödül 600.000 lira

3 Temmuz çekilişi Teselli Piriisi

Hürriyet

İşte FKÖ'deki Türk teroristler

FKÖ'de eğitilen Teslim Töre, ASALA ile işbirliği yapmış

İşte hain

Onbinlerce Kayıthanalı'dan, Evren ve Konsey'e dilekçe yağıyor

İSTANBUL'DA EVSİZLİK TEHLİKESİYLE KARŞILAŞANLAR

"Bizi evsiz bırakmayın"

Ortadoğu'da elektrikli saatler

Amerika tatbikata başladı

Ürdün Prensi ile Demirel birlikte Cuma Namazı kıldı

AET ülkeleri terörü karşılarını iade edecek

Altın 7 aydır ilk kez kıymetlendi

BUGÜN AÇIKLANMASI BEKLENİYORDU

Anayasa taslağı yeniden yazılıyor

Bale yapan ayaklar horon tepti

Alacaklılar üstesinde yılmazı iyi kontrol edin

Tahvilleri sakın yıldızı çakarsayın

ziyarete açildi

Arafat, ABD gemileriyle Lübnan'dan ayrılmayı reddetti

Ahmet Kozanoğlu Kaçakçılık Savcılığında 1 saat ifade verdi

Danışma Meclisi «Çevik Kuvvet» tasarısını kabul etti

Türk Musikisi Köşesi yarın Tercüman'da

Fransız Frangı, dün dolar karşısında en büyük değer kaybına uğradı

1 dolar : 7 Frank

Yarı'da 3 milyar lira değerinde bazı morfin ele geçirildi

YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU TOPLANTILARI BAŞLADI

Batı Beyrut'ta gerillalar sivil halkın yaşadığı iç kesimlere çekiliyor

- Brejnev Reagan'a gönderdiği mesajda Amerikan askerlerinin Lübnan'dan uzak durmalarını istedi.
- FKÖ, dillerdeki ateşkes bir gün daha uzatılmalı Beyrut'u terketmeyi öngören yeni bir plan sundu.
- FKÖ'ye göre işgalin bugüne kadarki bilançosu: 35 bin ölü, kayıp ve yaralı.
- ABD 6. Filosu Beyrut'a 42 mil uzaklıkta. Weinberger FKÖ'ye Pazar'a kadar mühlet vardığını ileri sürdü. İsrail yalanladı.

MİNİ YORUM

Tahvili korumalı

Sezai AK

12. SAYFADA

Suriye Filistinli gerillaları kabul etmiyor

SALEM: «FKÖ Lübnan'ı terketmeye razı oldu»

Lübnan eski başbakanı «Tahliye sırasında ABD deniz piyadeleri görev alacak, FKÖ Beyrut'ta kuvvet ve büro bulundurmaktan vazgeçtiğ

İşçi emeklileri beşyıldan önce emeğe dönemeyecek

DİSK davasında Genel Sekreter Fehmi Işıklar'ın sorgusu başladı

MİLLİ PİYANGO DÜN ÇEKİLDİ

TV ve radyodaki banka reklamları kaldırıldı

Avrupa Parlamentosu, terör sonrasının ötesi yolu bu, cezadan kurtulmaların önleyen tasarıyı kabul etti

Danışma Meclisinde tasarının tümüne karşı

Tenkitler Cumhurbaş

madde

yoğunl

BEŞİKTAŞ'IN GENÇLERİ BAŞARILI

OLAYIN İÇİNDEN

Başbakanın Tahran ziyareti

FKÖ, Barış Gücü gelmeden Beyrut'tan çıkmaya razı oldu

Yalnız adam: ARAFAT

"Anayasa tart

olgunlaştırmak

17 Milyarlık gübre için geç

yer almalı,
İLK FKO KAFİLESİ URDUN'E GİDECEK
Gerillaların tahliye planı belli oldu
Arap ülkeleri izveti dengeliği
Adıyaman'da yolcu dolu kamyon devrildi: 19 ölü, 32 yaralı
Milli Güvenlik Konseyi 70 numaralı kararla ilgili açıklama yaptı
ANAYASA VE TOPLUM
Gereksiz rekabet
ybettiriyor
BEYRUT'TA SON GECE
Süperfosfat gübre 3,5 lira ucuzlatıldı
Cumhuriyet Altını 15 bin lira oldu
... Ve Filistinlilerin dramı tekrar başlıyor
Filistinli gerillalar bu sabah Beyrut'u boşaltmaya başlıyor
ÇARŞILI HAN YANGININDA ÇIKTIĞI İŞYERİ SAHİBİ GÖZALTINA ALINDI
12. Madde, Komisyon'un bu konudaki çalışmalarını tamamlayamaması sebebiyle ele alınamadı

(Foto: TERCÜMAN/ Halük SOYSAL)

bnan macerası sona erdi

ıt da
terketti

Arafat: "Nereye gidiyorsun" soru-suna "Tabii ki Filistin'e, başka nereye gidebilirim" şeklinde cevaplandırdı.

Dün ayrıca B.Beyrut'ta bulunan Suriyeli askerler karayolu ile 600 gerilla da denizyolu ile Lübnan'dan ayrıldı. 146 yaralı gerilla tedavi için Yunanistan ve diğer ülkelere gönderildi.

BEYRUT, ATİNA, (Ajanslar) - FKÖ'nün 12 yıl süren "Lübnan macerası" dün ile Yaser Arafat'ın Beyrut'u terketmesiyle son buldu.

Arafat 12 yıl varolma mücadelesi verdiği Beyrut'tan sıkı güvenlik tedbirleri altında ayrıldı. (FAX/UPI/AKAJANS)

Devlet Başkanı Kenan Evren'in onayından sonra Genelkurmay MSK üyeleri Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Necdet Özel...

(Devamı Sa. 12 Sü. 6'da)

Danışma Meclisi ele aldığı 86 maddeden 72'sini kabul etti

- Bugünkü Genel Kurul'da yeniden düzenlenen ve din derslerini mecburi hale getiren 24 maddenin görüşülmesi bekleniyor.
- Meclis, geçen hafta günde ortalama 9 maddeyi görüşerek ilk günlerde ortaya çıkan açığı kapattı.

ANKARA, (Tercüman) - Danışma Meclisi Genel Kurulunun bugünkü [illegible]

(Devamı Sa. 11 Sü. 5'de)

Elbise... dar mı, bol mu?

NAZLI ILICAK

İran-Irak, Basra çevresinde savaşı yoğunlaştırdı

BAĞDAT, (Ajanslar) - [illegible]

Türk Devletleri Kurultayı kararı verdi

Boğ-Kur'da 1978'de verilen üçüncü üyeliğe geri alınmalı

ANKARA, (Cumhuriyet) - Boğ-Kur'un 1978 yılında verilen üçüncü üyeliğinin geri alınmasına karar verildi. Kurultay, Boğ-Kur'un [illegible]

İcraat, yarın tartışılacak

ARAFAT'IN BM KARARLARINI KABUL ETTİĞİ AN

Filistin Kurtuluş Örgütü Lideri Yaser Arafat (solda) dün Port Persville Amerikan Temsilcisi Margot Joyce ile tarihi görüşmesinde sonunda "İsrail'in var olma hakkını tanıyan ve Birleşmiş Milletler kararlarını esas alan" bir beyanı Cumhuriyet editörlerinden McCluskey tarafından okudu.

Beyrut'ta barış yolu açıldı

Arafat İsrail'in varlığını kabul etti

- Arafat'ın İsrail Dışişleri sözcüsü Nahum Admoni'ye Dışişleri Bakanı sayın Ilhan Savaş Filistin Kurtuluş Örgütü'nün görüşmelerini belirten mektubu dün akşam ulaştırılacak bildirildi.

Ev sahibini hırsız k[illegible] tren altı

Ünal GÖRÜŞ